

TREBALL DE FI DE GRAU
Annexos

Rere el conflicte amb l'ós bru

Percepció social de la convivència amb *Ursus arctos*
al Pirineu català

Joaquim Muntané i Puig

Tutors:
Dra. Roser Maneja
Dr. Esteve Corbera
Dr. Josep Antoni Pujantell
Dr. Martí Boada

juny de 2017

Treball de Fi de Grau (codi 102836)
Grau de Ciències Ambientals, curs 2016-2017
Universitat Autònoma de Barcelona

Continguts dels annexos

Annex 1. Transcripció de les entrevistes	2
--	---

- A1.1. Eugeni Casanova
- A1.2. Santiago Palazón
- A1.3. Jordi Guillén
- A1.4. Xavi Garreta
- A1.5. Antoni Batet
- A1.6. Laia Batalla
- A1.7. Moni Balagué
- A1.8. Andreu Llosa
- A1.9. Francesc Rodríguez
- A1.10. Jordi Abella
- A1.11. Carlos Barrera
- A1.12. Marc Alonso

Annex 1. Transcripció de les entrevistes

A continuació figuren les transcripcions íntegres de les entrevistes realitzades en el marc d'aquest treball. Tots els entrevistats han manifestat la seva conformitat a ser enregistrats i identificats en el marc de la recerca (Capítol 9.4).

Per a cada entrevista, i després d'una breu ressenya biogràfica, es transcriuen en lletra normal les intervencions de l'entrevistat i en negreta les de l'entrevistador (en tots els casos, l'autor del treball). Els punts suspensius (...) indiquen frases inacabades o pauses llargues. Entre parèntesis, les indicacions no verbals. Entre claudàtors, elements de context per comprendre millor la conversa. La transcripció és fidel a l'enregistrament des del punt de vista de la manca de correcció gramàtica i/o lèxica.

A1.1. Eugeni Casanova

Eugeni Casanova i Solanes (Lleida, 1958) és periodista (UAB), filòsof (UB) i escriptor. Com a periodista, ha treballat a l'Avui, El Periódico, La Vanguardia i d'altres. Ha escrit una quinzena de llibres sobre temes molt diversos. Una de les investigacions més recents, i també de les més conegudes, va ser al voltant de les poblacions de gitanos catalans a França, la qual li va valdre el Premi Jaume Camp de Sociolingüística l'any 2015. En relació al tema de l'ós, l'any 1997 va publicar el llibre "L'ós del Pirineu: Crònica d'un extermini" (Pagès editors), traduït després al castellà i ampliat en català en una segona edició (2005) en el qual documenta els fets més importants i narra la història oral de l'evolució i desaparició dels ósos al Pirineu. El treball és fruit d'uns 2 anys d'investigació periodística a banda i banda de la frontera. A dia d'avui, segueix sent l'obra publicada més completa sobre el plantígrad al Pirineu.

Entrevista realitzada a Barcelona el dimarts 23 de maig de 2017.

Home, en aquell moment... bueno, jo et parlo de fa 20 anys, no sé si ha canviat gaire la cosa, però en aquell moment... (pausa) el territori bàsicament, bé... Jo vaig parlar amb totes les persones de la Vall d'Aran, per exemple del Pallars, o gairebé totes, o moltes, la majoria, que havien conegut l'ós. Quan l'ós era encara l'animal... un animal no introduït sinó un animal que voltava en estat natural per allà. I tots els que havien conegut l'ós es van mostrar respectuosos amb l'animal: molts l'adoraven, tothom recordava el moment que havia vist l'ós, com es comportava l'ós, deien que en tot moment que l'ós mai no havia fet mal; en tot cas t'agafava una ovella però res comparat amb els gossos assilvestrats o salvatges que hi poguéss haver. Fins i tot els caçadors, els que havien caçat algun ós, es mostraven absolutament fins i tot reverencials amb l'ós. L'hi tenien una reverència, una estima, i sobretot un record en aquells moments que l'ós ja havia desaparegut. En canvi els que s'oposaven a l'ós bàsicament eren en principi molts altres, però sobretot orquestrats en aquell moment a la Vall d'Aran pel Síndic, que penso que encara n'és...

Carlos Barrera?

Sí, va deixar de ser-ho penso que una legislatura i ho torna a ser. Aquest home tenia una estranya fòbia a l'ós. Jo vaig parlar amb ell, perquè vaig entrevistar a tothom, i ell era president d'una de les dues societats de caçadors. Llavors els caçadors estaven molt amoïnats perquè pensaven que

amb l'ós hi hauria protecció del territori i per tant no podrien seguir fent les activitats que feien tradicionalment. Particularment a la Vall d'Aran els caçadors... no sé com va ara, però en aquell moment feien absolutament el que volien: caçaven quan volien, anaven per on volien, no tenien gaire control. I hi havia aquesta oposició, bàsicament un sector... ells sempre parlaven de les activitats tradicionals de la Vall d'Aran, ramaders... però ramaders quan jo vaig estar fent la recerca per allà pràcticament no en quedava cap, potser un o dos. Però ells sempre parlaven en nom dels ramaders, no parlaven mai en nom dels caçadors. Això penso que s'explica bastant a l'edició en castellà del llibre... jo no sé si en aquesta segona edició... (assenyala el llibre "L'ós del Pirineu: Crònica d'un extermini", escrit per ell mateix, sobre el sofà) en el llibre en català, Pagès [l'editorial] per no alterar gaire les coses, em va fer fer afegitons, en canvi a l'edició en castellà penso que s'explicava més bé tot aquest entrellat. Recordo, ja et dic, molt vagament... I bé, hi havia bàsicament la gent del territori, que havia conegut l'ós, que tots, absolutament tots, tant a França com a Catalunya, respectaven l'ós, no eren contraris a la reintroducció, i parlaven de l'ós amb veneració i deien que l'ós mai havia fet cap gran mal, que de tant en tant caçava o alguna ovella... o matava alguna ovella, i llavors tota aquesta gent auspiciada pel Síndic d'Aran, que... (pensa) El Síndic d'Aran va crear per exemple una associació de ramaders per tal que parlessin contra l'ós, van començar a sorgir associacions que eren una sola persona, que eren els seus testaferrós per parlar contra l'ós, i tenia molta animadversió contra l'ós. Ja et dic, una cosa que em sembla quasi una fòbia. Clar, mai vaig saber esbrinar per què. Suposo que era per protegir els caçadors i la immunitat que tenien a tot el territori. I a partir d'aquí, poca cosa et puc dir més... bé, ara penso que l'he sentit parlar de l'ós en alguna entrevista a la ràdio i ell ja no n'és tant de contrari a l'ós. Perquè clar, tenia uns arguments... ell havia arribat a dir, o ell o algun dels seus homes, perquè ja et dic que ell construïa associacions perquè hi hagués homes que parlessin per ell, que els óssos es menjaven els nens a la muntanya... vull dir que clar, l'ós també era molt desconegut. De fet aquest llibre també va passar a donar a conèixer una mica l'ós, perquè tot i que quan jo treballava en el llibre encara hi havia alguns exemplars autòctons, cinc o sis, l'ós ja havia desaparegut del territori i ja era un desconegut. Hi havia els vellets que encara l'havien tractat, que el tractaven amb respecte i amb amor fins i tot, i els altres es deixaven influir pel que deien els portaveus, un dels quals era aquest Síndic d'Aran.

Com va sorgir el procés de fer el llibre... quina va ser la motivació que vas tenir a l'hora de fer-lo?

Bé, jo sóc de Lleida, havia anat molt al Sobirà de jovenet, fins i tot hi tinc una casa, i els vells allà en parlaven ja llavors, als anys 80: "aquí hi havia hagut l'ós", "l'últim el va matar aquest, el va matar l'altre", i "l'ós voltava per aquí"... i jo els hi preguntava "i què se n'ha fet de l'ós, com ha desaparegut?"; "oh, es va acabar, es va acabar". I jo "bueno es va acabar... i què va passar amb l'ós?" i ningú en sabia gran cosa. Llavors penso que vaig començar la recerca l'any 95 o principis del 96 i llavors es parlava de reintroducció de l'ós. Es parlava, hi havia molta controvèrsia, i era un tema en aquells moments molt periodístic. A mi m'interessava perquè jo sóc pirineista, per dir-ho d'alguna manera, a mi m'agrada el Pirineu, he fet diversos treballs del Pirineu, tenia interès com a persona, tenia inquietuds personals per saber què havia passat del gran animal totèmic que és l'ós del Pirineu. El gran animal a Europa és l'ós. A Europa, on no hi ha ni grans mamífers o mamífers més grans que l'ós, l'ós és un animal totèmic: té la forma humana, se'n deien llegendes... en fi, era un animal fins i tot sacralitzat. Els vells bascos deien que els humans venim de l'ós, que dins de la mitologia basca... els bascos tenen una mitologia, i dins de la mitologia basca hi ha que els humans venen de l'ós, i a mi això algun vellet basc encara m'ho havia dit. (pensa) Bé, era una situació que tenia tots els ingredients. Per mi com a pirineista i com a amant de les muntanyes, i en certa mesura de la natura, m'oferia una recerca molt maca de fer. I en segon lloc era un tema periodístic molt llaminar, perquè... periodístic i històric i etnogràfic si tu vols, perquè bé, com havia desaparegut l'ós del Pirineu? Ningú ens ho havia explicat, ningú ho sabia. Per què no hi havia óssos? Com s'havien acabat? I després en aquell moment tornava a ser d'actualitat i hi havia

molta controvèrsia... (pensa) fins al punt que... i llavors hi havia molta gent que feia pressió... fins al punt que per exemple el Departament d'Agricultura fins i tot havia promès uns diners a l'editorial per publicar el llibre, i aquesta subvenció o ajuda es va retirar perquè el Síndic d'Aran va fer pressió... era un tema molt de controvèrsia, molt periodístic, i són els temes que jo tracto. Tenia tots els ingredients perquè m'hi pogués fixar.

Creus que, pel que has pogut anar seguint sense haver fet un seguiment molt exhaustiu, la situació aquesta polèmica que hi havia inicialment és semblant a la que hi ha en el moment actual?

Ja et dic: no ho he seguit gens, absolutament gens. És més, me'n despreocupo i no ho vull seguir i no em ve de gust. Però jo crec que no... bé no crec que... en principi... és que en aquells moments, els anys 95 i 96, es deien absolutes bestieses sobre l'ós. Es deixa això, que els excursionistes no podrien anar a muntanya, es deixa així! Es deia que els ósos devoraven nens! Es deien coses així en aquell moment. Evidentment ara tot això no es pot dir perquè la realitat tot això ho ha desmentit, per tant hi ha algunes fal·làcies que no es poden escampar. A més a més, ara em sembla que a la Vall d'Aran estan promovent rutes de l'ós, turístiques, coses que en aquell moment el Síndic s'hi hauria oposat i hauria estat mal vist o no s'hauria pogut arribar a fer mai. Ara l'ós penso que es comença a considerar com un actiu natural del territori. (pensa) Per tant, no, les mentides que s'havien dit en aquell moment... però era una intoxicació volguda i buscada. S'havien intoxicat en aquest sentit i tot això evidentment ja no es pot dir.

Quins motius creus que hi havia darrera... has comentat els interessos de caçadors, potser també de promoció urbanística... quin més podria haver-hi darrere del no a l'ós?

Sí... bueno, promoció urbanística no ho crec perquè l'ós està molt amunt a la muntanya... bueno, molt amunt o molt a prop de les poblacions, perquè ara ho hem vist, i en aquell moment també, la gent local, els pagesos... estic parlant de 80 anys enrere... doncs el veien l'ós, transitar a prop de les zones habitades. I jo crec que en certa mesura era també una reacció ancestral. La gent que havia conegut l'ós el defensava però històricament i tradicionalment l'ós havia estat molt odiat al Pirineu. S'organitzaven batudes... hi ha un escriptor francès, ara no en recordo el nom, però tinc el llibre, espera...

(s'atura i s'aixeca per anar a buscar el cafè; reprenem la conversa al cap d'un minut i mig)

Doncs hi havia aquesta, hi havia una mena de... bueno un autor, que ara no... puc buscar aquí el llibre aquí en un moment... que va fer una història sobre la caça en francès, va fer una història sobre la caça de l'ós al Pirineu. I diu que si la població pirinenca hagués estat assenyada, haurien entès l'ós com un recurs i n'haurien dossificat la cacera i no l'haurien arribat a exterminar, perquè la gent del Pirineu s'aprofitava de l'ós en tots els punts de vista: al nord de la serralada, inclosa la Vall d'Aran, se'l menjaven; al sud això no s'havia fet mai; venien la pell; feien servir el greix com a unguent, que a més a més es veia que era molt eficaç contra el dolor; si el caçaven, rebien recompenses; és a dir, era un recurs, era un recurs l'ós del Pirineu. Per tant, s'hauria hagut de gestionar tot això, deia aquest autor, i...

És aquest d'aquí, potser (assenyalant a la bibliografia), Olivier de Marliave...?

No, aquest, aquest... era un... bueno ara t'ho buscaré. Era un que va fer un llibre que és sobre la caça... bé ara ho buscaré aquí a la bibliografia. Doncs... (pensa) doncs en canvi se'l va perseguir a l'ós fins a l'extermini total.

(es posa a repassar la bibliografia del llibre "L'ós del Pirineu: Crònica d'un extermini")

En el llibre, hi ha una part en què ets molt crític, almenys en aquesta segona edició, no només amb Carles Barrera i els caçadors de la Vall d'Aran sinó també amb l'actuació de l'administració, de la Generalitat de Catalunya. En el sentit de com van gestionar sobretot els fons durant els primers anys de la reintroducció i del projecte LIFE. Com anava enfocada aquesta crítica?

Osti ara no... ara mateix t'ho dic.

(segueix repassant la bibliografia durant uns 20 segons més, en silenci)

Aquest: Gerard Caussi... em sembla que era aquest, Gerard Caussimont (indicant un llibre de la bibliografia) [la referència és Caussimont, Gérard (1997) *L'ours brun des Pyrénées*. Fiep-Loubatières, Tolosa de Llenguadoc]. Bueno, un que parlava sobre la caça... després t'ho busco, perquè si no perdrem el fil. Bueno, clar, la... (pensa) per exemple, van rebre recursos europeus la Generalitat de Catalunya, i no va destinar absoluta... destinats a aquest programa, de reintroducció de l'ós bru al Pirineu, i no van destinar res, ni un 10% del que havien rebut al territori. Fins i tot, bueno, es van comprar un cotxe tot terreny per exemple amb aquests fons, una de les qüestions a les quals van gastar el pressupost, que no va tocar mai la muntanya, és a dir que el van fer servir pel que el poguessin necessitar per aquí. O sigui de tot el que es va destinar, que era sobretot... s'encoratjava a fer divulgació al territori i a conscienciar la gent... de tot això no es va fer absolutament res. En aquells moments la Generalitat va tenir una actuació absolutament poruga, primer es van situar a favor de portar exemplars de fora, però tan aviat hi van començar a haver protestes al territori, bàsicament encapçalades per aquest Síndic d'Aran, la Generalitat es va fer enrere, i... i no va destinar absolutament res, es va posar en contra del programa de reintroducció de l'ós. D'altra banda, com que els animals els havien deixat anar a França, el que podien fer aquí en aquest sentit era relativament poc a part de gestionar el que poguessin fer els animals quan entressin al territori, no? Però es van situar... hi havia en aquell moment, bueno... (pensa) penso que el director general, els directors generals que hi havia, fins i tot el conseller... bueno és que tinc una memòria una mica borrosa, clar, és que han passat vint anys... bueno, simplement es va fer enrere. Va ser una actuació molt poruga, molt característica de com era la Generalitat en període Pujol, és a dir que podien dir molt, dir molt, dir molt, i després no feien absolutament res, o sigui no tenien ells mateixos un programa, els diners que van rebre per la reintroducció, per suport del territori, no se sap ningú on van anar a parar. Primer ho va qüestionar un que després també va ser Síndic d'Aran, que estava a l'oposició, que era el...

Paco Boya?

...l'alcalde de... que després va ser alcalde penso de Canej... no, de Les [es refereix efectivament a Paco Boya]. I ho va qüestionar però després ell mateix ho va tancar tot quan ell va començar a tenir... mentre estava a la oposició al Parlament fins i tot va fer una pregunta sobre on havien anat a parar tots aquests recursos, després quan ells van començar a tenir responsabilitats de gestió tot això ho van tancar, ho van deixar córrer... bueno després hem vist que aquesta és una actuació clàssica, no? Vull dir, les misèries se les han anat tapant entre un partit i l'altre i... perquè no surti res. És a dir que en aquest sentit tampoc no hi va haver oposició. Com que semblava que el territori sencer bramés contra l'ós, cosa que si coneixies el territori tampoc era cert, però bueno, semblava això, doncs des de Barcelona es van acoquinar, es van... van agafar por, i ja està, i van dir que no a tot, i ho van tancar tot, i s'ha acabat la història. Per tant diguéssim que va ser una actuació poc valenta, poc defensora amb el compromís que ells mateixos havien agafat amb la Unió Europea i amb el portar nous exemplars, no?

Dels articles i informes que he anat llegint, algunes de les hipòtesis que s'apunten sobre per què vint anys després continua havent-hi aquesta mena de caldo de cultiu i continua sent un tema

recorrent a mitjans de comunicació, és... n'hi ha dues que m'ha semblat identificar com a principals. Una té a veure amb mitjans de comunicació, i que el tema era... és molt suculós... suculent, o que interessava molt a premsa doncs de fer-ne ressò, i l'altra té a veure amb que l'ós en sí no és el problema però sí que és una manera, una eina política per tal de visibilitzar una sèrie de demandes que d'altra manera són molt invisibilitzades, com poden ser les pròpies dels ramaders o fins i tot des d'una òptica territorial, una mena de reclamació a la marginalitat històrica com es conceben les terres... el territori de muntanya.

Sí... si ho fan des de Barcelona, allà ja ho miren amb rebuig, per tant, "mira què ens porten... què ens porten d'allà, no?". I en aquest sentit hi ha molt també d'una qüestió local, té una qüestió de sí, del que tu pots dir d'abandó del territori respecte de la capital i respecte tal... això és un aspecte, sí, sí sí, el que apuntes és... tot té ingredients. I ja et dic, un altre aspecte en aquell moment... ara això potser s'ha perdut, però era aquesta, diguéssim, un odi visceral ancestral contra l'ós, no? Quan apareixia un ós al territori, i estic parlant de quan n'hi havia d'autòctons, i n'hi havia força, doncs la gent s'organitzava, feien batudes, i hi havia llocs on tocaven una corneta i tothom s'armava per sortir a matar l'ós. Per tant, diguéssim que en aquells moments sabien si... si un ós matava un... no parlem d'un boví, no?, però parlava... podia escampar o matar un petit ramat d'ovelles, això era la ruïna per una família i la fam, la fam de tot l'any per la família. Per tant, diguéssim que la gent es veia obligada a defensar-se o a defensar el seu bestiar, i per tant l'ós era un perill, i per tant era un perill a tenir en compte i a actuar. En aquest sentit, hi havia molt d'ancestral amb aquesta fòbia a l'ós en alguns punts del Pirineu, i en certa mesura era lògic. Però ja et dic, als anys 90, quan jo em vaig moure per allà, a mitjà dels anys 90, no... ja no quedaven ramaders, eren comptats, eren dues o tres persones, la majoria al territori, la majoria de ramats que hi podia haver hi anaven a l'estiu des de les terres baixes. Per tant... estic, ho tinc absolutament comprovat, que el rebuig que hi va haver al Pirineu va ser orquestrat sobretot per dues o tres persones allà dalt que tenien interessos contraris a l'ós. I tampoc gaire clars, però era... en algun sentit era també aquest odi ancestral, no? Però diguéssim el rebuig a l'ós va ser orquestrat i esperonat, i a més molt amplificat als mitjans de comunicació. I ja et dic, la gent d'allà dalt... bueno, n'hi havia que sí però n'hi havia que no, és a dir que no... hi estaven posicionats, però jo diria que les opinions no estaven dividides.

I des d'un punt de vista periodístic, quin sentit té o quina justificació té donar aquesta dimensió més gran de la que pertoca a un conflicte com aquest?

Bueno més gran... quan hi ha gent que es posa a cridar, la dimensió periodística no és potser l'animal en sí sinó la gent que es posa a cridar, i això té sentit també. És a dir, potser com que hi havia molta gent esvalotada i molta gent gesticulant i molta gent protestant, o força gent que es feien sentir molt, la dimensió periodística la donava el tema sociològic, no pas l'animal en sí, perquè l'animal és obvi que no va fer cap mal, o el mal que va fer era estrictament controlat, vull dir matar una ovella de tant en tant, t'indemnitzaven i ja està. Vull dir que l'animal s'ha vist... amb la perspectiva de vint anys, quin mal han fet els óssos allà dalt? Home, doncs mínim, mínim i molt menor, molt menor que els gossos salvatges per exemple, que això sí que t'ho deien els pastors. Jo allà vaig parlar amb tothom, i vaig passar nits a la muntanya amb pastors, i vaig recórrer el territori, i si hi havia algú per entrevistar vaig anar a parlar amb ell, vull dir que jo em vaig moure molt en aquell sentit. Llavors l'amplificació... potser hi havia també algun diari de Lleida que jugava a favor d'això, a favor d'amplificar el conflicte. Però el conflicte va ser en molta més mesura humana, dels que estaven a favor, dels homes... de les persones que estaven a favor i de les que estaven en contra, que no pas del mal que en sí va fer l'ós, perquè ja hem vist vint anys després que els danys que han pogut causar han sigut mínims, no?

Tanmateix, clar... una de les meves, dels meus objectius és entendre per què una cosa que... què ha passat durant aquests vint anys i perquè continua sent un tema tan candent quan ja el tenen

l'ós, o sigui diguem-ne que ja no hi ha manera de fer batuda i matar els 30 o 40 exemplars que ja hi ha. De manera que... què t'imagines que pot explicar una mica...

Continua tan viu el conflicte? És que jo no... ja et dic, no ho sé. T'ho pregunto jo a tu: continua tan viu el conflicte?

Periòdicament surt una notícia a premsa d'una petita manifestació, una nota de premsa d'Unió de Pagesos, de caçadors, manifestant-se contraris a l'ós, ara ja va lligat a l'ós, llop, fins i tot atacs de voltors, etcètera etcètera. O sigui s'utilitza de forma regular, i la setmana que ve justament me'n vaig cap allà, m'agradarà veure també què és el que diu la gent del territori, no? Però parlant per telèfon amb gent de l'Escola de Pastors o així, diuen "no, no, latent no... viu", vull dir la gent en parla encara, i se'n queixa.

Sí, sí sí... bueno, ja... home, jo s'entén si ets pastor o si ets ramader i a veure, tens una amenaça contra el teu bestiar, això s'entén. Però jo crec si he de reflexionar sobre el tema, que tampoc ho havia fet tant, és una qüestió ancestral, és a dir l'ós era un perill, com ho era el llop, els van exterminar tots dos, perquè els van caçar fins a l'últim exemplar, els van perseguir, i per tant és una qüestió ancestral: la gent vivia del bestiar i això anava contra el bestiar, podia atacar el bestiar i et podia arruinar l'economia de tot un any, per tant s'havia de perseguir l'ós i això ha quedat. I en segon lloc hi ha aquest rebuig contra el que t'imposen de Barcelona, i "no no, el territori és nostre"... que en certa mesura també deu ser veritat, el territori és nostre i llavors "no han de venir a fotre res els camacus aquí", no? Per tant, jo crec que podria jugar-se en aquests dos eixos la pregunta que em dius, si és que continua tan viu allà dalt. Però si parles amb la gent hi ha gent a favor i hi ha gent en contra, passa que els que es fan sentir... clar, la gent a favor no organitza manifestacions a favor, i pel que em dius la gent en contra sí. Però quan parles amb la gent del territori trobes les dues opinions, les dues opinions. Vull dir que jo mai diria que la opinió negativa és la majoritària. Suposo que sí que és la que es fa sentir més, no?, però no és pas la majoritària.

Des d'administracions locals sobretot, també entitats ecologistes, un dels arguments que ara mobilitzen més fortament o que... diguem-ne, quan parlen dels beneficis de tenir l'ós, parlen sobre les possibilitats de portar una certa dinamització econòmica del territori a través d'un turisme vinculat no tant potser a anar a veure l'ós, perquè és francament difícil, sinó tota aquesta sèrie de valors que em comentaves històrics, ancestrals, vinculats a la figura, al fet de poder dir "en aquest territori hi tenim l'ós". Creus que és una estratègia bona per afrontar el debat, creus que hi ha... que realment té possibilitats aquesta dimensió de dinamització turística?

De fet, ja hi ha gent que va allà dalt a veure l'ós, vull dir... no sé si has parlat amb el Marc Alonso o saps qui és...

Sí, vaig parlar amb ell la setmana passada.

Ell, bueno... l'home de l'ós a la Vall d'Aran és ell, vull dir... i ell penso que porta gent a veure l'ós o a intentar veure l'ós, per tant... per tant sí... i penso que fins i tot he sentit a algú de l'administració dir que això pot fomentar el turisme i tal. Per tant, com que també es volen diversificar i no només tenir turisme d'hivern, suposo que és un altre actiu més, dir que a una muntanya pots tenir l'ós. Jo recordo una gravació del que va matar aquest senyor (assenyala la portada del llibre), del Martí Bringué d'Àreu, que li van fer uns escolars, perquè quan jo em vaig posar a fer el treball havia mort l'any anterior o algo així. Però uns escolars de Sort li van anar a fer una entrevista i ell deia "és que quan pots dir que en un bosc hi ha un ós, ja no és el mateix bosc, aquell bosc ja és màgic, ja és sagrat, ja té un element extraordinari", no ben bé amb aquestes paraules però el

concepte era aquest, no? És a dir que quan a un territori hi ha l'ós, aquell territori ja és superlatiu, ja té un altre valor, ja té el gran rei de la muntanya, no? Mentre que si l'ós no hi és, perd aquest valor. I això, diguéssim que si fas una campanya turística, tot això són coses lògicament a posar en valor, no?

Sé que és una pregunta de mal respondre, eh?, però... quina estratègia et semblaria idònia per part de l'administració o de la gent que té interès en que hi hagi una convivència pacífica i beneficiosa per tothom amb l'ós a dir d'avui, per intentar rebaixar aquestes crítiques quan apareixen i assegura que aporta beneficis a tothom?

Mira, als anys 90, potser l'any 90, encara hi havia una població... i extrapolo una mica, no? Hi havia una població d'óssos, potser n'hi havia encara 15 o 20, o 10 o 15, no ho sé, i l'ós s'hauria pogut salvar. Perquè a Suècia o a Finlàndia o a Eslovènia van arribar a tenir aquest nombre d'exemplars, i es va seguir una tècnica encertada per protegir l'ós: fonamentalment deixar aliments a muntanya perquè l'ós els mengi. Què vol dir això? Que els óssos... alimentar-se a muntanya és molt complicat, si alimentes a l'ós, els óssos estan localitzats, ataquen molt menys al bestiar, es reproduïen molt millor i saps on estan, i pots controlar-los en certa mesura. Les administracions que van fer això van salvar les poblacions d'óssos, en canvi la tàctica que va seguir aquí... a Espanya no es va fer mai absolutament res, era un tema absolutament desconegut i no es va voler conèixer, però la tàctica que es va seguir a França no va ser aquesta. A França, que és bàsicament on voltaven els últims óssos que voltaven pel Pirineu, i França deia que el volia protegir però la protecció de l'ós estava a càrrec de l'associació de la caça, paradoxalment (riu). I a l'ós el van anar pelant fins que no en va quedar ni un, o fins que es va anar acabant. Per tant, es va seguir una estratègia errònia, jo suposo que era justament el que volien, acabar d'exterminar l'ós. Després, uns altres en van portar de nous... clar, ja no és el mateix ós, i...

Et sembla una diferència rellevant? Que els que hi ha ara hagin vingut...

Em sembla sobretot una diferència psicològica rellevant. O sigui, si tu... a Eslovènia ara estan exportant óssos, com sabeu, n'hi ha centenars i centenars, però va haver un moment que n'hi havia 15 o 20 també, i el van salvar. I a Bòsnia penso que igual, i a alguns països nòrdics també. Si es reproduïen els mateixos óssos, és com ara, que el llop torna a arribar aquí però arriba de manera natural. Clar, que arribi de manera natural és natural. Si s'ha de reintroduir, és un daltabaix i és una altra cosa, és un fenomen ja artificial, que provoquen els humans. Per tant, s'haurien pogut salvar els últims óssos? Sí. Es va fer tot el possible per exterminar-lo definitivament? Sí. Què fem ara? Doncs bueno, ara en torna a haver, són óssos de nissaga eslovena, per mi evidentment no és el mateix. Bueno, què s'ha de fer ara? Home, doncs... hauríem d'esperar que el proteccionisme fós una cosa generalitzada. Hi ha fenòmens nous, vull dir... hi ha molta gent que protesta contra els toros, això fa deu anys era absolutament impensable, hi ha associacions animalistes, cal lògicament sensibilitzar la gent de la muntanya. La vida natural és un valor, caldria potser que gent de la muntanya defensés els óssos, perquè també la defensa de l'ós es veïés com una cosa d'allà, no com una cosa importada, i que potser la gent de la muntanya no només es dediqui... fés sentir les veus negatives, no? Evidentment cal conscienciar la gent del territori, però jo suposo que també la política que es fa pues ja és l'adequada: si tens baixes, te les recompensen, i... i no sé si es pot fer res més. Sensibilitzar la població sobre l'ós? Bueno, doncs sí, doncs sí. Es fa prou això? Per més propaganda que facis, si tu no vols, no vols, i la gent de la muntanya continua veient això, l'ós com una cosa ancestral negativa. Bueno, de totes formes avui ningú defensa que es vagin a matar els óssos, i això ha canviat sensiblement en els últims anys. Jo encara, bueno... quan l'any 91 penso, o 90, encara van matar un ós a la vora de la Vall d'Aran, a l'Entecada, a Es Bòrdes, a la Vall d'Aran. Avui ningú ho faria, en canvi quan jo voltava per allà els enemics de l'ós deien (posa veu afectada, d'enfadat) "se l'ha d'anar a matar, agafaré una escopeta i l'aniré a pelar", hi havia gent que et deia això. Això avui ningú no gosaria dir-ho, no? I ningú

gosaria defensar algú que mata l'ós. Per tant, diguéssim que des que jo vaig fer el llibre la situació ha canviat sensiblement. Segurament ara hi ha gent que en parla en contra però ningú defensa anar a pelar l'ós, no?, cosa que sí que es feia abans. Home, cal... jo crec que també la societat... ens hem de moure amb la societat, la societat va cap al proteccionisme, tothom vol defensar la vida natural... bueno, hi haurà un moment que això serà generalitzat. No sé si la canalla avui en dia al Pirineu n'hi ha que diuen que volen anar a caçar óssos, imagino que no.

En un treball que he consultat, que van fer unes entrevistes farà em sembla 4 anys ara, és a dir amb una visió bastant més recent, no hi havia ningú que es manifestés obertament com dient "hem de treure l'ós d'aquí" o "l'hem d'anar a caçar", però sí que la opinió bastant majoritària tant de persones directament implicades com siguin ramaders, com també gent que van entrevistar que no tenien... que vivien al territori però que no hi tenien uns interessos directes, era "estem a favor de l'ós, ens sembla molt bé que es protegeixin les espècies, ens sembla molt bé que hi sigui, però no com s'ha fet i no si va a càrrec de posar encara més en perill, per dir-ho d'alguna manera, el modus vivenda de muntanya, ja prou precari és viure aquí i intentar mantenir-se en el territori com perquè a més a més ens hi portin una càrrega afegida".

I tenen raó, clar, tenen raó. Llavors s'ha de buscar l'equilibri entre els dos extrems o entre els dos punts, no? D'acord, sí sí, d'acord. Com se soluciona això? Doncs si hi ha conflicte, segurament és perquè el conflicte és difícil de resoldre, no? Jo no sé si ara hi ha molts ramaders, no ho sé, ho hauria de mirar... ja et dic, per exemple a la Vall d'Aran potser quan jo hi estava treballant potser n'hi havia un. Llavors sembla parlaven (posa veu afectada) "en nom dels ramaders del territori", i n'hi havia un, eh? Vull dir que jo no sé si queden gaires ramaders...

A dedicació completa a la Vall d'Aran crec que no n'hi ha cap. N'hi ha molts que ho tenen com una activitat secundària. Al Pallars crec que sí que...

Doncs possiblement. Sí, la gent del territori té dret a viure, lògicament, faltaria més. Té dret a defensar els seus interessos i... clar, suposo que si hi ha gent que també viu del turisme i l'ós li ajuda, doncs això també fa pesar, fa posar peces a la balança en favor de l'ós, no? Evidentment s'ha de buscar un equilibri entre tots els extrems: la gent ha de viure al territori, ha de viure en les millors condicions possibles... clara, ara ja no és com quan no hi havia óssos, ara torna a haver óssos, per tant ningú els anirà a caçar ara, ningú anirà a pescar, per tant... per tant, els óssos hi continuaran sent i s'han de defensar els interessos de la gent del territori i si hi ha alguna baixa doncs que siguin les mínimes possibles, no? I en fi... també suposo que la nova generació que puja ara ja pujarà amb l'ós, no? I si l'ós ja hi és, pues ja hi és. I ja saps a què t'exposes i ja saps què fas. Però evidentment s'ha de donar suport a la gent del territori, evidentment, evidentment. A la gent del territori, i ara torna a haver-hi óssos al Pirineu, pues els óssos hi són i s'han de protegir. Bueno, suposo que tampoc estem inventant res de nou, perquè aquestes tensions i aquesta convivència entre la fauna salvatge i la gent del territori s'ha donat en totes les èpoques i s'està donant ara mateix a molts llocs del món, per tant tampoc deu ser complicat veure què han fet altres, si ha funcionat bé en altres llocs, o no, aquesta convivència i aquesta entesa, s'ha de buscar una entesa. L'administració ja compensa les baixes, no sé si s'ha de fer alguna cosa més, jo ja ho desconec a partir d'aquí.

A risc de posar-me on no em pertoca, aquesta pèrdua d'interès, si em deixes dir-ho així, amb tot el tema de l'ós, va lligat al fet que s'acabessin eliminant els últims óssos, o... per què has deixat el tema?

No... perquè a veure, jo no sóc ni... no és com per tu que és la teva especialitat i t'agrada i serà la teva professió. Jo no, jo sóc periodista, llavors jo vaig seguint temes a batzegades, per temes que són periodístics, que són actuals, per descobertes que vaig fent, per temes que hi poso la banya.

També, no et diré que no, acabes ja cansat de tant tema, de... vull dir ara són les noves generacions (riu) les que heu de defensar l'ós, si voleu, no? Jo m'hi vaig implicar bastant en el seu moment... no tens alegries, només tens atacs i només tens problemes, i hi ha un moment que te'n canses, tampoc és el meu tema, jo... i després he treballat altres temes, vull dir que... i ara n'estic treballant altres, vull dir que jo em dedico a estudiar temes que m'interessen en un moment determinat perquè tenen també un interès periodístic i humà i són fenòmens socials, i això ho vaig fer en el seu moment, i ara pues ja faig altres temes, no? Ja faig altres temes... també, en certa mesura, ara torna a haver-hi óssos al territori, vull dir que en cert sentit els que defensàvem els 3 óssos que en aquell moment hi havia, que una de les óssos les van matar l'any 96, 97, quan jo diguéssim estava en el tema, bueno doncs en aquest sentit diguéssim que... no diré que ho hem tirat endavant, però sí que l'actitud o la postura que defensàvem és la que més o menys s'ha mantingut. Que potser seria més bo que el territori defensés més l'ós... bueno, el territori ara suposo que és puntual, no sé eh, tu segueixes més però... és puntual que algú protesti contra l'ós, no és com en aquells moments, els anys 96 i 97 que és això, tots els diaris semblava que era un gran daltabaix, un drama, un tal. Ara si surten imatges de l'ós són imatges amables, la óssa amb els cadells, perquè algú els ha fotografiat, o alguna càmera els ha enregistrat, i "oh que bonic, els óssos a la muntanya", vull dir que... l'any 96, 97, hòstia, tot eren brams en contra i actituds molt vehements... bueno, tot això penso que ja no es produeix. Potser sí que hi ha de tant en tant alguna manifestació o algú que diu alguna cosa en contra, però també sents a dir coses a favor, vull dir que les coses potser estan més equilibrades, no? I d'aquí uns anys, penso que com ja l'ós ja s'haurà fet un animal habitual, doncs ja està, ja hi seran, ja no se'n parlarà. La població està ara assegurada, per dir-ho d'alguna manera, quan l'any 96, 97, el que es veia és que els pelarien, o que hi havia gent que els volia pelar. I per tant... bueno, amb controvèrsia, però la població ha tirat endavant.

A1.2. Santiago Palazón

Santiago Palazón Miñano és doctor en Biologia i tècnic del Servei de Fauna i Flora del Departament de Territori i Sostenibilitat de la Generalitat de Catalunya. En el marc d'aquest Servei, s'encarrega de la conservació dels mamífers protegits, i és el director tècnic del projecte PiroslIFE.

Entrevista realitzada a Barcelona el dijous 25 de maig de 2017.

Doncs volia començar preguntant-te això: a la mateixa web del projecte, PiroslIFE, diu "les accions de concertació implantades van ser insuficients, suscitant un fort conflicte amb la població local, que perdura fins a dia d'avui". A 20 anys de l'inici de les reintroduccions, què et fa pensar, o per què creus que continua sent un conflicte latent la presència de l'ós al Pirineu?

Bueno, el conflicte està perquè tots els anys tenim un conflicte, sempre. El conflicte està perquè tots els anys els óssos maten ovelles, maten cabres, i el problema si hi ha animals morts a la muntanya que s'atribueixen a l'ós, encara que a vegades no són de l'ós, tot això crea un conflicte. O sigui, sempre que hi hagi grans depredadors, hi ha un conflicte. El que no podem pensar és que perquè han passat 20 anys, ja no hi ha conflicte. No, el conflicte estarà sempre. O sigui, l'experiència que ens dona a tots els països europeus i a tot el món és que on hi ha grans depredadors, sempre hi ha conflicte. El que hem de fer és que aquest conflicte sigui el mínim possible, però conflicte sempre estarà.

I creus que s'està aconseguint, que està rebaixant-se el nivell d'intensitat?

Home, sí... el conflicte que hi havia fa 20 anys quan va començar la reintroducció de l'ós... o més que conflicte, l'actitud dels actors del territori contra la presència de l'ós era molt més en contra del que hi ha actualment. Actualment sí que hi ha un conflicte, hi ha gent que no està... està en contra de l'ós, però hi ha molta més gent també que està a favor de que hi hagi óssos a la muntanya. I dintre de la gent que té... la gent que no voldria tenir óssos a la muntanya són més tolerants amb la seva presència.

Molt bé. Començant pel principi, l'any 96... 96, 97, que em sembla que hi va...

Sí, 96 va començar.

...96. Què... llegint articles, llibres, informes al voltant de l'ós hi ha molt de focus en aquests primers moments, no? Segurament van ser els més intensos a nivell de polèmica. I després potser també amb l'incident amb l'óssa Hvala, no ho sé... el que he percebut. En tot cas, al principi: diverses... diversos actors, diverses persones van focalitzar les crítiques, diguem-ne de la gent que era favorable a l'ós o que és favorable a l'ós, van focalitzar les crítiques sobre per què havia esclatat aquest conflicte en les institucions públiques: per una banda el Consell General d'Aran i sobretot el Síndic d'aleshores, que és el Síndic d'ara també, i per altra banda també la tasca feta des de la Generalitat de Catalunya en sintonia amb el Consell. Quina és la teva opinió sobre el tema? Creus que eren crítiques legítimes?

A veure, quan va començar el conflicte... hi ha dos vessants d'aquests conflicte. Una és evidentment... el purament biològic o ecològic de que tu estàs introduint una espècie que pot ser depredadora i que per tant pot depredar ramat domèstic, explotacions apícoles, i que a més pot ser un competidor de la, de les, de la... de la caça, podríem dir. I després està el conflicte també més... polític... polític. O sigui, hi ha... aquest conflicte ecològic-biològic és un conflicte social: amb els ramaders, amb els caçadors, o amb gent del territori, els turistes... el sector turístic en aquell moment veia que a lo millor això podia espantar a la gent que vingues a la muntanya. I després hi va haver un conflicte quasi quasi polític, en el sentit de dir "nosaltres vivim en aquest territori, al Pirineu, i són els de Barcelona... o sigui el govern de Barcelona o els de Barcelona i els de París els que ens fiquen els óssos al nostre territori". O sigui, això de que li vinguin els de fora a dir-te el que has de fer, a posar-te óssos sense que tu tinguis... hagi dit res, això és lo que també és un conflicte polític per ells. És un conflicte que va agafar molt la... els polítics del territori, des del Síndic d'Aran als que... a alcaldes, Consell Comarc... consells, coses d'aquestes. O sigui és... això no ho volien aquesta imposició dels de Barcelona o dels de París.

I... s'hauria pogut gestionar des d'una manera diferent per part de...?

(interrompent la pregunta) Bueno, en el seu moment ja es va començar a gestionar, inclús per part de Catalunya es va demanar als francesos... a França, que ajornés un any l'alliberament dels óssos. Els óssos s'anaven a alliberar el 2005, i...

El 95?

El 2005... no, no el 2005 sinó el 1995, m'he equivocat. El 95, però veient que encara aquí a Barce... a Catalunya no s'havia fet moltes coses a nivell d'informar la població, es va dir "escolta'm, no podeu alliberar-nos el 1995, feu-lo l'any següent". I l'any següent hi havia una mica més d'informació però tampoc era suficient, i encara que hagués estat suficient la contestació contra l'alliberament de l'ós hauria estat quasi quasi la mateixa.

Un altre dels arguments de gent que posa sobre la taula o que ho ha posat sobre la taule en el seu moment és que la Generalitat, el Departament, no sé si era Medi Ambient aleshores...

No, en aquell moment era en Agricultura.

Agricultura. Es va sumar al projecte LIFE amb la finalitat de poder aprofitar els fons europeus que proporcionava.

(interrompent la pregunta, obrint i tancant un bolígraf sobre la taula diverses vegades) A veure, la Generalitat es va sumar al projecte LIFE, va haver un projecte LIFE en el que hi havia... eren 3 coses. En el projecte LIFE hi havia la conserv... la introducció o l'alliberament d'aquests 3 exemplars d'óssos, hi havia la conservació del trençalòs, i la conservació de la única o de les poques exemplars que hi havia de cabra salvatge del Pirineu. Aleshores a Catalunya li va tocar principalment el tema del trençalòs i indirectament li va tocar el tema de l'ós. (segueix obrint i tancant el bolígraf ocasionalment) Per què? Perquè si els óssos són alliberats a França... o sigui segurament passaran a Catalunya i estaran a Catalunya, llavors el que no podem fer és nosaltres no participar en un projecte LIFE perquè nosaltres no volem alliberar els óssos, i que els óssos els tinguis a Catalunya. Nosaltres vam col·laborar amb el projecte LIFE en qüestió de dir "si l'ós passa a Catalunya nosaltres farem el seguiment i nosaltres ens comprometem a conservar aquesta espècie quan estigui reproduïda. Per això nosaltres vam tenir també part dels fons LIFE.

I també... deixa'm que insisteixi en el tema... no, no en faig cap judici, eh?, només...

Digues, digues.

...em limito a que hi ha gent... també qüestiona que no hi va haver transparència amb com es van utilitzar els fons rebuts, i que no van ser utilitzats per...

(interrompent la pregunta) Això... això va sortir en el seu moment i això és una to... això és una... (pensa) jo què sé, no sé què dir-te. Això... sí que havia transparència en el seu moment, el que passa és que de seguida deien "on estan els 200.000 euros d'aquí i d'allà?". O sigui, els 200.000 euros es gastaven en el personal que estava contractat, es gastaven en, en... en conservació, es gastaven en moltes coses. Tot això hi ha transparència perquè és un organisme públic que té totes la seva... la seva intervenció econòmica i està tot allà fiscalitzat. Lo que passa és que clar... la gent pensa que tu tens un projecte, un projecte LIFE, un projecte tu prepares i tu dius "jo faré aquest, aquest, aquesta acció, i me gastaré aquests diners en aquesta acció", i no te'ls pots gastar en una altra cosa. La gent quan veu un projecte LIFE diu "no no no, és que el projecte LIFE... els diners del projecte LIFE han de ser per això i per això". No, el project... els diners del projecte LIFE han de ser per lo que ja està estipulat en el projecte, no pots canviar-ho. I el projecte estava doncs per pagar la gent que feia seguiment de l'ós, que era... que era lo que n'hi havia, per pagar algun material, coses d'aquestes. No hi havia més. I també per pagar per fer algun tipus de sistema d'indemnització. No hi havia més diners, perquè la quantitat de diners que portava més gran eren els francesos, perquè havien portat els 3 óssos, que costa molts diners portar-los des d'Eslovènia, porta-los cap aquí. I després fer tot el seguiment d'aquests óssos.

El programa d'indemnització es va començar ja des del 96?

Ja es va començar des del primer moment, si si si, clar.

I s'ha anat ampliant amb el temps?

No, el que passa és que nosaltres vam trobar molts problemes a l'hora de pagar. Perquè a nivell administratiu era molt complicat pagar. (pensa) Nosaltres podíem fer unes fitxes, unes comprovacions, de que això ho hagués matat l'ós, però després a l'hora de pagar era molt

complicat. Llavors vam veure uns sistemes a través de l'empresa pública Forestal Catalana, perquè aquesta empresa pogués pagar de forma ràpida al... a la gent, als ramaders.

Que és soci del PirosLIFE, no, l'empresa?

No, no, perquè els danys no es pagaven a través de... els danys no es poden pagar per projectes LIFE. O sigui, una compensació, un dany d'això... ho ha de pagar el govern implicat. El projecte LIFE no et deixa pagar danys amb fons del projecte LIFE.

Seguint la història del procés de reintroducció: el 2004, arran de l'accident amb un caçador...

No. L'accident amb un caçador...

A la Vall d'Aran...?

No, això va ser el 2008.

2008. 2008, perdona. Hi va haver una campanya bastant forta per part d'IPCENA, Depana... al voltant del tema, perquè hi va haver una forta amenaça de... fins i tot posicionament per part del Consell General d'Aran de... i una ordre de captura de l'óssa. Com es va viure... com va encaixar...

(interrompent) A veure, quan va haver aquest in... aquest incident, va haver una mica de revolució, podríem dir, a nivell del poble d'on era aquest senyor, que era el poble de Les. I el Consell de l'Aran, pues bueno, pues va posicionar-se al costat de la gent del seu territori i va dir que s'hauria de tra... que s'hauria de capturar aquesta óssa, perquè a lo millor era perillosa, i coses d'aquestes... val. Nosaltres, com als tècnics de que som d'aquí, vam emetre un informe en el que en cap moment s'hauria de capturar la óssa. I per tant aquest informe, els nostres jefes i polítics ho van tenir en compte, i evidentment la óssa no es va capturar, eh? Es va fer... una mica es va portar els agents rurals cap allà, van fer un seguiment de l'óssa on estava, etcètera, etcètera, etcètera, per veure que... perquè la gent del territori es tranquilitzés, però en cap moment hi havia ninguna ordre de captura a la óssa, eh? Nosaltres estaven aquí els tècnics i vam dir "la óssa aquesta no es pot capturar, és una espècie protegida, no ha passat res extraordinari, només ha passat un... un... la óssa passava per un costat i aquest senyor estava... ell va fer alguna cosa malament i el va atacar en una actitud defensiva i... pues la mateixa persona va veure que no tenia... bueno, la culpa de la óssa, que era més culpa seva que no una altra cosa". A més l'óssa venia espantada de trets, de gossos i coses d'aquestes.

I... com tancant el cicle: al moment actual, quines són les perspectives ja encarant la recta final del projecte...

(interrompent) Bé, a veure... hauríem de diferenciar dues coses. El projecte de conservació de l'ós és un projecte a llarg termini, que va començar l'any 96 i no acabarà mai. L'objectiu de l'administració, i penso que és l'objectiu de la societat catalana, és tenir una població estable d'ossos del Pirineu. Al Pirineu català, l'aragonès, el navarrès, el francès. I és la mateixa intenció que tenen al govern de França. Per tant és un projecte de conservació o de... de... (dubta) arribar a tenir una població estable d'ossos, vale? Quants ossos tindrem? No ho sabem, depèn, lo que... lo que permeti el medi ambient i lo que permeti la societat. I després està el projecte PirosLIFE, que és un projecte de 4, de 5 anys en aquests moments, que és un mica de recolzament, de poder agafar fons europeus per poder fer una sèrie de coses que nosaltres necessitàvem, que eren necessaris. Quan acabi aquest projecte, aquests fons s'hauran gastat i continuarà el projecte de conservació de l'ós bru a través dels fons de la Generalitat de Catalunya. Per tant, quan a vegades

se diu "i quan s'acabi aquest projecte què passa?", doncs no passa res, es continuen moltes coses. Aquest projecte és per implementar una sèrie de mesures, principalment de prevenció, per veure com funcionen aquestes mesures, i una vegada que s'acaba el projecte arribem a una conclusió que les mesures més importants són aquesta, aquesta, aquesta i aquesta. Són les que continuarem implementant al llarg del temps.

Treient com el focus d'atenció de la part que us pertoca a vosaltres, no?, i de no només opinions personals... un altre dels arguments que es posen sobre la taula quan es parla sobre tot aquest conflicte amb l'ós, més enllà del que va passar realment, és que hi va haver una amplificació i una magnificació del conflicte a nivell de discurs públic, no?, a nivell de mitjans de comunicació, etcètera, etcètera.

Quan?

A principi del procés i durant aquests 20 anys. Creus que hi ha una part que hi han jugat... o sigui, una percepció més gran del que pertocava del conflicte realment? El que...

(interrompent) Sí, evidentment, evidentment, el conflicte de l'ós a nivell mediàtic és molt més gran de lo que és el conflicte en sí. Perquè tu vens a mirar, l'ós està matant... pot matar, si nosaltres... 25, 30 ovelles a l'any... els 40 óssos que tenim al... o els 30 óssos que tenim a Catalunya, podríem dir, que estan a Catalunya a vegades, poden matar com a molt 25, 30 ovelles. Això què significa? L'economia... la quantitat d'ovelles que hi han de tal als... aviam, si... el 5% de les ovelles moren de forma natural a la muntanya.

5%?

Sí, 5%. Està estudiat, hem fet estudis en el qual... les ovelles pugen a la muntanya 1.000 ovelles, i sense fer que passi res, quan baixen després, baixen el 5% menys, o sigui baixen unes 950. És una mortalitat natural, d'ovelles que s'empatxen i moren, llamps, que es depenyen, per qualsevol cosa, eh? Això ja ho saben els ramaders, eh? El que en aquell ramat pugui haver l'ós que ha matat 4, 5 ovelles més, lo que sigui, no és un problema. O sigui a nivell general no és un problema. Hi ha més morts per causa de gossos, de gossos salvatges a tota Catalunya, si féssim un estudi, sortirien centenars d'ovelles mortes per gossos. Això ningú... no surt als diaris mai. En canvi un ós mata una ovella i de seguida és una notícia. I per tant, per què...

(interrompent) I per què? Qui té un interès en això?

Doncs perquè ven. Perquè ven.

Per part dels propis mitjans de comunicació?

Clar. Ven moltíssim, clar. O sigui... jo me'n recordo encara l'any 96, 96, una portada del diari Segre que possava "l'óssa Giva assassina, descuartiza a una ovella", o sigui això era la portada d'un diari, eh? Ni assassinat, sinó que ha matat a una ovella perquè és el seu... és un animal... o sigui igual que una... jo què sé, que una mantis mata a una mosca, doncs és lo mateix, entens o no? O sigui, però clar, assassina i descuartiza, tot això a la primera portada, pues això veus clarament que busquen la publicitat. Poc a poc aquest això s'ha anat baixant, eh? Ara ja moltes vegades que notícies del diari Segre, que sempre ha estat el diari més en contra, o que més ha aprofitat aquesta... l'avinentsa aquesta, hi ha notícies quan allà es mata una cosa o així, ja no surten això, eh? Inclús hi ha... inclús la mateixa editorial alguna vegada, aquest any em sembla, del diari, era molt més correcte, molt més veient el conflicte i posant el conflicte en ordre. I sí que de veritat els óssos

maten ovelles i maten... i poden destrossar arnes, però també hi ha una vessant que és més positiva.

Més enllà de premsa, qui més...?

(interrompent) Més enllà de premsa, a nivell polític.

A nivell polític?

Sí. A nivell polític en el seu moment hi ha gent que estava en campanya electoral i va aprofitar el tema ós per poder guanyar ós. Això sí... això jo ho tinc clar, jo ho tinc clar però no ho puc demostrar, però això...

Clar. I caçadors, els propis ramaders...?

Bueno, no, a veure... els caçadors, els caçadors al principi va ser un col·lectiu que estava en contra, però com que se'ls hi va dir des del primer moment que la presència dels óssos no seria una... un problema per poder caçar, no... mai prohibiríem la caça perquè hi hagin óssos, això ho han vist que no ha passat res en 20 anys, mai hem prohibit la caça... alguna vegada hem pogut fer... també has de tenir en compte que la caça allà dalt és petita, o sigui hi ha caçadors però no es caça tant. O sigui hi ha molt d'espai per caçar i per tant hi ha molt poc caçador per tota la muntanya que hi ha. Si alguna vegada han anat a caçar a una zona on hi havia una óssa amb cadells, els hi hem dit "escolta, allà hi ha una óssa amb cadells, no aneu allà, aneu a un altre lloc, o aneu un altre dia... no només per nosaltres sinó perquè no volem ni que la óssa surti malament, ni que vosaltres passi qualsevol [inaudible]"... i ells ho entenen, i com que hi ha molta muntanya no hi ha cap problema, eh? Però no els hi hem dit "allí no es pot caçar", o "durant aquest temps no es pot caçar", no. D'acord? I després els ramaders, els ramaders han de protestar perquè els ramaders... clar, els ramaders els hi maten una ovella, ells volen cobrar la ovella, encara que no els hi agradi que els matin la ovella però almenys han de cobrar-la, per tant ells han de dir alguna cosa. Ells pensen que si no protesten nosaltres deixarem de pagar-lis. Lo qual no és cert, eh? Però bueno, sempre tenen aquesta... aquesta roda, no? De dir: hem de protestar, hem de fer... alçar la veu, perquè hi hagi sempre una resposta de l'administració.

Dos altres arguments que m'ha semblat identificar. Un el deies abans tu mateix: el tema de... el conflicte competencial, territorial, i aprofitar l'ós per dir "escolta, és que estem en un territori entès històricament com a marginal, com a sempre menystingut per part de l'administració".

Sí, a veure, es va... el tema de l'ós va venir en el moment en que la Vall d'Aran començava a tenir competències. O sigui, no sé, un any abans o dos anys abans es va crear el que seria el Conselh Generau d'Aran, però no tenia competències. Doncs a partir d'aquí els polítics de la Vall d'Aran van començar a treure... a venir a Barcelona, a agafar les competències de moltes coses... Van començar, les competències van començar per medi ambient, per natura, per boscos, per fauna i tot això. Doncs clar, ells volien era agafar les competències, i amb això hi van jugar amb el tema ós. I el tema ós els hi va venir molt bé per poder pressionar a la Generalitat perquè els hi donessin les competències. Després van venir les competències de sanitat, educació, de tot això, eh? Però una de les competències que van començar primer són les totes... les de medi natural. I això, bueno... i després quan... també, la resta de comarques, quan veuen que els aranesos tenen la seva competència, tenen la seva gestió, doncs també es queixen i també aprofiten el tema ós perquè... quan hi ha un tema que és mediàtic, ho aprofiten, eh? Llavors el tema ós és un tema mediàtic i sempre ho aprofiten per demanar qualsevol altres coses. Ara, els ramaders... no, els agricultors, tot el tema de pagesos, estan molt enfadats amb el tema de tots els danys que fa la fauna salvatge, però clar la fauna salvatge són els cèrvols, els cabirols, els senglars, els esquiroles, tot, eh? I el tema

ós és un més. Clar, dintre dels danys que provoca l'ós comparat amb els danys que provoca el senglar, no té res a veure, perquè el senglar t'està fastidiant des de podent matar-te ovelles a tots els conreus que pot fasitidar a tota Catalunya. En canvi l'ós és una cosa molt concreta en una zona determinada de Catalunya, i només te matarà ovelles... bueno, ovelles, cabres i així, i, i... i arnes. I clar... però clar, si tu protestes per el senglar no és lo mateix que si tu protestes per l'ós. Mediàticament tu surts més als diaris, a la premsa, si protestes per l'ós que si protestes pel senglar. Contestes per tot però fiques l'ós com a bandera.

Clar, clar. A les entrevistes, algunes de les que he pogut llegir de treballs anteriors hi havia gent que obertament ho deia així: "estem utilitzant l'ós com a eina política..." i fins i tot gent que no tenia un interès directe, que no eren ramaders, però gent del territori, que deien "a mi em sembla perfecte i estic a favor amb que hi hagi presència d'ós aquí, però no si és a costa d'afegir una càrrega més a la ramaderia, afegir una càrrega més a la gent que desenvolupa activitats, que ja prou difícil ho tenen, no?". Llavors feien aquesta mena d'impugnació, "estem... o donem suport a la gent que es manifesta en contra de l'ós", però com una manera de dir "necessitem una gestió més activa del territori i de la fauna, una gestió més equitativa del territori", si vols dir-ho així. Creus que són legítimes aquestes protestes?

Sí, són legítimes perquè cadascú ha de protestar per lo que... pels seus interessos. O sigui això són legítimes. Ara, haurien moltes coses a discutir. O sigui, hi ha moltes coses que estem discutint des de l'administració i des del món més de ciutadà i més des del món més ecologista, naturalista, i és que moltes vegades dius "jo sóc ramader, jo tinc 1.000 ovelles, tinc 100 vaques, i jo el que faig és agafo les ovelles, les deixo a la muntanya, van pasturant soles, vaig a veure-les una vegada a la setmana, dos vegades a la setmana, o una vegada cada dos setmanes... estan bé i me les torno, i quan toca la temporada, me les baixo i ja està". O sigui, tu has tingut una ramaderia i... i les vaques pitjor encara, perquè les vaques com que van més soles per la muntanya, encara pitjor, vaques i cavalls. I clar... tu veritablement estàs fent de ramader? (pausa) Tu ets un ramader de veritat, com els ramaders de fa 50 o 100 anys que hi havia al Pirineu? Perquè són gent... normalment són gent que té un altre ofici i a més té vaques i té ovelles o el que sigui. Doncs tu tens allà les ovelles i al mes tu estàs cobrant uns diners per cada ovella o per cada vegada de la Unió Europea, eh?, la PAC. Doncs... i estàs cobrant, et surten uns diners per fer de ramader, i no per tenir vaques a muntanya, per fer de ramader. Això és tan... (va remenant uns fulls repetidament) això és la vida difícil que ens diuen els ramaders i tot això? Eh?

El seu argument potser és...

(interrompent) L'argument és...

...que ho fem així perquè és l'única manera que sigui econòmicament viable, no podríem fer de ramaders. No és una mica el que diuen ells? És a dir, és que no sabem...

(interrompent) Econòmicament viable significa que, que jo... clar... (pensa) A veure, nosaltres els hi diem... ells em diuen "és que clar, la ramaderia tradicional ja no... ja no podem fer la ramaderia...", és a dir, jo els hi diria "la ramaderia tradicional és la que feia el teu avi, que era ramader. El que fas tu, el que feies tu fa 10 anys no és una... o la que fas ara, no és la... la ramaderia tradicional". Per tant, què passa, que perquè hagi tornat l'ós o això, ara els hi provoca el que ara han d'estar més atents a la seva ramaderia. (pausa) D'acord. Si sabem que són els que provoquen per això, on hi ha óssos nosaltres el que intentem és que... és que encara sigui més fàcil per ells. Estem fent agrupaments de ramat, els hi paguem un pastor... si tu els hi pagues un pastor, ells no han de pujar a la muntanya, ja tenen un pastor que els hi fa la feina del seu negoci. O sigui tu, si t'ho mires així, hi ha gent que també ens ho diu a nosaltres: "escolta, esteu pagant un pastor, esteu pagant el empleat al negoci d'una persona, con diners públics". Si tu tens una llibreria aquí a

Barcelona i tens un empleat que t'ho paga l'administració. Tu... tu ho veus normal? Aquí no ho veuries normal. Allà sí. Per què allà sí? Pues perquè hi ha un conflicte, perquè tenim l'ós, perquè nosaltres volem conservar l'ós, no volem que els pastors estiguin... (pensa) cabrejats amb l'ós i passi qualsevol cosa que no volem que passi. Pues totes aquestes coses... intentem compatibilitzar la ramaderia de muntanya amb... o, i l'agricultura de muntanya, amb la presència dels óssos, i d'altres espècies. Tot això ho volem. Ara després hi ha una altra... una altra (riu)... discurs, que és, diríem: si no hi ha ramaderia de muntanya, passa alguna cosa? (pausa) Sempre... jo sempre he escoltat: "no, és que la... la ramaderia de muntanya és important que estigui per mantenir el paisatge". Però, i si no hi ha ramaderia de muntanya, per què volem aquest paisatge? Ja hi ha cérvols, ja hi ha cabirols, hi ha senglars que també pasturen a la muntanya... [inaudible] se mantindria el paisatge i no la ramaderia de muntanya. O sigui, fa 20.000 anys no hi havia ramaderia de muntanya, fa 10.000 no hi havia, i els boscos que estaven són els mateixos que hi havia abans, o més, o menys, o el que sigui. O sigui, també estem... a lo millor estem volent conservar una... una activitat que a lo millor no és necessària a la muntanya. La conservem perquè pensem que és necessària, però a lo millor no ho és. Això hi ha molta gent que comença a pensar-ho.

En el marc de l'administració?

En el marc de l'administració i... no, no, i fora de l'administració. Hi ha gent que... parles amb gent d'ecologistes i gent de... inclús del país, que diuen "bueno, si no hi ha... si no hi ha vaques a la muntanya, no passa res". Si no... sempre hem pensat, "és que cal que estigui les ovelles i les cabres a la muntanya perquè formen el paisatge, perquè fan que no avanci el bosc, mantenim les pastures d'alta muntanya, etcètera, etcètera, etcètera". I tu penses, bueno, escolta, les pastures d'alta muntanya es mantindran igualment perquè arriba un moment en què el bosc ja no arriba a més pel tema de la neu, del fred i tot això, o sigui... es mantindran. Que si no hi ha ovelles, pues hi ha uns cérvols, hi ha milers de cérvols a la muntanya, hi ha milers de cabirols, hi ha milers de senglars, m'entens? O sigui, tampoc és tan necessari... aquest argument ecològic de que la ramaderia de muntanya és necessària, a lo millor no és tan necessari, eh? Sí que volem... des de l'administració, tant el Departament de Medi Amb... nosaltres, com Territori i Sostenibilitat, i el Departament d'Agricultura, sí que volem que hi hagi activitat ramadera a la muntanya. Encara que sigui per això de mantenir el paisatge, que és entre cometes, i per mantenir l'activitat, activitat econòmica a la muntanya. O sigui nosaltres volem que hi hagi activitat econòmica a la muntanya. El que no pot ser és que tinguis allà, si és... si volem lluitar contra l'envelliment de... de la població local de la muntanya, has de donar activitat econòmica. Però és que l'activitat econòmica de la ramaderia i de l'agricultura també es pot compatibilitzar per exemple amb l'activitat econòmica del turisme. I el turisme tens un turisme molt fort de neu, però fora de la neu ja no hi ha turisme. Perquè el turisme és més d'estiu, i lo altre [inaudible]... hi ha un turisme natural, del rural, que vol... que vol també veure altres coses. Ara has de tenir en compte que en el Pirineu, l'única zona on tu pots anar del Pirineu a estar amb óssos és aquesta zona de la Vall d'Aran i Pallars Sobirà. Per tant, és una... és una... (pensa) o sigui, és una diferència d'aquest Pirineu que ja és de per sí ja és molt bo, perquè tu te'n vas al Pallars Sobirà, els boscos del Pallars o els boscos de la Vall d'Aran, són... són una meravella, o sigui, caminar... això que s'ha posat de moda, caminar pels boscos i els banys de boscos i coses d'aquestes que es posen... si jo, jo que sóc d'aquí del Garraf me'n vaig a caminar als boscos del Garraf, pues sí, pues també, però clar, me'n vaig a caminar pels boscos del Pallars o de la Vall d'Aran, pues estarà [inaudible]... i clar, és una meravella. I si a més saps que al voltant teu tens óssos, pues li dones un valor afegit. Això és lo important. Hi ha gent que vol anar al Pirineu a veure óssos o només a caminar entre óssos. I ja n'hi ha, ja n'hi ha d'empreses que comencen a vendre això.

Creus que hi ha camí per recórrer...?

Hi ha camí per recórrer, sí sí sí. Bueno, tenim l'exemple del Cantàbric, al Cantàbric hi ha molta gent, al Cantàbric hi ha molta gent que va a veure óssos, i hi ha... i per exemple a la Serra de la Culebra hi ha un estudi fet en el que te diu: matar els llops... o sigui caçar llops a la Culebra dóna 40.000 euros a l'any. Anar a veure llops a la Culebra dóna 400.000 euros a l'any. O sigui, hi ha un estudi, s'ha fet, en el que hi ha un any en que lo que paguen els caçadors per matar llops són 40.000 euros. Lo que paguen els turistes perquè van allà, que es gasten en menjar, en allotjament, no sé què, tal i qual, són 400.000 euros, 10 vegades més. Clar, arribarà un moment en què direm "no, no, no volem que es cacin óss... que es cacin més llops, perquè si matem els llops no et vindran més turistes". Això està costant, eh?, més en el tema del llop, però arribarà un moment en que serà així. Hi ha moltíssima gent que va al Cantàbric a veure óssos. Hi ha empreses espanyoles, empreses angleses, que porten anglesos, pagant un pastón, a veure óssos. Els hi porten a pagar... a veure... venen aquí a veure el trençalòs, l'àliga imperial, el linx ibèric i els óssos i els llops. És com si diguéssim "anem a l'Àfrica a veure els 5 grans". Pues aquí venen a Iberia, al Sistema Ibèric, a veure aquests 4 o 5... i els hi paguen un pastón. O sigui, ho hem de vendre d'aquesta forma, i aquí al Pirineu tenim aquesta possibilitat... ostres, hi ha una zona del Pirineu que ja es poden veure óssos. A veure, veure veure els podem veure nosaltres que sabem on estan i ens costa, però clar, però bueno... la gent ve a... jo ara mateix tinc, el dissabte, tinc una... m'han demanat venir 25 persones del Col·legi d'Ambientòlegs, o sigui... tu ets d'ambientòlegs també?

Sí, sí sí. Passa que dissabte tinc una boda, si no m'hagués apuntat a la sortida.

Pues venen. I m'ha dit la noia... la secretària del col·legi m'ha dit "s'han apuntat 25, de les vegades que més gent s'ha apuntat", eh? Bueno, doncs que vinguin els 25, i ja està. I anirem a donar volta per allà per la muntanya amb ells. I jo els hi diré "no veurem óssos, no els veurem. Però anirem per allà donant voltes, anirem a mirar una càmera fotogràfica de les que tenim, trampes de pèl, i us ensenyarem... i que parlarem amb vosaltres jo i el Toni Batet". Pues ja està. O sigui això... està quedant, o sigui... has de tenir en compte, tenim... han passat 20 anys, 96 al 2016... el 2016 perquè és l'últim recompte que tenim. De 0 óssos a 40 óssos. (pausa) M'entens o no? (riu) De 0 a 40, en 20 anys. (sospira) És un... és un... és una... jo no voldria que... dir que és una guerra... és una batalla a llarg termini. O sigui, dintre de 20 anys quants óssos tindrem? Si hem passat de 0 a 40 en 20 anys, en 20 anys més quants tindrem? 100 óssos, o més? Això no ho puc dir. No ho puc dir... no ho puc dir amb la persona que tindrà d'aquí a 20 anys més de 100 óssos al Pirineu, pot ser, pot ser que sí, pot ser que no, depèn, a lo millor hi ha una contestació social molt forta i comencen a ficar verí, i comencen a ficar... a matar óssos i... que és lo que no volem, evidentment. Jo prefereixo que la població vagi creixent a poc a poc, prefereixo això, al ritme que la societat vagi acceptant els óssos. Ara tenim 40 óssos perquè la societat els accepten, eh? Si no... si la societat no hagués acceptat aquests 40 óssos, hauria passat alguna cosa abans, i no ha passat, no ha passat. Ni per part dels caçadors ni per part dels ramaders.

Una última pregunta, que no et vull...

(interrompent) Les que vulguis, eh?, les que vulguis. Jo tinc temps, és igual.

El... una cosa que m'ha sobtat molt és que hi ha gent que els hi sembla una diferència molt substancial que els óssos que hi hagi ara vinguin de nissaga eslovena, i que ja no són els óssos originals. Fins i tot hi ha entitats ecologistes...

(interrompent) No, a veure, sí sí... amb això tenen raó. O sigui, no són els óssos originals, evidentment. Però és que els óssos originals no n'hi havia, no quedaven óssos originals.

A tu et sembla una diferència substancial?

No, no perquè genèticament són els mateixos óssos. O sigui, genèticament... fa 500 anys, l'ós es distribuïa per tot el sud d'Europa, o sigui, anava des de Galícia fins a Grècia. I passava per tots els Balcans, per tots els Alps, pels Abruzzos, per... o sigui, era el mateix ós el que estava aquí. I en 500 anys no ha canviat genèticament l'ós. El que passa és que els óssos que s'han quedat als Abruzzos han portat... a lo millor s'han quedat una genètica que és una mica diferent al que hi havia. El del Cantàbric també s'ha quedat una genètica una mica diferent al que hi havia. Els dels Balcans iguals, vale? Però són els mateixos óssos. El que passa és que la deriva genètica aquesta d'una població petita ha pogut ser una mica diferent. El barrejar tot això és tornar a una situació anterior. Són els mateixos. O sigui, vam fer l'estudi i vam veure que els óssos del Cantàbric, del Pirineu, d'Itàlia, dels Balcans, i els óssos que hi havia al seu moment al sud de Suècia eren la mateixa línia genètica, diferent de la línia genètica de Rússia, que eren els óssos de Rússia, de Bulgària, de Romania i del nord d'Escandinàvia. Els óssos del nord d'Escandinàvia han baixat cap a baix i han integrat a la petita població d'óssos que hi havia al sud de Suècia. Però... doncs a partir d'aquí, és la mateixa... ja no... això de que el Cantàbric és el oso ibèric, el oso de Itàlia és el oso... el *Ursus arctos marsicanus*... això li posaven abans, però és el mateix ós. Treiem això que genèticament és lo mateix, després van dir també "és que els óssos d'Eslovènia són óssos diferents de comportament, són més agressius que els nostres, no sé què, no sé quan...", i jo pregunto: "i com d'agressius eren els nostres?", si ningú ho sap, si no sabem. O sigui, els óssos nostres, com ho sabem que són agressius? O són igual d'agressius que els óssos del Cantàbric, al Cantàbric també passen... coses sobre... atacs sobre persones que han passat, i els atacs sobre persones són sempre culpa de les persones, sempre. Perquè... bueno, no és que siguin culpa de les persones, sinó que és el comportament de les persones a la muntanya ha fet que l'ós li ataqués. Aquest senyor que li va atacar el 2008 va ser el seu comportament el que va fer que l'ós l'ataqués. A veure, ell no tiene la culpa, perquè ell no sabia com comportar-se davant d'un ós, però l'ós li va passar, i una vegada que t'ha passat l'ós, que se'n vagi. Ell li va fer una sèrie de coses, li va... va passar l'ós, li va cridar, "fora, fora!", va ser així, i llavors és quan l'ós es va veure amenaçat, va tornar, li va donar una hòstia, i se'n va anar, eh? Ja està. Per això també hem fet ara un petit tríptic de dir com comportar-se davant dels óssos, no sé què, tal i qual. Que a lo millor no serveix per res, però almenys que sapigues si alguna vegada, si tens la sort alguna vegada de veure un ós a prop teu... la sort o la mala sort, depèn... doncs sàpigues com comportar-te. Hem tingut un cas d'una persona l'any passat, un senyor que anava d'excursionisme pel Pla de Boavi, per la muntanya, i de sobte va veure dos cadells que li venien... era un sender i li venien dos cadells, i el tio es va acollonir. I de sobte va veure que darrere dels cadells hi venia una femella. La femella no l'havia vist, la femella avançava, i quan tenia la femella a 5 o 6 metres, es va acollonir, va tirar la motxilla, va sortir corrent el tio. I va arribar... va arribar (riu) al refugi espantat i tot així "oh, casi...", i el tio del refugi el va calmar i va buscar-li la...

...la motxilla...

...la motxilla. I ens ho va explicar després i així, i el senyor es va posar molt nerviós.

Normal...

I bueno, clar, perquè l'óssa no se n'havia adonat i l'óssa s'acostava a ella. I bueno, doncs ja està, però bueno, tampoc és... no va passar res, el senyor va posar... va tenir molta por, però... però bueno.

A1.3. Jordi Guillén

Jordi Guillén (1982) és un dels dos tècnics contractats per la Fundació Oso Pardo en el marc del projecte PirosoLIFE pel seguiment de l'ós bru al Pirineu català (exceptuant Vall d'Aran). Els dos conformen la patrulla ESCO Pallars, que té un equivalent a la Vall d'Aran. Treballen conjuntament amb el Parc Natural de l'Alt Pirineu, que depèn del Departament de Territori i Sostenibilitat de la Generalitat de Catalunya. Jordi Guillén és originari de Lleida però viu al Pallars Sobirà. Porta diversos anys (des d'abans del PirosoLIFE) fent tasques de seguiment i control de l'ós bru.

Entrevista realitzada a les Valls d'Àneu (Pallars Sobirà), prop del port de la Bonaigua, el dimarts 30 de maig de 2017.

Aquesta entrevista no va ser enregistrada amb gravadora. La documentació de la conversa va fer-se únicament amb anotacions a una llibreta de mà.

A1.4. Xavi Garreta

Xavi Garreta (1976) és un dels dos tècnics contractats per la Fundació Oso Pardo en el marc del projecte PirosoLIFE pel seguiment de l'ós bru al Pirineu català (exceptuant Vall d'Aran). Els dos conformen la patrulla ESCO Pallars, que té un equivalent a la Vall d'Aran. Treballen conjuntament amb el Parc Natural de l'Alt Pirineu, que depèn del Departament de Territori i Sostenibilitat de la Generalitat de Catalunya. Xavi Garreta és originari de La Pobla de Segur però viu al Pallars Sobirà. Porta diversos anys (des d'abans del PirosoLIFE) fent tasques de seguiment i control de l'ós bru.

Entrevista realitzada a les Valls d'Àneu (Pallars Sobirà), prop del port de la Bonaigua, el dimarts 30 de maig de 2017.

Al principi de tot, al 96... que va ser la primera -si no m'equivoco- reintroducció de l'ós, que sembla que hi va haver molt de conflicte... sembla que d'alguna manera aquest conflicte s'ha anat mantenint, amb major o menor intensitat, durant aquests 20 anys, no? Si et preguntés a tu quina creus que va ser la causa inicial perquè explotés tota aquesta polèmica al voltant de l'ós... què et suggereix a tu?

Aviam, jo diria que hi ha dos factors. Un seria el fet de no comptar amb el territori en aquell moment, i dir que... es va dir que eren els francesos que enviaven els óssos, quan... quan realment des de la Generalitat hi havia un acord de que... (inaudible). Això una part, i l'altra part seria el fet de que no el volien, directament.

Per què no el volien?

Perquè ja tradicionalment s'havia eliminat per (inaudible), per aquest fet. Les cases d'aquí... el fet és que l'ós s'elimina perquè és una bèstia que li porta... els hi porta problemes. I llavors, la genètica... bueno genèticament no. De pares a fills, aquesta visió és la que queda. Llavors, per molt

que tu no hages conviscut amb l'ós, si el teu avi et diu que l'ós era dolent, per tu l'ós és dolent. I la base és aquesta.

Ja. I, per la primera part que em deies, el fet de no haver comptat amb el territori. Creus que s'hagués pogut fer diferent, per part de l'administració?

Bueno, sí. Home, diferent sí.

Millor?

Jo crec que no es va fer res (riu). No es va fer res, clar, i es va vindre, es va dir que es volia alliberar un ós, i després ja es va alliberar, no es va esperar casi ni la resposta del territori. La resposta va ser que no. La manifestació en aquell moment... jo no me'n recordo massa, eh?, la veritat... jo, tirant una mica d'hemeroteca, perquè sinó.. era una cosa així. O sigui, millor sí, perquè està demostrat que ara que hi estem més a sobre, la gent potser no hi estarà tan a favor... hi ha gent a favor, gent en contra, n'hi ha que passa més, però al menos els ho expliques, al menos els expliques el que hi ha, i és que ho agraeixen.

Jordi [Guillén] em deia per això que si s'hagués preguntat, segurament no hi hauria hagut... potser s'hagués dit que no.

No, no, jo crec que s'hagués dit directament que no.

I per tant, no hi hauria ós...?

No té per què. Clar, al final, si li preguntes a un territori si vol una cosa i és que no, i tot el que... és que no, no farem res. Només ens quedarem les coses bones, dolentes que s'ho queda qui? A nivell de generació de llum... qui vol les línies elèctriques? No les vol ningú. A nivell d'abocadors, qui vol els abocadors? No els vol ningú. Doncs a nivell de fau... temes de... de biologia, l'ós, en aquest cas, no el voldria ningú. Per què? Perquè és una gran espècie, és una espècie emblemàtica... i la gent del territori, en aquest cas, la tenia com a negativa. Però clar, hi ha unes normatives europees que s'han de complir, hi ha un... molta legislació pel mig que hem de complir tots, i en aquest cas és una d'elles.

Des del teu punt de vista, per això... què... per què creus que és import... o sigui, si et pregunten per què hi ha d'haver l'ós, per què creus que en el seu moment es va reintroduir? Quin és el valor que et sembla més important de...? Per què estàs fent la teva feina?, diguem-ho així.

Els grans, els grans... bueno, a mi perquè m'agrada la feina.

Com?

M'agrada la feina (riu).

Val, bon motiu (riem).

M'agrada molt estar al monte. No, clar, és molt complicat dir per què una espècie és més important que les altres? No hi ha una espècie més important que les altres. Totes les espècies són reguladores dins l'ecosistema. Clar, hauríem de lligar l'ós amb les espècies forestals, hauríem de lligar l'ós amb les espècies... amb espècies que ell regula, amb hàbitats que ell regula... mira, és una tonteria, però corre molt últimament un vídeo de Yellowstone, de... no sé si l'has vist, sobre l'ós... ai, sobre el llop, de la regulació que ha tingut el llop per sobre de la...

Ah, del sistema fluvial.

A sobre l'ecosistema fluvial. Doncs, dius... el llop és el que fa que el riu... no, és tot un ecosistema. Llavors, quina és la figura d'aquest individu? Clar, no serà mai Yellowstone, això. A Yellowstone no hi ha humanització, com aquell qui diu, allí l'ecosistema és més natural. Llavors l'ós, a nivell d'Europa, és l'ós i el llop en aquest cas, són els dos grans carnívors d'Europa, i són els dos que més ens hem carregat. A nivell ecològic, són les dues espècies que més canya els hi hem fotut. I a nivell d'Europa, si tu vols donar una imatge de... i ja dic imatge, perquè moltes vegades és política, senzillament perquè va bé... ja no dic real, o sigui el fet de la realitat és que hi tenia que haver llop, hi tenia que haver ós, hi tenia que haver visons... si te'n vas a mirar una miqueta, l'ecosistema és ecologia. Estic parlant d'això, eh?

Sí, sí, sí.

Que pot més la política que no la realitat que tindria que ser... doncs es fa uns mínims. Uns mínims és... no tenim llop, no el posem, però el llop... l'ós hi era, l'ós no ha desaparegut dels Pirineus, no ha desaparegut mai, senzillament s'ha reforçat, que estava a límits de zero casi... però realment no...

Què en quedaven, 3, 4, quan...?

En quedaven 5 al costat oriental i aquí 1, 2, es parlava. Realment estava per extingir-se, però... clar, quan diuen "oh, la reintroducció...", no, és una... en aquest cas no és una reintroducció, és...

Reforçament poblacional, no?

És un reforçament poblacional, ni la paraula és correcta en aquest cas. Llavors, sí, a nivell de població ho entenc, que hi hagi ós, doncs (inaudible). Una ja és que la gent no... no sap què és un ós. O sigui la gent es queda amb les idees que li han explicat anteriorment el padrí, perquè t'ha arribat del padrí, perquè t'ha arribat de no sé qui... i això és desmitificar una mica tot això. Les nostres feines, amb el Jordi, que és la que menos es veu, és... et trobes algú, i t'hi estàs allà l'estona que ell consideri que t'ha de preguntar. I és aguantar allà, a vegades és aguantar xaparrons, després s'encauça, a vegades és només senzillament aguanta el xaparrón de lo dolents que som, que mos ho menjarem tot, que acabarem amb el territori... hi ha vegades de tot. I n'hi ha que realment estan super interessats en saber coses, que no les entenen, "ostres, però l'ós...?", i llavors ve, et foten les orelles així, i és preguntar, preguntar... i expliquem, no... no donem opinió, eh?, expliquem, no donem opinions. La opinió que et pugui donar a tu, no la donaré a una altra persona. Això sí que no. Tu vols saber una cosa?, jo t'ho explico, a partir d'allí fes-te la idea que tu vulguis. En aquest cas dirà "l'ós és dolent", "no, és bo", "no, que és bo, que és bo, que és bo"... (inaudible) de la pilota perquè sigui bo? No ho fem. No, això... passem.

Segurament és més efectiu, no?

És més efectiu, sí sí, no, està clar. Treballéssim de forma de vendre la moto a la gent, seria molt més efectiu que no fer com ho fem. De dir que és una realitat, i tu fes lo que vulguis.

Part de la meva feina és intentar entendre quin és el discurs o la manera de veure d'aquesta gent, no? I d'entre totes les... tots els arguments o totes les crítiques que he pogut anar llegint a premsa, amb llibres, altres coses... alguns dels que em semblen més interessants d'expressar una mica, no?, si te'n puc comentar dos...

Sí, oi tant.

Un té a veure amb... m'ho has apuntat tu, amb el fet d'entendre els territoris de muntanya, Pirineu sobretot, com un espai marginal en el conjunt de Catalunya, no?, i el fet d'haver-hi una imposició a nivell de... un desequilibri territorial. Fins i tot gent que... gent implicada directament, o possiblement afectada com ramaders... però gent que no, senzillament gent del territori, que en altres entrevistes i així deien "a mi em sembla fantàstic que hi hagi l'ós, però no si és a costa que activitats tradicionals com pot ser la ramaderia, etcètera, etcètera, estiguin en una situació més precària de la que ja estan actualment". Em semblava un punt doncs dels interessants, no? Aquesta mena de desequilibri entre... i una crítica directa a Generalitat en aquest cas, no?, de dir...

Correcte.

...hi ha d'haver un equilibri entre medi natural i gestió de fauna, i una gestió més integrada del territori, més... més gestió del territori, per dir-ho així. Et sembla que té lògica, aquesta...?

Sí i no. O sigui, jo entenc la figura que... que vivint al territori, doncs sí que veus que hi ha una diferència, de territoris marginals... marginals jo no ho diria en cap moment, perquè jo visc al Prepirineu, i és més marginal el Prepirineu que el Pirineu. Però, a més, descaradament. Sí sí, a nivell d'ajuts, a nivell de moltíssimes coses... no té res a veure. O sigui, jo explico lo que fem a casa meva, que és Prepirineu... a la zona de la Ribagorça amb Jussà, i el meu oncle tenia ovelles, i li explico tot lo que fem aquí pels ramaders, i al·lucina. (inaudible)... les mans al cap, "i es queixen?". La seua frase és "i es queixen?", "i molt, més que vosaltres". Si hi ha un problema, és l'administració la que ho ha de solventar. Això ens ho estem trobant moltíssim, hi ha gent que no... sempre hi ha... les excepcions, però et diria que les excepcions aquí són al revés, casi. Hi ha més... el que es queixa més que el que s'espavila, a vegades. Que hi ha queixa? Home, a ningú li agrada que li imposin res. A ningú. Siguí a Pirineu, sigui a Prepirineu, sigui... a plana de Lleida, o sigui el que sigui. El que sí que és cert també és que el mateix que decideix que hi ha d'haver ós aquí, que és la Unió Europea, és el mateix que decideix que aquí hi ha d'haver uns ajuts per uns ramaders perquè sí. I llavors lo que costa és fer-los-hi entendre que això va junt, que és el mateix paquet. Que la PAC moltes vegades va lligat amb els dos temes, tot i que a ells no els hi escriguin que Fulanito de tal ha d'aguantar tots els problemes que li porti tenir l'ós... (inaudible) que per això estàs a Pirineu, que per això tens un ajut especial només Pirineu. Que estàs en certa alçada, perquè... és compatible amb els prats de dall, perquè... la PAC havien arribat a donar ajuts per ramaders perquè pugessin a veure a la muntanya una vegada a la setmana el seu ramat. Doncs... això... ho podem parlar aquí, però com ho diguis a una persona que tingui una fàbrica a Barcelona, es fotrà les mans al cap, i dirà "bueno, jo estic pagant això", que són ells... els diners que puguen són d'algú que els treu. Llavors, també... (inaudible) per a nosaltres. Ho tenim molt clar, els diners no són per regalar. És a costa d'alguna cosa. Jo ja sé que queda molt lleig de dir "és que puguen de Barcelona aquí, i fan lo que volen"... ja ho sé que queda lleig, però és que els diners que ens estan arribant són seus (riu). És molt trist dir-ho així, ja m'agradaria jo que fóssim autosuficients a muntanya, però no ho som. Estem tirant d'ajuts, subvencions, subvencions, subvencions... i la ramaderia és el cas ext... és el cas punta, és el cas principal. Després les dos grans empreses d'aquí, de la comarca, és l'administració...

Perdona...?

És l'administració la gran empresa de la comarca. S'aguanta per què? Perquè hi ha bombers, perquè hi ha Mossos d'Esquadra, perquè hi ha mestres, perquè hi ha el Parc [PNAP], perquè hi ha el Parc Nacional [d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici]... no ens enganyem, o sigui si miréssim

el nivell de població treballadora... primari... si comptem el tema d'ajuts... és que primari com a primari sense ajuts no n'hi hauria tampoc. Llavors estem en una comarca una mica així especial.

Ramaders que es dediquin únicament a la ramaderia, al Pallars?

Pocs. Pocs. Molt pocs.

I a la Vall d'Aran?

Igual. Molt pocs. A ramaderia exclusivament, molt pocs.

I com a activitat secundària, sí que n'hi ha més?

Sí. I hi ha grans ramaders que tenen que tenen acti... però ho tenen com a activitat secundària, i són els grans ramaders. Gent que té un hotel, autoescoles, tal, tal, tal, i 100 i pico vaques.

(fragment que em demana que no enregistri)

Quan diuen "és que es queixen per vici", també tenen la tàctica aquesta que criden molt perquè així reben, això ho saben fer molt. Això sí...

Això em parles en general de sector ramader, o...?

No. Ens estem malacostumant però és principalment el ramader, sí. A nivell per exemple d'esports de muntanya, sí que hi ha moltes empreses i... però tiren molt del carro, el que no tira se'n va enlaire, no té ajuts. És que la clau és els ajuts. Si tu dones per vici i per costum l'ajut, ells es consideren que és sou seu, i t'ho diuen així, "no, és que aquests diners són meus". I no, és un ajut!

Clar, però hi ha una alternativa a aquesta mena d'economia basada en ajuts? O sigui, hi ha possibilitats reals al territori de desenvolupament...?

(interrompent) Pots donar aquesta mena d'ajuts canviant el format. I seria limitant...

Estimularia una mena... un major grau d'autosuficiència?

Sí. No, el que faria és baixar explotacions, també, això ho hem de tenir clar. Que no té per què ser dolent. Perquè no ens enganyem, sempre diuen que... la ramaderia sempre diu que gràcies a ells es manté la biodiversitat. Sí, bueno... grans territoris com Yosemite que no hi ha ningú es manté perfectament i no hi ha problema. L'únic que clar, ho dius aquí i et foten una patada a la boca directament.

Bueno, se sobreentén que hi ha de ser, no?

Sí, sobreentén que hi ha de ser. I ells s'han agafat amb aquesta... com a pal de paller, s'han agafat amb aquest pal... diuen "nosaltres bla bla biodiversitat", i està molt bé els espais oberts, està molt bé... però la (inaudible) s'adapten. No ens enganyarem ara, no enganyarem a ningú. Hi ha unguats, hi ha altres bitxos, que tenen (inaudible) similar.

I quan ho argumenten per l'altra banda, per la de dir... més enllà del medi natural i l'ecologia, hi ha de ser perquè... perquè la gent del territori ha de viure d'algo.

Això és una altra cosa. Clar, jo... jo quan penso en la ramaderia, penso en la fixació de la gent al territori, això sí. Està clar. Però també hi ha vegades que requereix la contrapartida, és a dir, el fet que hi hagi la fixació d'aquests ramaders, fa que no pugui venir ningú més a fer de ramader aquí. És un peix que es mossega la cua. Si sóc un ramader i llogo tot el poble, ningú d'aquell poble gosarà llogar una parcel·la a un altre ramader. Llavors això mateix... tinc casos de nois que m'han preguntat si sé llocs per poder començar a treballar, llogar terres, llogar una cort, llogar... i no, perquè ocupen tot aquestos. És un peix que es menja la... són ells mateixos. És la...

Sense tenir relleu generacional assegurat, segurament?

Exacte. Exacte. La... a nivell de bestiar, jo des que estic, ha millorat l'ovella, amb aquest vall, a Valls d'Àneu.

Què vols dir des que estàs? Des que hi ha mesures de prevenció i tot això?

Des que estic treballant a l'adm... fa 20 anys. Fa 20 anys que fa que estic treballant en aquesta casa. Jo estic vivint al Jussà, però mon pare és d'aquí del Sobirà, i que estic movent-me per aquí, fa 20 anys. I veig que l'ovella, que és la gran damnificada de l'ós, la gran damnificada, tal qual... no ens enganyem, ni... és la que li dona pel (inaudible) més. A Valls d'Àneu quedaven... quedaven dos ramaders i mig. Un era el que dèiem, que treballava a una altra cosa i tenia ovelles, i des d'aquest punt ara mateix hi ha 3 nois, 3 persones joves que treballen de nou. Un generacional que ha agafat aquest mig ramat i l'ha augmentat a ramat, un altre que l'ha agafat de nou... clar, augmentarem la... a la zona d'Isil i Alós es duplicaran les ovelles que hi eren, directament estan duplicades. L'any que ve si tot va bé es triplicaran, amb dos persones joves i aquí una altra. O sigui, si l'ós fós tan extremadament dolent, (inaudible).

Clar, n'hi hauria menys.

Però no es pot dir tampoc (amb veu com de secret), no es pot dir... perquè queda lleig. O sigui, una cosa és el que pot... el que diu des de l'administració, i aquestes coses no es poden dir. És així, és així de trist. I a nosaltres quan algú ens apreta, jo no puc contestar-li així. Perquè no em deixen... "no, tu aguanta el xaparrón i ja està". (inaudible) Clar, un ramader que tu no li contestes, es puguen, creixen, "veus, tinc raó", "no en tens cap de raó, però no et puc presentar... no et contestaré", així els hi dic. "Si no fós pels ramaders...", si no fos pels ramaders, moltes coses, si no fós pel ràfting no hi hauria ni comarca. Si no fós pels diners que porten les pistes d'esquí, no hi hauria ni esquí, no hi hauria comarca, quedarien les quatre vaques i ja està, i els quatre turistes que venien fa 20 anys, i ja està.

I ja està...

I ja està. Els quatre turistes que venien era en plan... això és la reserva índia. (sospira) Ara me n'he anat... hòstia...

No, si... em sembla molt interessant (riem). Però si em deixes tornar una mica al tema de l'ós...

Sí sí, perquè això, que me n'he anat una mica

L'altra... o una de les altres idees era... bueno, també més o menys ho hem parlat, eh?... ens agafem al tema de l'ós perquè és molt mediàtic i perquè és l'eina... com a eina política, com a altaveu.

I tant, eina de canvi.

Sí... eina de canvi o eina de dir... és l'única manera que si parlo d'algo m'escoltin, no? Si sóc ramader, doncs puc parlar de lo terrible que és la situació de la ramaderia (l'entrevistat va assentint), si sóc polític aranès puc parlar de lo marginats que estem respecte a l'administració catalana, etcètera, etcètera...

(porta una estona assentint) Sí sí, la visió és correcte.

...i si sóc premsa, doncs tinc un tema que quan el poso a portada augmenten les vendes dels diaris.

Evident... evidentment, exacte, és així.

Això creus que més o menys ha anat tirant a la baixa...

(fa que no amb el cap)

...o... no?

No. Però sí que és cert que de cara a aquí, de cara a aquestes tàctiques, ha ajudat a ficar en valor altres problemes. Això és cert. O sigui, hi havia una superpoblació d'ungulats que a nivell de ramaderia tenen problemes, quan parlen d'ungulats ningú els hi fot cas, quan fiquen l'ós al davant i els ungulats al darrere, l'escolten. Això ha sigut cert. Que ho fan servir... que és la moneda de canvi de moltes coses, sí. Per... per lo que dius tu, perquè quan sents ós, la gent fot les orelles així. Tu entres a un bar, Jordi i jo entrem a un bar a fer un cafè, i diem que som... que parlem d'ós, i al voltant, molts es giren i foten l'orella.

(ric)

Però és... és la paraula. I ho aprofiten, i segueix igual. O sigui el nivell aquest és el mateix. L'únic que sí, és que hi ha molta gent que t'ho reconeix, que abans no ho feien. Això... el canvi està aquí. O sigui hi ha gent de... tss, que fins i tot ens avisen, "eh, que fotrem moguda amb l'ós, però és perquè mos escolten per lo altre", perquè ja comencen a portar un temps aquí, ja saben que hi ha coses que fan mal, i ja t'ho diuen, "hòstia, no és tant per vosaltres, però és que si no no ens escolten...", aquí el canvi sí que el trobaríem, però la tàctica és la mateixa. No ha canviat res en aquest sentit.

I... ja et deixo, eh? Només, si... fa 20 anys del primer LIFE, no? Si mirem a 20 anys més, amb un escenari que és probable que la població d'ós vagi creixent i es vagi extenent territorialment, què creus que passarà amb aquesta (inaudible)...

(fragment de 10 segons mal enregistrat)

...és a dir, si... ara mateix, a nivell d'agrupament de les ovelles estem fent un treball bestial, les coses com són, s'estan recuperant coses que s'han deixat de fer per comoditat, com guardar el bestiar a muntanya, que s'havia deixat de fer, es pensava... aquí sempre deien que amb l'ós, amb l'eliminació de l'ós s'havien acabat els problemes. Al meu territori no hi havia ós i els problemes sempre els hem tingut, i no hi era l'ós, i sempre...

(interrompent) Quan parles del teu territori... Jussà?

El Prepirineu, sí, Jussà en aquest cas. T'ho dic per això, des de petit he estat a l'explotació agrària, que era de mon tio, no era la (inaudible), però jo cada cap de setmana hi era, les vacances les passava allà, anava a curar ovelles, anava a muntanya... el mateix que fa un ramader, anava a arrebregar l'herba... per tant, he viscut una visió, que és diferent. Per exemple el Toni [Batet, també entrevistat] ha estat més a Sant Cugat, ha estat... és una visió diferent. I... i jo quan veia aquí que no guardaven les ovelles, jo al·lucinava, i quan ho explicava a casa al·lucinaven, "com que no guarden les ovelles? Les ovelles no van mai soles, sempre hi ha el pastor". Aquí la figura del pastor deien que s'havia modernitzat... dic no, modernitzat és que el pastor tingui cotxe, que el pastor tingui mòbil, una bona cabana, que... que tingui facilitat a l'hora de treballar, que tingui dies de festa... això és... per mi és això, no és... no és que directament engeguis les ovelles i ja baixaran les que vulguin.

Ja... i amb aquestes noves fornades de gent, la gent que ve de l'Escola de... demà vaig a parlar amb l'Escola de Pastors, a Montenartró... la visió és semblant, o sigui, tiren cap a la visió més pallaresa, així... còmode, si em deixes dir-ho així?

N'hi ha... n'hi ha que sí, no, n'hi ha que tot, n'hi ha que tot. No, no, no. La majoria de l'Escola de Pastors no han fet de pastor, aquí està el canvi. Llavors... també és veritat que fer de pastor de muntanya és molt dur, molt dur... jo... jo recordo quan era petit que se li pagava una pasta, que en aquell moment, jo amb 12 anys... estem parlant de fa quasi 30, i al pastor se li pagava 10.000 peles al dia, en aquell moment, i se li pagava el menjar. Ara parles amb els pastors d'aquí de lo que li volen pagar al pastor per anar a la muntanya per treballar 7 dies a la setmana 3 mesos seguits, i dius però...

Que mai són ells, oi? O sigui ells són els ramaders...

No, que mai seran ells. I no ho cobre... això no ho... cobra més un manobre. Dius tio, (inaudible), tenim més discussions pel fet de fer-los-hi entendre que han d'estar bé a muntanya els pastors, que no per l'ós. Així mateix.

Aquí en teniu un... o sigui, n'hi ha un contractar amb Piros [el projecte LIFE], o...?

No, 5.

5 pastors?

Nosaltres 5 i la Vall d'Aran 2. Clar, el ramat que puja aquesta setmana aquí, llavors els pastors estan 5 mesos amb el ramat guardat, que l'únic que han de fer és anar-lo a curar obligatòriament...

Anar...?

Portar a curar. Un cop a la setmana s'ha de pujar a la muntanya a curar, és obligat, i en cas que passi algo, ajudar. En cas que passa algo... l'any passat es va cremar la cabana, doncs... l'any anterior es va morir el pastor d'un pare, el pare del pastor... aquí per exemple tenim un (inaudible) més bé que altres, i realment cada vegada els pastors agafen més el rol que s'havia portat fins ara, és a dir, "és el meu ramat i jo vull que estigui bé el pastor, perquè el meu ramat va millor", i aquest és el rol que volem que s'agafi. I hi ha muntanyes que és tot lo contrari, "no en vull saber res del meu ramat, és el teu problema", i és el que no entenc. Aquí és on realment costa, però un lloc on parlem així, és que podem parlar de tot, podem parlar de l'ós, podem parlar d'ovelles, podem parlar del que sigui. Ja sabem que ells no el volen, i t'ho diuen, però és que podem parlar igual. I fins... fa 20 anys, és que era impossible, ni fa 10.

Ja... bueno ara ja el tenen, no? I entenen que no marxarà.

Sí, però n'hi ha que no. N'hi ha que encara diuen que el que volen és el que treguis: "jo preferiria que el traïessis", "tot això se t'eliminarà", "bueno! ja en parlariem". M'entens? Les comoditats aquestes dels 5 mesos el bestiar guardat, que saps que està un pastor, que està... això té un valor, pots marxar de vacances si vols, és implantejable d'altra forma, seria implantejable.

Ara estan a muntanya els pastors?

Ara comença la temporada. Comença el dia 1... comença l'agrupament d'aquí, entre l'1 i 15... i a finals de mes ha d'estar tot ja muntat.

Que n'hi ha algun que estigui per aquí que pugui ser fàcil... de parlar-hi jo una mica?

Això hauries de parlar... després ho parlem amb el Nico, si de cas. És el que té...

Nico Espinós?

Sí. Nico és el que controla...

Em va deixar el seu telèfon. Em va dir, "si no en tens prou amb el que et diguin ells o vols parlar d'alguna cosa concreta"...

Sí, doncs si li comentes a ell... perquè ara el Jordi Mas sí que comença el dijous... no crec que s'estigui per aquí.

Val, val.

Clar, jo penso que el nivell d'esforç és enorme per part de l'administració. Per això et dic que políticament a 10 anys dependrà de l'esforç... si es vol seguir amb aquest ritme o no. Perquè és casi... en certs casos és com... (pensa) excessiu (riu), el que es fa, no t'enganyaré. És bo, però fins a... fins a cert punt. És a dir, tenir... encara reclamen que estiguis 6 mesos més, que 2 mesos més de pastors, que fer més guardes... i dius "ostres, el ramat és teu, estàs... t'estem guardant el ramat", amb l'excusa de l'ós... que, si vulguéssim, "et pago totes les baixes", sortiria més barat. "Quantes n'hi puges, 100? En baixes 75? Aquestes 25 te les pago", sortiria molt més barat.

I amb això també, per exemple (assenyalant al tancat que estem muntant, referint-se a les arnes)?

Oi tant. Clar, nosaltres... si, comptant... comptant això (assenyalant les tanques), hem tingut zero atacs. Sempre tindràs un dia que t'entrarà un bitxo, amb 3, 4 anys... fa 3 anys ens va entrar un ós. No en va fer malbé cap, es va tombar... però bueno, en va entrar un, amb un foradet... bueno, i n'hi haurà un altre que et fotrà una putada un altre any, i... i et farà malbé, i t'entrarà, i has de millorar l'existent, fas un doble tancat llavors... que a la Vall d'Aran hi ha una óssa que apreta molt i han hagut de modificar i fan dos tancats, doncs imaginat aquest d'aquí, i un metre més cap allà un altra. Doncs són modificacions, però aquí té zero... si ho fas bé, aquí té zero, és que és una maravilla. I amb ovelles no, no evitaràs mai zero, perquè es mouen, perquè surten al matí, es mouen, una es queda penjada, no se'n dona compte el pastor, i queda una fora, i aquella d'allí (inaudible)... un dia no passarà, un altre tampoc, un altre tampoc, però un dia sí que pot passar, aquí el risc zero no el podem tenir. Sí que hem tingut una sort que és que han fet bastant moviment de pastors... de ramaders d'aquí cap a França i de França cap aquí...

De...?

De moviment de ramaders que vagin a parlar amb els francesos, persones que vinguin... i han vist lo que fan allà i els d'allà han vist lo que fan aquí. I quan venen aquí diuen, als tècnics francesos, diuen "nosaltres volem això". I els d'aquí escolten com els hi diuen que "nosaltres volem això, això és el que està bé". I clar, els altres diuen "hòstia, doncs si està bé tampoc... potser que..."

Potser que no ens queixem tant, no?

No, això no (riem). Aquí queixar-se és un... forma part de muntanya. Això sí que... es queixen ramaders, però ens queixem tots en general, és un tema cultural. I ara... per exem... hi ha un exemple que sempre dic que em va fer molta gràcia: a Pobla de Segur, 540 de desnivell d'alçada del mar, mos fot una nevada que t'hi cagues, jo surto, agafo la pala i començo a netejar... em surt un altre i em diu "què fas?", "què faig? Doncs despejar l'entrada", "això ja ho farà la brigada del Par... de municipal". Saps?, aquest acomodat... el tenim tots. Llavors la queixa, ve per acompanyar. I amb això... aquí vull acabar (riu).

Al.5. Antoni Batet

Antoni Batet (1964) és tècnic del Parc Natural de l'Alt Pirineu, que depèn del Departament de Territori i Sostenibilitat de la Generalitat de Catalunya. Fins fa 2 anys, depenia del Servei de Fauna i Flora del mateix departament, però desenvolupant tasques similars a l'actual. Coordina les actuacions relacionades amb el PiroLIFE a l'àmbit del PNAP. És originari de Sant Cugat del Vallès però ja fa uns quants anys que viu al Pallars.

Entrevista realitzada a les Valls d'Àneu (Pallars Sobirà), a les Bordes de Lapre, a la muntanya d'Isil, el dimarts 30 de maig de 2017.

Volia començar preguntant-te... seguint una mica l'ordre cronològic, fa 20 anys, quan es va començar, quan es va fer el primer alliberament per part de França, però amb un conveni que havia firmat Generalitat...

Correcte.

...hi va haver la primera explosió de... una gran contestació contrària a l'ós. Què et sembla que va suscitar aquest gran... quins motius creus que hi va haver darrere del fet que la gent es rebotés tant?

Jo crec que el desconeixement. O sigui, tot i que feia només 5 o 6 anys que havien desaparegut els últims óssos d'aquí de la zona, jo crec que bàsicament va ser el desconeixement. Tothom pensava, i no només el sector ramader, eh?, sinó la gent del país i fins i tot gent de Barcelona, perquè recordo moltes cartes al diari, de que l'ós seria un animal perillós, de que hi hauria conflictes amb la ramaderia, que això ha sigut així en part, no tant com potser alguna gent es pensava... però molta gent es pensava que ja no podrien anar tranquils a la muntanya, no? Clar, jo també penso que la gent, els documentals que veu normalment són d'óssos que no són d'aquí, no?, vull dir que són óssos de Nord-Amèrica, vale?, que són óssos de Kamchatka, del nord de Rússia, d'on sigui, i que són óssos més grans, són óssos que moltes vegades no estan acostumats a veure la gent i que per tant segurament tenen un grau de conflictivitat més gran. Algun fins i tot, algun ós que no ha vist mai una persona en alguna zona d'aquestes remotes es podria arribar a

plantejar si allò és comestible o no, no? Però els nostres óssos aquí, o a Eslovènia, que és d'on han portat els que són... els que estan aquí al Pirineu central ara, són óssos molt... molt sociables, no? Saben perfectament el que representa la gent, no? I per tant el que fan és refugiar-la. Això no vol dir que no puguin haver-hi conflictes, eh? El conflicte zero no existeix mai, i ja no només amb animal domèstics sinó que algun dia pot haver-hi un conflicte amb un humà com ja va passar l'any 2007 amb un caçador a la Vall d'Aran.

Va ser un punt on va ressorgir una mica tota la... la contestació, no?

Sí, sí, exacte. Sí. Però ja et dic, els anys han passat i la majoria de la gent tant del país com de fora doncs han vist que realment no passa res. L'ós ni te'l trobes. Home, cada vegada hi ha més gent que diu "l'he vist, l'he vist", però també és cert que cada vegada la població d'óssos també és més gran. Llavors han passat de 3 exemplars en el seu inici a 40 exemplars que tenim ara, bàsicament. Jo crec que una mica és això, el desconeixement, també.

En el seu moment... em limito a repetir opinions i comentaris que s'han fet, eh?... sobretot del primer projecte LIFE, hi va haver la crítica... una crítica molt forta vers l'administració, la Generalitat, en el sentit que no s'havia fet bé el paper que li pertocava a l'hora d'informar a la població, a l'hora de fer una certa concertació social sobre el tema que a partir d'ara hi hauria un ós aquí, no? Això per una banda, per l'altra també hi havia gent que qüestionava de "bueno, aquí la Generalitat ha firmat per rebre uns diners i aquests diners no sabem on han anat a parar", vull dir, una certa manca de transparència vers com s'havien utilitzat els diners del LIFE. Creus que són... què creus que hi ha d'interessant o d'interessat en aquestes crítiques?

Bueno, amb la primera pregunta, jo crec que tenen raó. És a dir, jo crec que des de la mateixa administració es va portar bastant malament, i jo treballa a l'administració, eh?, és cert que no estic des de l'any 96 amb l'ós, però sí que estic des de l'any 97, per tant estic pràcticament des del començament. Aleshores... sí, va haver-hi una manca de transparència on... més que una manca de transparència, una manca d'informació, no? A França sí que portaven ja temps preparant la seva gent, i tot i així van tenir conflictes, aleshores aquí s'ho van trobar com una cosa imposada, no?, i a ningú li agrada que a casa seva imposin res, no? Aleshores quan la gent es queixava d'aquesta primera pregunta, d'aquesta situació que has plantejat, jo crec que tenien part de raó i tal, val? La segona part, bueno, sempre hi ha lo mateix, o sigui, els que es queixaven de falta de transparència amb el tema dels diners sempre és el sector ramader, eh?, bàsicament, que és un sector que està acostumat a cobrar subvencions, ajuts per tot arreu, i que ells creien que els hi pertocava una part d'aquests ajuts, no?, vale? Per tant jo crec que era totalment infundat, no?, els diners es van dedicar al que s'havien de dedicar, i després sobre la marxa i veient la problemàtica que hi hagut i tot plegat... ja hem anat treient partides de diners per anar aconseguint una sèrie de coses, i entre d'altres doncs implantar mesures de prevenció, que és el que estem fent ara amb tot el tema de l'oví i ara comencem també amb el vacú i amb l'equí, no? Però en el seu moment... o sigui la primera pregunta ja et dic, sí, tenen raó, no hi havia informació. Segona pregunta: no, els diners van anar on havien d'anar en aquell moment, vale? Ara, si van arribar diners per algun ajuntament o per alguna persona concreta... no, no estava establert. Igual que nosaltres ara hem demanat un LIFE, que són 2 milions i mig d'euros, i d'aquests 2 milions hi ha 1.600.000 euros que va per temes de ramaderia, consolidar una mica el que tenim...

(interrompent) Això és el Piro, o...?

El PiroLIFE, sí, sí, el que hem demanat des de... el que tenim ara, no? Llavors, sí que hem demanat 2 milions i mig, però 1.600.000 euros se'n va ja a això, per temes de ramaderia, per temes de consolidació de temes ramaders, de cabanes, etcètera, etcètera. Però ja et dic, els diners estan estipulats i se sap perfectament on han d'anar totes les partides. En el cas de la ramaderia, per una

altra part, ells cobren ajuts de tot arreu, vale?, vull dir, és un tema delicat perquè quan jo tinc una reunió amb ramaders i em diuen que aquest projecte el paguen ells amb els seus impostos, podríem contestar-li tranquil·lament que els seus ajuts i les seves ajudes, subvencions, i tot plegat, també ho paguem entre tots amb els nostres impostos, no? Per tant és un tema...

Per la part d'informació... informació, diguem-ne... des del 96 cap a ara, creus que hi hagut una... creus que s'ha solucionat, o s'ha solventat, o ha canviat cap a millor la... els esforços destinats ja no directament a fer la compensació de danys o mesures de prevenció, sinó d'intentar socialitzar el projecte...?

D'informació... sí, per descomptat. El que passa és que depèn de qui parlis sempre els hi sabrà a poc, eh?, sempre et diran que no i tot plegat. Però evidentment ha canviat moltíssim, vull dir... contínuament, i una cosa que sí que es preocupa molt l'administració és anar treient notícies... que jo a vegades fins i tot penso que és una mica exagerat, eh?, no cal avisar cada vegada que entren els óssos a l'hivernació ni cada vegada que surten els óssos de l'hivernació perquè entenc que ja és una cosa natural que en el seu inici podia tenir una certa gràcia però ja sabem que els óssos hivernen i tal, no? Per tant ara sí, qualsevol cosa ja és motiu de notícia... que si surt una óssa amb cadells, que si... o sigui jo crec que hi ha fins i tot un excés d'informació. Però, per l'altra part, hi ha tot un sector, o una part de la població, que encara es pensen que és poca la informació que tenen, no? I de fet encara hi ha gent que es pensa que els estem enganyant, diu que nosaltres diem que hi ha 40 óssos, alguns ens diuen que n'hi ha el doble, no?, vull dir que ells n'estan convençuts que n'hi ha el doble, no? I quan els hi diem "no, els óssos estan repartits per aquest territori" diu, "no, no, a França no hi són, estan tots aquí", no?, vull dir que encara hi ha gent que pensa que els enredem. O també hi ha gent que es pensa que en sap més que nosaltres, això també, no?, vull dir que... sí sí.

Al marge de... la vessant de l'administració. Un altre dels arguments o de les hipòtesis que he pogut anar veient jo des de fora i sense saber-ne massa, eh?, però de les que m'han semblat interessants és dir... o fins i tot entrevistes que he pogut consultar amb gent afectada directament, com podrien ser ramaders, i gent que no estava afectada però que eren gent del territori, que deien "bueno, és que realment el tema de l'ós ja ens està bé, ens està bé que hi hagi l'ós, ens sembla fins i tot positiu, però protestem o donem suport a una sèrie de protestes perquè són l'altaveu per fer arribar una sèrie de demandes que d'altra manera no hi hauria manera que sortissin del territori, ningú ens fa cas aquí", no?, o bé "ens sembla molt bé que hi hagi l'ós però no si és a costa de fer més difícil unes activitats tradicionals com és ramaderia extensiva, etcètera, etcètera".

Correcte, sí... a veure, exacte, és una mica una excusa per aconseguir, com tu dius, una sèrie d'altres coses, no? A veure, el sector que es queixa, evidentment, no és el sector hotelier ni és el sector dels... de càmpings, ni el sector de la petita indústria que pugui haver-hi aquí, no? És el sector normalment ramader. El sector ramader utilitzen el tema... a veure, el sector ramader ja està fotut de per sí, vull dir ja no, no... no està en les millors condicions, i té molts problemes de base, no? Llavors, és clar, l'ós no és el factor que farà desaparèixer la ramaderia, si és que acaba desapareixent, però és un factor més que els fot, no?, és un factor més que d'alguna manera els perjudica, els hi produeix algun dany amb ovelles, o fa que les vaques es moguin o els cavalls, pot fer que es moguin els cavalls a la zona... i per tant és un motiu més de queixa. Ara, ells... utilitzar l'ós com a bandera per aconseguir doncs més recursos i tal... bueno, sí, és un sector que... no tots, eh?, jo sempre quan parlo de ramaderia és com si parlés d'industrials o si parlés de capellans, eh...

Hi ha de tot?

Hi ha de tot. Hi ha gent molt correcte i tal, i hi ha gent que es dedica a plorar, vale? I plorant és com aconseguen diners d'aquí, diners d'allà i subvencions d'aquí... o ho intenten aconseguir, perquè a vegades també t'intenten enredar, eh? Però ja et dic, no és un problema exclusiu de la ramaderia, vale? Ara, que utilitzin l'ós ara com a bandera per intentar aconseguir una sèrie de millores... sí. Sí, sí. Que l'ós és el que farà desaparèixer... o farà que les explotacions ramaderes actualment no funcionin? Mentida. Nosaltres estem dedicant molt esforç a fer una feina que molta gent considera que l'haurien de fer ells, vull dir que nosaltres ajuntem ramats d'ovelles a la muntanya de diferents propietaris i l'administració paga un pastors, els hi fica una cabana de... per les ovelles, i estan aquestes ovelles guardades durant 4 o 5 mesos a la muntanya... és clar, molta gent de Barcelona podria pensar "escolta, no és el negoci d'aquests senyors?, que s'ho paguin ells, no?, vull dir, que es guardin ells el seu ramat", i en canvi ho estem fent l'administració, no? Nosaltres hem optat per tenir pau social. A França han optat per pagar ovelles mortes. La diferència és que a França paguen 240 o 250 ovelles cada any i nosaltres en paguem 25 o 30. Ens costa molts més diners, perquè ens sortiria molt més barat pagar 240 ovelles o 250 que fem el que estem fent, vale?, ens costa molts més diners. Però és un tema de pau social. Ara, tot i així, la pau social com a tal no la tenim, no hi ha mai un reconeixement, sempre hi ha pegues, sempre hi ha problemes, i sempre volen més, no?

I... fins a quin punt des del Departament [de Territori i Sostenibilitat] o... bueno, ni que sigui opinió teva, eh?... et sembla... o quina creus que és la opinió majoritària sobre el fet que la ramaderia estigui en la situació que està? (silenci breu) O sigui, és un tema que de retruc ve acompanyada del tema de l'ós, perquè hi ha una relació directa... és important que hi hagi ramaderia? Diguem-ne, s'intenta solventar el problema únicament perquè hi són i per no generar més conflicte...?

Bueno, a veure... (pensa) jo crec que són modus vivendis de la gent de muntanya. Tot i que és cert que en aquests moments hi ha poca gent que visqui ja única i exclusivament de la ramaderia, o sigui, el que hi ha és molta gent que es dediquen... tenen segones feines, el que sigui, lampista, tenen un hotel, tenen cases rurals, tenen 40.000 altres coses, però com que havien tingut bestiar a casa seva, continuen mantenint bestiar. Clar, quan tens doble feina és difícil que puguis dedicar el 100% del teu temps al bestiar, que és el que fa el ramader que viu en exclusivitat d'això, no? Aleshores ja et dic, hi ha part d'aquesta feina que ells no fan que ens veiem d'alguna manera obligats a fer-la nosaltres. Val, això per una part. Si la ramaderia és tan important per la muntanya... bueno, els ramaders el que et diuen és que ells són els ecologistes més grans, són els que defensen el territori i que la muntanya si està així és gràcies a ells. Sí, però abans que hi hagués ramaderia la muntanya estava d'una altra manera, potser no hi havia tantes zones obertes, i també estava bé, no? Ara potser hi ha més diversitat a nivell de prats, de zones obertes i tal i abans no? Bueno, potser sí. Però bueno, potser és una cosa que tenim des dels últims 1.000 o 1.000 i pico d'anys, i potser abans la història era diferent i llavors potser hi havia algun tipus de papallona que no hi era però hi havia un altre tipus de bestiar... vull dir, tot ha anat canviant i ha anat evolucionant. Que les muntanyes es mantinguin gràcies a la ramaderia... no. Això sí que no hi crec. Vull dir, si no hi hagués ramaderia, doncs hi hauria... les muntanyes potser tindrien un altre aspecte que no és el que tenen actualment i hi hauria un altre tipus de biodiversitat, i ja està.

I l'altra pota de l'argument, que és dir "no, és que és una forma de vida que tenim aquí, és una manera de poder fixar la gent al territori, una manera de tirar endavant"...?

Sí, clar, clar. Jo crec que les subvencions... que ja et dic, la subvenció no és que la doni l'estat català ni la doni Espanya sinó que són subvencions que venen de Brussel·les i que a més a més no és un problema nostre, és un problema general. Pràcticament la meitat del pressupost de la Unió Europea se'n va per ramaderia i agricultura, no? Llavors, en el nostre cas, sí que serveix una mica per fixar la gent en el territori. Però ja et dic, si no hi hagués ramaderia, igualment, més del 80%

de la gent que viu aquí tenen altres feines. Vull dir, la gent que viu única i exclusivament de la ramaderia representa un percentatge molt petit, per tant... ara, que interessa mantenir aquest tipus de vi... sí, segurament, vale? Des d'un punt de vista biològic no sé si és tan important que existeixi o no existeixi. Des d'un punt de vista social, sí.

Per seguir fent el ventall, eh?, t'he preguntat sobre administració, sector ramader... també hi ha bastanta controvèrsia sobre el paper que van jugar determinats partits polítics o determinades personalitats quan va esclatar el conflicte, als anys 90 o així, sobretot a la Vall d'Aran, també amb alguns alcaldes de per aquí al Pallars... i una miqueta el que es diu potser és que van aprofitar el conflicte amb l'ós per jugar-ho a favor d'un conflicte més gran a nivell de... ja sigui a nivell local, tema electoral, o sigui a nivell de negociar competències entre Consell General [d'Aran] i Generalitat, etcètera, etcètera. Creus que va ser així?

Totalment... sí, va ser totalment així. De fet, el Consell General no estava com a tal constituït, o començava a estar constituït, el Consell General de la Vall d'Aran, però va ser una manera d'aconseguir ells... de reclamar una sèrie de competències més, o de fer-se més visibles. I aquí el mateix, jo sempre parlo aquí d'un cas molt concret i era l'excalde que hi havia hagut aquí a... a Esterri d'Àneu, que era un... al mateix temps era el cap de comarca del cos d'Agents Rurals. És clar, com a cap de comarca del cos d'Agents Rurals, la postura del Departament de Medi Ambient en aquell moment era "estem a favor de l'ós", i en canvi ell com a alcalde hi estava en contra. El problema és que ell quan va entrar a l'alcaldia deia que ell no cobraria com a alcalde, i continuaria cobrant com a cap de comarca i dedicaria unes hores cada dia... aleshores el veies a vegades per la tele fent discursos amb l'agent... amb l'úniforme d'Agent Rural del Departament de Medi Ambient, que estava a favor de l'ós, fent discursos en contra de la reintroducció de l'ós, no? I per tant era tot una mica com surrealista, no? Però sí, per ells va ser un argument per intentar doncs aconseguir vots o qualsevol altra cosa que...

I... (penso) no, dues coses més, si et puc preguntar. Una: així d'entrada, si a tu et pregunten per què és important que hi hagi l'ós aquí, per què s'han dedicat tots aquests esforços, tots aquests anys, tots aquests diners, tot aquest personal, a reintroduir una espècie que la societat va acabar eliminant o gairebé eliminant... què respons?

Responc que és perfecte per mantenir el territori i per mantenir el paisatge. Manté més el paisatge a nivell de protecció un ós que 40 vaques, no? Nosaltres diem de l'ós que és una espècie paraigües, no? Aquí segurament hi ha espècies que són molt més emblemàtiques o més importants que l'ós, perquè aquí l'ós en tenim pocs i és una espècie protegida aquí a Espanya, però a altres llocs del món, amb les seves diferents sub-espècies, l'ós és una espècie cinegètica, no?, i en algunes zones és un animal molt abundant, al nord d'Amèrica, algunes zones de Nord-Amèrica, algunes zones del nord d'Europa, o als països escandinaus o fins i tot al sud d'Europa les poblacions balcànica o la població dels Càrpats, doncs són poblacions abundants. Però aquí és protegit, aquí segurament és molt més important una sargantana, que una sargantana pallaresa, que és endèmica d'aquí, que no es troba enlloc més del món, que no pas l'ós bru. Però si tu dius a la gent per protegir l'espai per una sargantana et diran que ha ha, hi hi i ho ho. Però si tu utilitzes l'ós per protegir un espai on dins aquest espai hi ha la sargantana, el gall fer, això i lo altre, és molt més fàcil, és molt més pràctic, per tant a nosaltres ens serveix per protegir l'ós, és una espècie paraigües, no?

Clar, si em deixes dir-ho així... no deixa de ser un argument biològic conservacionista...

Sí sí sí, totalment d'acord, sí.

Quan topes amb algú que no té valors o preocupacions o no entén la lògica de l'ètica conservacionista...

Ah no no, a ell li seria igual protegir l'ós, o el gall, o qualsevol altra cosa.

O no protegir res...

O no protegir res. A ells, amb protecció del paisatge a la seva manera, a la seva manera, perquè si poguéssin fer més aprofitament forestal... o sigui, l'únic que ha canviat ara és que la fusta no té valor, perquè si tingués valor això no tindria l'aspecte que té ara, també. Clar, si tu veus unes fotos d'aquests pobles de fa 80 anys (assenyalant la vall de davant, la capçalera de la Noguera Pallaresa, a l'altura d'Isil)...

Pelat...

Pelat, pelat. Tots aquests arbres no hi eren, tot això no hi era, vale? Tot el que era al voltant dels pobles estava totalment arrasat, per això no només va desaparèixer l'ós... o va facilitar que desaparegués l'ós, sinó que va desaparèixer els cérvols, i van desaparèixer molts altres animals. Clar, els únics que van quedar van ser els isards, perquè estaven a dalt de tot, i perquè viuen moltes vegades en zones que no hi ha... que no estan arbolades, però tots els animals que depenien del bosc, la majoria d'ells van acabar desapareixent. I els raconets que van quedar és on van quedar les petites poblacions de gall fer i d'alguna altra espècie que depèn única i exclusivament del bosc, no?

I... i si fa 20 anys que tenim l'ós per aquí de nou, no? Si projectem 20 anys més... de fet, abans parlant amb el Jordi em deia "ostres, a nivell de polèmica i..." i... jo li deia "ostres, tinc la sensació que és un conflicte latent, i que ha anat baixant d'intensitat" i em diu "bueno, crec que hi ha hagut moments en què la intensitat era més baixa". El fet que ara cada vegada hi hagi més óssos... i t'ho dic en el sentit de, mirant a 20 anys vista, on és d'esperar que la població d'óssos augmenti i per tant la seva àrea de distribució, la seva intensitat també... hi ha la possibilitat, o creus que hi ha la possibilitat que el conflicte torni a escalar o es vagi fent major... o no acabi de desaparèixer? Com t'imagines, diguem-ne, aquesta convivència social en aquest context?

A veure... bueno, hi ha dos tipus de... de gent amb la que ha de conviure l'ós, no? La gent de peu, la gent que no té bestiar, no hi haurà cap mena de problema, vale? La gent que té bestiar, sempre hi existirà el problema. Jo sempre dic, i repeteixo, que el risc zero no existeix. Per tant tots plegats hem de fer bé les coses, nosaltres intentem donar un cop de mà, però també és cert que hi ha gent que té el bestiar de qualsevol manera. El que és segur és que és clar, nosaltres ara tenim una població d'uns 40 exemplars, però estem en aquest moment en què tenim varies ósses reproductores, per tant, el ritme de creixement ara serà molt més ràpid, no? I si tu comptes 20 anys més, no tindrem 80 óssos, és probable que en tinguem 150 en 20 anys més, no?, tot i que... pel ritme de creixement, no? Aleshores, és el que dius tu... 150 óssos no els tindrem a l'Alt Àneu ni els tindrem a la Vall de Cardós, segurament s'extendran o bé cap a l'Aragó, o cap a l'Alta Ribagorça, o cap al... cap a l'Alt Urgell. I això evidentment generarà conflicte, vale? Jo no sé quines són les possibilitats per part de l'administració de mantenir el que estem fent ara aquí amb la resta del Pirineu català a mesura que vagi evolucionant la població d'óssos. Perquè és clar, tu imagina't el personal que som...

(interrompent) A nivell de recursos?

A nivell de recursos i de feina. És clar, nosaltres som els que som i hem de fer els tancats de les arnes, i acompanyar els pastors, i comptar les ovelles i tal, en una zona relativament petita. I a la Vall d'Aran ja hi ha un altre equip que ho fa a la Vall d'Aran. Però és clar, si a més a més això passa a l'Alt Urgell o passa a la Cerdanya o passa a l'Alta Ribagorça... bueno, aviam com ho afronta, no?

Fins a quants diners ens podem gastar cada any per fer temes de prevenció, no? O s'obliga als propietaris del bestiar a fer-s'ho ells, vull dir que és una altra opció, no? Vull dir, no sé com evolucionarà. El que és segur és que el conflicte sempre hi serà. Mentre hi hagi ovelles, sempre hi serà. I després no descuidem que... o sigui, el problema principal són les ovelles, però això no vol dir que algun dia, com ha passat aquest any, algun pollí caigui, o algun any pot caure algun...

Algun... perdona?

Algun pollí, algun poltre.

Ah, un poltre.

Un poltre, un poltre. Que ha passat a la Vall d'Aran. O un any pot ser un vedell, això també pot passar, vale? En general el problema ja et dic, el tenim amb les ovelles. Per això pràcticament al Cantàbric no tenen problemes amb els óssos, perquè no tenen ovelles, vull dir que... vale?

No és una mena de bomba de rellotgeria això si no...?

No, no no no no. Primera que al Cantàbric a ells els hi ha portat un altre... un dinamisme a nivell de turisme brutal, no? Vull dir, depèn de quines zones del Cantàbric que tu vas, hi ha zones com Somiedo que viuen de...

De l'ós.

No de l'ós, però viuen de... però l'ós és un factor molt important dins de la seva economia, vull dir, s'han creat una sèrie de càmpings, de cases de turisme rural, d'hotels i tot plegat... i la gent que va allà, algú pot anar pel paisatge, però la majoria de la gent va per fauna, i sobretot van per l'ós. I l'ós en unes èpoques determinades de l'any, allà és fàcil de veure. Clar, allà tenen l'ós com a bo però també és cert que tenen el llop com a dolent, clar, perquè el llop, a diferència de l'ós que... l'ós, el 25% de la seva alimentació és d'origen animal, i l'altre 75 és d'origen vegetal... el llop, el 100% de la seva alimentació és d'origen animal. Llavors allà sí que tens conflictes amb poltres, amb vedells, amb ov... si tenen alguna ovella o alguna cabra també, etcètera. Per tant...

I veus possibilitats que això acabi passant, a una altra escala o en un altre context, però aquí? A nivell de dinamització econòmica vinculada al sector turístic.

Bueno, comencen a haver-hi empreses, comencen... i de fet ahir vam tenir una reunió amb una persona, també, i... i de fet el que s'està parlant, ja no només per iniciativa nostra, és per iniciativa dels mateixos alcaldes, és començar a regular el tema. Regular el tema de l'accés. A veure, hi ha molta gent que ve aquí i no ve a veure fauna, eh?, ve a veure paisatge. Però comencen a haver-hi empreses i gent que venen. La brama del cérvol, altres empreses que et venen ja... que volen venir a veure óssos, cosa que aquí és difícilíssim, i això no es pot vendre... pots vendre que vas al país de l'ós, i algú se l'ha trobat alguna vegada, el que no pots vendre és "anem a veure óssos" perquè és complicat de veure, vale?, i si tu li estàs venent a algú "anem a veure óssos", l'estàs enredant. Al Cantàbric ho pots fer, però aquí no, vale?, aleshores... però sí que comença a haver-hi un dinamisme no... ja dic, l'ós potser és el que crida més l'atenció, però a nivell de fauna... perquè a més a més estem en una zona que... o sigui, estem parlant de l'ós tota l'estona, però aquí hi ha molts ramaders que estan molt més empenyats amb la fauna cinegètica, amb els cérvols, amb les daines i amb els cabirols i tal, i amb el senglar sobretot, que no pas amb l'ós, no?, que el que se'ls hi menja els prats, etcètera, etcètera, no?, vale? Però sí que hi ha un dinamisme a nivell de gent interessada en començar a portar gent aquí a veure això, la fauna. I per una altra part ja et dic, no fa gaire hem tingut dues reunions amb els alcaldes de les capçaleres, és a dir la capçalera

de l'Alt Àneu, de la Vall de Cardós i la Vall Ferrera, una mica per començar a regular aquest tema, perquè no se'ls hi escapi de les mans a ells, no?

Clar. Una cosa que et volia comentar abans i me n'havia oblidat. Més o menys ho hem parlat, també, eh? Un altre dels arguments que he anat trobant és gent que estava... favorable a l'ós però que deia "clar, veiem un cert desequilibri entre els recursos o... diguem-ne, la importància que se l'hi dóna a temes de medi ambient, de medi natural, de fauna, flora, en contraposició al que es dóna a medi rural, per dir-ho així... a agricultura, a ramaderia"... o sigui, com... que contraposaven el fet de "està molt bé que s'inverteixi molt amb l'ós, que s'inverteixi molt amb la fauna, etcètera, etcètera, però en canvi veiem un desequilibri... hi hauria d'haver...", ho dic perquè m'hi has fet pensat amb això de la fauna cinegètica i de gossos salvatges, etcètera, etcètera... diu "hauria d'anar acompanyat d'una gestió de... molt més integrada del territori, d'una gestió molt més intensiva de la fauna salvatge, etcètera, etcètera"...

Vale, són dues coses diferents. Una cosa és que potser la gestió de la fauna cinegètica s'hauria de fer d'una altra manera, això jo no sóc qui ho ha de dir i tal, però és veritat que potser alguna espècie s'ha escapat una mica de les mans i ara costarà més de controlar. Però a nivell de recursos, al tanto, eh?, perquè aquí se'ns ha criticat molt el fet de que... "que sembla mentida, que entre tots estem pagant aquests 2 milions i mig d'euros que s'han dedicat a un LIFE", i és cert que tenim 2 milions i mig d'euros per un LIFE que dura 4 anys, és a dir, aquests 2 milions s'han de repartir en 4 anys i ja dic, la meitat d'aquests diners, o més de la meitat, ja se'n van per temes ramaders. Però és que tu pensa que només aquesta comarca cada any d'ajuts i subvencions al sector ramader, que representen 200 i pico de persones, cobra 4 milions d'euros a l'any. Per tant, em sembla una mica de... una justificació de mal pagador, per dir-ho d'alguna manera, no?, que es critiqui que aquests diners invertits en un tema determinat, que a més a més els paga Brussel·les, que és la mateixa gent que paga els seus ajuts i subvencions, no?, vull dir que... llavors, "aquests diners sí que els vull", eh?, i en cobra uns quants, "i aquests altres, eh?, aquesta inversió que feu amb temes de fauna salvatge, no". Bueno, al tanto, no?, això sí, això no... i ja dic, concretament només aquesta comarca cobra de mitjana uns 4 milions d'euros l'any amb ajuts i subvencions al sector ramader.

Pràcticament el doble del que aportarà en 4 anys...

(interrompent) Pràcticament el doble, eh? I lo nostre és 2 milions i mig repartits en 4 anys i pico, i ells és anual.

Acaba el 2018, el LIFE?

S'ha allargat una mica... el LIFE com a tal segurament acabarà el 2018, el que passa és que s'ha allargat una mica més i acabarà segurament a mitjans del 2019 o una cosa així, sí sí.

A1.6. Laia Batalla

Laia Batalla Carrera (1980) és directora de l'Escola de Pastors del Pallars, amb seu a Montenartró. Biòloga de formació (doctora per la UAB), fa uns 4 anys que viu al Pallars Sobirà. És regidora del municipi de Soriguera per APS-CUP, a govern. En el marc de l'Escola de Pastors, coordina la part formativa del curs i s'encarrega també de la cerca de finançament i del seguiment de les pràctiques dels alumnes.

Entrevista realitzada a Montenartró (Pallars Sobirà) el dimecres 31 de maig de 2017.

Volia començar preguntant-te, així d'entrada, quina... bueno, dues coses. Una, quina opinió et genera a tu i quina visió en tens. I l'altra, si em poguéssis explicar una mica quin tipus de relació teniu des de l'Escola de Pastors amb els tècnics del Parc [PNAP] que porten temes relacionats amb l'ós, o directament amb l'ós, amb la problemàtica de l'ós.

(assenteix i pensa durant uns segons) A veure, nosaltres creiem com a Escola de Pastors que hi ha d'haver-hi espai per tothom, per la fauna domèstica, pels ramats que ens alimenten, i per la fauna salvatge. Amb un equilibri. I aquí és on jo crec que hi ha l'essència del conflicte, jo no crec que necessitem un Pirineu sense ós, crec que hi tenen cabuda, el que... les mesures que es duguin a terme... mesures que... o sigui, el projecte entorn d'aquest ós, de la conservació d'aquest ós, seria el focus de la meva atenció. Però a priori et diria que jo crec en la convivència de totes les espècies. Hi ha d'haver-hi espai i organització suficient com perquè hi tinguin cabuda. Això responent així molt breument a la primera pregunta. I llavors, després m'has preguntat...?

Des de l'Escola de Pastors...

Sí, i des de l'Escola de Pastors, clar, arrel de la reintroducció de l'ós, es recupera la necessitat de guardar els ramats a muntanya. És a dir, en el moment que desapareix l'ós els ramats comencen a pujar a muntanya a l'estiu sols, els deixen allà... a la que tornem a tenir ós, augmenten les poblacions i comencen els atacs, necessitem recuperar la figura del pastor de muntanya. I es dona el cas que aquesta figura és una opció més, una sortida laboral més, per gent com els nostres alumnes, com els alumnes de l'Escola de Pastors, que generalment doncs una gran majoria volen iniciar un projecte propi, volen tenir la seva granja... a dia d'avui, cabra de llet seria lo predominant, però evidentment no falten tots els estils i la... totes les races i aptituds... després hi ha qui vol treballar per algú altre, ser un assalariat d'algú altre, i dins d'aquesta fórmula, de ser un assalariat, hi ha una part que va d'assalariat a una granja i hi ha una part que se'n va a fer de pastor de muntanya, no? I a dia d'avui tenim diversos alumnes que estan exercint aquesta professió, no només a Catalunya sinó també a França i fins i tot una miqueta més lluny. Llavors la relació amb el... amb l'ós, amb el Piroslife, amb el Parc Natural, ve d'aquesta sinèrgia, no? Ells tenen ós, tenen un projecte de conservació, i nosaltres formem a una gent que poden... poden fer aquesta feina que s'ha gene... la necessitat que s'ha generat, no? És a dir...

(interrompent) Però... perdona, va per via del projecte? O sigui, els pastors que directament contracten o paguen des del Piroslife, alguns venen de l'Escola de Pastors?

Sí, espera... intento acabar la primera part i després et responc això, vale?

Oi tant, sí sí.

Perquè lo que vull que quedi clar és que siguin o no siguin els nostres alumnes, està clar que l'ós ha generat una necessitat que l'Escola pot cobrir. Aquest és el gran vincle. Després si la cobreixen o no, ja hi arribarem, però el vincle és aquest, no? I... ara se me n'ha anat el sant al cel, eh? Què més t'anava a dir? (pensa) Ah, llavors, en el marc d'aquesta necessitat, el que fem és que cada any convidem als tècnics de seguiment de l'ós del Parc Natural de l'Alt Pirineu a fer una xerrada sobre el projecte LIFE, l'ós, la seva biologia, la seva ecologia... sempre, a la força, en el conflicte amb els ramaders, i s'introdueix la figura de pastor de muntanya. Generalment, aquesta sessió es complementa amb el testimoni de pastors de muntanya, que venen i expliquen la seva tasca. Val, llavors, això en quant a la relació. Queda clar?

Sí, sí sí sí.

Vale, perfecte. Llavors, a dia d'avui, dels reagrupaments del Parc Natural, Boldís, Salau, el nou agrupament d'aquest any, Bonaigua (va comptant-los amb els dits)... aquests 3 tenen pastors de muntanya que són exalumnes de l'Escola. És a dir, que si... aquesta complementarietat està donant el seu fruit. Aquesta demanda s'està cobrint amb exalumnes de l'Escola. Llavors, una altra... aquesta és una via evident d'interacció entre el Parc i l'Escola, o entre el projecte... jo parlo del Parc, perdona, em refereixo al Piroslife, eh?, però com que estan completament vinculats, vull dir, jo m'entenc amb el Nico, que és tècnic del Parc i clar, això ho dic així, eh?, però entenguis que... Vale, llavors, els nostres alumnes... bueno, la formació són 2 mesos de teoria, 4 mesos de pràctiques, val? Aquests 4 mesos de pràctiques els poden fer els 4 mesos en un mateix lloc, o separant 2 mesos i 2 mesos. Això és la tònica general. Llavors, normalment els alumnes ells venen ja amb unes idees al cap del que volen fer, "jo vull fer cabra de llet", "jo vull fer ovella de carn", "jo vull fer de pastor de muntanya"... per tant, unes de les pràctiques possibles de l'Escola de Pastors de Catalunya és la de pastor de muntanya. Per tant, a aquestes 3 muntanyes i a alguna de França, i aquest any per primer cop també a Sant Joan de les Abadesses, no només... o sigui, no només hi ha la figura del pastor de muntanya sinó que també hi ha un alumne aprenent l'ofici.

En pràctiques.

Exacte. Que a més a més, això què genera? Una borsa de possibles candidats a portar agrupaments, perquè si la història continua per on estem anant, cada vegada se'n necessitaran més, perquè els animals segueixen anant a la muntanya i l'ós doncs... clar, cada vegada té més presència, no? Avui mateix sentia a la ràdio que hi ha hagut un nou atac del Goiat a la Vall d'Aran... clar, doncs és evident, cada vegada necessitarem més aquesta figura de guarda a la muntanya. Llavors, doncs realment hi ha molt vincle entre el Piroslife, per això, no?, per la necessitat que ells generen i els alumnes que nosaltres anem treient. Aquest any, per exemple, amb l'agrupament de Bonaigua no trobaven pastor de muntanya, ha sigut... doncs hem hagut d'anar mirant entre els nostres exalumnes a veure qui podia voler fer de pastor de muntanya, perquè no és una feina fàcil, i menys en un agrupament nou... vindran animals que no hi han estat mai, això és complicat... clar, els nostres exalumnes els tenim repartits, doncs això no... tenim... que no t'ho digui malament, eh?, però de memòria et diré que en tenim 4 o 5 exercint de pastors de muntanya a la vessant francesa i 3 aquí, a la vessant catalana del Pirineu.

Vall d'Aran?

Vall d'Aran hi ha una noia...

O sigui, Vall d'Aran fan el mateix... paguen pastors per estar als agrupaments de ramats?

Sí, sí. Vall d'Aran el que passa és que no és Parc Natural de l'Alt Pirineu, oi?

No.

Llavors...

Ho gestiona directament el Consell, si no m'equivoco.

Clar, nosaltres havíem tingut alumnes a Vall d'Aran, n'hem tingut, però... ja t'explico. O sigui, l'Escola de Pastors signa un conveni cada any amb el Piroslife de manera que els nostres alumnes són... els que van a muntanya són alumnes sota el projecte Piroslife i (inaudible) amb això que se'ls hi paga la manutenció. Nosaltres les pràctiques s'encaren com un intercanvi en el qual els alumnes poden fer la seva feina, el seu poder de treball, i els tutors de pràctiques posen tot el que és la formació, no?, ensenyar el dia a dia, allotjament i manutenció. I en el cas de la gent

que vol anar a muntanya, aquelles muntanyes on hi ha el PirosLIFE, doncs és el Piros qui paga aquesta... allotjament, no (riu), que no cal pagar, i la manutenció, això sí.

Vale, molt bé, sí. Vale, si et pregunto ara... no sé fins a quin... directament, al principi, la primera, el primer projecte LIFE que hi va haver, i la primera reintroducció, que va ser any 96, 97... potser va ser un dels moments més calents a nivell de conflicte social, no?, al voltant de l'ós, perquè no n'hi havia, o hi havia la percepció que portaven 30, 40 anys sense ós aquí, i es va viure com una cosa molt transcendent, no? Tot i que la reintroducció la va fer França... però bueno, amb un conveni que havia firmat també Generalitat, etcètera, etcètera. De tota aquesta primera part... llavors el conflicte va anar evolucionant, no?, però d'aquest primer bloc de finals dels anys 90, principis dels 2000... no sé fins a quin punt tu ja estaves seguint el tema o te'n recordes molt o...?

No, en absolut, o sigui, l'Escola de Pastors no existeix i jo vivia en un altre país, vull dir (riu)... no vaig seguir gaire...

Doncs ja està, m'estalvio les preguntes. Perquè... part del... bueno, una part dels arguments que he anat trobant, o m'ha semblat, tenen molt a veure amb com va començar tot, no? Llavors no sé si tu... o si l'opinió que teniu ara va condicionada en certa mesura o no a com es va fer al principi.

Clar... no, no... jo no tinc... no tinc una opinió sobre això. El que sí que et puc dir és el malestar que generen fets com la reintroducció del Goiat l'any passat, que es va alliberar a... no recordo, 5, 7 quilòmetres d'on hi havia un pastor de muntanya, i no se'l va avisar. Llavors el Parc Natural sempre et dirà que ells ho van publicitar a tort i a dret... segur que és veritat. El que passa és que això ho estudiàvem... propedèutica, que diu el meu pare... això ho estudiàvem fa molts molts anys que... perquè el missatge es transmetí, hi ha d'haver-hi un emissor, que hi era, hi ha d'haver-hi un receptor, que hi era, i has de triar el canal. I aquí és on el Parc no ho va fer bé en aquell moment, no va triar bé el canal. Perquè tu ho pots dir per les xarxes socials, però un pastor que està a la muntanya de Salau sense cobertura, aquest no se n'enterarà per aquest canal, i justament és un dels grans afectats. Per tant, aquí li falta, jo crec, una mica de... clar, el Nico em mataria, però bueno, és una cosa que ja hem parlat, eh?, vull dir que... ells tenen la sensació que han fet mil i una xerrades, que han parlat infinit amb els ramaders, i segur que és veritat, però no és suficient. I als fets em remeto, no? Estem a Salau, alliberen a un ós a 7 quilòmetre i el pastor no ho sap. Pues... t'has equivocat, o sigui... hi ha una xerrada que no has fet. De les 20.000 que has fet segur, n'hi ha una que havies d'haver fet i no has fet. I això és un problema. Això genera malestar. A més a més aquest pastor de muntanya en particular és exalumne nostre, i clar, deia, "com pot ser que estigui passant això?, o sigui, com em poden deixar anar la bèstia aquesta aquí al costat i que no m'ho diguin?", i és un agrupament del Parc Natural. O sigui, clar, i ells què et diran? Doncs que li van dir no sé com. Jo ja m'ho crec, eh?, que li diguéssin, però el missatge no va arribar, i el que ens hem d'assegurar és que el missatge arribi. No hem d'anar a buscar qui té la raó, si li vaig dir bé, si li vaig dir malament... això és irrellevant al final... o potser, vale, no és irrellevant, però no és el més important.

Al marge d'aquest cas concret, per això, creus que en general l'actuació que està fent ara el Departament, la Generalitat... el Parc Natural, no?, o des del projecte PirosLIFE, s'apropa o... és... sí, és propera al nivell d'actuacions que s'haurien d'estar fent? No per la banda de seguiment de l'ós sinó sobretot per la banda de prevenció i de compensació de danys de ramats.

A veure, jo penso que una de les coses positives és aquesta... aquest copagament o finançament del pastor de muntanya, que jo evidentment amb això... estàs... estàs disminuint molt les probabilitats d'atacs. Penso que això és una mesura necessària i que l'estan duent a terme de la

millor manera que saben. Podríem parlar de... de les condicions d'aquests pastors de muntanya, però bueno, això se'ns escapa una mica del tema, potser. Llavors, o sigui, com a preventiu... jo penso que està bé. Es podria fer més... clar, per mi sempre es pot fer més... com es diu? Més pedagogia, més formació, més... d'això mai se'n fa prou, no? Clar, tenim gent que no es dedica al sector enamorats de l'ós i gent del sector que no el poden ni veure. Llavors, aquí potser falta una mica de... no ho sé, d'apropar mirades, però en general jo diria que està bé. Preventivament. L'altra és el discurs que s'adopta o que rebem a vegades sobre les indemnitzacions... que aquí sí que hi ha un tema que jo penso que hi ha una manca de sensibilitat. Perquè quan un ramader perd un animal, que els hi paguin... ja està bé, eh?, vull dir, és una mesura útil, està claríssim, no?, perquè ha tingut una pèrdua i se li reposa... el que s'ha d'anar amb compte com s'explica això, perquè... o sigui, un ramader que perd un animal, se li reposen X euros, però aquell animal no val X euros, val bastant més. Per què? Perquè està fet al ramader, està fet al puesto, està... hi ha una selecció genètica al darrera, i a més perquè hi ha un lligam emocional dels ramaders amb els... amb el seu bestiar. Encara que a nosaltres ens pugui semblar que els maltracten o que els no sé què, ells hi tenen un lligam emocional. No perquè els matin per vendre vol dir que no se'ls estimin. Per tant, quan parlem d'aquestes compensacions, jo crec que des de l'administració potser falta un puntet de sensibilitat en aquest sentit, no? "Oh, ja els hi hem pagat", "mm, què els hi has pagat?", els hi has pagat un animal, no la pèrdua", i a més a més... hi ha un sector, no dic que sigui tot, però hi ha un sector com que... "pues per què et queixes si ja t'ho han pagat", no? Llavors aquí crec que això té marge de millora.

Jo crec que ells et dirien... deixa'm que vagi fent tota l'estona d'advocat del diable, eh?, no és que siguin les meves opinions. Segurament ells et diran que estan amb una política de conciliació molt activa, i que els hi sortiria molt més a compte econòmicament no fer tanta prevenció i pagar les pèrdues, que és potser un model més semblant al que fa França, pel que tinc entès. I que ja fan molts esforços en el sentit de dir "preferim gastar-nos més diners però que no hi hagi tantes pèrdues que no pas fer-ho al revés", no? Dic, és la seva opinió. Fins a quin punt creus que té sentit el que estan dient o de... tot i així es podria fer més en aquest sentit?

Sí, penso que no... no és contradictori. U, França no estariem d'acord amb això que acabes de dir, eh?, vull dir que... justament, és en una conferència de la Confédération Paysanne, a Ax-les-Thermes, de fa 2 anys, que hi havia un simposi sobre l'ós i el llop, i la queixa era exactament aquesta que et transmetia, que "sí, sí, ja ens ho poden compensar, que no ens estan compensant la realitat, ens estan pagant un animal mort". I això, és que... és que és una qüestió de no saber-se ficar a la pell de l'altre, és que és no entendre la pèrdua que suposa, no? Vull dir, ells se sentien... ells transmetien malestar, vull dir, jo això que et transmeto ho comparteixo però sobretot també de veus del terreny, de veus que he sentit, no? Llavors... bueno, ja està bé que facin prevenció i tal... he començat dient això, no? Jo penso que el fet d'anar a incentivar la figura del pastor de muntanya, que això a més a més dóna l'oportunitat als joves a dedicar-se a això, que és una feina que és atractiva, són 6 mesos l'any, ben remunerada, vull dir que... que em sembla fantàstic, a més a més és útil. Però que això... o sigui, no tenim per què quedar-nos amb una cosa o una altra, hem d'avançar els dos sistemes alhora, i no... o sigui, no hem de dir doncs si... si millorem la compensació, no té per què anar en detriment de la prevenció, no?, entenc jo que... com deia al principi, com que hem d'anar a una convivència, doncs hem d'anar a màxims per totes bandes. Que també entenc que hi ha molts ramaders molt barruts, eh?, que es queixen molt i que... jo ho he sentit dir, "a mi tant me fa qui em mati l'animal, jo sempre diré que ha sigut l'ós", un gran detractor de l'ós... clar, evidentment nosaltres amb això no hi estem d'acord, o sigui... hem de ser justos per totes les bandes, els ramaders també. Els ramaders també han de veure doncs que és una oportunitat poder tenir un pastor de muntanya finançat pel PirosoLIFE... perquè a banda d'ossos, que causen mortalitats, també hi ha un munt de gossos salvatges que també en causa. I per tant, amb aquesta prevenció per l'ós estem aconseguint també disminuir mortalitats per altres animals, o sigui que... jo crec que és positiu, jo crec que és beneficiós i que a més a més doncs tal

i com està la ramaderia a dia d'avui, una població envellida, ells doncs... bueno, doncs em sap greu però cada vegada seran menys capaços d'anar a muntanya a vigilar els animals. Doncs el fet de crear aquesta figura i que pugui ser algú més jove, a mi em sembla positiu.

Una de les grans crítiques, crec, dels partidaris de l'ós cap al sector ramader ha sigut precisament això, no?...

Les trampes (en veu baixa).

Exacte, aprofitar l'ós pel fet que és un tema mediàtic, sobretot, i que és un tema que genera ressò, per exagerar demandes o... directament, per visibilitzar demandes que d'altra manera no hi havia manera que sortissin a la llum o que ningú els hi fés cas, no? I d'aprofitar l'ós per colar-hi qualsevol cosa, qualsevol demanda del sector, del territori, intentar que funcionés bé. I és una... m'ha semblat entendre, eh?, és una de les coses que més ràbia fa, si vols dir-ho així, i que més confrontació genera, pel fet de dir "bueno, hi ha una part del que dius que és legítima i creiem que tens raó, i hi ha una altra part que no, i que... que cal saber distingir, no?", i un cas molt clar que tots els tècnics amb qui he parlat em diuen és el de fauna salvatge, gossos assilvestrats o altres tipus de fauna que genera molts més perjudicis... no només a ramaders, també a pagesos, amb camps, etcètera, etcètera... i que en canvi ningú en diu res. I que sembla que l'ós, que ells n'estan convençuts, genera moltes menys pèrdues a nivell de ramaderia, s'ho carrega tot.

Clar, jo hi estic totalment d'acord, i si fós tècnica del Departament o del Parc m'estiraria els cabells, segur. Perquè ha de ser molt frustrant, no?, tu intentar solucionar els problemes reals derivats del teu projecte i que et vinguin amb d'altres coses. Totalment d'acord, i... i crec que s'ha de fer pedagogia des de tots els sectors començant per nosaltres, no?, vull dir que... que les queixes es dirigeixin a qui s'han de dirigir. I aquí estariem... pues, si vols llavors jo faig d'advocat del diable cap a l'altra banda (riu), que és... potser és que no... que els ramaders no tenen on dipositar aquestes altres problemàtiques que tenen. És a dir, clar... això ho fem tots, eh?... o sigui, quan trobes el filón, l'aprofites per allò i per tot lo que no has trobat la manera d'expressar (riu). Pues clar, evidentment, hi ha un conflicte amb l'ós, és un conflicte real, que té l'abast que té, i després n'hi ha d'altres similars, com poden ser atacs d'altre tipus de fauna. Però clar, cada dia més hi ha pagesos queixant-se de que els voltors mengen... es cruspeixen animals vius, que han... que ha canviat l'ecologia de l'animal... i això desconec si és veritat o no, no ho he vist mai amb els meus ulls però gent de confiança m'ha dit que ho ha vist. No ho sé, aquí en aquest cas no... no tinc una... una opinió forta sobre si és veritat o no, però el que està clar és que no estan trobant com afrontar-ho, no? Llavors doncs... bueno, "què hi ha polèmic?, l'ós?, pues ho colem aquí". (pensa) Això ho deia un amic meu, no?, segurament és legal i lícit... no sé quant de legítim, no?, però bueno, clar, si... si tu no tens el canal i te n'han facilitat un per una altra cosa però el pots aprofitar per fer altres... aquestes demandes... clar, no sé si jo no faria el mateix. Per con... per bé que et dic, com deia al principi, que com a tècnica del Departament a mi també em faria ràbia... (inaudible) és que no estem parlant d'això ara.

Intentant buscar aquestes qüestions més de fons, o de model... no només sector ramader, també sobretot al principi, hi havia gent que argumentava que ells estaven molt a favor de la... que hi l'ós, que hi hagués presència d'ós, i de les actuacions que s'estaven fent, però no a costa d'altres coses, no? I que donaven... tot i estar a favor de l'ós, donaven suport a les protestes dels ramaders... i que era gent directament afectada i gent que no li anava ni li venia... per una qüestió més del que ells entenien com un desequilibri territorial, per una banda, i un desequilibri sectorial per l'altra, molt forts. En un sentit, "zona, territori de muntanya hem estat entesos sempre com a marginals en el conjunt del... de Catalunya, i és un exemple més el de l'ós en què venen els de Barcelona i ens diuen què hem de fer, o ens imposen coses", no?,

aquesta era una visió, i l'altra visió era la de dir "la ramaderia, ja a l'any 90, està en una situació molt precària, la ramaderia extensiva de muntanya, i està molt bé que hi hagi l'ós però no si és a costa de fer encara més... perillar més aquest tipus d'activitat tradicional (fent amb la mà cometes a tradicional). Aquestes dos demandes, la gent no tenia problema amb dir obertament que ho vehiculaven a través de l'ós però que no parlaven només de l'ós, no? Creus que a dia d'avui es segueixen mantenint o segueixen tenint sentit aquest tipus de reclamacions, aquest tipus de crítiques vers l'actuació, per exemple, de la Generalitat? De dir "ei, continuem estant en un territori molt descuidat" i "ei, la ramaderia està en una situació crítica". No ho sé, eh?, és una hipòtesi.

O sigui, jo penso que la ramaderia està en una situació... no sé si crítica, però sensible, però no crec que sigui a causa de l'ós, ni de projectes com la introducció de l'ós. Això... clar, tenim un problema molt més greu que és que no paguem les coses a un preu just. Aquest és el problema real de la ramaderia, no? El dumping, "ens porten productes de fora rebentant preus i jo m'he de vendre el corder sota preu, i llavors visc de les ajudes, i a sobre em diuen que visc de les ajudes, però és que evidentment, com que els consumidors no paguem un preu just per les coses, no tinc una altra opció". Aquest crec que és el problema principal de la ramaderia extensiva, i aquest hi seria amb ós o sense ós. O sigui, al final tenim un problema de sistema de producció d'aliments de país. O sigui no... no tenim una visió, i aquest és el problema real del sector primari, eh?, a més a més, et diria... vull dir que aquí podríem posar-hi també la fruita, la... vull dir que tenim un problema d'això, de visió agroalimentària.

Aquesta diagnosi creus que és compartida pel sector?

(pensa) Ostres, és que clar, nosaltres... nosaltres hem triat dedicar-nos a un sector molt determinat, que són finques petites, de talla humana i que tanquen cicle, que intenten fer venda directa... aquest sector crec que sí que estarà d'acord amb el que et dic. Els...

(interrompent) I aquest sector és majoritari a muntanya?

No, no no no, és minoritari a tot arreu, és minoritari de llarg a tot arreu. De fet, aquests sí que tenen un problema per ser escoltats, aquests no els hi serveix ni l'ós ni res (riu), vull dir, aquests tenen molts altres problemes. Clar, un ramader que té moltes hectàrees, que cobra bastants diners de la PAC... no sé si arriba a fer aquesta reflexió. No ho sé, alguns sí, però el Batalla, el president de la... què és, de la FECOC? Això comprova-ho perquè no me'n recordo, eh? [es refereix a Francesc Batalla, president de la Federació d'Entitats Catalanes de Ramaders d'Oví i Cabrum, FECOC] Ell... ell sí que té aquest discurs, que evidentment mentre la Generalitat segueixi deixant entrar productes de fora, la ramaderia aquí no tindrà futur. Ell sí que té aquest discurs, per exemple. Ara fa menys d'un any, al segon... segon o primer?, primer Congrés de Transhumància a Tremp... està la conferència penjada, si t'ho vols revisar... i parlava en aquest sentit, no?, del corder d'aquí dalt que deia "bueno, tenim un producte de molta qualitat però senyors, com ho venem?".

I per què és important que hi hagi ramaderia de muntanya?

(pensa) Per un motiu etnològic (riu), històric, per mantenir el territori i perquè si de debò ens creiem que volem tenir unes muntanyes vives, un medi rural viu, això passa perquè hi hagi gent que hi treballi. I una de les principals activitats de muntanya és la ramaderia.

Històricament?

Històricament, sí.

Però no actualment? O sigui, et faig la contrarrèplica, el que dirien tècnics, eh?, a nivell ecològic, si no hi hagués ramaderia de muntanya, què?

Perdríem biodiversitat.

O en guanyariem d'una altra?

No, no, la perdríem, segur.

Vale (ric), aquest és un argument seu. I l'altre és, igualment ja... activitat primària ja no és ni de llarg la majoritària del territori, ni sembla que ho hagi de ser...

(interrompent) Depèn, al meu municipi és 50, 50. Tot depèn (somriu). Al municipi de Soriguera, el 50% del PIB ve del sector primari, i l'altre 50 del turisme, com és majoritari al Pallars Sobirà. Clar, jo al meu municipi no permetré que això canviï... o lluitaré, no permetré... lluitaré perquè això no canviï, no? Vull dir, que a nivell de comarca em sembla... no ho recordo si està en 70-30, 80-20, no?, sí que és bastant més gran el turisme. Clar, jo és un model en el que no hi crec. Un... de la mateixa manera que no crec en els monocultius, no crec en les monoeconomies. Si vols una economia basada en el turisme, et fa esclava de si ve o no ve la gent, a part de que estàs perdent sobirania alimentària, és a dir, si demà passat es queda... esclata la 3a Guerra Mundial, qui ens alimenta, si no tenim pagesos? Perquè compte que és l'únic que hem de fer cada dia, eh?, menjar. La resta... bé, i beure. La resta, ja ens buscaríem la vida, saps? Vull dir, quan hi ha crisis el turisme és de les primeres coses que baixa, perquè la gent no té diners per anar a passejar. Què farem? Si basem tota la nostra economia en el turisme. Ens menjarem els mocs, i a sobre haurem perdut... no?, perquè... bé, això es va veure amb la bombolla immobiliària, no?, hem perdut terra arable per urbanitzar i poder construir. Allò és terreny que hem perdut per sempre més, allò no es pot desfer. Clar, hem de mantenir uns mínims per garantir la nostra sobirania. De fet la PAC sorgeix d'això, no?, sorgeix d'aquesta idea de dir "ei, anem a garantir uns mínims, perquè és que si no la podem liar molt".

Aquests 3 arguments d'ecologia, tradició o valor cultural, i fixació de la gent al territori i diversificació de l'economia, que són els que... i fins i tot unquart, si vols, el fet de tenir un cert autoproveïment alimentari, fins a quin punt creus que a nivell social a territori de muntanya i a nivell social a nivell català... o sigui ,deixa'm preguntar-t'ho d'una altra manera: creus que és possible que la manca de consens a nivell social amb aquest valor, no?, perquè el pots contraposar amb altres visions diferents, pot tenir repercussions per exemple amb el tema de l'ós? Per exemple, que des d'una visió molt més pro-ecològica, pro-conservacionista, es digui "bueno..." ...

No... és que no sé si t'acabo d'entendre (riu)... però relacionat amb aquesta última frase, i els conservacionistes, és evident que quan s'estigui a punt d'acabar l'últim ramat d'ovelles també es posaran a tope amb això, saps (riu), vull dir que és com... avancem-nos als esdeveniments, no? Hi ha un experiment molt fàcil que fem a la carrera de Biologia, contestant-te a lo de la biodiversitat, que és calcular la biodiversitat que hi ha en bosc i en un prat, i sempre surt molt més gran en un prat. Perquè és molt més biodivers, això és així. Per tant, aquests ecologistes, molt bé... però si ja t'ho dic, lo que hem de trobar és una convivència de tothom, on t'hi càpiga un ós, t'hi càpiguen els turistes, i on hi tingui lloc una ramaderia. No... és que jo no ho entenc d'una altra manera. Social... clar, m'agradaria veure aquesta... aquesta consciència conservacionista fins a on la porten, no?, perquè... però llavors també hem de conservar els nostres ecosistemes agraris, entenc, no?, si som conservacionistes. Jo ho entenc així. Vull dir, forma... no sé, perquè si no què? Paleodieta tots, no? Vull dir, anem a caçar... i que ja aniria bé, eh?, perquè amb la de senglars que hi ha (rient),

estaria bé que comencéssim a incrementar el consum d'aquests animals, però... vull dir que... no sé, s'ha de ser una mica conseqüent també el que... en fi.

Sí... a veure si això ajuda. Fa 20 anys que hi ha l'ós al Pirineu, no? I han passat de gairebé no haver-n'hi cap de manera fixa a ara que hi ha una població d'uns 30, 40 óssos. A 20 anys vista més, si la dinàmica segueix igual és probable que no n'hi hagi 80 sinó uns quants més, d'óssos, i que a més a més la seva àrea de distribució pel territori català s'ampliï fàcilment doncs a certes zones de la Ribagorça, cap a l'Alt Urgell, etcètera, etcètera. En aquest context, hi ha dos... bueno, hi ha un risc principal, o una possibili... hi ha diverses possibilitats, no? I una de les que a mi em semblava més... ostres, que no sé fins a quin punt la gent n'és conscient, o és un tema del qual potser s'hauria de parlar, és que només per desenvolupar les actuacions que s'estan fent ara a nivell de seguiment i... com es diu això, prevenció, prevenció d'atacs a ramats...

Fan falta molts més diners.

Fan falta molts més diners, no? I si no es prioritza això, una altra possibilitat és dir "no, no, ramaders espavileu-vos"...

(interrompent) Bueno, aquesta és la principal por, no?, dels ramaders. Almenys la que m'han transmès a mi molts d'ells és això. És dir, bueno clar, i d'aquí uns quants anys no tindran diners per gestionar-ho i faran exactament això, "bueno, aquí us quedeu", no? (sospira) Pues bueno, suposo que començarem a tenir l'ós com a espècie cinegètica (riem)... sí, no? Vull dir, algo haurem de fer... el que està clar és que en tot ecosistema hi ha d'haver-hi una regulació natural de les espècies. Ara hem posat un super depredador, però encara en tenim un de més gran, no?, que és l'home. Doncs bueno, si no es regula sol... alerta, tu estàs dient que igual n'hi haurà 100, jo et dic que igual n'hi ha 60, perquè pillen una malaltia i casquen tots, això també pot ser, aquestes coses passen, perquè la natura s'autoregula. Jo preferiria que passés aquest segon escenari, eh?, que no fés falta la intervenció de l'home. Però igual que l'home... l'ésser humà l'ha introduït, també pot regular la població de la mateixa manera que ho fa de tantes altres espècies, no?

Creus que és un escenari que es pot plantejar? De dir "ei, anem a regular la població, anem a mantenir-la dins d'uns paràmetres que ens sembli que puguin facilitar la convivència"?

Bueno, clar... s'haurà de regular segur, no? Vull dir, perquè no la deixaràs créixer fins l'infinit.

No... no sé si hi ha una gestió molt activa, per exemple a llocs com Somiedo, que és el gran referent, o si senzillament la població per l'àrea de distribució que té, per les disponibilitats de menjar que té, ja s'autoregula.

Bueno, jo penso...

El que passa és que al Pirineu segurament no serien 200 com hi ha allà, serien uns quants més.

(assenteix) Jo penso que en general als projectes de reintroducció aquest és el gran handicap que hi ha hagut, no?, en la història. Que no s'avaluen aquestes conseqüències a mig-llarg termini. Vull dir, ens fa molta il·lusió introduir l'ós, ho fem, preveiem moltes coses però d'altres se'ns escapen. El cabirol és una espècie introduïda també, per... per deforestar el bosc. Ara és un gran problema als cultius dels ramaders... això no es va preveure, com que era una espècie forestal van dir "doncs perfecte, ens netejarà els boscos", i ara què ens està passant? Que dius "home, si tinc blat allà al costat, ben plantadet, doncs igual me'n vaig abans a menjar això que no sota un bosc a mossegar..."... Això no es va preveure en aquell moment. Doncs segur, se'ns escapen coses, però normal, eh?, és molt difícil tenir-ho tot lligat.

No... no dic res de nou, eh?, però una cosa que... un altre argument que et volia plantejar abans, que és que hi ha gent que critica les mesures aquestes que s'estan fent a nivell de prevenció, i que estan dient "bueno, s'està subvencionant directament, o s'està pagant, una part de l'activitat econòmica d'uns privats", no? Ve a ser una miqueta part del mateix discurs, eh?, evidentment si no valeres o si no entens o si no comparteixes els suposats beneficis que té una activitat econòmica, en aquest cas la ramaderia... doncs clar, hi ha una lògica molt intervencionista vers aquesta activitat ara mateix arran de l'ós.

Sí, sí. Però... amb l'ós i sense l'ós, no? Vull dir, el sector ramader, el sector agrícola, el sector primari, és el sector més subvencionat de tots, no? (riu) O sigui, rep d'Europa una quantitat ingent. El pressupost més gran de la Unió Europea és per la PAC. Vull dir que (riu) això ja és així amb ós o sense ós, no... no... ja ho entenc, sí sí. Però és ben bé... o sigui, comparteixo ben bé el que tu dius, bueno, és depèn de la visió que tinguis. Ens ho creiem com a sector estratègic? Sí? Doncs hi hem de posar diners de tot... de tothom, no? No ens ho creiem? Entenc que et faci mal el fetge. Sí, clar, jo ho entenc, jo vull seguir menjant cada dia i vull menjar d'una manera molt determinada... que són productes com a mínim d'aquí. Després si a més a més poden ser ecològics i de... de finques doncs que tenen uns principis doncs més alineats amb l'agroecologia, doncs fantàstic, però com a mínim d'aquí. Però això és... clar, això és política pura i dura per mi. O sigui, això és la visió que es tingui d'un país. Si ens ho creiem, pues... que no ens creiem tot el... tothom el transport públic? El fem o servir o no, però (riu) en general tothom posa de la seva butxaca perquè existeixi. Doncs és un bé públic. Pues entenc que garantir la sobirania alimentària d'un país també és un bé públic. A mans d'uns privats? Sí. Però escolta... tots podem ser aquests privats, si volem.

Ja, ja t'entenc. Això és una altra discussió més grossa, eh? (riem) No m'atreveixo a tocar-la. (pensa) Vale, merci, crec que és bastant el que et volia preguntar.

Sí?

Sí, sí, no no, estava pensant... ara estava fent un repàs de coses, no? Potser... et vull preguntar també, més enllà de la teva visió i de la visió que puguis percebre que té el sector ramader, de la gent que s'hi dedica activament... no ho sé, ara estava pensant que més o menys ja ho hem parlat, eh?, però per què jo aquest matí fent un cafè a un bar de Rialp sortia una mini-notícia al diari Segre de l'atac del Goiat que van denunciar ahir des del Conselh Generau, no? Per què... per què gent que... això, fàcilment no té un vincle molt directe i que li és igual, té aquesta percepció tan terriblement negativa, tan enquistada de l'ós. És una cosa... uff.

Per mi perquè... o sigui, falta... falten canals de comunicació d'èxit. O sigui, no s'ha sabut explicar... ara, un company havia anat a Astúries no fa... la setmana passada, crec, i deia que tothom estava encantat amb l'ós. O sigui que era una passada, que vamos, que només hi veien lo positiu a tenir l'ós. Per què aquí no és així? Doncs jo crec que perquè no ho hem sabut explicar de la mateixa manera, no? També potser tenim un sector ramader més... més putejat, no?, més en contra, més dur, i això pues fa que es transmeti. Clar, aquest xic de Rialp pues jo m'imagino, no?, les converses que sent és de gent que haurà tingut atac d'ós, o no, però que en tot cas diu que ha tingut atac d'ós, i que no li han pagat bé, que a sobre pues el pèrit bé i no sé quantos... o sigui, com de conflicte, no? Aquí hi ha la sensació de conflicte sempre al voltant de qualsevol cosa que tingui a veure amb l'ós. Jo també he sentit, dins del sector turístic, "això s'acabarà el dia que ataquí un turista", no?, aquesta també és una cosa que recurrentment es va sentint i dius bueno, no tindria per què passar, no? Tenim la visió dels óssos dels Estats Units i res a veure aquests d'aquí, no? Vull dir... els han perseguit tota la seva història, o sigui... en la seva genètica hi ha fugir, no atacar. Vull dir que és molt poc probable que passi això. Si... clar, jo sempre penso, en general a la vida, tot, s'arregla amb formació, o sigui, amb que estiguem més ben informats, més ben formats... si en les escoles del

Pallars hi hagués una intenció de formar... objectivament, eh?, tampoc anar a explicar les mil meravelles del PirosoLIFE, perquè té punts febles, evidentment, com tots els projectes. I lo bo és que els que coneixen, doncs els bones millorar, no?, i els que no coneixen, per desconeixença no ho fan, no perquè no hi hagi intenció. Clar, si tu féssin una pedagogia d'això al territori, si no deixes que passin coses com alliberar un ós i que el pastor que hi ha a 7 quilòmetres no se n'hagi enterat... perquè aquell pastor què fa?, que no és el de Rialp, però com si ho fós... ho explica, i allò (bufa). Clar, la percepció és, l'administració per una banda, i el sector per una altra. Aquest és el problema, no? Bueno, per mi és un problema. No hauria de ser així.

I estratègicament, m'atreveixo a preguntar, no seria fins i tot millor pel sector ramader en general anar de bracet de... o sigui, intentar aprofitar... sabent que tenim l'ós aquí, i que ja el tenim i que ja a ningú se li acudeix dir "farem una batuda i eliminarem els 30 óssos", no?...

A ningú se li acudeix ara, eh?

Ara, ara, clar (riem). No, no, a dia d'avui, no? Fins i tot Carlos Barrera, el Síndic de la Vall d'Aran, que en el seu moment... bueno, havia dit de tot... ara es veu que ja és un "bueno, què hem de fer?, va, som-hi, no?", vull dir que està com molt acceptat que hi ha l'ós i hi seguirà sent, no? No seria més positiu intentar anar... o buscar una sintonia més gran amb la gent que des de l'altra banda, però en el fons estan fent coses molt similars, t'estan pagant un pastor, etcètera, etcètera, i fins i tot pot ser una manera de...

(interrompent) Totalment, totalment. Per això vol bona voluntat per les dues parts, i no enquistar-se cadascun amb les seves raons, no? I això és el que ens costa més a la raça humana, que és com baixar del burro i trobar-nos en un punt intermig. Però sí sí, clar, està clar que hi tindriem tots molt més a guanyar si anéssim a la una. I a més, completament d'acord amb el que dius, ara ja hi és, i no té pinta de que marxarà, en tot cas fins d'aquí molt temps, per tant... hem de treballar sobre l'escenari real, que és aquest ara, i per doncs evidentment lo millor és acompanyant-nos els uns als altres, no? I escoltar-nos, sobretot, que potser (riu) és el punt que costa més, no? L'empatia, posar-nos a la pell els uns dels altres. Jo crec que d'aquí venen els malentesos, no? Vull dir, estic convençuda, convençudíssima, que si tu a qualsevol tècnic del Parc li dius "osti, el pobre Jordi Mas... com és que no ho sabia que alliberàveu el Goiat en allà?", estic convençuda que tots et diran "vaia cagada", o "ho vam fer, és que ho vam fer, és que li vam dir... i pel que sigui, l'altre no se n'ha enterat", i si vas al Jordi Mas i li preguntes, o li dius "ei, no sé, aquesta gent s'ho està currant molt, estan intentant que ningú tingui... o sigui, que el... com diríem... que les baixes siguin les menors possibles, vull dir t'estan pagant un sou a tu perquè guardis aquest ramat, fent algo que t'agrada"... o sigui, segur que també estarà content, no? Vull dir que... el que passa és que... com que tots ens enquistem en el nostre punt de vista i ens costa una mica obrir-nos, no? I d'aquí venen els conflictes, si no... Ja et dic, jo crec que hi ha d'haver-hi una convivència possible. No m'ho imagino d'una altra manera. Bueno sí, clar, pues fer una cosa que tu insinuaves que... pues tanquem a Collegats, ens n'anem tots a Barcelona, que evidentment és lo més sostenible a nivell ecològic, tots allà apiladets, no?, i lo altre que sigui una reserva... i de tant en tant ens n'anem a fer un safari, clar. Sí sí, això és més sostenible (riem).

Segur que t'ho poden argumentar, sí (riem).

Sí sí. Ara, és el que volem? Jo no. Jo... a mi m'agrada que hi hagi un ambient rural... tota la vida hi ha hagut migracions de lo urbà a lo rural, si ens carreguem lo rural això ja no hi haurà la possibilitat, i si tota la vida se n'han fet, serà que és bona idea que se'n faci, no? (riem)

A1.7. Moni Balagué

Moni Balagué i Puig és ramadera del poble de València d'Àneu. Originària de Barcelona, porta uns 10 anys al Pallars, 7 dels quals a València. Té parella i fills. Amb el seu company i el germà d'ell tenen una explotació de cabres amb la qual fan formatge i carn. El ramat és d'uns 100/120 caps, del qual treuen llet i fan formatge (de Nadal a juny), l'envien a muntanya en règim extensiu no guardat per la zona d'Estany Gerber (durant l'estiu) i tornen a baixar per començar a munyir i vendre els cabrits (durant la tardor). Guarden la raça autòctona de cabra pirenaica, que està en perill d'extinció, per la qual reben una subvenció especial. No participen en les agrupacions de ramat que promou el Parc Natural perquè el seu tipus d'explotació i maneig, que és força únic per la zona, no hi encaixa bé.

Entrevista realitzada a València d'Àneu (Pallars Sobirà) el dimecres 31 de maig de 2017.

Quan es va començar tota la moguda amb la primera reintroducció, que va fer de fet França, però bueno, havia firmat conveni amb Generalitat i l'ós de seguida va passar doncs a Vall d'Aran primer, al Pallars després, no? Sembla que, pel que he pogut anar llegint jo, un dels moments on hi va haver més conflicte, més mala maror, per dir-ho d'alguna manera, a nivell social, va ser llavors, el 96, 97, fins a principis dels 2000, que és quan acabaven d'entrar l'ós i hi havia molt de problema sobretot amb el sector ramader. Si més no a nivell de premsa, el sector ramader era el que sempre es queixava, o gent que es queixava en nom del sector ramader, no ho sé. No sé si... tens records o una opinió de...

(interrompent) Jo... jo sóc de Barcelona. Jo llavors no vivia aquí, no m'hagués plantejat mai que estaria vivint aquí, i llavors el que jo sí que sé...

(interrompent) Quan de temps fa que estàs aquí, si et puc preguntar?

Jo uns 10 anys fa que estic aquí.

Al Pallars?

Sí, sí. 10 o 11 al Pallars i a València concretament en farà... en farà 7, sí, més o menys... bueno sí, 7, 8, posem. I al Pallars una mica més. Jo la percepció que tinc és que els ramaders més grans sobretot, com que havien viscut com... al revés, de fer fora l'ós i fer fer fora l'ós i fer fora l'ós, i matem-los a tots i que dolents que són... es foten les mans al cap i no entenen ara, i segurament no van entendre llavors, què collons volia dir això de tornar a portar l'ós amb lo que els hi havia costat fer-lo fora. Jo és la percepció que tinc que tenen ells, i ells són... bueno, molt molt molt radicals, perquè a més t'estic parlant de gent que sobretot té vaques, que vaques no és com... no, vull dir si tinguessin ovelles...

No ataca gaire l'ós, no?

Però no, molta gent de vacuum que (amb veu afectada) "ah... l'ós... oh...", i es foten les mans al cap i si vols intentar raonar alguna cosa, no... és la percepció que tinc jo d'ells que ho van viure. Clar, jo no... 96, 2000... vamos, que reintrodien l'ós al Pirineu en aquell moment no...

Ja... doncs ara, quina és... quina pot ser la teva percepció, no?, tenint un ramat que és susceptible que pugui ser atacat per l'ós en algun moment.

Nosaltres ara tenim la... bueno, també estem una mica dividits, eh?, per exemple el meu company i jo estem bastant a favor i ens està bé si hi ha unes mesures preventives o compensatòries, i el meu cunyat per exemple, que és més jove que nosaltres, sembla... sembla un d'aquests de les vaques de fot 20 anys, perquè "oh, l'ós, l'ós...", perquè també ho ha xupat tota la vida a casa. Però nosaltres lo que pensem és que està bé que s'hagi reintroduït, vale que és un animal que estava aquí, que preda i que per tant segur que fa la seva funció, però que alhora no té cap predador, val?, i que a més a més no s'ha fet cap pla de gestió un cop estigui implantat. És la percepció que tenim, eh? Vale, que està molt bé, posem óssos, posem óssos, posem óssos, es van reproduint, hi han més cada cop... quan s'acaba això, no? Allò, en quin moment estarà la població... així com els isards lo típic és que ni puja ni baixa, sinó que fluctuen, i que a vegades n'hi ha molts i llavors tenen un pestivirus i es moren, i es regulen sols... doncs amb l'ós no, amb l'ós si van fent no tenen predador natural, jo no sé de pestivirus ni res, llavors hi haurà un moment que potser tornaran a haver-n'hi massa, i el problema s'anirà agreujant. Clar, jo ara en aquest moment, nosaltres no hem patit mai un atac d'ós que sapiguem tot i estar en zona permanent d'ós bru... a mi m'agrada pensar que hi és, no m'agradaria trobar-me'l, però m'agrada pensar que hi és... però és això, penso que... com que s'han fet molts esforços de reintroducció, s'estan fent molts esforços per prevenir i compensar, però crec que realment no hi ha un pla de gestió, allò a nivell futur, no?, d'aquí 15 anys quants óssos hi haurà, i farà falta que n'hi hagi tants, i com ho regularan, no? I és com la percepció que tenim nosaltres, que falta el pla de gestió, no? Que fins ara està tot molt clar, anem posant óssos, anem posant óssos, els anem a buscar a Eslovènia, els tirem cap aquí... vale, fins quan...? Entenc que el Piros estava ja a les últimes i que feia falta un altre mascle, però clar... quants exemplars pensen que hi poden haver, o... si realment volen mantenir el... com una certa estabilitat amb el sector ramader que és el més crític, no? Ja et dic, nosaltres potser som una mica atípics perquè no et fotrem el crit al cel, suposo que veuràs de tot, i gent que inclús t'increparà a tu (riu). Però... però clar, amb el sector de les ovelles per exemple sí que és molt més delicat, no sé, potser amb cabres si fins ara hem tingut més sort o acabarem pillant catxo, no ho sé, però per exemple la carta aquesta que vam escriure nosaltres deïem "ostres, merci per l'oferiment però clar, això no se'ns ajusta", i realment no se'ns ajusta cap cosa... vull dir, nosaltres seguirem pujant on pugem el ramat, no tindrem pastor, perquè no hem volgut agrupar, però estic en zona d'ós i si tinc un atac d'ós però no el puc demostrar doncs tampoc se'm compensarà, no? I per tant... aquí sí que penso que hi ha algo que balla, però alhora no sóc capaç de dir "ostres, ho podríem haver fet així", no? Vull dir que clar, tampoc és la meva feina, no?

Fa de mala solució, ja, ja...

Però... però és com que em proposen solucions que no em serveixen.

Ja, clar. Un dels arguments que m'ha semblat que anaven sortint bastant amb tota la... no d'ara ja, eh?, de fa potser ja uns quants anys... fins i tot gent que no tenia un interès directe, que no eren ramaders, però gent del territori, eren "bueno, a nosaltres ens pot semblar bé, o fins i tot estem contents del fet que hi hagi l'os i que es dediquin esforços a preservar-lo i a conservar l'espècie, però no si és a costa de certes coses, no?", i una de les que es deia era "no si és a costa que una activitat que ja està en una situació prou precària o difícil, com és la ramaderia extensiva o ramaderia de muntanya, tingui més pagues", o "no si és a costa de que els territoris de muntanya, que ja són... sempre han sigut entesos com a molt marginals dins de Catalunya per part dels centralistes, se'ns imposi una altra vegada una decisió que no... que en el seu moment, inicialment, no es va consultar amb la gent del territori". No sé si comparteixes aquesta opinió o fins a quin punt et sembla que té lògica que hi hagi gent que ho argumenti així.

Sí, no, em sembla prou lògic, i dic dintre la mentalitat de muntanya i... sí, va bastant en la línia. Sobretot això, no?, que no es consulti o... bueno, lo que di... sí, lo que has dit de la ramaderia és lo

mateix, és que és veritat, vull dir que... ja et dic, en aquesta zona no hem tingut gaire perjudici, però clar, te'n vas a la Vall de Cardós o així i... i estan pillant contínuament. Vull dir, jo igual si visqués allà no m'ho prendria amb tanta alegria, tampoc, saps? Vull dir que ja et dic, de moment parlo per nosaltres perquè no... que sapiguem no hem sofert cap dany ni res, saps?

Creus que hi ha diversitat d'opinió bastant gran dins del sector de la gent que us dediqueu a... bestiar?

No. Crec que... crec que en general els rars som nosaltres, que... que ho veiem bastant bé. Crec que en general el sector ramader és bastant... vull dir que hi haurà alguna altra excepció com nosaltres, o potser fins i tot noves generacions, això, tu que has parlat amb la Laia de l'Escola de Pastors, doncs igual ja ho viuen d'una altra manera... també és molta gent que ve de fora com jo, però la gent autòctona d'aquí, crec que en general són bastant crítics. (pausa) No sé si valoren prou els esforços, perquè ja et dic, tot el tema d'agrupament de ramats, al final els hi estem posant pastors i els hi... vull dir que també se'ls està ajudant molt en aquest aspecte, però... bueno, entre lo que agrada queixar-se en general, no?, i... i que és un tema que t'està afectant al teu ramat i a la teva manera de viure, pues en general... sí, s'és bastant crític.

I al marge una mica del tema de l'ós, el fet que a un territori que cada vegada viu més del turisme, no?, del sector terciari... però que tanmateix una de les activitats més pròpies del territori és la...

La ramaderia.

...ramaderia, quines perspectives veus, per exemple imaginant-te a 10, 15 anys vista... o sigui creus que hi ha... deixa'm dir-ho d'una altra manera, jo entenc que una part del conflicte de l'ós s'explica també per una certa discussió entre quin ha de ser el futur... el desenvolupament econòmic futur d'aquest territori, no? Del Pallars, de la Vall d'Aran, de diversos. Quines perspectives veus a nivell de... et veus d'aquí 15 anys podent tenir els ramats com tens ara?, veus gent que es pugui reincorporar al sector?, o veus el sector en declivi?

No, jo... bueno, ja et dic, potser perquè som de les generacions optimistes, i venim de fora i ho veiem diferent... bueno, el cas del meu company i el seu germà són fills d'aquí, eh?... però ja et dic, sobretot això, l'Escola de Pastors l'any que ve farà 10 anys i cada any té més alumnes inscrits, vull dir que penso que al revés, que si hi ha oportunitat de terra, que és el... és el principal problema, si la gent troba terra, gent amb ganes n'hi ha molta, n'hi ha molta. El problema és l'accés a la terra, i poder-te fer una petita nau o poder-te fer un algo. Però aquí, en aquest cas concret, a la que tinguis un lloc per poder guardar el ramat a la nit, la resta vius de comunals, si és un ramat petit i d'ovella o de cabra, jo ja no dic vaques, eh? Però... però no el veig en declivi, no.

I a nivell de viabilitat, després, de poder vendre si feu llet o formatges o la pròpia carn?

Sí, en el nostre cas fem venda directa i tenim molt poquet producte i el venem tot. Clar... jo no ho sé, dintre de les nostres perspectives no està allò créixer i fer la (inaudible) indústria, vull dir senzillament, si tens 100 cabres, tens una llet limitada, fas un producte limitat, i per tant ha de ser més o menys fàcil treure'l. Penso que és com... bueno, projectes petits i sostenibles. I penso que això són models viables.

Però hi ha molt ramader gros també per aquí?

Però hi ha molt ramader gros, sí, clar, i terres i hectàrees i terres i hectàrees. Clar, si vols fer un model petit i sostenible has de tirar de comunals. Perquè terres, ja et dic, no... és molt difícil.

Molt bé. Molt bé. Doncs bueno, una mica...

Ja estàs? (riu)

És que era una mica el que et volia preguntar, sí.

Vale.

No... vaja, deixa'm repassar notes però crec que... més o menys era això. Clar, tens una visió diferent a la que em pensava que tindrien ramaders, no?, suposo que parlant amb altres...

(interrompent) Bueno, no, és que... després de mi ja et trobaràs lo normal. Ui, Andreu mateix [Andreu Llosa, també entrevistat], amb Andreu tenim molt bona relació, però Andreu ha tingut un atac d'ós i... saps?, i llavors segur que ja té una altra visió, i ell sí que participarà aquest any en agrupació de ramats... però clar, ja et dic... nosaltres, entre que som cabres, que la cabra no pilla tant en aquest sentit... no ho sé, potser perquè va més alta, o lo que sigui i no... i l'ós potser li fa més mandra, no ho sé per què. Però... però clar, no ho sé, jo entenc que hi ha d'haver... que si hi era pues hi ha de ser. Si tota la vida hi ha hagut ramaderia i hi havia ós, vull dir que quants anys hem estat sense ós?

Pràcticament cap, però la percepció era que feia uns 30 o 40 que no se'n veien, clar...

Per això, però tot... tota la resta abans hi havia ós, pues per què no n'hi ha d'haver, no?

Sí... bueno, la gent ho diu al revés, també, diu "si va desaparèixer, si el vam exterminar, és per algo... ara recuperar-lo és anar contra natura", gent del territori, eh?, o aquest matí mateix fent un cafè a Rialp, pues... perquè ahir hi va haver un atac... bueno, ahir van denunciar un atac d'un ós, del Goiat a la Vall d'Aran i surt...

A la Vall d'Aran, una equa, sí, ho he vist.

Sortia a premsa, no?, i estaven comentant, allò "és que...", bueno... també hi ha hagut qui m'ha dit que és una mica com... que l'ós és el tiro segur, és com l'home del temps, no?, vas a qualsevol lloc, et queixes de l'home del temps i segur que l'encertes i que tothom hi està d'acord. I que amb l'ós una mica això...

Sí... sí, no no, ganes de queixar-se... bueno clar, i sobretot la gent vol diners, volen... volen això, pues que si et maten una ovella, que em pag... jo crec que si et maten una ovella, ho demostres, no sé què, s'ha de pagar un preu just, perquè a vegades sí que és veritat que et maten l'ovella i et donen 100 euros i dius "no, no, és que l'ovella sola valia 100 euros, però és que aquella ovella estava prenyada, i llavors els seus corders valien no sé quant, no?, i... m'has trencat el cicle, i tornar a tenir una ovella a punt per parir dos cabrits em costarà dos anys i pico", i llavors costa molt... però bueno, entre això i els que demanen l'oro i el moro... que també hi ha gent que s'ha acostumat a viure de subvencions i... i també tenen més cara que esquena. Jo què sé... penso que a la gent li costa molt ser justos i oberts de mires, i que si... pues això, "trobarem l'ós, hòstia, pues l'ós, l'ós, l'ós i diner públic"... (sospira) I suposo... que d'això n'hi ha en tots els temes, eh?, però hi ha vegades que ho veus tan clar que dius home, de veritat?

Al.8. Andreu Llosa

Andreu Llosa (1985) o Andreu de Serraire (de la casa familiar) és un ramader de València d'Àneu. De família ramadera, té un ramat d'unes 200 ovelles de carn i una desena de cabres. Fa maneig majoritàriament en ecològic sense certificació, i fa una part de venda directa però la majoria la ven a intermediaris. Té dona i un fill de dos anys. Anteriorment havia treballat en conservació de carreteres, però amb la crisi es va quedar sense feina i va decidir ampliar el petit ramat que tenia amb el seu pare (fins aleshores, per hobby) i dedicar-s'hi exclusivament. Aquest any participarà per primer cop a un agrupament ramader nou, a la mateixa zona on ell pastura normalment.

Entrevista realitzada al Castell de València d'Àneu (Pallars Sobirà) el dimecres 31 de maig de 2017. La primera part de l'entrevista (15-20 min) no és enregistrada, i es documenta només amb una llibreta de mà. La transcripció comença, doncs, a mitja entrevista.

Una de les coses que m'han semblat força curioses o interessants, parlant amb gent... bueno, està clar que amb el tema de l'ós, hi ha... en el seu moment segurament hi va haver cosa molt mal feta, imposició sense consultar la gent del territori, etcètera, etcètera, no?

(xiula al gos, "Miki") Sí.

Però un dels temes centrals té a veure amb la ramaderia, perquè sou els que esteu més putejats amb el fet que hi hagi l'ós per aquí. I veig visions molt diferents sobre què és la ramaderia de muntanya, per què és important, què s'ha de fer amb ella, no? Si jo et pregunto a tu per què és important que hi hagi gent com tu que es pugui guanyar bé la vida, i a més a més d'una forma digna, tenint bestiar i portant-lo a passejar així en extensiu. Què em diries? O sigui, com fas valer la...?

Ja des de casa o només el fet de portar-lo a muntanya?

No t'entenc, què vols dir?

O sigui, ja de poder pasturar com estic fent ara, o només els mesos de muntanya de l'estiba?

No, les dues coses, les dues coses, evidentment.

Les dues coses. Clar, les aventatges són molt clares i per desgràcia molt evidents. Si... si jo et faig mirar ara cap allà al davant (m'apunta a les muntanyes de davant, Valls d'Àneu avall), i tu no coneixes res d'això, tu què em... què em diries que veus aquí? Tot eh?, des d'allà, tot això d'aquí, què veus?

Bosc.

És un bosc, no?

Sí.

Clarament. Pues... no és un bosc això. Això són tot finques i parcel·les on abans la gent del poble hi cultivava i feve cereals, hi feve patates, hi feve llegums, i... no eren els prats potser més bons per fer herba, però també hi feven herba. Això era la subsistència d'aquest poble, des de les finques aquestes d'aquí que són més planes, que eren dels més rics del poble, saps?, només parlant de... veus l'esquerda aquesta que fa la muntanya?, cap allà, i aquesta pinça d'aquí. Pues lo que ara

és un bosc abans era la vida del poble. Ha desaparegut el bestiar, va desaparèixer la gent, conseqüència, perquè no es podien guanyar la vida... què ha fet?, s'ha anat empobrint, s'ha anat degenerant, s'ha perdut la... la d'això, el sostén del poble, i si no hi quedés pues un sonat com jo que té ovelles, un altre tontet que té vaques, i un altre que té cabres, això ja estaria tot tapat, ja no sabia ningú lo que hi hauria. Ja no es sabia que això d'aquí eren finques privades.

Però m'ho dius des d'un punt de vista econòmic o des d'un punt de vista paisatgístic, cultural...?

No, és que... va siguer... el primer punt va siguer un punt econòmic, es va tindre que abandonar perquè no donava... la gent va haver de treure's el bestiar perquè no treive prou diners, per lo que et deia cap als anys 60 o així... nantres hem crescut en una generació de que això d'aquí ja no ho vam conèixer net, ja vam conèixer lo que era un bosc, i ara estem intentant de recuperar... no recuperar, però al menos no deixar que el bosc acave de guanyar la lluita i ja ens arrive a les portes de la casa, saps? Vull dir, estem intentant mantenir això, la últi... la última frontera de dir "hòstia, és que... mos hem deixat perdre", saps?, això d'aquí era durant segles havien sigut finques de cultiu, mecagon dena que havien pogut viure la gent dignament, i ara pel tema de calers es va perdre i ara pues ho volem mantenir, no, no... no ho podem abandonar d'aquesta manera. Tema paisatgístic? Tema paisatgístic aquí la gent no és que... no és que se'n fotigue, però realment no és una cosa... no prioritària, però no li donem la importància com amb gent que viu només a l'asfalt, per dir-te algo, saps? Aquí ja ho sabem lo que és verd... el verd és prats, tot això d'aquí ho tenim, no hi donem la importància o la fixació que pot tenir una persona de ciutat que hòstia, li treuen un parc d'allà la ciutat o li estan treient...

"Has tallat un arbre, oooh..."

"Hòstia puta!", saps?, es foten... es monten... pues aquí, mira, allà hi ha un home que té aquella finca seva, ha tallat aquí una roureda i ningú li fotrà les mans al coll per dir-li "osti, és que has tallat un roures", diran "joder, quina bona feina, ara hem llimpiat un trosset més allí, ja tenim una altra clariana", saps? Vull dir, el punt de vista és completament diferent, lo que és estrictament paisatgístic, la visió de... d'una persona que viu a una ciutat o que viu a un poble és completament diferent. Això és útil o no útil, per aquí, saps? (riu) O sigue, també t'he de dir que aquestes finques s'han abandonat més perquè no tenen un accés prou bo per treballar-les mecànicament. Això també és un gran què, eh?, vull dir, totes les finques que... veus, les cultiven amb tractors i sentats, també estan totes més o menos netes, eh? O sigui que l'afegit d'estar mecanitzats, la mecanització és... va siguer un punt a favor de que no es perdés tot el territori.

Clar, però... faig d'advocat del diable, eh? No és que jo ho pensi ni... més aviat tot el contrari...

No no no, i tant i tant! No, no, tu has de preguntar, jo et diré...

Però... tècnics mateixos de l'administració, gent amb una visió molt raonable i gent molt maca, i altra gent que et diu "sí, vale, els ramaders perquè criden molt, i de fet ja ens està bé perquè no volem problemes, que hi hagi ramaderia, que també a l'estiu el puguin pujar a muntanya, però si no hi haguéssin ramats a muntanya, pos... hi hauria bosc, hi hauria un altre ecosistema" i tan tranquils. I per la part econòmica, "pues bueno, igualment ja no són l'activitat principal, per tant no... el territori no viu dels ramats ni de la pagesia, el territori ja viu del turisme, no?, per tant, que s'adaptin". Clar, una persona que et ve amb aquest visió, què li dius?

Clar, no no. Sí... a mi em ve amb aquesta visió i li diré "bueno, pues el turisme... turisme realment què ens ha portat?" (pensa) A dos o tres hotelers sí que els hi ha portat benefici durant un mes, dos mesos a l'any... fa X anys endarrere sí que visquien més, perquè les coses eren econòmicament viables, però ara... aquí hi havia 4 bars, ara només n'hi ha un d'obert. Hi havia 3 hotels, ara només

n'hi ha un d'obert. A l'hivern som... el poble que hi havia un centenar de persones, ara som 50, tothom ha marxat. Tot el jovent que hi ha, fills d'hotelers i de hostalers i això han marxat, vull dir tampoc es guanyen tan bé la vida. Qui ha quedat? Els 4 pagesos que van a fer el got de vi a la tarda, amb aquells bars que també s'estan criticant, i si fan guanyar 2 euros encara que sigui al cap del dia. Tema paisatgístic, sí, home, hi hauria una altra cosa, clar que sí... a l'Amazones quan l'acabin de tallar també hi haurà una altra cosa. Vull dir, no cal que mirem l'exemple d'aquí, del Pirineu, tot el món... si una cosa marxa, en vindrà una altra, no cal posar el crit al cel. Ni per això, ni per lo altre. Vull dir, si una cosa no és exagerada, pues no cal... no cal exagerar-ho tot. Si aquí no hi havia ós, mira, ja mos han vingut els cérvols, ara per què l'han de tornar a portar l'ós, per tenir un altre gasto? Vull dir... aquest punt de vista tan, tan... si això se'n va, hi haurà una altra cosa, és amb tot. Jo em moriré, i al meu lloc hi haurà el meu fill... o no.

Clar, el tema de si s'hauria d'haver portat ós o no ja ni t'ho pregunto, perquè ja el tenim aquí i ja poc hi ha a fer, no?

Sí, clar...

Però sí que ara que hi és, i ja a ningú se li acudeix de dir "fotrem una batuda i treurem els 30 o 40", perquè segurament ni ens en sortiríem...

(fragment que no vol que enregistri)

...però el tema és, no sembla que la cosa hagi d'anar per aquí, no? Sembla que, per bé o per mal, s'haurà de conviure amb l'ós i s'haurà d'anar fent. Llavors el que sí que es pot fer, poc o molt, m'imagino, és exigir a l'administració que faci el que pugui perquè pugui ser compatible, perquè es pugui trobar un equilibri entre la presència d'un mamífer com l'ós i la presència i la viabilitat d'activitat econòmica a muntanya. Què hi ha de tot el que estan fent que et sembli positiu, què hi ha de tot el que estan fent que et sembli que no... que no ho faran, o que d'aquí 10 anys la cosa anirà pitjor?

Jo crec que, que...

(interrompent) **O sigui, imagina't a 10 anys. A tota la gent que ara estan, que hi ha fons europeus i que després...**

(interrompent) Sí, sí, sí, bueno és que això ens preocupa realment, ens preocupa realment...

...quin és l'escenari?

Ara hi va haver l'últim... l'última injecció de capital des d'Europa que van siguer 3 milions d'euros, 2 milions no sé quants, pel PirosoLIFE, dels quals crec que va ser 1 milió... 1.200.000... (fa senyals amb la boca al gos pastor) que van estar gastats, que segurament si ho discutís amb algú, amb algun tècnic, et dirà que no, que no era ben bé així... però van estar gastats amb... amb el trasllat, compra, burocràtic, de l'ós Goiat, d'allà Eslovènia cap aquí, o sigui que ja se n'ha anat casi casi, com aquell qui diu, la meitat del capital només amb la compra d'un sol animal... amb aquells diners no, amb una tercera part o quarta part, només que estiguessin pensat, distribuïts, o... o posats amb una caixa per quan ve un pagès d'aquests cridaners, "eeh, me falten 10 ovelles", li diguessin "quant?, 10?, a quant?, 100 euros?", i els hi paguessin, sense...

Més ben pagats?

...sense, sense que hi hagués aquest tema burocràtic de papers, gestors, ara envia una carta, ara te n'envio una altra, ara tens 10 dies per contestar... clar, sense tanta... no sé com dir-ho...

Sense que hagi de ser una preocupació tan grossa, potser?

Sí, exactament. Hauria de ser una cosa més... una línia més directa. O sigui, si aquí estem en zona d'ós, catalogat, estipulat, provat... dis-ne com vulgues, que aquí hi ha una població estable d'ós que es mou pues des d'aquesta muntanya (assenyalant les muntanyes de l'entorn), fins a l'altra, que es mouen X exemplars, si jo et truco i et dic "mira, jo a muntanya vaig pujar tantes ovelles, 230, me n'ha baixat 208, què ha passat amb les altres?", encara que no hi hagi hagut agrupament, eh?, que ara amb l'agrupament ja hi ha una assegurança que es fa càrrec i tal de les ovelles perdudes, no sé què... d'això ja te'n parlaré després. "Hòstia, porta'm el sanejament abans de pujar a muntanya i fem un sanejament després de baixar de muntanya, a veure quants animals hi ha... mira, et falta 10 caps", aquests 10 caps, ja te dic, pagant-los a 100 euros, sense comptar recia, ni la cria d'aquell any, ni res, i... li donessin, doncs això, 1000 euros, o 900, o 800, aquest home no estaria content però estaria menys empenyat, saps?, si això fòs més directe. No és que hi hagi d'anar una persona amb els diners a la butxaca i pagar-li directament, sinó que li fés un informe com Déu mana, detallat, amb els paràmetres aquests de... el ramat tal, del fulanito, ha estat a la muntanya pasqual, la qual hi ha l'activitat o hi ha la presència de l'ós habitualment pels tècnics, per les càmeres, per les trampes, i sabem que està allí... pues si hi hagués una... no sé, això, una facilitat, una agilitat, burocràtica, pues la gent també veuria que donen... pues això, facilitats, o que realment acaben de complir el que prometen. Perquè fa uns mesos enrere va sortir un article al diari de que es pagarien les ovelles en 3 dies. Hòstia amb 3 dies, això... hòstia, els diaris van fer un piler de... saps?, un piler de vendes, però resulta... com nantres, i nantres vam siguer dels privilegiats i de la gent que vam cobrar més depressa... vam tardar 3 mesos a cobrar. Vam tenir duplicitats de carta, no ho sé... pues si et dic mitja dotzena, potser em quedo curt. Saps? L'informe del forestal, l'informe de... d'això, de la trucada al 112, no sé què, tot escrit, registrat, entrat al registre de l'oficina d'agricultura, enviat a Barcelona, Barcelona arribava una carta "volem les dades bancàries, volem les dades del titular, no sé què, no sé quantos"... Aquesta escolta (assenyala una ovella que porta una estona molt a prop nostre), també pren apunts, eh? (riem) Holaa (a l'ovella). Pues saps?, com a 3 o 4 o 5 vegades van arribar les mateixes... o sigui, el mateix model de carta. Una enviat a l'administració, l'altre enviat a l'asseguradora, l'altre enviat a no sé què. A veure, tio, estem a l'època de la tecnologia, això no es pot entrar i dir, "hòstia, informe fulanito".

Més àgil, no, més...?

Clar, clar, i a més has de sortir d'aquí i anar a Sort a registrar. D'aquí, torna cap allà, saps?, hi ha d'haver un registre oficial. I és això, si això ja ha quedat registrat allà una vegada, pues hòstia, no mos atabaleu més, no sé, nantres hem fet... hem de pujar a muntanya a ensenyar-vos on està l'ovella?, hi anirem, que hem de fer passos?, tota la bona fe que vulgueu, però és que hi ha un moment que és això, que quan... no són traves, però és un engranatge una mica engarrotat, saps?, no acaba de ser tot fi i ben rodat, és una mica enravessat. Podria ser una mica més àgil, l'assunto. I ja no et dic, no és el tema de cobrar, eh? Per mi, per mi personalment jo no en voldria cap de diner. Les ovelles... jo vull les ovelles. És així de clar, eh?, jo he guardat aquesta cordera perquè m'agrada, he guardat aquesta d'aquí perquè m'agrada (va assenyalant ovelles que tenim a prop), he guardat aquella perquè m'agrada, aquella té el seu caràcter, aquesta té el seu i aquella té el seu, i jo les he guardat perquè m'ha agradat una cosa de casa animal, les conec totes, una per una, sé el bel que tenen i sé la mare que són i la cria i no sé què, i... i, saps?, són una cosa meua, no sé com... no sé com dir-ho. No de propietat, sinó... de... saps?, no sé, no sé com dir-te...

Bueno, hi ha un vincle, no?

Sí, exactament. Estàs construint tu un ramat, una raça, que tinguis uns animals seleccionats, bonics... bueno, que m'agraden a mi, a un altre no li agradaran... però és això, i a mi em maten aquest animal, i un altre dirà "bah, un de menos, posa'n un altre i s'ha acabat", pues no. A mi això em toca els collons, jo... aquest animal el vaig guardar per unes característiques i perquè m'agradava, i ja està. Com aquesta ovella que ha vingut aquí, la seva mare era un tros de pa de dòcil, ella és un tros de pa i sempre que ve pues l'acariques, li dius dos coses i ja està, i torna a marxar i ja està, és com un gosset, no sé com dir-te... és aquest vincle que, que... pot semblar... jo què sé, repipi, no?, això.. però no, és realment això, a mi els diners... mentre en tingui per viure ja no me'n calen més, no en vull més.

I com veus el tema de... a part de la compensió i de com funciona i de si és justa o no, tot l'esforç que s'està fent a nivell de prevenció, i no només de fent amb ramats, també fent filats elèctrics per les abelles, etcètera, etcètera. Això amb un escenari d'aquí... en 20 anys, hem passat de gairebé cap ós a 40, doncs en 20 anys més fàcilment n'hi haurà 80 o més, o és un escenari possible, no? I a més a més estarà més extés, és fàcil que hagi arribat a l'Alt Urgell, és fàcil que hagi arribat al Jussà... tu veus... o sigui, s'ha de suposar o s'ha d'esperar que l'administració segueixi apostant i segueixi posant els diners necessaris perquè la prevenció... de totes aquestes coses?

Jo espero de que a part de que... la gent, la mentalitat de la gent s'haurà anat adaptant a que haurem de conviure amb l'ós, ja cada ramader també prendrà les seues mesures, adients... per sort o per desgràcia haurem de treure unes certes... uns certs rols que tenim amb el bestiar, o unes certes maneres de portar-lo, les haurem de canviar, però espero que no, que no deixin de donar un cop de mà, perquè és això, a part de que ja ara com ara si no són explotacions prioritàries... no, no hem de posar diners però cada vegada mos ho posen més difícil perquè anem arribant a final de mes o final d'any... hòstia, si mos acaben de treure aquestes ajudes o aquests cops de mans que mos foten ells, pos si, mos acabaran d'enfonsar i haurem de plegar tots.

Clar, és que és el... com la rodona de... ve del que et deia abans, no? Gent que qüestiona quina és la necessitat... gent que diu "és que amb aquesta gent els hi estem pagant un pastor, els hi estem subvencionant una part de la seva activitat privada", no? Si no entens o si no prioritzes, no dones les eines perquè hi hagi una activitat com aquesta que pugui tirar endavant, llavors evidentment que això et sembla malament, no?, i evidentment que et sembla malament que els diners del Piros vagin una part a fer això. Però l'alternativa... o sigui, l'activitat de ramaderia...

Clar, però això... això és molt bon argument, "estàs subvencionant una activitat privada", però per contrapartida, nantres també podem dir que aquest animal que és de tothom, ens l'estem menjant uns quants només, saps què vull dir? Perquè si aquest animal està corrent per zones de muntanya que són públiques... però es mou per zones de muntanya que són privades. Jo tampoc vull que entrin a...

I tothom vol tenir l'ós, no?, fins i tot els de Barcelona, clar...

Exactament. Totes les daines, tots els cérvols, tots els cabirols que hi ha per aquí... a tothom li fa molta gràcia de veure'ls, però els estem alimentant nantres, les nostres finques, i a mi ningú em dóna res. Jo no... o sigui, si els volen tenir que els tinguen, que els donguen menjar com faig jo amb les meves ovelles, que m'he d'espavilar a... a alimentar-les a l'hivern, a guardar-les a l'estiu... i estem fent nantres de bons samaritanos aquí de piular de... o sigui, d'alimentar una sèrie d'animals que nantres no els hem demanat. O sigui, la fauna salvatge s'ha escapat de les mans. Ja deixant de banda l'ós, que l'ós també se'ls hi escaparà de les mans perquè és això, és un animal que... no l'hem volgut, mos l'han imposat, pues... cada acció té unes conseqüències. La conseqüència és que si nosaltres no l'hem volgut i aquest animal mos està repercutint... si nantres

no l'hem volgut, a veure, què passarà aquí?, mos compensen?, me'l treuen? Que se l'emportin a França, que el van voler, que vallin la muntanya i el portin cap allà... ja farem batudes per portarlo cap allà si volen, ja hi anirem a ajudar-los, però el que no pot ser és el discurs aquest de que estem subvencionant activitat privades, o això no són activitats rendibles econòmicament, no són prioritàries... bueno, escolta, hi ha gent que es dedica a cremar pneumàtics en un circuit de motocròs i tampoc li és rendible, saps què vull dir? I ho fa perquè és un hobby, o perquè és la seva manera de viure, o és el que es diu ara, és... és, no sé, és el meu... el que m'emplèn, no sé, la gent que es tatua, la gent que es fot d'això... és una manera de viure. Doncs la nostra manera de viure, a casa nostres, les nostres finques, és tenir bestiar i a part intentar conservar el poc... el poc terreno cultivable que tenim.

Contracorrent, perquè...

Sí, exactament, contracorrent perquè això amb... el meu pare té 63 anys, ha viscut sempre allà, era casa seua, i ell baixava la ramada i baixava la cabrada per aquí per aquesta muntanya i diu que veia córrer les llebres per allí. Ara què veuries a córrer?, no veus a córrer un elefant, mecagon dena (riem), saps?, vull dir... s'ha perdut... hem guanyat amb comoditat, hem guanyat amb tecnologia, hem guanyat amb mecanització, però hem perdut amb el sapiguer conviure amb el medi que va costar tant de... de crear, o de mig...

Adaptar, no?

Adaptar, exactament, saps? I això és l'altre, això és una visió meua romàntica, personal, i... vull dir, això no s'ha de posar enlloc. Jo quan vaig a passejar pel terreno, per finques que tinc, passo pels camins, o aquí mateix que estem per l'antic castell... tu mires les pedres que hi ha, les parets que estan fetes... joder, lo que va costar amb aquesta gent fotre això d'aquí, i nantres ho estem aquí despreciant, saps? Com que no em serveix, bah, a tomar pel cul. Lo mateix que allò... allà no hi arriba un tractor?, bah, que es perdi, saps?, que es bosqui, que es toqui els collons. Aquest despreci que hi ha cap a lo inútil o lo poc servible, saps?, és una cosa que és contraproduent, i no... no mos n'adonem.

Fins a quin punt, tu que deus conèixer bastants ramaders, tenen una visió semblant al que m'has pogut anar dient?

Oh, la meua és bastant light, eh? La visió de la majoria de ramaders que són més grans que jo, són bastant més extremistes, eh?, aquests sí que farien córrer les armes de seguida. Perquè clar, estan empenyats, han... és lo que et dic, ells han sigut una generació que han sigut acostumats o han sigut criats de que el bestiar podien anar lliures, tenien una llibertat pues... pues que era això, era... hòstia, no feien mal a ningú, saps?, els fotien a la muntanya i... ells els anaven a buscar, i teniven aquests mesos de tranquil·litat, podien fer la feina de casa tranquils, o la segona activitat o l'activitat principal, tenien preocupació zero, i ara a partir de la reintroducció de l'ós pues clar, estan amb això, amb que... si ja era poc viable, i ara a més a més tenen aquest trasbals, hòstia, es destrueix tot lo que tenen muntat. I la seva visió és aquesta, pues si... si abans no hi era, estàvem bé, i ara hi és i no està bé... saps?, blanco y en botella, treiem-lo i s'ha acabat. Doncs aquesta és la visió de bastanta gent. Cada vegada menos, eh?, cada vegada menos, perquè és lo que estaves dient tu ara, els esforços de l'administració... hi ha hagut gent que realment estima el bestiar, i l'explotació, i la manera de viure l'aprecien, i accepta i aprova totes les mesures que estan fent. Doncs això, filats, agrupaments, cabanes... això ho aprecien. Però hi ha gent que només miren que és diners, que dona una ovella, perquè no veuen una ovella, sinó que veuen una guardiola amb potes, pues aquesta gent això els hi costa més de veure. Clar, sempre estan... pèrdues i guanyats.

M'has dit que tens 200 i algo?

210 n'hi ha ara. Amb les cabres, 224, 225.

Tot i així deu ser un ramat petit, en comparació amb el que deu tenir gent de per aquí, i terrenys, o sigui...

Sí, sí, sí, és un ramat petit, sí. Hi ha...

Té a veure el fet que tu tinguis aquesta visió més local, de conservar el territori, de conservar...

(interrompent) Bueno, hi ha moltes limitacions que tinc jo. Una... vaig començar de zero, la propietat de casa nostra no era molt gran, també et trobes que hi ha moltes finques, molta propietat que... que l'has de llogar, i hi ha finques pos això, que no hi pots optar, pos perquè hi ha gent que les té, i clar, lo que no pot ser és o... o estirar més el braç que la màniga i tenir el bestiar malament, o tenir el bestiar i haver-se de comprar tot el menjar de fora, vull dir... llavors les pèrdues i els guanys, lo que en diem, tampoc et surt. O sigui, jo sóc una persona que crec en l'equilibri, jo vull tenir els animals que puga mantenir bé, saps?, treure el rendiment que puga tenir amb aquestes ovelles, perquè jo puga viure, però sense que elles estiguen malament en l'aspecte que... hi haurà uns mesos l'any que hauran de passar més gana que uns altres. És l'equilibri aquest... tampoc, el poble de València no és un dels pobles amb capacitat per tenir molt bestiar... ja quan hi havia ramat de poble crec que hi havia unes 300 ovelles, o 400 tirant molt...

En tot el poble?

En tot el poble. Vull dir, jo ara... n'hi ha un centenar mesos, saps? I llavors hi havia cabrada, hi havia ramada, feven vacada i feven equassada. Llavors hi havia 4 o 5 persones que tenien ofici i benefici, tot el poble unit... sí que hi havia més terreno cultivable, però... anaven més a la una. I ara com que cadascú està especialitzat amb un tipus de bestiar, cadascú es preocupa pel seu i ja està, i on entren les vaques no volen que hi entrin les ovelles, i on entren les ovelles no volen que hi entrin les vaques, saps? S'ha tornat més com individualista l'aspecte aquest ramader.

Aquí teniu prats comunals, per això, o no?

Bueno, els comunals... amb aquesta muntanya és lo que et dic, amb aquest poble és bastant difícil de trobar el comunal. Són tot bastant parcel·les, hi ha una franja que sí que és un tros comunal, allà hi ha aquesta llengua que també és comunal fins allà dalt... hi ha trossets, trossets, trossets. La manera que hi havia en aquest poble particular...

(interrompent) Si no és o teu o llogat?

Exacte. Per això et dic, la manera que hi havia de portar-ho en aquest poble era, quan les finques s'havien menjat, agrupació entre tots els veïns, i es pot passar per totes les finques. Llavors tots anaven bé, avui es menjaven la teua, demà es menjaven la meua, i totes anaven ben servides. Saps?, la manera de portar el bestiar era diferent, era això, era més comunitària. I ara com que això s'ha perdut, pos tothom diu "no, no, propietat privada, això és meu i prou", saps? I sí, és un ramadet petit, lo que em deies, però és això, pel terreny que tinc jo... jo no tinc tot el terreny aquí, eh?, tinc finques llogades a dalt al poble de Son i... bueno, tinc la sort d'això, de que cap allà sí que hi ha molt terreno i van bé les ovelles.

Son... queda aquí sobre, eh?

Sí, aquest plet que hi ha allí, és el poble de Son. I clar, és això... hi ha muntanyes que hi haurà ramats més grans, però clar, és... tenen més propietat, o... tenen uns altres ingressos i es poden permetre de comprar pastura fora de les seues finques, de la seua explotació, saps?, i... i els hi surt econòmicament. Lo que em preguntaves abans, que mos hem anat per rames i no d'això... la importància aquesta del pasturatge, tant aquí com a muntanya, pos això també és bastant important, tot lo que són doncs... de que quan... sí, si desapareixem serà una altra cosa, clar que sí. Però és que llavors també hi ha un factor, que la gent tampoc hi pensa, però s'ha de tenir molt en compte... que són tots els incendis aquests que hi ha durant l'estiu, les campanyes aquestes són antiincendis, no llencem burilles, no llencem vidres, no llencem... no llencem res, però tampoc fem res per evitar-ho, saps? Vull dir, tu agafaràs en un poble o a una ciutat i els hi diràs a... ficaràs papers a les bústies, el que sigui, "eh, s'ha de fer una llimpiesa aquí a rodalies, que hi ha molta brossa", qui hi anirà? Ningú. Aniran a trucar a l'Ajuntament, (posa veu afectada) "això s'ha de fer una partida de diners per una brigada i llimpiar". Demanar tothom en sap, de demanar, ara, posar els colzes allà i treballar, encorbar-se... això no ho vol fer ningú. És una feinada tenir això d'aquí més o menys net, i ara per desgràcia està brut, però és que tots els llocs aquests on s'ha perdut la ramaderia són llocs on encara hi ha més probabilitats de que hi hagi incendis, saps? Després hi ha una altra cosa, és això, es gasten mils i milions d'euros amb extinció d'incendis... però no es gasta ni una quarta o una tercera o una... ínfima part...

En prevenció...

En prevenció. La meua dona és de la Jonquera, quan van passar els focs de la Jonquera, bueno, ho vam passar fatal, ella... el foc li va arribar arran d'un mas que tenen, un mas familiar, i no va arribar perquè el vent va girar i va fer tornar... i vam anar a mirar-ho, i bueno, feve, feve... feve bastanta pena, clar, a mi em feia pena perquè jo no ho havia vist com era abans. Realment quan es va cremar veies lo que t'estava dient, eren tot finques, allò es cultivava tot.

Les terrasses, els murs de pedra... claro.

Exacte. I dius, osti, si això eren tot finques, tu... i "clar, clar... però clar, ara només hi ha suro... i llavors el suro el venen a treure cada X anys, i ja està", però... tot lo que eren barceres, ortigues, totes aquestes herbes, això puja, i quan fot aquestes pogudes, perquè és càlid, a l'estiu asseca, allò és... és gasolina. Pues, arran d'aquest tema perquè sí que ho sé, hi ha un company que viu a Prats de Lluçanès que va demanar per anar a pasturar a aquesta zona després de l'incendi per això, per evitar de que hi tornés a pujar aquesta malesa i evitar possibles incendis que es poguéssin fer després. L'administració va dir que no, fins al cap de 5 anys dels incendis no es podia portar res, perquè hi havia molta erosió al territori... (suspira) no sé com dir-te, saps?, com... com es menja això? Què volem?, volem que estigui net?, volem que no hi hagi incendis?, volem que hi torni a haver una... una base de combustible a sota perquè es torni a cremar?, què és lo que és vol? Si no es té clar això...

Jo sóc d'Igualada, i quan hi va haver l'incendi aquest gros d'Òdena, fa un parell d'anys... tinc un col·lega que és biòleg i a més a més expert en gestió forestal, i va dir "aquí el que s'hauria de fer és deixar... si vols, perquè visualment fot molt d'impacte, talla els arbres, però deixar-los al bosc, perquè és la millor manera de que ràpid... una zona que era pròpia de bosc, eh?, els prats... bueno, els prats passa l'incendi i els hi és igual, l'any següent pots tornar a cultivar...

Sí, clar...

Tota la part que era bosc, diu "no, no, aquí el que s'hauria de fer és deixar-ho i això en 2, 3 anys comença a regenerar". Què va, van entrar les màquines, van destrossar-ho tot, i van agafar tota la fusta.

I s'ho van emportar, clar.

Se l'emportaven al port i la venien a Itàlia o a no sé on. Ara, clar, tothom molt content perquè estaven fent gestió dels incendis. Bueno, quina gestió de l'incendi, no?

Exacte, és això. Jo crec que cada territori ha de ser lo suficientment autosuficient o autònom o no sé com, com... quina és la paraula adient, per gestionar el seu territori, perquè cada... cada territori té unes necessitats i una manera de fer que és individual i exclusiva d'allí, no hi pot haver un patró general. Amb una extinció, sí: aigua, tallafocs, bombers, bombers, bombers, bombers, bombers... vale, molt bé. Però, aquí mateix, això es va cremar l'hivern passat (assenyala una falda de muntanya prop d'Esterrí, a la falda esquerra de la Noguera Pallaresa), va sortir a la televisió. Mira, des d'allà, tota aquesta muntanya, fins allà. Què, quin... quin mal hi veus allí? Ho veus que ara està pujant el verd?

Sí...

Això són tot roques. Que jo sàpiga, al foc no es crema roques. Només es van cremar aquells coves, ginesta, ginestes que eren així (indica amb la mà a l'altura del cap)... aquí hi havia... hi anava més d'un miler d'ovelles abans, ara no... ja 14 o 15 anys o 30, no donen l'abast a llimpiar-ho. Si no es fan cremes controlades perquè no deixa pujar aquesta... aquest combustible... això sí, allà al darrere hi ha un poble que es diu Cerbi. Hòstia, si aquell foc hagués acabat d'arribar al poble, s'hagués fotut a dintre el poble, i s'hagués cremat el poble.

Cerbi està a l'altra banda, per això?

Sí, és... està a l'altra banda. On està aquest repetidor, just a baix. Doncs es va cremar tot això d'aquí, i osti, la gent fotia el crit al cel i "uf, uf, uf, uf, uf...", uf uf, no ha passat res. Es van cremar uns quants bedolls, uns quants roures.. però era la tardor, aquests arbres estaven que no treballaven, teniven la saba morta, i no va passar res. Ara aviat tornaran a fullar tots. Va passar tant ràpid el foc que hi ha zones... això que baixava el foc, eh?, quan va cara avall dóna temps a cremar... una cosa és quan puja, que llavors sí que passa la flama i no crema res, i cara avall sembla que hauria de... de cremar. Pues hi ha zones que no hi va fer res. I hòstia, ja et dic, van fotre el crit al cel... la gent d'aquí vam estar super contents de dir "joder, tio, ja era que es cremés", saps?, doncs mira tu, ara per fi... per fi els cérvols i les daines en comptes de baixar als nostres prats, podran aprofitar l'herba que hi ha allà dalt, ja no... ja és una cosa que... que guanyarem, saps? L'altre és això, podràs anar a circular per allà, per la muntanya, es torna a veure neta. Doncs ara, d'aquí dos anys, s'hauria de tornar a cremar. Hi hauria un foc així, no se n'enteraria ningú. Ara sí, ara hi havia unes flamarades de 2 o 3 metres, la gent acollonida. Gent que no havia vist mai... aquesta carretera de nit estava plena de cotxes i fent fotos i fent vídeos, i el foc aquí, publicacions al facebook i aquestes històries del Twitter, se'ns crema el Pirineu... mecagon dena, si no passa res, és que... La cultura aquesta també s'ha perdut molt, la cultura aquesta de l'aprofitament... bueno, és per això, perquè els estudis diuen... els estudis són prioritaris o són favorables de que si marxa això sortirà una altra cosa... claro. Això és normal, si una cosa (inaudible) en vindrà una altra (riu), que serà més bona o més dolenta... per una gent que viu a fora li és igual, una persona que viu aquí pues ho veu des del seu punt de vista, la seva manera. A mi m'interessa que hi hagi herba perquè mengen les ovelles i perquè els mesos que no hi són les ovelles, pues baixa fauna salvatge i puguin alimentar d'aquí i no em vinguin a entrar a la finca que hi tinc a casa. Què més? Otra! (riu) Ja no sé de què parlem ara (riu).

No, i... per mi ja estic, eh?, vull dir jo, les preguntes que et volia fer i la visió aquesta... era el que m'interessava veure, i la trobo la mar de lògica i la mar de coherent.

Jo ja et dic..

(interrompent) Ara, clar... són llenguatges diferents. Parles amb... amb en Jordi i en Xavi [de la patrulla ESCO Pallars] no tant, però te'n vas a Barcelona, al Servei de Flora i Fauna, parles amb el tècnic encarregat del projecte PirosoLIFE, i ja les entenen algunes d'aquestes coses... però és que a ell li importen uns altres temes, però és que et parla d'unes altres coses. I bueno, ell entén l'ós com una cosa diferent. Clar, per lo important que és, per la biodiversitat, perquè és l'espècie ensenya del Pirineu, perquè permet protegir territoris per altres espècies de fauna...

Jo també... amb aquesta gent... jo ho he pensat moltes vegades, jo no conec a cap càrrec d'aquests important ni tots aquests... tots aquests estudis que han fet fins ara, i aquestes històries, de diversitat, de tota la història... Aquí teníem una de les poblacions més riques i més bones d'isard de tot el Pirineu. Aquí, eh?, en aquestes valls, des d'aquella muntanya d'allà que es diu Roca Blanca, fins a la Vall del Gerber. Aquí hi havia cabrades d'isards de 200 i 300 animals... com veus ara les ovelles, isards. Allò era... era fantàstic, era l'espècie autòctona, allò sí que era la insígnia del Pirineu, d'aquesta part... l'animal majestuós, bonic, mecagon dena... hòstia, la gent també es queixava, perquè a l'hivern també baixaven, clar, hi havia més població i havien de baixar. Però aquests animals baixaven en dies allò que... no tenien collons a aguantar el cap de serres. Baixaven, s'alimentaven i tornaven a marxar. Va venir el pestivirus famós, deu fer com a 8 anys o així, i van començar a tindre ceguer... bueno clar, no es podien alimentar i morien, anaven morint. Hòstia, no va vindre cap brigada... perquè el pestivirus es curava... no hi va haver cap brigada pues ni de rurals, ni de... cap, no sé... de gent especialitzats per curar-los aquests animals, es van deixar morir. Ara quan veus un ramat de 30 isards, junts... bua, a mi em salten les llàgrimes, eh?, dius osti, mira, s'estan recuperant. Veus cabrits, joder, mira que bonic, saps? En canvi, aquest pestivirus va afectar als Alps, va afectar cap a països aquesta nòrdics, que també hi ha una variant que és més gran, l'isard és més... els mascles són més gruixuts, fan unes cornes més grans, però bueno... el pestivirus era pràcticament el mateix. Allí hi va haver campanyes que forestals anaven amb dards, dormien els animals, els curaven, els tenien una temporada el més greu a... pos això, en centres de recuperació, i els tornaven a deixar anar. Hòstia, la població va minvar però no va fer així (indica una caiguda amb la mà)... aquí, potser sí que n'hi havia massa, però bueno, una baixada que ara s'han quedat... mos hem quedat a zero. Allò també era un ingrés bastant important pel territori, perquè si hi hagués hagut una bona gestió realment de la caça, perquè no hi havia depredador... l'isard, pocs depredadors té... si no l'àliga real que es pugui menjar algun cabrit, i llops... espero que no n'hi hagi mai, però tampoc hi arribaria perquè es foten allà en una raspa i el llop... com no mati algun animal d'aquests dèbils o vells... els animals joves i vigorosos no se'ls menjaran... l'ós tampoc... la gestió aquí l'havia de fer l'home. Si hi hagués hagut una bona gestió de dir "s'ha de matar animals dolents", pues vinga, (fa un soroll amb la boca), a matar animals que s'haguéssin vist coixos, amb una malformació... hi hagués una població...

Hagués pogut comportar un ingrés també, no?

Exacte, hagués pogut portar un ingrés bastant favorable. I és això, ramaderia, hostaleria... caça i pesca... aquí hi va haver uns anys que hòstia, donava calerons això d'aquí, la gent visquive bé, visquiven tranquils. No teniven molts ingressos però podien viure tot l'any, entre una cosa i l'altra, saps?, anaven trampejant. Però és que ara això d'aquí s'ha acabat tot. L'hostaleria, o... o el turisme rural està una mica així perquè és una mica més econòmic però la gent que vagi a hotel a estar-se un mes a l'hotel, ja no ho veus aquí. Aquí hi havia 2 o 3 hotels que venien els turistes un mes, un mes a pan y cuchillo allà... i això sí que estaven la gent contenta, però... no és ara el mitjà prioritari, eh? Si vas a parlar amb qualsevol hotelier, li demanes això, "què, com va el negoci?, vosaltres rai que feu calerons, no?, teniu els turistes que vos els porten a casa", (riu) aquesta és la visió que tenen els pagesos, de... "mira, aquests arrai, que estan a casa i els venen a portar els diners

allà", a veure quin punt de vista et donaran ells. Segurament et diran... no és que plorin, però també et diran la visió negativa, de que no hi ha gent, no hi ha moviment, lo poc que ve de fora s'ho porta... saps, perquè... (riu) és lo que diem, vindrà un... uns turistes de cap de setmana, i abans de vindre a comprar aquí al super del Plus, que és dels més barats però ja són cars, compraran al seu poble, a Barcelona, Lleida, Tarragona, on sigui...

Aniran al Mercadona, i au...

Exacte, carreguen, venen aquí a passar un cap de setmana i van a fer una cervesa al bar i prou, vull dir que això... és complicat.

A1.9. Francesc Rodríguez

Francesc Rodríguez i Ambel (1968) és naturalista, educador ambiental i gestor de la Casa de l'Ós Bru dels Pirineus, a Isil. Originari de Gràcia, Barcelona, fa 17 anys que viu al Pallars, i és ara veí d'Isavarre. Juntament amb la seva companya, tenen una empresa d'educació ambiental que es diu Obaga Activitats, que és des d'on coordinen i gestionen, entre d'altres, les exposicions i activitats que organitza la Casa de l'Ós. L'equipament va ser impulsat fa 4 anys per l'Associació de la Casa de l'Ós Bru (on participa l'EMD d'Isil), la Fundació Oso Pardo i la Generalitat de Catalunya, en el marc de les actuacions previstes pel programa PiroslIFE.

Entrevista realitzada a Estèrri d'Àneu (Pallars Sobirà) el dijous 1 de juny de 2017.

Si et puc preguntar primer que m'expliquis exactament quina tasca feu des de la Casa i... quin tipus d'equipament és, quins objectius té i com funciona.

Casa de l'Ós...?

Casa de l'Ós Bru.

Casa de l'Ós Bru és un centre d'interpretació, ho podríem basar així, on el principal objectiu és la divulgació i el coneixement de l'espècie, de l'ós i del país de l'ós... amb això, és una paraula que utilitzem molt, no?, una cosa és l'ós en el seu propi medi a nivell biològic, d'espècie, i l'altre és tot el que comporta el país de l'ós. Dintre de l'àmbit doncs tradicional, un espai on han de conviure, no?, espècie amb gent del territori, ramaders, apicultors, i després la part cultural del lloc on està ubicat el programa i l'espècie, no? Si no podem deixar de... fugir de parlar de la part tradicional, de les festes tradicional i de la cultura popular d'aquest territori. Llavors la Casa de l'Ós lo que abraça és aquests... aquests àmbits. El centre es comença amb un audiovisual generalista sobre l'espècie, sobre els altres veïns a nivell faunístic que habiten al país de l'ós, i fa un repàs del que tens muntat, eh?, dels diferents àmbits de la ramaderia, com de la part sociocultural... no sé si has estat a la Casa de l'Ós?

No.

No hi has estat?

No... i m'agradaria, per això.

Doncs... dissabte hi serem, si estàs per aquí encara. Però la Casa, la Casa...

Entre setmana està tancada?

Entre setmana està tancada si no és que hi ha un grup específic que la vulgui visitar, o a partir del 23 de juny a l'11 de setembre, que està oberta cada dia. Llavors la primer planta està dissenyada perquè tot sigui molt didàctic, dinàmic, per conèixer el que és l'espècie. Podem començar des del què és un ós, quant pesa un ós, com viu l'ós, quantes cries té un ós, fins al trencament de mites, no?, allò "l'ós ataca les persones?", "el greix de l'ós va bé per la calvície?"... S'ha pensat perquè sigui un itinerari autoguiat i que la gent, des dels petits fins als grans, vagin descobrint coses sobre l'ós bru. Segon pis hi ha un petit laberint a nivell de fotografia arbòria, per conèixer algun dels arbres principals que tenim al país de l'ós, i algun d'aquests individus emblemàtics, no? Qui era el Piros... qui és, vaja, el Piros, qui és la Caramelita, qui és la Hvala, qui és el Balou... amb dades específiques d'aquests óssos. Llavors hi ha un apartat que és molt interessant, que és l'apartat de territori i producte local, on es fa una incidència que estem en un espai ramader, on s'explica una mica quines aportacions es fan a nivell de ramaderia, és a dir la protecció del ramat amb mastins, el que és l'agrupament de ramats, i tot el producte local que genera el fet de tenir uns ramaders, no?, és a dir, des del formatge, fins al xolís, fins la mel del país de l'ós... per entendre que, bueno, aquesta convivència també regenera i genera un benefici econòmic al turisme sostenible, al turisme local. I s'acaba amb una exposició sobre les falles del Pirineu i concretament sobre les falles d'Isil com a festa patrimonial.

Perquè la casa la impulsen l'EMD de...?

La casa l'impulsen l'EMD d'Isil... bueno, de fet l'Associació de la Casa de l'Ós Bru, l'EMD d'Isil, Fundación Oso Pardo... i Generalitat, que també col·labora econòmicament.

I des de quan? O sigui, quan es va...?

La Casa ja fa 4 anys que està funcionant, aproximadament, i a nivell actiu aquests 3 darrers anys, que hem començat les visites de grups escolars, han començat a venir doncs diferents tipologies, des de jubilats fins a famílies... i després doncs bueno, tota la part de les escoles aquí, no?

I tota la part de manteniment a nivell econòmic, ve... Fundación Oso Pardo a través de fons del PirosLIFE...?

El sol... no, no, ve des de Oso Pardo, ve des d'EMD, i després com a Casa de l'Ós pròpia, a l'estiu funciona com a oficina d'informació del Parc [PNAP], per tant hi ha un petit pack d'hores, molt reduït, però que també sufraga, diguéssim, el fet de tenir una oficina d'informació del Parc Natural. Tot i que, vaja, la major part de pes ve de l'Associació Casa Ós Bru, que es diu així, on hi ha l'EMD, i Fundación Oso Pardo. Aleshores, l'informador que està allà aprofita per donar informació també del que és el Parc Natural i... però com a Parc només funciona a nivell d'estiu, tot i que clar, a veure, a l'hivern també dones informació del Parc, no? El principal objectiu, jo el presentaria com un objectiu divulgatiu, perquè veritablement hi ha molta desconeixença de l'ós, no?, molta gent el primer que... (posa veu ronca) "eh, si vaig a buscar bolets i em surt un ós, què he de fer, no?", "no, no, primer, si surt un ós és una cosa amb tan poques possibilitats, no?, que primer disfruti, no?, i després... protegeixi's i disfruti, no?", però és... és gairebé impossible, no? Però la gent ve amb molts dubtes, no?, de... a nivell divulgatiu...

Gent sobretot de fora, que venen de turistes, o també gent del territori?

No no no, sí, a tot arreu, eh? O sigui, hi ha una manca d'informació general. El que passa que aquí sí que s'ha fet una gran feina que és tot el programa del PirosoLIFE. El programa del PirosoLIFE, una de les accions és la vessant educativa, on també doncs hem participat en l'elaboració i creació d'uns materials educatius, amb unes maletes pedagògiques que no sé si les coneixes...

No...

No?

És la part que port també des de la Universitat de Lleida?

Des de la Universitat de Lleida, correcte. I està molt bé. Ha tingut un èxit a les escoles bestials. De fet ja hi ha escoles aquí al Pallars que el tenen com un projecte transversal durant... per treballar durant tot l'any, no? I la cirereta del pastís és quan s'acaba el treball, visitar la casa de l'ós bru, i un petit itinerari que també depèn de la Casa, sobre el que és el coneixement dels rastres de la fauna, no? Tot... o sigui, en el marc del PirosoLIFE, la part aquesta divulgativa i educativa, jo penso que ha estat la clau. A banda de la reintroducció del Goiat, eh?, però des d'un vessant pedagògic, que és al que ens dediquem més nosaltres, no?, des del vessant d'educació ambiental, calia un pilar gros sobre el que és la divulgació, bàsicament pel desconeixement, no? No sé si recordes, l'any 96, quan es va fer la primera reintroducció... des del meu punt de vista, jo penso que va ser un fracàs perquè no va haver-hi cap tipus de divulgació ni explicació sobre l'espècie, no?

Ja, ni sobre el propi programa, no?

Alliberem uns óssos a Meles, a França, i al cap d'una setmana els tenim a la Vall d'Aran, no? Clar, ara posem la pell d'una persona del territori, no? Aquí s'ha treballat. I hi haurà detractors, hi haurà gent que estan molt a favor, molt en contra, però és clau, la divulgació i el contacte, i parlar les coses amb la normalitat, "sí, l'ós menja ovelles, sí, sí sí, evident", vull dir, hi ha una partida, no?, específica del programa per això.

Una pregunta d'una cosa que m'has dit: parles del país de l'ós o del territori de l'ós...

Sí, això és una... això és un... bé, (riu) seria una traducció literal catalana del Pays de l'ours d'Adet, no?, dels francesos.

Ja, sí sí sí. Però geogràficament, a què et refereixes? O sigui, o... diguem-ne la Casa de l'Ós...

(interrompent) Bueno, a nivell nord del Pallars... o sigui, clar, pensa que la Casa de l'Ós és la porta d'entrada a la Vall de Bonavé, no? Bonavé, Cardós, Vall Ferrera, Ariège, Aran... és el... és el lloc on...

(interrompent) O sigui, té aquesta vocació general, eh?, no és només, diguem-ne...

Sí, sí. Val la pena parlar a nivell generalista, no?, de... no, és que hi ha molta gent que t'ho pregunta, "bueno, i els óssos on estan tancats?", "no, no, és que els óssos no...", "bueno, però és que hi ha un Parc Natural", "bueno, però és que els Parcs Naturals no estan tancats"... és que et faries creus, eh?, un dia es tindria que fer un treball, jo penso, sociològic, de coneixement dels espais naturals protegits, eh? Aquest matí m'ha passat, que vinc de fer un recorregut a Sant Maurici, i un nena m'ho deia, diu "bueno, però les daines després si s'escapen...", "no, no, és que no està tancat", o sigui hi ha el concepte aquest, no?, de... de manca d'informació.

Si et puc preguntar... del principi, del 96, 97, amb les primeres reintroduccions, que segurament va ser un dels punts més àlgids a nivell de conflictivitat social pel tema aquest de la manca d'informació, etcètera, etcètera... quins elements identificaries tu, o què creus que pot ajudar a explicar per què en el seu moment es va iniciar una polèmica que encara té ressò a dia d'avui? Me n'has comentat un, per exemple, que és el de la manca d'informació...

Per manca de... per manca de divulgació, explicar bé què és un programa de reintroducció... (pensa) Jo ara no recordo els detalls exactes, però des d'aquí sí que es va fer alguna... sí, en aquells moments em sembla que Depana havia editat fins i tot un petit material, però no s'havia explicat a les escoles què era un ós bru i què s'anava a fer, no?, amb el programa aquest de reintroducció de l'ós. I penso que és la base, la divulgació i la conscienciació, no? A nivell... a nivell educatiu i per evitar conflictes, eh? Ara tu imagina't, a l'escola aquí a Esterrri, una escola on a la mateixa aula hi ha mestres, hi ha fills de mestres, hi ha fills de ramaders... i quan aquest nen arribi a casa, "avui ens han explicat coses sobre l'ós", o sigui és la millor manera d'absorbir i de pair el problema, i de parlar-lo amb naturalitat, no? Posteriorment, després, el 2007 va haver-hi un atac, no sé si recordes, de la Hvala, amb un caçador...

A la Vall d'Aran.

Allà a la Vall d'Aran, clar, pam, ja... tornem a un pic d'aquest. I després les coses més o menys amb normalitat fins... fins ara, no? La setmana passada, un atac de Goiat o... o una menjada de carronya de Goiat a un poltre, pam, ja tornem a parlar de l'ós, no? Aquest matí estava fent un cafè amb un... amb un ramader, i ha sortit el tema, diu "hòstia, aquí, en comptes de la foto, el que haurien d'haver fotut és un tiro", bueno, bueno, i per què? O sigui, clar, si no hi ha un coneixement... jo penso que és la clau, eh?, Joaquim, des del meu punt de vista, eh? I els ajuts... des de la meua visió, eh?... els ajuts no... no suavitzaran mai la visió aquesta. Perquè hi haurà un moment que els ajuts és possible que s'acabin, no?

Compensació, vols dir?

La compensació. Jo penso que l'equilibri és el dia que vegin que aquell ramader, la seva producció ha pujat perquè ha vingut gent i ha comprat el producte local, conscienciar que hem de consumir producte local, i veure que gràcies a això, malgrat veiem com una espècie que ataca, segons ells, i que mata moltes espècies segons ells, hi ha un petit benefici, un petit revertiment econòmic, no?

Mentre no hi sigui, per això...? Mentre no es pugui palpar d'una manera evident que l'ós ajuda a dinamitzar econòmicament el territori?

Hem de parlar... hem de parlar amb naturalitat, i no hem d'enganyar. I el dia que poguem demostrar que veritablement un ós li treu un ull a una vaca, com diuen, no?, "és que a mi un ós m'ha tret un ull a una vaca", bueno, com ho demostrem, això? I per tant, jo penso que ho hem de parlar com una cosa normal, no? Perquè hi ha altres espècies que veritablement estan fent més mal que l'ós bru, no?, o sigui, a Matadepera uns gossos salvatges es carreguen 150 ovelles, no passa, res, no?

Sí, sí. I això ho admeten els mateixos ramaders... però clar, per l'ós...

(interrompent) I després també té... pensa que a nivell pedagògic, l'ós i el llop sempre han estat les espècies dolentes, no? La caputxeta, el llop, el llop i les 7 cabres, no?, rínxols d'or, que es menjava la sopa de... la nena va deixar la casa i a sobre té por perquè... Clar, hauríem d'intentar desmitificar això. És difícil, és difícil... i a vegades costa justificar, perquè molta gent et diu "bueno, osti, l'ós es va casi extingir, però per què cal l'ós?", no? O sigui, els experts què hauran dit... però és

una de les preguntes que fa molta gent, "per què... i per què hem de tornar a posar óssos", no? Bueno, perquè hi eren, no?

Quin és l'argumentari que pots donar tu o que podeu donar des de la Casa?

Que va ser... l'ésser humà se'l va carregar. Per tant...

Sí, però ja està fet, no?

Ja està fet, però l'ós com a espècie paraigües, aquest gran concepte, no?, pot arribar per... arribar a servir per protegir també altres espècies... i jo penso que és un dret moral, una espècie que havíem extingit nosaltres, tornar-lo a tenir, no? El que sí que s'ha de fer és un bon pla de gestió. I tenir preparat i tenir... (pensa) un programa de gestió, per també tenir present quina és la gran capacitat d'óssos que podem tenir en el territori, no?, que a nivell d'extensió són molts.

Em parlaves que està molt ben feta la divulgació...

Sí.

...la visió... la visió aquesta, quin escenari estem imaginant d'aquí 15 o 20 anys, també està ben feta? O sigui, explicar fins a on arribar els óssos, què s'estarà fent...

Però a més anys juguem amb un avantatge, que d'aquí 15 anys aquests nois i noies que ara en tenen 9 ja seran grans. Per tant potser fins i tot alguns són alcaldes que tenen un poder de decisió. I ja ho tindran paït. I a nivell de territori, la capacitat d'óssos és prou gran, no? Ara, clar, cal tenir present fins a on volem arribar, no? A Astúries, un territori aproximat al que tenim, hi ha 270 óssos ara, no?, entre els dos sectors, cantàbric i asturià. Aquí estem parlant d'una quarantena, podem arribar a 60, 100, d'aquí... jo penso que està... els tècnics en aquest cas jo penso que ho tenen molt ben acotat.

Molt bé. Deixa'm llançar-te alguns arguments que he anat recollint... no perquè els pensi jo, eh?, faig una mica d'avocat del diable...

No no no, no, no.

Començant pel principi. Ara potser no és tant la situació, però hi havia molta gent que va denunciar que en el seu moment, o... perquè era un tema molt mediàtic, perquè venia molt, perquè sortia molt als diaris, va servir per canalitzar una sèrie de demandes que d'altra manera no aconseguien posar sobre la taula enlloc, no? Algunes d'interessos molt particulars, amb gent que tenia preocupacions, des dels caçadors fins a persones que potser patien que es protegissin zones del territori on es preveien possibles ampliacions o desenvolupament turístic, etcètera, etcètera, i evidentment el sector ramader. Creus que hi va haver una part d'això, d'aprofitar el tema de l'ós perquè "si parlo de... m'entren gossos salvatges i m'ataquen el ramat, ningú em fa cas, però si parlo de l'ós surto a portada"... creus que pot ser un dels elements que ajudin a explicar-ho, i encara per què a dia d'avui es segueix parlant molt de l'ós?

Bueno, perquè és una espècie que crida molt l'atenció. El dia que arribi el llop, deixarem de parlar de l'ós, no?

I parlarem del llop?

I parlarem del llop, i parlarem sobre el llop, com ha passat a Astúries, no? Aquí també, que et deia abans la manca d'informació dels espais naturals... no es protegeix un espai perquè hi hagi una espècie, la protecció és anterior, no? El Parc Natural de l'Alt Pirineu, en aquest cas, 2003, forma part d'una Xarxa Natura 2000, vull dir... després hi ha una espècie que habita, és a dir no es... no es protegeix aquest espai perquè hi hagi un ós, no? Hi ha altres espècies que formen part d'això. No sé si és... més o menys on vols anar.

Sí, no, més o menys, sí sí sí. Una altra cosa...

(interrompent) També hem de tenir present una cosa, eh?, i amb això jo sempre ho defensaré... quan un ramader m'exposa el seu criteri, potser si no hi hagués l'ós tampoc tindrien les ajudes que tenen, no? Per això, penso que el tema dels ajuts s'ha d'agafar amb moltes pinces. I hem de buscar un altre sistema de dinamització, no? Que sí que es va... va haver-hi un punt que es va posar amb auge és el tema de l'ecoturisme, no? L'ecoturisme fa molts anys que s'està fent, no? I clar, el fet de dir "ostres, que desenvolupar una activitat al territori ós, doncs això pot atraure molta gent"... ara tampoc estem molt preparats per veure óssos perquè... des de la Casa mateix muntem activitats però no per anar a veure óssos, sinó per anar a conèixer l'espècie, i això s'ha d'explicar així. És a dir, el que et digui que munta una activitat on garanteix l'avistament d'ós t'està enganyant. Que el pots veure un dia? Sí, clar que un dia el pots veure de casualitat, però no el pots vendre aquest producte...

No, no, això està clar. Consultant entrevistes d'altres treballs, em sobtava veure gent que tenia la posició de dir... gent directament afectada, com podien ser ramaders, pagesos... gent que no estava directament afectada també, però que eren gent del territori, que deien "a mi em sembla molt bé que hi hagi l'ós, hi estic a favor i em sembla positiu que hi sigui, però no si és a canvi d'una sèrie de coses", per exemple, "no si és a canvi de que sigui una imposició de la Generalitat al territori", o sobretot, "està molt bé que hi hagi l'ós, però no si és a costa de posar... de precaritzar encara més una activitat que ja està en una situació econòmica prou complicada, com és la ramaderia extensiva de muntanya". I és una opinió molt enquistada, em sembla a mi.

Però en aquest cas... hi ha un revertiment a nivell de benefici gran, no?, perquè s'està donant a conèixer una activitat ramadera, i que hi ha una producció, no?

O sigui, creus que la balança... és més el que aporta...?

Hi ha una cosa que també hem de... sí que la Generalitat ha col·laborat, i col·labora en el programa, però estem parlant d'un programa europeu, no? Per tant també hem de donar a conèixer que això s'ha fet amb altres espècies i ha funcionat, i que també... no tan sols es fa aquí, sinó que en altres indrets, no? I d'aquest cantó... no l'acabo d'entendre, la pregunta que fas sobre el... fet aquest que reverteix... que gràcies a això...

El tema és el conflicte amb la ramaderia, i per molt que hi hagi coses... per molt que la presència de l'ós pugui aportar coses favorables, crec que la opinió majoritària del sector ramader, i fins a cert punt de gent que no és directament ramadera, és "una cosa és que hi hagi l'ós, ja ens sembla bé, l'altra cosa és que posi en perill una situació que ja de per sí molt dolenta, com és la que tenen els ramaders que intenten fer les coses..."

(interrompent) Però quin... quin perill? O sigui...

Pel tema dels atacs, directament.

Però clar, els atacs els paguen, no?

Alguns es paguen... argumenten que n'hi ha molt que no es paguen...

Ara... ara mateix, dins el programa del PirosoLIFE, tots els atacs es paguen, és més...

(interrompent) Els que es poden demostrar.

Els que es poden demostrar. Home...

Clar, el ramader et diu "agafen una ovella, s'emporten l'ovella, i si no trobo l'ovella, no me la paguen". Vull dir que hi ha...

Però... si un ós ha atacat un ramat, s'han mort 3 ovelles i se n'han ofegat 15, les altres les paguen també.

Sí, sí sí.

És el que et deia, i si això ho fa un gos salvatge?

No, no, està clar.

Ara no tenim óssos, val? I resulta que hi ha un atac, d'un gos salvatge o... per qualsevol altra circumstància... o voltors, que també diuen que es mengen les ovelles... no? En aquest cas, tenen la gran sort que gràcies al programa de l'ós cobren. De l'altra manera no, no? Això és el que s'ha de donar a entendre, no? Passa que també se'ls ha de tenir l'altra visió, de dir, "osti, anem a treure'n profit d'això". Per què no parlem amb tots els restaurant d'aquí, a nivell de restauració, que escolta, com que estem en territori ós, a partir d'ara consumirem vaca bruna o carn de poltre, amb denominació d'origen, IGP [Indicació Geogràfica Protegida]. Per què no ho provem això? Jo n'estic convençut, eh?, que a la que vegin que... sempre es queixaran, jo també em queixo, sóc autònom, també em queixo, sempre, no? Però jo penso que a la que arribin a aquest punt de visió cap amunt... els allotjaments. Fa 10 anys, aquí no veies cap cérvol ni cap daina, ara s'estan oferint activitats per anar a observar cèrvols. Dorm gent que després va a fer l'activitat aquesta. I hi ha un benefici, no? I això és una cosa que costarà molt, però que a nivell econòmic s'ha de plantejar així. Jo també els entenc, eh?, osti, jo tinc un ramat i tinc 40 baixes, seria el primer en queixar-me. Però... bueno, clar, tothom content mai serà possible, no, això?

És evident. Un altre dels temors que exposen és "bueno, ara tenim una quarantena d'óssos, en 20 anys hem passat de gairebé no tenir-ne cap a tenir-ne entre 30 i 40, en 20 anys més segurament no en tindrem 80, en tindrem més de 80, no?", o és possible, o és un dels escenaris...

(interrompent) Aquí és on hauria d'intervenir un pla de gestió futur. Què passarà, no?, o què podem fer perquè no arribem a aquests grans volums, com ha passat amb els cèrvols, no? Per què tenim 400 cèrvols aquí ara? No tenim cap carnívor. Fins ara tampoc no s'havia fet una selecció molt gran a nivell de caça, no? Matàvem a trofeu, matàvem alguna femella, però... ara hi ha un problema amb els cèrvols... no amb els prats de dall, carreteres... a tot arreu, és una plaga. Ja no fa ni il·lusió veure una daina al Parc Nacional [d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici]. Clar, també hem de tenir en compte que, pel cicle reproductor de l'ós, no arribaran a aquests extrems, a tenir 200 óssos, no?

No, però en tot cas el que plantegen és: ara estem en el marc d'un projecte PirosoLIFE...

(interrompent) Què passarà al futur si no hi ha projecte PirosoLIFE o si...

Sí, sí sí. O si s'extén el territori d'ocupació de l'ós i arriba a l'Alt Urgell, per exemple... l'esforç econòmic que està fent la Generalitat, que en gran mesura apaivaga una sèrie de queixes per part de ramaders, fent-ne... pagant un pastor, pagar eines que ajudin a fer agrupació ramadera a l'estiu, o pagant vailets elèctrics per les arnes... què passarà si això no es pot mantenir com a esforç de l'administració?

Bueno, aquí és on... aquí és on han d'intervenir els tècnics i pintar un escenari de futur, no? Clar...

I el tenen pintat o no?

Jo... vull pensar que sí. Perquè en tot programa ha d'haver-hi un pla de gestió, no? Jo vull pensar que sí, que està controlada aquesta situació. També pensem que el territori és molt gran, eh?, Joaquim. Estem parlant de... no sé si has passejat per aquí l'Alt Àneu, entre Bonavé i Montgarri... hi ha molta muntanya, eh?

Sí, sí...

I estem parlant... fixa't, el que et deia abans, eh?, no, no, és que l'ós no és pallarès, eh?, l'ós salta a l'Ariège i l'ós salta a l'Aran... mires els viatges que ha anat fent el Goiat, no?, al llarg des del juny que es va deixar anar fins ara, i osti...

Déu n'hi do (ric).

Déu n'hi do, no? Ara, el que sí que no podem fer és enganyar, de dir, "oh, és que l'ós no ataca", no, no, l'ós pot atacar un ramat d'ovelles. A mi em costa molt de... creure que un ós pugui atacar la vaca. A mi em costa molt. No vull dir que no ho faci, però a mi em costa molt de creure.

O un poltre.

O un poltre. L'altre és que el poltre estigui mort i vagi a menjar aquella carronya. Els poltres no acostumen a estar sols, no? Ara, clar, com que no tinc un criteri al 100% definit per dir "això és impossible", no ho diré, però em costa de creure, que una ovella... o allò que diuen, "no, osti, els llops quan entrin regularan tots els cèrvids"... bueno, sí, els cèrvids i els ramats d'ovelles que vegin, no? Perquè el tenim a França, eh?, el llop (riu), o sigui... el llop no crec que trigui gaires anys a entrar de manera natural.

I... tu ets del territori, de per aquí?

Jo sóc adoptat. Jo vaig venir... jo sóc... jo vaig néixer a Gràcia, a Barcelona, i fa 17 anys que visc aquí, a les Valls d'Àneu, i ja 20 i escaig que vaig marxar de la ciutat.

Què... el fet que vagis a un bar el dia que surt a premsa, al Segre, una notícia en una cantonada, amb la imatge del poltre, tal i qual, i que la gent se'n queixi... és més, si no saps massa qui et trobes, però dius algo en contra de l'ós, gairebé segur que l'encertis... creus que té... al marge dels fets més objectius que podíem estar discutint, no?, els ramaders, les baixes... bueno, sí, no, etcètera... hi ha una part de... aviam si t'ho sé exposar. Creus que el fet de queixar-se de l'ós, en part, és una manera de queixar-se d'una administració, en aquest cas catalana, que entén els territoris de muntanya com a marginals... o si més no una sensació de sentir-se sempre menystinguts i infravalorats i venen i ens imposen, pum, un parc natural, venen i ens imposen, pum, l'ós, etcètera...?

En aquest sentit els hi dono la raó, perquè veritablement és un racó de món que... moltes coses es decideixen des de baix. Amb això els hi dono la raó, total. Les comarques de muntanya, en aquest sentit, bueno, jo penso que han estat menystingudes amb el tema aquest d'ajuts... i d'entendre la feina, no?, que hi ha.

Quina feina?

La feina del ramader, de... i això és una realitat, no aquí, penso... parles amb els de les Terres de l'Ebre i et diran el mateix.

Totes les perifèries territorials.

Tenim el vici de tenir molt canalitzada l'administració en un lloc concret, no?, i amb això jo penso que tenen raó. Que puguin utilitzar l'ós com a excusa... jo penso que hi ha altres coses, eh?, també. I aquí... jo penso que és una cosa ja d'anys.

El tema de l'ós o el tema de...?

No, no, no, el tema de la queixa administrativa i dels... i del fet de que... bueno, Baisca mateix, no?, una carretera que ha estat feta malbé durant mesos i mesos i mesos i... no s'ha invertit fins a última hora que hi ha hagut una pressió, no? Ara, clar, quan al darrere hi ha un interès més enllà del benefici, no?, potser una estació d'esquí o així, doncs clar, parlem, no?, perquè hi ha una... o sigui, la variant d'Esterra, quan molts pobles les carreteres estaven... clar, hi ha gent que tenen... és que hi ha gent que té tot el dret de queixar-se. Jo quan entro... aquest matí m'ha passat, lo que et deia abans, no?, i quan entro a un lloc i passa això, de (posa veu greu) "osti, eh!, calleu, que ve el de l'ós... que ve el de l'ós, calleu"... "no, sí, parlem-ho, no?", i penso que el moment que dius "ei, parlem, debatem"... osti, el moment en què obres el diàleg... jo he vist gent, quan sortia la notícia de l'ós, (posa veu afectada) "cagun la... un tiro, fotria un tiro aquí dalt", home... però ràbia, no allò de dir, "osti, sento ràbia"... també s'ha d'entendre per què se sent aquesta ràbia, no? Potser hi ha una cosa que... en el fons que ens perdem, i que tenen raó. I després diuen "osti, és que, el meu padrí, eh?, el meu pare va trigar 3 anys a cobrar una subvenció de... d'unes ovelles", i llavors dius ep, jo també m'emprenyaria, no? Ara perquè hi ha aquest programa i teòricament cobren puntual, però jo conec gent que va trigar molts anys a cobrar diners per un atac... bueno, jo també m'empiparia, no?, si triguen 3 anys a pagar... per això, una mica que... s'ha d'entendre tot, no? No ho sé...

Curiositat, eh? Tota la part més de divulgació, i cultural, i del territori, que m'explicaves... hi ha una part també treballada a nivell de què era l'ós abans d'aquests 30 o 40 anys de pràctica desaparició? O sigui, de la cultura de convivència que hi havia hagut tota la vida... amb temor però també amb respecte vers la figura de l'ós...?

També s'explica, no?, vull dir, per què... per què l'ós es va extingir. I potser sí que faltaria més una part... de què va comportar la quasibé extinció de l'ós a... a Pirineus. Perquè amb això sí que és veritat que no s'acaba de recollir al 100%, a la visita, no? Però s'explica, o sigui, amb això hi ha un meravellós llibre d'Eugeni Casanova, no sé si l'has llegit...

Sí, el vaig entrevistar precisament pel treball.

I penso que és sensacional, no?, lo que va representar, i lo que es va arribar a perdre, no? Osti, abans a nivell tradicional, el que era el pas de l'ós, el ball de l'ós... no?, i veus com agafen els óssos per fer-los ballar, quan tradicional i culturalment doncs hi havia la capta, no?, es pagava gent perquè portés la pell de l'ós, no? Això també forma part del nostre patrimoni, no? Quan entres a

la primera planta de la Casa de l'Ós hi ha una reproducció d'un ós bru, i el primer que fan els nens és dir "ostres, pobret, està dissecat", "no, no, no està dissecat", però la primera imatge que els hi ve és dir "osti, mira... un bitxo que està aquí mort, no?", i expliquem "no, això és una rèplica perquè coneguem com és de gran un ós bru", però el primer que ve al cap és el negatiu, sempre, no? I això amb altres espècies. Penso que... insisteixo, eh?, hi ha una manca de coneixement del que és la... tot en general, la fauna en general... agafes a qualsevol... no noi, eh?, o... família, i dius "escolti, a veure, d'aquestes 5 espècies quina coneix, no?", la perdiu blanca, gall fer, trençalòs, volor i cavall, a veure, quantes en coneix?", i... osti... i ara, reportatges així Déu n'hi do, però 10 anys enrere... és bestial, no? Jo recordo llocs... havia vingut molt de petit per aquí dalt i jo recordo llocs que tenien un gall fer dissecat, allò al costat de la tele... hi havia un bar a Espot que tenien un gall de fer, ara és impen... oi que és impensable, ara?

Més que res que et cau el puro, no?, també? (ric)

No, però... o sigui, jo era de dir "osti, què és allò?", "osti, no és un ocell que viu aquí, que...", "ah, sí?, que xulo, no?". No ho sé...

Per tant, m'ha semblat entendre que ets optimista, la visió de... del conflicte de l'ós a 5, 10 anys vista, o 15, a nivell de polèmica, per dir-ho, així, creus que anirà a menys a mesura que la gent es vagi fent gran i...?

(interrompent) Penso que s'anirà. que s'anirà normalitzant, si no és que hi ha algun nyap. També hem de saber fer les coses ben fetes. Perquè si comença a fallar coses del programa o comencen a fallar coses, clar... (pensa) Jo sempre els hi poso el mateix exemple: jo vaig començar amb activitats d'educació ambiental l'any 88 amb campanyes de residues, de porta a porta, a Barcelona... que ara ens diguin que fa 30 anys enrere llençàvem les escombraries al carrer, i ara estem separant deixalles... allò era impensable en aquell moment, no?, i ara ho tenim com un fet normal, no?, els teus fills et diuen "no, no, això... això va aquí, pare, que és una llauna"... I jo penso que amb això passarà igual. Perquè hi ha hagut un treball molt gran... és que 35 anys enrere a nivell educati... d'educació ambiental, què hi havia? Molt poques coses, eh?, el Martí Boada allà (riu) al Montseny, i prou, no? Però tota la feina que s'ha fet... ara ja la tenim com a normal, no? Si no és que hi ha alguna bestiesa entremig, eh?

Algun incident que s'hagi de lamentar, no?, per improbable que sigui...

Bueno, tu, tu... tu creus veritablement que pot haver-hi algun incident, si es fan les coses ben fetes?

No, no no. A mi... jo, vaja, personalment, eh?...

I perdona que et pregunti, eh?, però tu des del vessant del treball de recerca...?

Jo venia una mica amb la idea de... bueno, és una cosa que segueix com a conflicte latent però cada vegada amb menor intensitat... i m'ha sobtat veure diversa gent que tenia la percepció que no, que ha passat per moments més baixos d'intensitat i de conflictivitat i que la cosa els hi sembla que està remuntant. I s'imaginem, o tenen la sospita, que amb l'augment de la població d'óssos... i, diguem-ne, la necessitat d'haver de mantenir una sèrie d'esforços grossos com són els que s'estan fent ara per part de la Generalitat, la incertesa de si hi haurà voluntat política de mantenir-los o no, els hi fa patir una mica que no sigui un conflicte que es vagi reavifant. Per molt que la gent ja no diu les bajanades que podia dir fa 20 anys, per molt que ningú s'atreveix a dir ara "farem una batuda i matarem els 30 o 40 óssos"...

O tirarem... o tirarem verins, no?

O tirarem esternina i aquestes coses... sí que hi ha gent que continua tenint aquí un... bueno, que no hi són favorables. I... això, la meua única incertesa és... i una de les coses que m'han sobtat més de venir aquí, eh?, és veure que... bueno, hi ha un escenari... hi ha diversos escenaris, no?...

(interrompent) A la Vall d'Aran no hi has anat, encara, no?

No. Hi ha un d'aquests escenaris de futur que s'ha de tenir en compte i s'ha de vigilar, perquè si no...

Clar. Però això ha d'estar dintre del... dintre d'aquest pla de gestió, no? O sigui, tu quan... tu quan et plantejes reintroduir una nova espècie, tu has de tenir... no tot controlat però el màxim percentatge possible que el teu programa anirà bé, no? I has de jugar amb totes les variables que pot tenir el programa, no? Des de l'experiència del vessant educatiu, et puc dir que ha estat un èxit. Un èxit, rotund, eh?, o sigui, rotund. El divendres passat, els nens de 5 anys aquí a l'escola d'Esterri, osti, diumenge encara em paraven pel carrer, eh?, "que guapo, que..."... Fills de ramaders que et deia abans, eh? Bueno... aquí hi ha l'estratègia, eh?, de la Universitat de Lleida, que va ser "anem a preparar un programa pedagògic des de baix, des d'infantil fins a primària". Ara, clar, jo espero que d'aquí 10 anys, aquests nens quan siguin grans no diguin "osti, però allò que ens vas explicar... ara no ho estan assolint, eh?, i ens anem tornat a...", perquè ara estem tots avall, eh?

Bueno, però almenys no tindran uns pares que els hi han dit que tot... que tenen una visió tan, tan nega... o sigui, almenys la base que tenies...

(interrompent) O sí.. o sí, o sí. Hi ha pares que tenen la visió que l'ós és negatiu, però ells ja prendran el seu punt de decisió, no? També hauríem de mirar... ara aquí em faltarien dades, eh?, per respondre't això, però no sé si la... si ha augmentat els caps de bestiar amb els que... amb els darrers 5 anys, a la zona, o no. O què... o quina és la productivitat que reverteix a cada municipi el fet de llogar...

Un pastor?

A pastors, i deixar que vinguin el bestiar d'altres llocs, no?, que això reverteix uns diners a les, a les (inaudible)... també és una cosa que els ajuntaments es sostenen, no? O parlem d'aquí 5 anys amb els hotelers i dir, "no, mira, és que a sobre no vol venir la gent perquè hi ha óssos"... osti, doncs alguna cosa hem fet malament. A Astúries el cas és el contrari. Jo vull imaginar que d'aquí uns anys això ha d'anar creixent. També em fa por que es desmesuri, no?, que les coses se'n vagin de control i de mare, que tinguem aquí... 1.000 persones que volen venir a veure óssos i no sabem què fer amb aquestes 1.000 persones, no?, també em fa por.

Més massificat que el turisme de neu vols dir que arribarà a ser? Si més no, no coincideix per temporades (ric).

Jo penso que ens hem de començar a plantejar ja un pla de com controlem tot el tema d'accessos turístics a les zones protegides, eh? Aquest matí al Parc Nacional hi havia 400 alumnes, eh?

Alumnes?

Alumnes, escoles, de València, de Madrid, de... Canàries. 400, eh? (sospira) Bueno, això també... per això que, osti és que és bàsic tenir aquests plans de gestió, no? O bueno, o com la patrulla de seguiment, què passarà quan s'acabi el programa?, continuarà aquesta patrulla?, no hi serà?...

I creus que la situació és similar, o és molt diferent, aquí a l'altra banda de la Bonaigua? O sigui, fins a quin punt Vall d'Aran té una dinàmica, una percepció, una estructura diferent o no, en relació a l'ós?

Vall d'Aran és amb tot diferent. Administrativament, no?, tenen un Conselh Generau que es regeix amb uns diners que s'autoadministra, no?, per tant... doncs imagina't amb el tema ós, no? Tampoc han volgut entrar molt amb el tema divulgatiu i pedagògic, eh?, i són... se'ls hi ha ofert. El programa PirosoLIFE abraça la part pedagògica de la Vall d'Aran, la resposta no ha estat gaire positiva perquè no hi ha hagut una demanda, una sol·licitud, no?, de... jo tinc grans amics aranesos i... tema ós... (sospira) és tema que has de deixar a banda perquè... per què? Hi ha un antecedent del 96, això s'arrossega. Tampoc fa tants anys, no? Fa... fa pocs anys... bé, fa un any encara hi havia els óssos a Arties, no?, allà estereotipats i... clar, és... és que és... s'ha d'entendre els contextos, Joaquim, no?, de... "oh, és que els aranesos...", bueno, però per què els aran... no?, anem a analitzar el per què de les coses. Però bé que hi va gent, a l'Aran Park a veure els óssos que tenen allà, no?, senyal que atrau. I hi ha gent que es dedica a fer activitats de l'ós bru, també. No sé si has parlat amb...

Demà he quedat amb Marc Alonso.

Amb Marc Alonso, sí? Gran professional... genial, ja veuràs.

Però... jo, no... a veure, he voltat per aquí molt, però a fer el turista, a fer muntanya sobretot, perquè a mi m'ha agradat tota la vida, però no conec molt el territori... M'ha sorprès també... t'ho pregunto, per si és veritat o no... aquí hi ha una barrera, hi ha un port natural, hi ha un port social... vull dir, la gent amb prou feina sap com es diuen els pobles de l'altra banda.

Clar, però és que és un tema normal. Quan no hi havia la Bonaigua allò era un... qui anava allà?, aquí, qui anava allà? Ningú, no? Per això s'ha mantingut també una llengua pròpia, no? Tot... tot s'ha d'entendre, eh?, les coses. Per això a nivell de petits conflictes o de desconeixement passa aquí. Hi ha molta gent gran d'aquí de les Valls d'Àneu que mai ha estat a la Vall Ferrera o a la Vall de Cardós... "ah, sí, aquell poble d'allà... sí, vaig estar una vegada"... això pels que venim de baix és impensable, no? O... gent que no ha estat mai a Aigüestortes, ni ha estat a Sant Maurici. Fa uns anys es va fer una... un intercanvi, eh?, organitzat des de les cases del Parc Nacional, que s'organitzava un autocar per anar a conèixer la Vall de Boí a Aigüestortes, i els d'Aigüestortes venien a Sant Maurici i Espot. "Però què hi has d'anar a fer allà si tu tens la teva vida aquí muntada, no?". Costa molt... és que clar... penso que la gran avantatge que tenim els que hem vingut de fora és que amb això... clar, tenim la mira una mica més oberta, però també entens la gent d'aquí. Jo potser també m'empiparia, no?, que em vinguin aquí a... a explicar ara una cosa de l'ós, i m'imposen un ós quan el meu padrí los matava", no? També els hem d'entendre, no?

Tenia la sensació que també en el sector ramader la diferència a favor, en contra de l'ós era molt generacional, i... i no ho tinc tan clar, crec que és més de...

(interrompent) Hi ha gent jove, eh?, que estan en contra de l'ós...

Per això, per això... si ahir parlant amb un noi, aquí mateix al bar, que vam coincidir... el noi devia tenir 20 i pocs anys, era ramader, de Sorpe, i estava a matar. Però en canvi, a València, Moni, que és una noia que ve de Barcelona... i és bastant més gran, i a ella li semblava la mar de normal. Diu "bueno, però la meva parella ja no ho veu tan clar perquè és d'aquí", no?

Hem d'englobar tot. Ara posat a la pell, que és... (inaudible) "que osti, que sempre ens han dit que hem de fer això, que hem de fer lo altre, i... ara clar, costa molt", i generacionalment, si el teu avi hagués matat l'ós, tu diries "osti, per què l'he de defensar, si el meu avi el matava, no?", quina és la justificació que hi de... que l'he de defensar", no? Quan ho has viscut en una casa... d'aquí uns anys, no ho sé, els meus nets són ramaders i diuen "osti, per què el meu avi defensava l'ós quan al final, mira, ens els vam tenir que... (riem) tornar a carregar". És que és així, (inaudible), i la seva mà és així, o sigui... no ho sé. I tu com ho veus tota la... quin... quin resum de futur, com a treball de recerca, no? Rere el no a l'ós bru, no?

Deixa'm un parell de setmanes per escriure-ho (rient), però... no, em sembla un tema interessantíssim. Em sembla un tema interessantíssim, perquè jo he fet Ciències Ambientals, però a mi m'agrada la part social de les Ciències Ambientals, i...

És que clar, aquí hi ha una part social bestial.

Hi ha una part que es barregen mil coses... podria estar aquí 2 anys fent un treball sobre l'ós bru.

Tu saps que el projecte... aquí dalt es diu l'óssa, en femení... aquí no era l'ós, era l'óssa.

L'óssa, sí, sí.

Hi ha una part literal fantàstica, no? Osti, per què l'óssa, no? Si és un...

Al febrer vaig estar a... a veure una festa de l'ós, el Dia de l'Ós, a...

Ceret, Andorra...

No, no... Catalunya Nord, al Vallespir...

Vallespir...

A... Prats de Molló. I, bueno, era...

Carnaval, per carnaval?

Un carnaval, sí sí. Bueno... setmanes abans, però sí sí, és un carnaval. Es vesteixen d'ós, es posen quitrà... bueno, hi ha 3 festes allà, a Sant Llorenç de Cerdans, la tercera que no sé on és... que s'han mantingut, d'aquestes que segurament abans es feia a tots els Pirineus... una cosa molt... a més allà hi ha un... o sigui, està molt estudiada a nivell sociològic. Allà, clar... l'ós ja... no se'n recorda ningú de res, però sociològicament sí, no?, i quina figura... quins elements humans s'atribuïa a l'ós i per tant són els que han perviscut en la imatge de l'ós ara quan es fa una festa.

Allà hi ha un equip de... que fan educació ambiental, també... no sé si vas parlar amb ells, amb la Carme Rosset...

No...

Aquella gent també tenen materialet, que treballaven amb el tema de l'ós... perquè clar, aquí encara... no sé si has estat a Navarra?, al vessant de Navarra i França? Allò és espectacular, allò ja és... radicalisme total, no? Trobar-te pintades a la carretera de "óssos no", i l'ós i... i clar, està aquí

al costat, eh? Que també és interessant. Bueno, a veure què tal el tema de la percepció que treus, a la Vall d'Aran, no?

Ara he vist... bueno, que ja m'està bé, eh? Però... crec que m'hauré emportat una imatge bastant bona del Pallars i serà molt limitada de la Vall d'Aran, però... bueno...

Bueno, a veure què t'expliquen. En Carlos Barrera, no?

Clar, ell també... ha de ser interessant, perquè quan era... ja era Síndic el 2000... 90 i pico i 2004, i 2008, quan va passar tot... bueno, 2008 crec que era en Paco Boya...

Jo recordo... jo recordo paraula, de dir "els únics óssos que veureu aquí a la Vall d'Aran són els d'Arties", i això ho recordo. Però bueno...

I ara m'expliquen que va a les reunions de gestió, "bueno, què hem de fer?, sí, què fem, què fem?"...

Un canvi, no?

Sí, sí sí.

Alguna cosa s'haurà fet... s'haurà fet... no ho sé. Home, jo sempre dic, eh?, i l'exemple és ahir... el que el va veure [referint-se a un avistament fortuït a prop de la Bonaigua, el dia 31 de maig de 2017] segur que va... segur que va al·lucinar veient l'ós, i qui em digui el contrari...

Sí, sí, bueno, el vídeo tothom el volia veure.

...no el crec. Jo he tingut la sort de veure'l casualment amb un grup de gent que anàvem a fer una travessa, i vam fer un avistament casualístic... i la gent, bueno... emocionadíssims, no?, i jo el primer, "osti, és que hem vist un ós...", i l'hem vist perquè no l'hem anat a buscar, eh? (riem) Però allò et queda, és aquell flaix, no?, és el flaix, és... osti, és com el primer ocell que veus, que dius... bueno, no sé.

Dimarts, amb el Toni Batet, vam anar a repassar dos punts on hi havia trampa de pèl i fotogràfica, i només de veure allà ja... bueno, el Toni s'emocionava, no?, i jo també, que xulo de veure un vídeo aquí...

(interrompent) Clar, aquesta és l'activitat que organitzem des de la Casa de l'Ós, no?, anar a buidar una targeta i el dia que veus... osti, el dia que veus el pèl allà enganxat i dius "va, ei, a veure què hi ha"... osti, aquella imatge, allò de dir "és que això ha passat fa dos hores, eh?, ha passat per aquí, no?", i la gent, amb això, normalment ja en té prou. Sense fer teatres, eh?, hi ha dies que no hi ha imatge, no hi ha imatge, eh? No hem de guardar la targeta... no, no, avui no hi ha imatge, no hi ha imatge... resultat zero. Biològicament té el mateix valor, no?

Al.10. Jordi Abella

Jordi Abella i Pons (1967) és antropòleg i director de l'Ecomuseu de les Valls d'Àneu. Originari de Lleida, viu a Esterri d'Àneu des de fa més de 20 anys. Treballa a l'Ecomuseu des que va començar, l'any 1994, i va ser-ne un dels impulsors. També és membre de la junta rectora del Parc Natural de l'Alt Pirineu.

Entrevista realitzada a Esterri d'Àneu el dijous 1 de juny de 2017.

Entrant amb el tema de l'ós... any 96, 97, quan hi va haver el primer... la primera reintroducció d'óssos, en aquest cas per part de França, però de seguida ja van passar a la Vall d'Aran i cap aquí dalt... tu eres... tu ets d'aquí, del territori?

No, jo sóc de... bueno, jo fa 20 i pico d'anys que són aquí, però sóc originari de Lleida, i em vaig vincular ja per temes professionals aquí... quan vaig acabar la carrera ja vaig pujar aquí i em vaig... amb l'Ecomuseu... jo de formació sóc antropòleg, i diguem-ne que... però bueno, ja fa bastants anys, i llavors sí que... són coses que he anat vivint amb tota la seva evolució, no?

Val. Si et pregunto en aquest primer moment, que segurament va inaugurar una de les etapes més conflictives que hi ha hagut a nivell social al voltant del tema de l'ós, quines creus que són les... els elements que permeten explicar per què va esclatar aquest conflicte...?

Jo... et diria dos raons bàsiques. Una és molt etnogràfica, en el sentit molt de memòria, de... clar, tu en aquells moments... i ara, eh?, vull dir... parlaves amb molta gent gran... clar, aquí la memòria de l'ós continu... i bueno, això és lo que explicava l'Eugeni [Casanova], per exemple, amb els capítols del seu llibre, eh? La memòria de l'ós és la memòria del conflicte... conflicte, vull dir, la memòria de... bueno, d'una mirada molt concreta que històricament s'ha tingut i que... a veure, aquí amb molta gent gran hi parlaves, i et deia "collons, ara que el vam eliminar, ara quin sentit té que el tornin a portar?", no? Aquesta, diguem-ne, és una de les mirades que va existir en aquell moment. El problema amb tot això jo crec que és que es va agreujar això com un problema de mala gestió posterior de tot el procés. Perquè, a més a més, jo en sóc... en vaig ser testimoni, eh?, és a dir... nosaltres ja existíem en aquell moment en què es comença a desenvolupar tot el tema de l'ós, i aquí en aquesta sala vaig ser conscient de moltes promeses que es van fer a nivell... a nivell de gestió, als ramaders, de dir "ei, no us preocupeu, perquè si... a canvi, no?, hi ha un retorn amb tot aquest procés, que és un re... un procés, diguem-ne, que es vincula molt amb un relat molt ecològic, molt... però a canvi hi haurà un retorn cara al sector: cabanes, millor organització, mill..." i fins i tot jo diria que en cert moment va haver-hi com l'intent... com un cert consens, de dir "bueno, no?". Ara, a la que es va veure que això no... mai va arribar, i que l'ós ja és a dins, i que un cop... és a dir, acaba havent-hi un problema de molt mala gestió política en tota aquella primera fase... que s'ha anat repetint, i que això dona molts arguments també a... de desconfiança, a certs sectors... i també et diria que al final tot això es pot analitzar com el resultat d'un procés de turistificació molt alt del Pirineu, no?, en el qual... tampoc s'han buscat eines d'equilibri, ni... ni s'han acabat de desenvolupar estratègies una mica... ja no parlo de l'estratègia únicament econòmica, de pagar, no?, els mals directes que fa l'ós...

Compensació?

Compensació, bueno, això, més o menys... sinó que tinc la sensació que és un problema de sector, no?, de que... és un sector que té problemes... problemes, vull dir... problemes, el sector ramader o el sector... té problemes organitzatius... problemes en el sentit de que va passar a ser d'un sector que fins als anys 50s, 60s era el sector econòmic més potent del territori, a que en aquests moments és un sector absolutament residual... residual no ho dic despectivament, no?, ho dius objectivament com a renda per càpita, és a dir, és un sector que tot i que té un gran potencial, però... clar, evidentment... i no és un problema exclusivament del Pallars, és un problema de país, no?, és a dir, en aquests moments, Catalunya i Espanya, diga-li com vulguis, està fent una aposta molt clara pel turisme, i llavors... lo que abans era un sector marginal, ara en aquests moments a nivell turístic s'està buscant nous relats, nous elements identitaris, noves icones pel territori i...

l'ós potser n'és una, no? Però... tot aquest procés d'evolució cap a una mirada diferent o... econòmica diferent, pel mig jo crec que s'està perdent una mica la realitat d'un sector econòmic que històricament ha tingut molta importància i que encara la té, perquè és un tema de paisatge, un tema de producte local, un tema... també jo crec que a vegades podem caure en la temptació d'acabar generant una certa... una única especialització econòmica en un àmbit que és el turisme, i ens deixem de banda molts altres elements de... és a dir, una economia sana és aquella que tens un ventall de situacions o de recursos econòmics funcionant. I a vegades tinc la sensació de que estem ficant tots els ous al mateix cistell, no? Jo no sóc... no estic en contra, eh?, del sector turístic, entenent-lo com un sector que pot dinamitzar el país, eh?, vull dir... però sí que a vegades tens la sensació de que dius, osti, ens falta... tenir la capacitat d'entendre que hi ha altres sectors econòmics que haurien de ser estratègics pel país, i que... més enllà del turisme, doncs el sector ramader, el sector agrícola... són sectors que també haurien de tenir un pes específic. I que... tot el conflicte de l'ós és una conseqüència més d'un procés molt més ampli, que és un àmbit econòmic que ha anat perdent força, que ha anat perdent potència, recursos, posicionament polític... i que doncs clar, diguem-ne que el tema de l'ós pot acabar sent l'element que... que fa esclatar tota aquesta situació, no? I que després també s'acaba de barrejar amb el tema de noves espècies introduïdes... amb una mirada a vegades també molt simple i molt romàntica del paisatge, i que... bueno, s'hauria de... que això podria venir compensat si hi hagués una política real en el sentit de buscar alternatives, de buscar retorns pel sector... segurament el conflicte no estaria tan obert, no?

Anava a dir-te: aquesta mala gestió que has dit que al principi va haver-hi, creus que es manté ara, creus que les accions que s'estan fent a nivell d'agrupació de ramats...?

(interrompent) Home, pensa que venim d'uns anys amb una crisi econòmica brutal, i... per exemple, no?, en l'àmbit dels parcs, per exemple... clar. És que... econòmicament tampoc són sectors que digues "hòstia, no és que els parcs han pogut moure estratègies potents de dinamització econòmica, de...", però bueno, a veure cap a on anem ara, no?, cap a on reorganitzem... perquè també hi ha hagut canvis polítics, i... però... jo crec que no ha millorat excessivament. A veure, pot haver-hi bones voluntats, que no te les nego, però... i t'estic dient que va molt més enllà de la simple compensació econòmica, eh?, vull dir, és un tema en el qual et ve des d'una perspectiva com molt... molt interior, cultural... és que és un tema cultural, és a dir, el tema de l'ós és un tema molt cultural, i els temes culturals no els pots eliminar donant compensacions econòmiques simplement. Et cal tot un procés de canvi, un procés de negociació, un procés... i crec que aquí és on sorgeix també molt sovint el conflicte, no? Jo t'ho resumiria això, dient, el tema de l'ós és un tema de mirada cultural molt concreta, de memòria, no?, en aquest sentit, i... i no se li ha sapigut donar una estratègia... és a dir, que han xocat dos visions molt diferents del territori. Una visió més ramadera, més... de gestió del propi entorn, amb una tradició cultural molt potent, perquè... bueno, tothom ve d'on ve... i una nova visió com més econòmica en el sentit més turística... i llavors, clar, aquí han xocat. I ja et dic, i per mi el conflicte va molt més enllà de que si es paguen les compensacions i... Per mi també és una estratègia del sector ramader per reivindicar, no?, un major posicionament global al Pirineu, perquè... osti... i per altra banda penso que és un sector que no el pots deixar de banda, ni molt menys, perquè és que... pot aportar molt i ha d'aportar molt al propi territori, i de fet...

(interrompent) Quin valor, exactament...? O sigui, si et pregunto quin és el valor que té la ramaderia de muntanya?

Clar... des del producte final que gestiona, que és la carn... fins a un producte de paisatge, fins a un producte de manteniment del territori... clar, durant moltes generacions organitzativament la ramaderia ha permès tenir el paisatge que avui en dia, hem creat parcs per blindar-los, no? Però... bueno, aquest és un altre debat. El paisatge és un procés d'humanització constant, no... no pots

dir, hòstia, el paisatge és verge des del segle... des del Neolític fins ara el paisatge ha estat igual... no és veritat, no? I sovint les mirades conservacionistes neguen la història... neguen, o no donen valor a la història del paisatge, i... bueno, ara estan sortint publicacions interessants de grups d'arqueòlegs que estan fent... treballant al Parc Nacional [d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici], per exemple, i t'estan dient que des de fa 9.000 anys ja hi ha humanització a les zones més altes del Parc. I a més a més, amb explotació, mines, amb ramaderia... clar, vull dir, a vegades tenim també una imatge tan idíl·lica de la natura que no som conscients de que al darrera hi ha hagut moltes generacions d'humanització que són les que al final han acabat generant també el paisatge com el coneixem. I substraure... extraure la mirada de la humanització a la mirada del paisatge actual no té massa sentit. Jo a vegades tinc la sensació que encara parlem com si aquests fóssin paisatges que sempre han estat intocats i que ara... osti, clar, també hi ha un tema de dir, aquest és un territori al que hi viu gent, no?, també has de permetre que la gent visqui amb condicions i amb dignitat, i... no has d'acabar generant un paisatge absolutament idealitzat i urbanitzat, no?, perquè...

Amb aquesta... amb aquesta confrontació de lògiques que m'estàs explicant... no és que siguin les meves opinions, eh?, faig una mica d'advocat del diable...

Sí, sí, sí...

Hi ha gent, fins i tot dins la pròpia administració, que et dirien... que diuen "bueno, ens està molt bé, aquest és l'escenari actual, i donem suport a la ramaderia i tal i qual, però realment la visió idíl·lica potser és la de la gent que està intentant conservar un paisatge molt humanitzat quan realment el futur va cap a fons de les valls turistitzades, i ja està, no? I si no hi ha ramaderia de muntanya i no hi ha zones obertes, hi haurà un altre tipus d'ecosistema, i ens és igual"...

Sí, sí, probablement, el que passa és que... no és contradictori a... és a dir, mantenir un sistema d'explotació que estàs demostrant que a més a més té molta qualitat de producte final, no és contradictori amb complementar-ho amb altres usos del territori. Home, jo crec que justament el que moltes vegades acabes tenint és la imatge d'aquest territori com a blindat, no?, allò de... i justament si tens una economia sostenible en el país, és la ramadera, no?, és l'economia que et fa una gestió molt correcta de l'entorn, et neteja, et fa producte final de qualitat... bueno, en un moment en què estem retornant al producte quilòmetre zero, al no sé què, amb un relat que al Pirineu hi entra de ple, bueno, penso que aquest és un sector que podria ser estratègic. Clar, una altra cosa que és un sector que al final s'ha acabat complementant en molts casos amb altres àmbits i la ramaderia ha passat a ser molt secundària... ha passat a ser secundària en relació a l'economia central, és a dir, que ja molt poca gent viu directament de la ramaderia... sí, i hi ha molta gent que en viu com un complement... sí. Però igualment... i de fet si et fixes en el moment en què es desenvolupa el decret de creació del Parc [PNAP], l'àmbit ramader és un àmbit que el Parc defineix com a estratègic. Una altra cosa és que després no es posin d'acord...

Alt Pirineu, eh...?

Alt Pirineu, sí, a l'Alt Pirineu. Bueno, perquè en són conscients que hi ha una realitat econòmica aquí dalt amb la ramaderia i que s'ha de buscar... és a dir, que ja està bé aquest plantejament teòric en el qual t'està dient "nosaltres creem un parc, però no és un parc en clau als que es feien als anys 80s, de... de tancar un espai, sinó el contrari, el parc és un instrument que ens serveixi per des... per activar processos diguem-ne de desenvolupament econòmic, en el que la ramaderia ha de jugar un paper important", perquè és clar... país que tens, el potencial ramader és enorme, no? El que passa que després, pel mig, surten aquests altres temes... és a dir, acaben barrejant-se la mirada més... com et diria, no sé com definir-la, no?... la mirada més... ecològica, entesa en clau de fauna...

Conservacionista?

Conservacionista, exacte, amb la mirada més de gestió i de desenvolupament. I aquí hi ha un debat que és molt viu, eh?, i que dins el propi sector del món dels parcs, per exemple, veus que no està clar, eh?, no... i que hi ha una pugna que sovint coexisteixen aquestes mirades o hi ha el conflicte d'aquestes dues mirades. És a dir, en definitiva, i a diferència del que s'està fent a altres països, en què els parcs... a nivell d'Europa, o... poden ser instruments una mica com d'activació econòmica local... aquí encara ens està guanyant molt la mirada més conservacionista. Jo no et dic que hi hagi de ser o que no hi hagi de ser, eh?... també, entenc que moltes vegades són maneres d'afrontar un futur. Però que és important no perdre de vista que tens tot un sector econòmic al voltant de tot aquest procés, que és molt estratègic pel país, no?, i pot... doncs has de buscar... el que no pots fer és acabar fent les lleis des d'un despatx de Barcelona, moltes vegades, no?, al qual no entenguis la... com s'ha anat afinant les relacions del propi territori i l'evolució històrica... és a dir, jo et diria, tot aquest procés sorgeix primer d'una mala... d'un mal plantejament inicial, d'un mal desenvolupament de gestions polítiques, i després, probablement, de no haver-se pogut sentar amb una taula i decidir coses que després es puguin complir. El problema és que la taula sí que ha existit, i... i se n'ha parlat molt, i s'han fet plans, i... però molt sovint, per un tema econòmic, de fons, de que no hi ha diners, de que la Generalitat no té un duro, de que... molts d'aquests plans no s'han desenvolupat, llavors això augmenta les males expectatives del sector... la conflictivitat ha anat creixent, no? Llavors jo crec que és un tema... com et deia abans al principi, de mala gestió final de tot aquest producte. I després et diria també que cal una reflexió final de dir bueno, ara... no sé exactament quants óssos hi ha...

Una quarantena.

Una quarantena. Quin és el tope? Perquè clar, arribarà un moment... i això és un tema molt recurrent... joestic a la junta del Parc Natural, i és un tema que sempre surt, que genera una certa preocupació, de dir... quin serà el tope?, perquè clar, això no... és a dir, no és allò, no és un experiment que dius "arribarem a 30, o 40, o 50, o 60 i ja ens quedarem", perquè... i ja comences a sentir veus d'algú que diu "bueno, i si algun dia hi ha un accident... un... no?, un excursionista, un no sé qui, què passarà", no? És a dir, és un tema que va generant nous interrogants i que no està solucionat tampoc, i que veus... hi ha sectors que te'l defensen a mort, hi ha sectors que te'l critiquen a mort, hi ha sectors intermediaris una mica, i jo em definiria una mica en el sector aquest de dir, és un tema que s'ha plantejat malament des d'un inici, que políticament s'ha plantejat malament i que... i que a vegades és necessari pactar coses, i no s'han pactat. És a dir, o potser s'han pactat damunt de la taula però després no s'han aplicat, no?, i això també ha generat aquesta manca de... i després també en el fons és un tema de sectors econòmics, no?, vull dir que jo entenc el que viu del turisme que si veu que l'ós és un reclam turístic que li pot portar més visitants, pues apostarà per aquest reclam turístic... i en canvi el ramader pues ho veu com un perill, diguem-ne, que el... clar, a vegades llavors sents les administracions que diuen "ah, és que aquests ramaders són...", clar, són posicionaments tan... tan poc... tan rígids els uns amb els altres, que és molt difícil arribar a crear... i que hi ha tot un procés cada cop més de... de major conflictivitat, vull dir que... (sospira) No ho sé, és un tema una... és un tema d'una certa complexitat sociològica, no?, llavors et depèn molt també de... clar, com que d'alguna manera nosaltres estem en contacte amb tots els sectors, vas veient també per on van les patacades, no?, i... i clar, i també qui al final s'emporta tot el merder és... és el propi ós, no?, que dius, que és una bèstia (riu) que l'han fotut aquí al mig sense saber una mica d'on venia una cosa i l'altra i que... però és un debat que el vincularia molt més al debat de la muntanya, o del paisatge o del territori... que no exclusivament al debat de l'ós, no?, com... com una cosa, com un conflicte en sí sol, sinó que és un conflicte molt més gran. I que ja es barreja pues amb el tema de la incorporació de noves espècies que... el cabirol, que està per tot arreu, el tocino fer [porc senglar] que està per tot arreu... i que,

pues als ramaders els hi desfà des dels horts, et desfan les terres, et desfan no sé què... i que és un tema de gestió de país, no?, també, al final... i és on acaba sortint tot el conflicte que va agafant formes diferents. Segurament l'ós és on... el tema de l'ós és on s'unifica tot el conflicte, però al darrere hi ha molta més cosa, no? I és el model de gestió que tenim del país, que... jo també crec que no és l'adequat, no?, perquè... no implica retorns al país excessivament reals, no?, llavors hi ha molts discursos polítics al darrere, però després tampoc veus que això acabi convertint-se en realitats del sector, no? Bé, això el sector t'ho explicarà amb més detall, no?, però... però bueno, jo crec que és... una mica és un d'aquests temes que té una complexitat que va molt més enllà de dir "ós sí, ós no", eh?, és un tema de reflexió de país, de reflexió sociològica de sectors econòmics, de mirades... i després, clar, tampoc... no és en contra de que l'ós ha de viure o ha de morir o... sinó que és més el resultat d'aquesta... d'aquesta sociologia del Pirineu, no?, per dir-ho d'alguna manera. I que va acompanyada d'altres conflictes que també... bueno, no ho sé, eh?, vull dir... en aquest sentit... si em preguntessis a mi de dir "tu, a favor o en contra?", jo et diria, bueno, ara ja hi és, és a dir ja el tens aquí... una altra cosa és al seu moment haver plantejat el debat més seriosament i profundament... no es va fer, es va imposar... també és cert, no?, que... és que si el deixes a França t'arribarà aquí, vull dir, no és un tema que puguis acotar... en tot cas, ja que hi és, intentar pactar al màxim, i desenvolupar una política el màxim de coherent possible amb els sectors que són afectats directament per això, no? I sobretot pacte, pacte, jo crec que és un tema de que falta recorregut en els pactes... bueno, també algú et pot dir "osti, és que són sectors molt difícils, perquè per una banda i per l'altra no acaben de trobar punts d'encontre"... bueno, probablement és que se n'ha parlat poc, i si se n'ha parlat, el principal problema és que després no s'ha pogut aplicar polítiques, no? Perquè a lo millor s'han pactat coses... clar, parles amb el director general de parcs, diu "osti, clar, és que... el problema no és nostre, nosaltres... amb el tema sol de les compensacions, quan tens un atac, ho intentem gestionar el més ràpid possible, però això se'n va a Economia i Finances [Departament de la Generalitat] i llavors allà s'estanca fins no sé quants mesos en què li paguen al ramader l'animal mort"... clar, diu "això ja no depèn de nosaltres", clar, és veritat, no depèn segurament de... del departament que li pertoca, però és una mala gestió, en la qual el ramader té un argument més per empenyar-se, no?, diu "hòstia, és que me la van matar fa no sé quant temps, han tardat no sé quant temps...", després pel mig hi ha els forestals que clar, ells si no poden demostrar realment que ha sigut l'ós que l'ha matat, ja tens el conflicte... clar, és que té moltes derivades, no?, és un conflicte que té... i derivades que fa que tot el propi país s'acabi... depèn de quin sector, si ets un forestal, tens una mirada, si ets un ramader en tens una altra, i si ets el d'un hotel en tens una altra, no?, també pels contextos econòmiques en els que t'estàs movent. I això també fa que sigui un conflicte de difícil solució. Però per mi la solució passaria per desenvolupar polítiques més pactades i reals en el sentit de que hi hagi aquest retorn, no?

En un context com l'actual, que... com tu deies, no?, ja hi són... Dues coses, crec que van bastant lligades, eh?, vinculades al que m'has comentat. Una: el sector ramader, almenys el sector ramader... diguem-ne, dins del sector, la gent que es preocupa per fer una economia sostenible, per tenir explotacions raonables... que ells mateixos són els primers a denunciar que hi ha una altra part del sector que l'únic que fan és llogar terrenys i cobrar subvencions, no?

Sí, sí...

Però almenys el sector aquest de muntanya... no hi ha, en el moment actual en què sembla que ells mateixos també diuen que s'estan cobrant molt millor les baixes, que la mateixa Generalitat, a través del Piroso, està pagant agrupacions de pastor... i pastors, que ells no podrien pagar, i que per tant no deixa de ser una certa ajuda... per altres sectors criticades, en el sentit de dir "els hi estem subvencionant una activitat privada", no? Però en aquest context en què estem desenvolupant... s'està desenvolupant un projecte europeu, i hi ha recursos... no seria...?, i com t'ho dic, eh?, sense menystenir ni treure importància a la càrrega cultural, que hi és i és

molt important, i sense treure-li importància a aquests 20 anys en què potser no s'han fet les coses prou bé... no hi hauria camí o no hi hauria recorregut perquè la mateixa ramaderia s'aprofités de... en aquest cas l'ós i les mesures que hi ha a tot al voltant... per fer aquesta exigència del model de país que tu em comentaves?

Sí, però... sí, segur, segur, però s'hauria de pactar, és a dir, el que intento dir-te és una mica això, no?, de dir... si hi ha uns recursos i hi ha una manera de... hi ha, ara, un programa europeu, hi ha uns diners, hi ha un no sé què... fés tot el procés de pacte amb el propi sector. De tal manera... i, sobretot, i intentar que allò que es pacta es compleixi, perquè vens... venim d'un país... és que... però no és un problema... és el que et deia ara al principi, no és un problema sol de l'ós o de... tenim un país, el Pirineu en general, de manca d'expectativ... és a dir, de poc acompliment d'expectatives reals. Llavors... de grans discursos polítics que després no s'han complert en expectatives. I això també genera una memòria... el record... bueno, una mica com la frustració aquella de dir "quantas vegades hem parlat d'aquests temes?, quantes vegades hem pactat accions de...?", no únicament amb el món de la ramaderia, eh?, t'estic parlant de molts altres àmbits. I llavors tens el canvi polític, no?, ara tens... I llavors això també ha generat una desconfiança absoluta amb l'administració. I l'única manera de solucionar això és intentar pactar coses i complir-les, no? Llavors, que ara és una bona oportunitat perquè hi ha uns diners... però, això, el que es necessita també és engrèixar molt els mecanismes de contactes... que és un tema bàsic, no?, pactar coses, parlar-ne, intentar deixar de banda les actituds allò... poc, de... les actituds aquestes verticals, de dalt a baix, no? Intentar... hòstia, bueno, pues... una taula, parlar-ne, decidir i fer. Si es desenvolupés aquest procés, segurament el conflicte no tindria les dimensions que té. Que hi haurà un sector crític, que no sé què... bueno, sí, seguram... i que a lo millor sempre hi serà?, clar, vale. Però segur que pots acabar buscant punts d'encontre i polítiques que siguin coherents en el propi territori, que parlin de sostenibilitat, de marca local, de creació de marques, de productes de qualitat... i que donguis sortida al producció... al mercat, de ramader, d'una certa qualitat... Clar, venim d'una època... bueno, unes èpoques, en les que hem promès moltes coses damunt de les taules a nivell polític sobretot, mítings polítics i de tal, i llavors a la veritat no es compleixen, i això també et genera una desconfiança a les administracions. També és cert que a vegades tampoc es nota ningú a l'altra banda, no?, és a dir... per això et deia que a vegades el sector ramader... o el sector ramader o el sector... o molts altres sectors, són sectors poc estructurats, poc organitzats, amb poca mirada tècnica... molt impulsius i poc reflexius... amb poca disseny de país. Per les dues bandes, eh?, vull dir que a vegades és un conflicte que també si tinguéssis sectors una mica més... ben amoblats, en el sentit... de les dos bandes, eh?, en el sentit de dir, "hòstia, sentem-nos en una taula, anem a solucionar el tema, creem polítiques actuals...", però clar, a la que tens un canvi polític ja... "com que el meu antecessor va dir una cosa, jo en dic una altra"... vas donant arguments al sector diguem-ne més crític perquè no es compleixen les coses... bueno, per això et dic que en el fons és un conflicte que, tot i tenir una arrel cultural, també s'agreuja per un tema de mala gestió general, o sigui... Que pot ser solucionable?, sí, però... però no és solucionable de dalt a baix, sinó que ha de ser solucionable amb una certa transversalitat. Bueno, potser de dir "escolta, sentem-nos, intentem... utilitzem, no?, també, fem un anàlisi més afinat del tema, no?, que no sigui simplement "aquests ramaders són un no sé què" o "els de l'administració són tots uns lladres", no?", és a dir, aquestes dos situacions més antagòniques s'haurien d'intentar apropar, però a partir de recursos reals i d'estratègies reals, que sàpigues que després s'aplicaran. Perquè... clar, no ho sé... jo crec que és... o són situacions que les trobes reproduïdes en altres àmbits, eh?, en altres sectors. De... el conflicte... bueno, i al final tot ve donat per una situació de poca presència demogràfica, amb estructures heretades a nivell de pobles amb una herència caciquil molt directa... clar, és un tema d'anàlisi sociològic, tot el conflicte. I jo crec que poca gent és conscient de que al darrere hi ha tota la sociologia del conflicte i que caldria analitzar-ho, inclús en termes d'estudis sociològics, d'estudis històrics, estudis antropològics... que t'acabin de... i estudis econòmics... que t'acabin de fer entendre d'on venim i on hem d'acabar anant, no? Tampoc hi veus cap interès en fer aquests estudis... estudis no em refereixo a estudis teòrics, eh?, em refereixo

també a crear una estratègia divulgativa... clar, molt sovint els projectes europeus, que haurien d'acabar desenvolupant un producte molt més de retorn a tots els sectors, acaben sent muntar una exposició feta de dalt a baix, que itinerari i ja està, no? Hòstia, però jo no he vist una taula de debat pública en la qual puguis discutir, això, com una activitat al voltant d'aquests programes europeus, saps?... vull dir, no sé. Vull dir que a vegades també has d'acabar generant estratègies, complicitat... no sé, coses encara que siguin una mica més indirectes, no?, de... osti, intentar explicar... clar, es treballa molt per exemple amb els alcaldes, no?, de dir... bueno, doncs... jo recordo, eh?, fa poc: l'última deixada anar de l'ós que es va fer, van portar uns quants alcaldes i els hi van ensenyar, no? Clar, però... dius... està molt bé que es treballi amb els alcaldes, eh?, perquè... però el 80% dels alcaldes d'aquest país venen del sector turístic, no?, aleshores... continues sense tocar el conflicte.

Parles d'aquest país parles de...?

De Pirineu, sí, de muntanya. El 80% en aquests moments... quants alcaldes ramaders tens?, a l'Alt Pirineu? Pocs. I... tot i que hi ha una certa sensibilitat entre els alcaldes sobre el tema ramader, no?, també... perquè també... bueno, si ets una mica intel·ligent veus que és un àmbit que ha de ser estratègic pel país. Per lo tant jo crec que falta una mica... clar, jo els dies que vaig a la junta del Parc i... hi ha obert el conflicte... probablement el conflicte també s'escenifica malament, no?, de "bueno, jo...", i acaba generant aquella sensació amb un cert sector de "mira, ja torna els ramaders, pesats, no sé què...". Clar, vull dir, per les dos bandes crec que faltaria com... com un... un joc, un taulell nou de joc, no? Dir... "venga, intentem pactar polítiques reals, exactament allò que necessitem per crear espais de mercat... la responsabilitat de que...", els parcs o qui sigui, eh?, perquè parlo de parc com un dels instruments, però aquí al darrere hi ha tota una estructura de país, no?, que la Generalitat... i pactar, de dir, "bueno, què necessiteu?, un mercat?, una creació d'una marca?, creació de...", però en termes econòmics, no?, de dir "quin retorn...?, com us podem ajudar per desenvolupar un mercat més potent de la carn, no?, o...". Això seria el retorn cap al tema de l'ós... no únicament una política de donar diners... que també hi ha de ser, eh?, no dic pas que no, però... però tenir una mirada una mica més d'escenari de futur, i jo crec que és el...

(interrompent) Quines perspectives hi veus, tu? Tenint en compte que d'aquí 2 anys s'acaba el PirosoLIFE i que per tant hi haurà una font de diners que ja no entrarà...

Que ja no entrarà...

...i tenint en compte que si en 20 anys hem passat de gairebé cap a 40 óssos...

(interrompent) Pensa que hi ha un altre element sociològic amb tot això que és un canvi de generació. Això és molt interessant, i poca gent ho té en compte. És a dir, a... la part aquesta cultural que et deia del tema de l'ós és una generació que està desapareixent. Llavors aquesta mirada més atàvica anirà desapareixent, perquè... clar, són la gent... si tu de petit a casa teva, una casa ramadera de tota la vida, de petit haguéssis escoltat les històries de l'ós o haguéssis vist el... que l'ós t'ha matat el ramat, o no sé què, tu també podries tenir aquesta visió atàvica, i això... la gent que ho ha viscut, cada cop n'hi ha menys. Llavors jo crec que hi haurà un canvi sociològic... bueno, hi haurà un canvi amb gent jove que probablement ho veurà més com una oportunitat que com... d'una altra manera, però si al darrere d'aquesta oportunitat no hi ha aquesta gestió, no... no arribarem enlloc, eh? És a dir... què passarà d'aquí 2 anys quan s'acabi el programa...? Què està passant a Astúries amb aquest tema, que tenen ja tants anys d'experiència...? Jo últimament vaig veient per les xarxes socials comentaris que pensava que a Astúries estaven superats. A Astúries o (inaudible), a llocs d'aquest que l'ós ja és una cosa com molt més assimilada, no?

Per l'ós o pel llop?

Per l'ós, sí. I que bueno... després ve acompanyat... aquí quina és la por atàvica que també hi ha en aquests moments? No és l'ós, ja, perquè l'ós ja hi és... és el llop.

Que vingui el llop...

El llop. Clar, és a dir... acabar convertint en un zoològic, diguem-ne així, d'espai natural, no? Clar... (sospira) és complicat, jo tampoc sé massa cap a... cap a on anirà. El que sí tinc clar és que mentre no hi hagi un retorn a nivell d'estratègia de país, el conflicte seguirà. I a més a més... també, el que et deia, canvi generacional... desarticulació cada cop pitjor, perquè és un sector que està molt tocat, el ramader... tenen poca força, i llavors... bueno, tampoc no... no serà un sector que jo crec que pugui reivindicar molts més anys... bueno, no sé, sí que hi ha gent jove que té un... el que sí és cert que el tema de la ramaderia com, com... o sigui, hi ha gent que li agrada, el que s'hi posa i els hi agrada... te'l defensen tota la vida, no?, és molt vocacional, és molt... Però... què passarà d'aquí uns anys? Jo crec que per molts diners que hi hagi pel programa LIFE, si no hi ha un canvi d'estructura o d'estratègia, difícilment el solucionaràs, i... l'agreujaràs, perquè no és una cosa que diguis mira, passarà de moda, els anys...

Sí, cada vegada n'hi haurà més i més extesos territorialment, no?

Clar, més extesos... ja, bueno, i amb aquests últims anys, hòstia, els has vist molt més propers, no?, és a dir... potser també perquè ara amb les xarxes socials tot... la informació corre molt més ràpida.

Ahir mateix circulava un vídeo d'un noi del poble que l'havia trobat aquí a la Bonaigua.

Sí, bueno, fa temps que circula, eh? De quan el va... passa que de tant en tant torna a sortir, eh?, però...

No, però van dir que ahir al matí l'havia trobat.

Sí? Bueno, jo fa uns mesos en vaig veure un que també me'l van passar que... no sé, bueno, pot ser, eh?, en tot cas... sí, és un element més quotidià. Llavors, clar... també lo que et deia, quin serà el sostre?, no? Segurament, i també amb alguna reunió de parcs això sortia, algun alcalde deia "no us preocupeu, d'aquí uns anys veureu com es cans... veureu com es tornen a caçar óssos", en el sentit de que tindràs permisos per caçar óssos, perquè tot... clar, vull dir que acaba havent-hi també... tampoc som conscients de cap a on es desenvoluparà tot aquest procés i amb què acabarà. Tampoc has de perdre de vista què està passant al costat francès. Allà sí que són molt més radicals en tot aquest debat entre la ramaderia i el món més conservacionista, no?

Sector ramader més potent, també, no?

Molt més potent, més organit... però ja ho són amb tot, és a dir, no?, el sector artesanal, el sector... allà, jo crec que els d'aquí s'emmirallen molt allà, també, vull dir que... a la que es puguin connectar coses, aquí també el conflicte pot anar creixent, no?, en aquest sentit... no ho sé, jo... tampoc... a vegades poden sortir petites coses que et poden fer canviar la perspectiva, però jo et diria que en aquests moments el canvi generacional serà un factor important, la baixa demografia... cada cop el sector ramader tindrà menys gent que s'hi dediqui, perquè una gran part de la gent que ho fa ara són jubilats i això... a 10, 15 anys, 20, 20 anys... i que en tot cas cada cop serà més un element de segona ocupació, no ocupació primària, i això també et generarà que clar, molta gent compaginarà el tema de la ramaderia amb un tema turístic, per lo tant aquí buscarà... ja trobaràs una mica la mirada creuada, no? El sector ramader pur també és possible que vagi... bueno, malauradament, eh?, perquè jo crec que a la que perdem en aquest país el sector

ramader, perdràs una part identitària brutal i... i amb una potència brutal, no?, perquè... també, mantenir artificialment un paisatge com el que tens, i a més a més una... una estructura ramadera com la que pots anar mantenint ara econòmicament des del sector privat, serà molt difícil, i a la que el Pirineu perdi la ramaderia... ostres, perdràs una part important de la referència cultural i econòmica del país i de paisatge del país, per lo tant... bueno, jo crec que això se solucionaria amb una política més clara i més contundent de reforç del sector. I que part del pacte global, de l'acord general, sigui... bueno, és a dir... també marcar límits amb el tema de l'ós, definir una política molt clara, que potser a vegades són polítiques molt difuminades... tu preguntes "bueno, quin és el tope?", és a dir... vols dir que hi ha un tope mentalment, organitzativament pel sector de l'administració? Saben quin serà el tope?

En tot cas, si hi és, no està...

No el diuen, no?, o... clar, a vegades també tens aquesta sensació com de poca transparència amb moltes coses, i llavors... bueno, suposo que si tinguéssis una estratègia molt més transparent, de dir "mira, pactem, no?, això, fins aquí..."... amb un cert... un pacte diguem-ne global, no?, sempre trobaràs nuclis que potser no s'hi avindran, però... jo et diria que part del descontent, més enllà del tema de l'ós, és d'aquesta situació com de sentir-se enganyats amb moltes coses, no?, i... I és una frustració que també ha acabat generant aquestes tensions molt clares, no? També, eh?, reconeixent que caldria potser una mirada més de llarg termini, d'escenari de futur, i a veure... i pactar, ser capaços de pactar com a país, quin model de país vols, no? A 20 anys vista... sentem-nos, no?, els sectors implicats en aquest debat, què volem?, d'aquí 20 anys, no?, quin nivell de país volem i quins camins podem intentar arribar a desenvolupar per poder arribar a aquest model o a aquest escenari. Si això som capaços de fer-ho... bueno, el conflicte es pot anar apaivagant. De tota manera... coneixent el país i (riu) coneixent la manera de ser de les estructures polítiques, d'aquestes coses... tampoc ho veig clar que passi, no?, això, i... perquè sí és cert que cada cop tinc la sensació que els posicionaments estan més radicalitzats... ens certs sectors, eh? Segur que tens un sector que... no ho sé aquests que tu has parlat més últimament, o com més neutrals, més... però hi veus unes radicalitzacions... per una banda i per l'altra, eh?, no... allò de dir, sector administració que cada cop més et diuen "oh, els ramaders són tots uns torrecollons", i el sector ramader que et diu "l'administració no me la crec", llavors, bueno, clar, s'hauria d'intentar fer aquest nou escenari de joc, no?, de dir... aquesta capacitat...

No sé si... és hipòtesi meua, eh?, i amb dos dies aquí dalt, però no sé si la radicalització està més en les posicions, potser, que no pas en la comprensió. Ahir mateix, a un bar aquí a Esterri, xerrant amb un noi jove, de Sorpe, que té... que és ramader, i va entrar a capa i espasa, es va discutir amb els seus amics de la colla perquè algun s'atrevia a dir que l'ós no era molt dolent. I quan portàvem un quart d'hora, 20 minuts parlant, em va acabar dient "bueno, és que a mi ja m'està bé que hi hagi l'ós", no?, vull dir que realment a darrere hi veus una comprensió... i el mateix per la banda del Parc Natural, no?, comencen d'una manera molt defensiva a nivell de posició, quan portes mitja hora parlant, t'estan "no, és que realment jo els ramaders els entenc i segurament faria el mateix", vull dir... no sé per què, però potser s'enquisten les posicions o el punt d'entrada, quan realment a darrera, 20 anys de convivència amb l'ós han suavitzat molt les posicions d'uns i altres.

Bueno, i perquè el temps... és inevitable, és a dir, ja hi és, ara no discutim si el fiques o no el fiques, ara el que hem de discutir és, que ja que hi és, com el gestionem. I aquest és el gran problema, que no sé si estem discutint això o estem continuant encara amb posicionaments de fa 20 anys, eh? I justament... bueno, una mica... jo crec que si tinguéssis estratègies de reforçament del sector econòmic que representa pel país la ramaderia... bueno, potser sí més... podríem veure com una oportunitat, però com que tampoc hi ha aquesta política clara, continues veient que és... és com una mica l'argument de demanar atenc... de cridar l'atenc... no cridar l'atenció, no sé si m'explicaré

bé... és com l'argument d'exigir un posicionament com a país, és a dir, la ramaderia en aquest país hauria de ser estratègica, i no ho és. I la sensació que acabes tenint és que està pesant cada cop més el relat conservacionista i menys l'econòmic-ramader. El conservacionista pot ser econòmic també, perquè turísticament també té un relat, eh?, vull dir... però llavors jo crec que el conflicte és com una manera de demanar també aquest posicionament com a sector, de dir, hòstia... també, independentment amb tot això hi ha un procés administratiu general al país, brutal, que fa que en molts casos la ramaderia sigui molt complicada de gestionar... amb subvencions, amb no sé què, amb paperasses, amb... i clar... cada cop és més complicat. També et diran "no, no, hòstia, els ramaders no es poden queixar perquè viuen de subvencions". I és veritat, hi ha tot un sector de ramader, però que normalment no és ni el que viu aquí, que es dedica a demanar el lloguer de les muntanyes perquè després tindrà subvencions... i però són gent que a lo millor està vivint a Balaguer, o està vivint a... però aquesta ramaderia d'entorn familiar, de context econòmic... de context local, de proximitat, és la que s'hauria de cuidar, però... d'una manera molt clara. No a partir de subvencions a fons perdut, però sí a partir d'unes estratègies de posada en valor, de crear comercialitzacions de la carn, de... no ho sé, de buscar una manera que la gent pugui viure dignament de la seva pròpia... sobretot per lo que et deia abans, perquè és una feina molt vocacional, i... jo conec molta gent que porta la ramaderia com a segona feina de complement, però si pogués viure'n directament deixaria l'altra feina, perquè és... bueno, és... i llavors, clar, com podríem animar o incentivar tot això, eh?, amb això hauríem de pensar. I més enllà del conflicte en sí, de si óssos sí, óssos no, quan ja és un conflicte... ja, ja és un... i llavors, intentar buscar aquests punts d'encontre, i intentar trobar aquest punt de trobada, no?, i aquest nou escenari de debat, i sobretot els compromisos que allò que es discutirà, o allò que...

Tiri endavant...

Aquell full de ruta que aniràs assumint, després el compliràs. Perquè clar... i jo no nego que un director general en concret, sigui el que sigui, quan ell negocia damunt de la taula, intenta portar allò a terme, però la pròpia administració és tan complexa i tan... els canvis polítics, el no sé què, la falta de pressupost, o...

I l'atomització també... vull dir, clar, de l'ós se n'ocupa Fauna i Flora de Territori i Sostenibilitat, no sé si són els que tenen res a veure amb...

Però justament, jo crec que ara Territori i Sostenibilitat té el... té un relat... és a dir, més adequat, perquè ells parlen de desenvolupament econòmic del territori. En canvi Agricultura... Agricultura sí que té a vegades una mirada molt més sesgada, no?, de... més sesgada en el sentit que a Agricultura lo que interessa segurament és la gestió forestal o... o jo què sé, o les grans explotacions agràries de la plana de no sé què, o els camps cerealistes de no sé on, i lo del Pirineu és una petita... en canvi Territori, com a departament, hauria de ser... perquè ell sí que ha de tenir una mirada de país més equilibrada. I aquí és on hauria... penso que el canvi polític, en aquest sentit, pot afavorir. Una altra cosa, després també ha d'haver-hi al darrere situacions... una mica com de respectes mutus, no?, de... bueno, la gent està molt crispada, pues perquè... moments, no?, i reunions, i acabem cridant, i uns i els altres, no sé què, i això genera també... no ho deixa fàcil perquè després pugui haver-hi aproximacions, no? Però jo crec que el fet que sigui Territori hauria de facilitar aquesta mirada com més econòmica o... més de pacte de país, no?, de dir... no ho sé. Ara, ja et dic, (inaudible) com evoluciona sociològicament també la població que es dedica al món de... a la ramaderia i tot això. També serà una política de fets consumats, és a dir, cada dia serà més... hi haurà més aquesta mirada de dir "ja que el tenim, aprofitem-lo", però bueno, jo penso que també està bé que hi hagi una exigència, una contrapartida de sector, no?, i és potser on s'hauria de treballar més i s'hauria d'acabar de negociar més, no?, en aquest sentit. No ho sé... buscar també punts de neutralitat, és a dir, buscar sectors de població que no tinguin tan... tan enfangats, no?, en el sentit de dir, osti, clar, o el sector de l'administració o el sector ramader o... a

vegades estan tan imbuïts en el conflicte que els hi és... doncs potser buscar un altre, tercer nivell de negociació que sigui com més tècnic, més... aquí les universitats podrien jugar un cert paper. Per això està bé, no?, desenvolupar estudis una mica com... amb una certa distància, no?, de dir "ei, analitzem-lo..." no amb l'ofuscació de la batalla, d'estar dins d'un bàndol o de l'altre, perquè llavors no ens en sortirem, però busca alguns elements externs que puguin valorar, no?, allò científicament, o a partir d'un anàlisi més estratègic, o tot això, i que puguin ser els que busquin aquests punts d'encontre. També seria un paper important que les universitats normalment no fan, eh?, vull dir que... bueno, penso que amb aquests temes s'haurien de mullar una mica més, no? En els dos sentits... vull dir, no posicionar-se en un costat o l'altre, sinó intentar buscar aquests punts d'encontre, no?

Bueno... passa que la universitat té una lògica que no té res a veure amb fer una funció social com aquesta.

Clar, però perquè venim també d'una tradició de la universitat que mai ha entès quin paper pot jugar al país, no? Bueno, sí que l'ha entès, però vull dir... o que no l'ha jugat, no és que no la sàpiga, no l'ha jugat, moltes vegades. Però les universitats, més enllà de formar estudiants, que està molt bé, lo que hauria de fer és el punt de llança, la punta de llança, de molts projectes d'aquest tipus, no?, d'experimentar coses, de dir "osti, pues anem a crear una estratègia de com podem buscar aquest punt de consens, no?", bueno, per exemple, eh?, podria ser un tema interessant, molt interessant. I que... amb una certa neutralitat. També amb qui potser en podries parlar un dia, més des de la... hi ha un grup de treball des de l'antropologia, a la Universitat de Barcelona, que treballaven el tema de... una mica del patrimoni més ecològic i de la mirada política que hi ha al voltant del patrimoni natural, i són gent interessant, eh? Hi pots estar més d'acord o menys, però tenen reflexions... també, en el fons la seva hipòtesi és que la política i l'estratègia econòmica està al damunt de tots aquests relats naturalístics que anem generant, i que... no únicament al Pirineu, eh?, sinó en un àmbit molt més ampli, a nivell mundial fins i tot, no?, de que... la creació dels parcs, no?, al voltant de tot el relat més de l'espai natural de tot això, hi ha uns processos ideològics i de construcció social impressionants.

Una mica la perspectiva de l'ecologia política i tota la gent que fa temes de pensament ambiental des d'una perspectiva crítica, no?

Doncs l'Oriol Beltran el coneixes, o l'Ismael Vaccaro?

No...

Doncs són... l'Ismael està al Canadà, està donant classes a la universitat al Canadà, i ells dos són antropòlegs, i tenen un grup de treball que treballa una mica aquest tema de l'ecologia política. Ja et passaré, perquè vam publicar amb ells un llibret d'articles en el que surten coses d'aquestes... ja te la, ja te'l donaré. I... bueno, ell està a Barcelona, un dia potser... i a més va fer, no sé si l'has vist, van publicar fa un parell d'anys o tres un estudi sobre el tema dels comunals. Ells han treballat molt el tema dels comunals. També, tot el conflicte al voltant dels comunals com un element de... diguem-ne de com s'ha passat el comunal com un instrument de gestió col·lectiva a intentar convertir-se en uns instruments més privatitzats. Llavors, bueno, és una reflexió interessant. El que sí veus... és lo que et deia abans, no?, que darrere d'aquests conflictes hi ha la... superen el tema de l'ós o d'una espècie, són temes ja d'estratègia política, no?, o de... i bueno, i també és bo saber-ho, també és bo...

La visió aquesta més reflexiva al voltant del territori de muntanya que em comentaves abans, i la seva relació... d'una manca de direccions, o la... la conflictivitat entre els discurs aquest més

turístic i més comercialitzador... em podries donar alguna referència d'algo que em pugui anar bé per situar-m'hi una miqueta en aquest context?

A nivell escrit, per exempl... vull dir, a nivell així més...

Sí. Perquè vaig buscar algo, i vaig trobar algun article de fa bastants anys, ho explicava amb una visió molt històrica de com... hi ha hagut una transició de formes d'ús del Pirineu...

Mira't això de l'Oriol.

Vale, vale.

Té... el d'ecologia política te'l passaré, perquè allà ja surt bastant definit. Però després, mira't aquest, perquè ell parla dels comunals, però hi ha tota una metodologia darrere que et pot servir. Aquest el va editar el Servei de Cultura Popular deu fer 3... és que ara no recordo, si 2 o 3 anys... que es diu... osti, és algo sobre els comunals, són de l'Oriol Beltran i Ismael Vaccaro, i... va una mica en aquesta línia, ja veuràs també, crec que et pot donar un punt de reflexió també més científic en aquest sentit, i... i més d'estratègia política al final de tot això, no? Bueno, jo sé que ells per exemple quan publiquen coses d'aquestes, els dels parcs sempre estan una mica nerviosos, no?, perquè... bueno, doncs d'alguna manera t'està dient que els parcs poden funcionar també com a instruments de... bueno, una mica com a instruments de gestió política, no? Bueno... tothom fa aquest paper al final, no?, (inaudible) de les universitats o... el que esté libre de pecado... però sí que com a mínim és interessant reflexionar sobre les estratègies que sovint hi ha amagades al darrere de situacions d'aquestes de conflicte, no? Perquè si hi ha conflicte és perquè hi ha interessos encreuats, i si hi ha interessos encreuats és perquè hi ha estratègies socials, econòmiques, de grups polítics... que estan enfrontades, no? I bueno, i aquí, ja et dic, jo crec que és un bon exemple com per analitzar sociològicament. Al qual aquí es barregen encara més coses, no?, això, des de la part cultural aquesta atàvica de l'ós i... gent gran, clar, fins a elements... molt més de... que disfrassen aquesta mala gestió administrativa que sovint hi ha hagut amb un tema tan candent. Per lo tant, diguéssim és lo de sempre, no?, és a dir... apliqueu una mica recerca, coneixement... intentem estudiar tot el procés d'una manera... i a partir d'aquí intentem buscar solucions, no? Funcionaran o no, perquè després a lo millor tu plantegeges un model i resulta que et falla perquè no sé... de sobte d'aquí 20 anys, això, d'aquí 5 anys, a la que va el...

Passa algo que no preveies, no?

Passa algo que no preveus, que segurament no... ens costarà molt de preveure, i jo què sé, a lo millor d'aquí 5 anys la ramaderia està que ho peta, perquè és un tema que... igual que Alemanya o alguns llocs així, que la carn ecològica ha fotut un pet i que tot Déu va de carn bo... pues igual passa aquí i de sobte lo que ara és un sector residual té més força que el sector turístic, saps?, perquè no? Igual d'aquí 10 anys tens un escenari totalment diferent i... bueno, veus que el relat ha canviat totalment, no?, per lo tant és difícil fer projeccions de futur. Però... bueno, jo crec que a curt termini... i a més, lo que tu deies, no?, si d'aquí 2 anys s'acaba el LIFE, el programa LIFE, el Piro... a veure com ho solucionem, perquè clar... bueno, també pel mig hi ha altres guerres, no? Quin model polític acabem tenint de país, què passarà, no?, què... però bueno, mentre Generalitat també gestioni aquests programes amb uns recursos tan limitats com ho ha estat fent fins ara tampoc preveus un canvi d'estratègia clara, perquè... hòstia, tot és misèria, no?, i... Ara, bueno, també és cert que les noves generacions cada cop ho veuran menys com a conflicte perquè ja ho han viscut des de fa tants anys que ja s'han anat imbuïnt, no?, socialment, però no... bueno, fa no gaire també... bueno, també hi ha unes noves generacions al darrere, de ramaderes, ja hi ha gent que s'està formant en el sentit de que els hereus, dels que ara reivindiquen el no a l'ós, per lo tant, els seus fills probablement continuaran reivindicant el no a l'ós. També...

Clar, però són fills que també han anat a visitar la Casa de l'Ós, que potser tindran...

Bueno, però també son fills... sí, però també són fills que molts d'ells potser estaran formats a agrònoms, i potser també es podran organitzar millor, saps què et vull dir? Que a lo millor... a lo millor pots tenir un contrincant més ben organitzat i més hàbil, eh?, vull dir que no vol dir que... També entenc que no és un tema contra l'ós, és lo que et deia, no?, ningú... jo crec que tot el sector ramader aquest que pots parlar-ne, ningú t'anirà amb una escopeta a caçar l'ós... bueno això els aranesos potser sí perquè són una mica de... bueno, això... no, perquè el sector caçador, diguem-ne, pot tenir una mirada diferent, però... jo tampoc crec que hi hagi un odi a l'ós, físic, com a els óssos, no? Jo crec que hi ha més com un rebuig a tot el procés, no?, de tal com s'ha fet. I que és el que al final s'ha d'intentar equilibrar. No ho sé. No tinc massa respostes tampoc, eh?, perquè... tampoc hi eren fa 20 anys i tampoc hi són ara. El tema ha anat evolucionant i tampoc has anat veient... el que sí crec que el xoc més dur va ser al principi, al... i això sí que en sóc més testimoni, no?, perquè en aquell moment aquí es va viure molt intensament, tot. Clar, al primer moment, la primera notícia de l'arribada de l'ós, de... osti, va ser... va representar un... bueno, com una explosió de... visceral, no? I després, amb aquest procés més de pactar coses, és on també es va començar a generar el conflicte, perquè realment moltes de... ah, jo recordo, aquí, eh?, en aquesta sala, perquè algunes d'aquestes accions més divulgatives les havíem muntat aquí, de que et venien gent de... no ho sé, del Departament, i "ah, aquí com que farem una aportació econòmica extra, muntarem les cabanes, tindreu unes cabanes collonudes per la muntanya, polítiques molt clares de retorn cap al sector...", i cert sector, hòstia, pues ho veia bé, no?, de mira, doncs no ho sé, és...

Tip tap.

Sí. Però clar, després, a la que això no es va complir tampoc, doncs encara es va posicionar més tensament el tema, no?

Al.11. Carlos Barrera

Carlos Barrera Sánchez (1950) és un polític aranès i actualment Síndic d'Aran. Originari de Viella, de jove va viure i estudiar a Barcelona, i va treballar a FECSA. A principis dels 70s torna a la Vall d'Aran i participa activament en política durant un temps, per retirar-se després. El 1995, va presentar-se i fou elegit com a Síndic amb Convergència Democràtica Aranesa, càrrec que ha ocupat fins l'actualitat amb l'excepció dels 4 anys de mandat de Francés Boya, d'Unitat d'Aran (2007-2011). També ha sigut president de l'Associació de Caça i Pesca de la Vall d'Aran.

Entrevista realitzada a Vielha (Vall d'Aran) el divendres 2 de juny de 2017.

T'explico com va tot això...

Sí, endavant.

...i tu vas parant el que et sembli, i ja està. Mira... tot això comença al voltant dels anys... (pensa) 93, 94, suposo. En aquells moments el Conseller d'Agricultura era el Francesc Xavier Marimon, que vam mantenir una bona relació al llarg dels anys posteriors, eh?, a tot aquest episodi. L'any 95 jo sóc... tinc el plaer i l'honor de ser anomenat Síndic de la Vall d'Aran, l'any 95, per lo tant he viscut en directe des del moment de l'alliberació dels óssos a França, tot el procés social... perquè anteriorment jo era president de la Societat de Caça i Pesca de la Vall d'Aran... la Societat de Caça

i Pesca de la Vall d'Aran en aquells moments tenia al voltant de 1.000 socis... a la Vall d'Aran hi ha dues societats de caça i pesca. La societat de caça i pesca del Mig i Baix Aran, més de 1.000 socis... potser en aquell moment 1.100, 1.200 socis, i la societat de caça i pesca del Naut Aran, que gestionava la zona del Parc Nacional... ai, del Parc Nacional, de la Reserva Nacional de Caça, que és el municipi del Naut Aran... que després amb una iniciativa legislativa comarcal vam desvincular a petició dels municipis... bueno, de l'Ajuntament del Naut Aran i de les pedanies, es va segregar de la Reserva Nacional de Caça del Pallars i va passar a ser Zona de Caça Controlada de la Vall d'Aran. Tota la Vall d'Aran és una Zona de Caça Controlada. Per lo tant l'aprofitament de la caça i de la pesca és absolutament social, els socis no paguen, no paguen el permís especial ni d'isard, ni de cabirol, ni de cérvol, ni de res. Només amb el fet de pagar la quota de soci ja li dóna dret d'entrar a la llista que automàticament va donant els permisos. Bé. La planificació i la gestió de la caça i la pesca a la Vall d'Aran és competència del Conselh Generau d'Aran, per lo tant nosaltres fem l'ordre de vedes, el número de captures i ho administrem tot. Bé. Això t'ho explico perquè en aquella època jo era el president de la Societat de Caça i Pesca de la Vall d'Aran, per lo tant, tot el Mig i el Baix Aran. Vam viure tot el projecte... el primer projecte LIFE de reintroducció de l'ós com una imposició. Una imposició que aquell programa LIFE hi estava liderat per l'Estat espanyol, amb les comunitats autònomes d'Aragó, Navarra i Catalunya. A part de la reintroducció de l'ós, hi havia d'altres mesures de protecció, que era el tema... hi havia un projecte del trençalòs, i un projecte d'intentar recuperar el bucardo de los Pirineus, que només quedaven 2 exemplars, un mascle i una femella, a Ordesa, que finalment van acabar morint, i que s'ha perdut. Molt bé. Nosaltres sempre vam dir de que aquest projecte naixia... el naixement d'aquest programa LIFE era coix absolutament perquè no hi havia hagut ni sensibilització social amb el territori, ni s'havia comptat amb el territori, ni s'havia fet un estudi seriós de l'afectació que la reintroducció de l'ós podia tindre sobre la ramaderia extensiva, que era la forma tradicional dels ramaders de la Vall d'Aran. Per què? Perquè no hi havia depredació. I com que no hi havia depredador, els ramats estaven a les muntanyes sols, sols. Els ramats grans, algun pastor... però hi havia una part molt important del sector ramader de la Vall d'Aran que era... li podríem dir, de tradició... no com a ingrés principal a la família els diners de la ramaderia, però sí que com a tradició i conservació de les finques, de les bordes d'alta muntanya, dels prats i de tota aquesta qüestió. Aleshores, hi havia molts petits ramats, que podien anar entre 60 i 200 ovelles, o potser una mica més, que aquestos ramaders el que feien era dedicar-se a la seva activitat principal, i els cap de setmana anar a veure el ramat de la muntanya.

Sense guardar...?

Sense guardar, perquè era un... la forma amb la que es venia fent els darrers 75 anys o potser més. Bueno. Amb el tema de la... tot això no es contemplava, es parlava de mesures d'acompanyament, d'indemnitzacions i d'històries, però que tot això era com a molt sobrevingut perquè la realitat era l'alliberació. I per lo tant, no era haver pactat mesures i després "venga, anem plegats, analitzem, veiem què és lo que això afecta i després prenem decisions"... doncs no, no, no, no. Primer els óssos a França, alliberació dels óssos, i després ja anirem parlant. A pesar de que les mesures estaven escrites, però no s'explicava com s'aplicarien, eh? Molt bé. Ni el nivell de confiança entre les dues parts, de que...

Francesa i...

No, no, francesa no.

Aranesa i catalana?

Catalana, perquè a Catalunya la gestió inicialment era responsabilitat del Departament d'Agricultura en aquell moment, de la Generalitat... i ja està, nosaltres evidentment, el Conselh s'havia restaurat el 91, podíem assolir el traspàs de conseqüències amb Agricultura, però en aquell moment, el 95, encara no s'havia negociat aquest traspàs. És l'any que jo entro de Síndic, que tinc l'honor de ser anomenat Síndic del país, i alliberació dels óssos. Nosaltres des del primer moment vam ser absolutament crítics perquè veiem que això tindria una afectació molt directa al nostre model... no només al nostre, sinó al model de ramaderia extensiva de tot el Pirineu. Bueno, es reintrodueixen els óssos, evidentment suposo que per reacció natural, aquells animals reintroduïts no s'havien ubicat, anaven fent el que podien, molts atacs, molta història... sobretot, la primera gran onada d'atacs es produeix al Baix Aran, això comporta l'abandonament de l'activitat ramadera de molts pagesos d'aquests que et dic que no ho tenien com a títol principal... i comencen a desaparèixer ramats. Comencen a desaparèixer ramats amb l'empobriment que això comporta de les pastures d'alta muntanya, del mosaic paisatgístic i de tota la història. Perquè la falta de ramats afecta tot. Bueno. Comencem a discutir mesures amb la Generalitat, de que siguin més àgils, de que hi hagi més confiança, que no pensin que quan es declara un atac, o quan un ramader es queixa de que hi ha hagut un atac, tot està dins del marc de la picaresca, i no és veritat, perquè els morts hi són... i a partir d'aquí, crec que és cap a l'any 96 o 97, nosaltres proposem una fórmula d'indemnització absolutament novedosa envers lo que plantejava la Generalitat. Bueno, plantejem aquell model d'indemnitzacions, en el que hi havia un control del ramat abans de... a la borda, abans de pujar a la muntanya... quan baixava de la muntanya, els bèsties que... sobretot les baixes que hi havia hagut, aplicàvem un factor corrector d'un... crec que era un 3%, de mort natural... i la resta s'indemnitzava. Bueno, allò va anar funcionant, nosaltres assumim el traspàs a la competència, comencen a prendre més protagonisme amb el tema de les indemnitzacions i tant és aixins, que encara avui en dia, l'any 2017, després de 22 anys de la reintroducció, encara quan el... en aquest cas, els tècnics i el director general de Política Ambiental, van a parlar a Llavorsí i allà al Pallars i demés, encara la gent d'allà reivindica el model d'indemnitzacions dels aranesos.

Que el mantenim encara...?

Que el mantenim encara i que volem millorar. Bueno. Amb tot això, succeeixen coses, a França, aquí no, l'incident d'aquell caçador que va matar aquell ós i que després es va demostrar que va ser en defensa pròpia, perquè nosaltres hem tingut accés a l'informe de la gendarmeria i diu que el tret es va fer amb una distància inferior a 1 metre i mig a l'aixella, per lo tant vol dir que la bèstia estava aixecada a dos potes (pica a la taula amb la mà)... bueno, però els incidents sempre han estat allà... aquí hi ha hagut algun incident amb un caçador...

2007 va ser? 2007, 2008?

Sí, sí. Va haver un incident i demés... bueno, i a part de tota la història, jo crec que la Vall d'Aran és el lloc on més visualitzacions d'ós s'estan fent cada any, no? Bueno. L'ós, que en aquell moment de l'alliberació eren crec que 4 femelles i el Piros, tot això ha anat tenint un creixement natural... nosaltres estem convençuts que l'Estat francès ha fet nous alliberaments sense dir res, unilateralment...

Aquí al Pirineu, eh?

A la part francesa, però evidentment... a la Vall d'Aran, des de que hi ha... des de que el Conselh ens en vam fer... vam entrar més directament a la gestió... a la gestió, a controlar les mesures d'acompanyament i la realitat de la presència i les afectacions de l'ós a la Vall d'Aran, amb càmeres trampa i amb tots els sistemes de seguiment, de la nostra pròpia guarderia, perquè la Guarderia de Medi Ambient depèn del Conselh Generau d'Aran arrel del traspàs, que crec que vam fer aquest traspàs de l'any 97 o una cosa així... bueno. A la Vall d'Aran tenim censat per càmera trampa, per rastres de pèl, de petjades, d'identificació, tot, al voltant d'una colònia, d'una estada de més de 30 óssos l'any, que estan a la Vall d'Aran grans temporades, i molts ja de forma molt estable. Bueno... el creixement ha sigut molt important i creiem que a partir d'ara, amb la reintroducció del nou mascle, del Goiat, l'any passat, i algun possible mascle que hagi naixut de les cries del Piros amb tota la resta de família seva amb la que va mantenint relacions, pos bueno, pos tot això arribarà ara jo crec que és el moment d'inflexió, en què el creixement serà exponencial. Hi haurà un creixement de la població molt important, nosaltres ara estem negociant amb la Generalitat el traspàs de la competència de la fauna salvatge protegida, de la qual entra l'ós... ara en aquests moments, amb el segon programa LIFE, amb el PirosLIFE, que acaba a finals del 2018, vol dir que a partir del 2019 s'acabaran els fons europeus, i que per tant la Generalitat haurà de tindre pressupost propi per resoldre i per continuar mantenint les mesures d'acompanyament al Pirineu per la presència de l'ós... nosaltres ja hem preparat i estem negociant amb la Generalitat un acord institucional amb el qual es reflexi que el Conselh Generau d'Aran a partir del 2019 vol... vol negociar no, vol tindre... perquè per la Llei d'Aran diu aixins, que el Conselh té competències, per lo tant l'únic que hem de fer és negociar el finançament d'aquelles competències... amb la gestió de fauna salvatge. Com que el 2018 encara hi ha finançament europeu, no volem fer cap acció que distorsioni tot el programa aquest LIFE i per lo tant els ajuts amb la resta dels veïns de la Vall d'Aran, però el 2019 volem fer la gestió nosaltres ja... els mesures actuals d'acompanyament, els dos ESCOS, que són els agents de seguiment, l'agrupació de ramats, els inversions en millora d'infraestructures, de cabanes ramaderes, de tal...

Tot això ja ho feu vosaltres, no?

No, no, no, no, tot això ja ho fem nosaltres ara però finançat a través de Forestal Catalana, que són diners del PirosLIFE... però que tot això ja ho tenim valorat i és l'acord institucional que volem signar el dia 13 d'aquest més a la Comissió Bilateral de Traspassos del Govern de la Generalitat amb el Conselh Generau d'Aran, que a partir del 19 tot això es negocia però que ja comencem a posar quins són els antecedents del perquè de la negociació. Bueno. A part de tota aquesta qüestió que t'estic explicant, nosaltres entenem de que un dels conflictes més importants que hi ha hagut amb la manca de confiança entre ramader i administració, no a la Vall d'Aran, perquè nosaltres som el pont i per lo tant... el Conselh és el que dóna la cara i dóna la resposta davant dels ramaders aranesos... però lo que ha passat fora de la Vall d'Aran i bàsicament al Pallars és que els indemnitzacions per part de la Generalitat han arribat molt lentes... molt lentes és molt lentes, amb més d'un any de decalatge de temps... que els actes de... que han de verificar si la mort s'ha produït per atac de l'ós, difícilment els guardes els poden certificar amb el 100% de garantia de que ha sigut així, perquè quan es troben les restes de l'animal mort ja hi han passat els voltors, per tant qualsevol resta, rastre o evidència de signe de que ha sigut l'ós és molt complicat. Això encara crea un clima...

(interrompent) I si es troba, no? Que m'han dit que a vegades no es troba.

I si es troba. Crea un clima de molta més desconfiança entre el ramader i l'administració. Amb el cas de la Vall d'Aran, com que els actes els fem... els fan els guardes del Conselh Generau d'Aran, el territori evidentment és més acotat, hi ha una intensitat de més presència o més visita del ramader al seu petit ramat, pràcticament tots els ramaders de la Vall d'Aran, de l'oví, estan a l'agrupació de ramats, l'agrupació fins ara estava als muntanyes de Bagergue, i aquest any per

primera vegada s'ha traslladat l'agrupació als muntanyes de Cassau, aquí davant. Llavors ara tenim dos agrupacions de ramats, una aquí, al Cassau, que estan pràcticament tots els ramaders de la Vall d'Aran, hi ha una altra agrupació a la muntanya de Vaquèira-Beret, i queda dos ramaders sols... sols, que estan a la zona de Bagergue, val? Per lo tant, l'agrupació de ramats de Vaquèira i Beret té pastor, aquesta agrupació de ramats té pastor... i per lo tant si hi ha qualsevol incident immediatament es dona l'alerta, no?

Quan... perdona, quan es fan les agrupacions? Comencen ara aviat, no?

Ja hi són, ja hi són. Els agrupacions ja porten 3 setmanes a la muntanya... ja porten 3 setmanes a la muntanya. Bueno. Nosaltres ara estem negociant, i hem explicat per activa i per passiva com veiem nosaltres la gestió, sobretot dels mesures d'acompanyament al sector ramader... estem... creiem que estem en bona línia, perquè alguna de les mesures que nosaltres estem aplicant a la Vall d'Aran des de l'any 97 ara els està implantant la Generalitat... nosaltres fa temps de que estem demanant de que s'ha de ser rigorós amb aquesta qüestió per ser creïble, que el més important era determinar un plano de quina és l'espai ós, quina és el territori ós, i que aquest plànol ha d'estar basat en la visualització de l'ós, amb els rastres de l'ós, petjada, pèl, tot el que es trobi, els càmeres trampes... i que això acabarà definint quin és el territori on tota aquesta població d'òsos s'està bellugant. Aquest territori és el que ha de rebre els ajuts a la ramaderia extensiva per l'afectació que li fa l'ós. El reste de territori on hipotèticament un cop ha passat un ós, o no hi ha hagut atacs, el que ha de fer l'administració és preocupar-se que si en algun moment hi ha un atac d'ós, indemnitzar amb la taula de valoració que té la Generalitat de tant per ovella, tant per cavall o tant per arna, el que ha de fer és indemnitzar, però el que no pot ser és dispersar els diners de l'ajut... o del suport a la ramaderia, en territoris on realment no hi ha afectació.

Això creieu que ha passat?

Això està passant ara, això està passant el 2017. Per tant, els esforços... els esforços s'han de dedicar en aquella zona on la convivència és del dia a dia, no hipotèticament. Hipotèticament, si tu tens el teu territori, a la teva comunitat autònoma, una espècie que et pot generar un problema, indemnitza aquell problema. Però indemnitza el problema, no paguis (pica de mans, com espolsant-se-les) per crear pau social... no, no, tu indemnitza i resol el problema, perquè després... després, quan tu has acostumat a que els coses es resolen "no, ja us ajudarem per si alguna vegada passa alguna cosa", ets cauti d'aquell error, o d'aquella falta de valentia i de rigor (pica a la taula amb la mà) a l'hora de prendre la decisió. I els decisions s'han de prendre amb coherència i ser lo més justes possibles. Tu tens un perjudici?, només faltaria, s'indemnitza el perjudici. Però tu el que no pots fer és estar cobrant cada any per si a cas. I això és el que passa fora del territori que jo t'estic dient i que ara per primera vegada sembla de que s'està entenent de que hi ha d'haver una delimitació clara de quina de quin és l'espai amb presència permanent de l'ós, no esporàdica, permanent, i amb afectació permanent de l'ós. Bueno. (pensa) Per la... pels afectacions de l'any passat, i pels d'aquest any, el problema torna a reavivar-se amb potència a la Vall d'Aran amb els moviments de l'ós reintroduït, del nou mascle.

En Goiat...

El nou mascle a dia d'avui... bueno, a dia d'avui no sabem el que ha fet perquè ja hi ha hagut un altre atac a la muntanya d'Arres... i com a mínim ja han trobat 4 ovelles més mortes i no sabem el que ha passat. Però fins abans d'ahir, el rànquing a la Vall d'Aran del personatge eren 11 ovelles mortes, 4 arnes i 2 eqües, cosa que no havia passat mai, un poltre i una equa de 3 anys.

Un dels quals fa pocs dies, oi?

Fa pocs dies, hi ha les fotografies que te'ls podem donar i... pots sortir documentat. La forma de l'atac, tant del poltre com de l'equa, demostra de que el personatge és un personatge molt potent i agressiu. L'equa la va matar exactament igual que quan tu veus els reportatges dels lleons i de l'Àfrica i d'això... amb els dos urpes clavades al lateral de les espatlles i la mossegada al coll, amb els dos forats al coll clars i nítids, i tota l'hemorràgia de la sang al coll del cavall i al prat. Bueno. Per lo tant estem davant d'un personatge que encara no està ubicat o que és un errant... perquè ha entès de que encara el lideratge o l'alfa de tots els óssos continua sent el Piros o algun altre mascle que hi pot haver, que com que no hi ha localitzador, pos no hi ha ciència certa sobre aquesta qüestió. Però que l'actitud d'aquest mascle, del Goiat, no és normal. No pot estar a Sendrosa, que és a la ribera de Ruda, a Vaquèira, més enllà de Vaquèira, i amb una nit aparèixer a Comitge [?], al Varradòs, havent passat entretant per Bagergue, havent provocat una estampida a dins d'un corral de 800 ovelles, que es van trobar... no ho sé, unes... no sé quantes n'han trobat de mortes, però... una o dues asfixiades i tota la història... es va cruspir dues arnes i se'n va anar cap a Comitja. Tot això és fer mitja... més de mitja Vall d'Aran en una nit. A l'endemà és quan va fer l'atac a Vilamòs i va tornar cap a sota d'on havia estat, de Cubixic [?], a dormir. L'atac al cavall... aquest cavall hi havia 28 caps... no se n'ha trobat cap, encara. Els ramaders...

(interrompent) D'ovelles?

No, no, de cavalls. Cavalls. N'hi havia... en va matar 1 però n'hi havia 28, amb aquell ramat, de cavalls.

I no s'han trobat els altres?

Els altres han marxat i encara els estan buscant, no saben on són. Els propietaris del cavall mort, fins que no han sapigut que el Goiat havia desaparegut de la zona, s'havia desplaçat, i ara està a França, avui... ahir estava a França... no han volgut pujar a la campanya a començar a buscar cavalls perquè la zona ja... és una zona d'alta muntanya, però hi ha bosc... aquests dies ha plogut, hi havia boira... no han volgut pujar. Per lo tant... aquest és un element que també s'ha de posar sobre de la taula. (pensa) Hi ha veus... el Guillermo Palomero de la Fundación Oso Pardo a Astúries i demés, bueno... sap que no coincidim en els plantejaments ni amb els idees... ell sempre ha apostat per dir de que això és un actiu, és un gran atractiu turístic i tot la història, ens ha portat alcaldes d'allà, de Somiedo i de no sé què perquè ens parlin de les meravelles, però la veritat és que a la Vall d'Aran, els autòctons i molta de la gent que ve, moltíssima, la gran majoria del turisme que ve, és temerós i no va pel bosc amb la tranquil·litat que anava abans. I és evident, i no va amb la tranquil·litat que anava abans. Veurem el que passarà quan aquestos propietaris acabin trobant els cavalls que els hi falten, i veurem quants cavalls tornen. I et deia de que el Goiat no té una... bueno, potser s'està ubicant al terreno, és una possibilitat, i una altra és una possibilitat de que sigui un mascle errant, de que hagi tingut alguna aproximació, que hagi tingut alguna experiència amb el Piros, que pel... que en algun moment hagin coincidit, i que ara hagi vist clar que el que domina és l'altre i que de moment ell ha de passar amb un segon terme. Veurem com evoluciona aquest exemplar amb el temps, però és que només estem al mes de juny...

No fa ni un any, no?

Només estem al mes de juny i només fa 3 setmanes que el bestiar està a les muntanyes de la Vall d'Aran, i que ara és quan ha d'arribar el... els vaques, els vacades de fora que venen cap aquí, i els ramaders de cavall de la Vall d'Aran que ja els han de començar a pujar a cotes altes. Altes vol dir alta muntanya... al part més alta de la muntanya, més amunt ja només hi ha el cel. Veurem què és el que passa amb aquest... amb l'actitud d'aquest personatge. La resta, de moment... no... no hi ha hagut atacs i per lo tant sembla que la cosa està molt... com a molt ubicada i... i normal. Però bueno, nosaltres el que volem i entenem és que després de 22 anys del... d'aquest projecte, vist

com ha anat evolucionant, vist el que ens ha costat a nosaltres anar convencent a l'administració perquè nosaltres enteníem que els mesures que s'havien d'aplicar havien de ser de més confiança amb el sector, assumint des del primer moment que quan es participa amb un... amb un projecte europeu, amb el que hi ha hagut finançament, amb el que hi ha hagut la tutela o l'acompanyament de l'estat central, de dues altres comunitats autònomes... que tot això assumeix o comporta una responsabilitat de la qual tu no et pots despendre. Per lo tant... avui hem vist els declaracions que devia fer ahir el [Donald] Trump, no? (fa petar els dits), de que trenca l'acord del canvi climàtic, que trenca tots els acords i que tota la història i tal i qual... bueno, és lamentablement... al segle XXI encara ens enduem sorpreses de personatges d'aquest calatge, no? Però això és... quan tu participes en algo i realment creus que allò és interessant mediambientalment pel, pel... per l'escala de, de... de valors de la natura, per lo que tu vulguis... i apostes i dius (pica a la taula amb la mà) "tu deixa'ls anar, i nosaltres som corresponsables d'aquesta acció i tutel·larem els nostres territoris, els possibles afectacions que hi puguin haver, perquè això no hi era i ara hi és". Sí que hi era fa 100 anys, però no hi era a la Vall d'Aran. Fa 75, fa 80 anys, va desaparèixer. És una realitat diferenta d'Astúries o de Cantàbria, que la seva presència ha sigut constant... aquí no, aquí es va trencar la cadena, aquí és una reintroducció, està claríssim.

Sí, sí...

Per lo tant, arriba... tu t'has de fer responsable de que hi ha d'haver finançament que ha d'acompanyar, mentres hi hagi la presència de l'ós i hi hagi afectació, l'has d'acompanyar. Tu crees una figura de protecció, de conservació d'un entorn, d'un Parc Nacional, (pica a la taula amb la mà) hi has de dedicar recursos. Tu crees un Parc Natural, hi has de dedicar recursos. Tu prens qualsevol decisió i hi has de dedicar recursos. Tu prens la decisió de que vols tindre un animal de companyia i vols tindre un gos, saps que tindràs un sacrifici, t'hauràs de llevar pel matí, l'hauràs de passejar, hauràs d'anar al veterinari, li hauràs de comprar pinso... i és el teu acompanyant durant els anys que ell visqui amb tu. Per lo tant, això és tan senzill com que ara ningú es pot girar d'esquena i dir "esto no va conmigo". "No, no, perdona... això és conseqüència d'una decisió que tu vas prendre". I nosaltres ho plantejem amb aquesta tranquil·litat, i per això volem... creiem que des de la proximitat i des de la nostra configuració geogràfica i física de país, podem ser més eficients i donar resposta immediata al nostre sector, i acompanyar al nostre sector, i volem tindre i assumir la competència.

M'agradaria fer-te 3 o 4 preguntes.

Sí (assentint amb contundència).

Girant una mica al principi, al que m'explicaves de l'any 96, 97, quan es van alliberar els primers óssos.

95.

95. Al marge de la visió que poguéssiu tenir doncs des del Conselh Generau d'Aran, o personalment, la gran contestació social que hi va haver, en part amplificada també pels mitjans potser, però amb una base que hi era de decontentament del territori pel fet d'haver introduït aquests óssos... quins motius creus que poden explicar-ho?

Mira, els motius van ser absolutament una sensació de colonització.

D'imposició?

D'imposició. "Tu ets el natiu, tu no tens res a p... els savis som nosaltres". Aquesta és. Segona: el lloc on l'estat francès allibera els óssos. França... per França, el valor natural, el seu Pirineu, que per nosaltres el nostre Pirineu és el Pirineu, perquè... perquè és lo que tenim i és l'alta muntanya i és el nostre Pirineu... per França són els Alps. Per França el Pirineu és una zona absolutament en retrocés, amb una demografia envellida absolutament, sense cap mena... o molt poca activitat econòmica, i que l'activitat econòmica comença a Saint-Gaudens... Luchon està en decadència... a Saint-Gaudens i ja tal com et vas adentrant en el territori. Per lo tant, ells, donar compliment als compromisos europeus de Xarxa Natura 2000, de reintroducció, de biodiversitat i de tota aquesta història, a França li ha resultat molt fàcil, perquè ha dit "a la meva bossa, que és el Pirineu". Però clar, el Pirineu francès no té la realitat del Pirineu català. El dinamisme i la vida econòmica... l'economia, i... i el potencial que nosaltres veiem tant a la Vall d'Aran com als Pallars i com... com a tot lo que és el Pirineu català, no es reproduïx... no és, no és... anverso i reverso, no es reproduïx, vull dir... (torçant un full de paper a l'aire i mostrant-me'l) hi ha una façana, m'entens?, la façana, i hi ha una part de darrere, i en aquest cas per nosaltres, el nostre Pirineu és la façana. Per ells, per França, el Pirineu és el part del darrere. El seu valor són els Alps. Per què no hi ha cap mesura d'aquestes als Alps? Que hi haguessin deixat... que hi haguessin reintroduït. No, no no no... cap al Pirineu. Aleshores, aquesta... aquesta visió que nosaltres tenim és la que va crear aquesta sensació d'encabronament, de menyspreu, i de dir... "si són 4, si no... no, no diran res, i si criden és igual, no importa... quants són en total?". La Vall d'Aran són 10.000, i el Pallars... Jussà... no sé quants són, però vas a Llavorsí i quants són?, i Àrreu i per allà, quants són? "És igual, ja els hi passarà... amb no res els tindrem contents". I aleshores no els tenim contents perquè en altres coses, almenys a nosaltres, per sobre de tot hi és la dignitat. I els hi hem dit, "a veure si ho enteneu d'una vegada: la nostra casa és el nostre país, i la casa és on ens hem d'anar a refugiar per climatologia, però casa nostra és això (assenyala a les muntanyes que es veuen per la finestra). Per lo tant, si tu estàs entrant a casa meva, com a mínim demana permís (pica a la taula amb la mà)". No personalitzo amb mi, eh?, vull dir, personalitzo amb la Vall d'Aran. Si tu entres a la Vall d'Aran i tu estàs fent alguna cosa que afecta directament a ciutadans de la Vall d'Aran, als seus interessos i als seus béns, parla, explica'ns i que ens posem d'acord. Ara, tu no entris a casa meva perquè sí. Els francesos fan l'alliberació, a on la fan? A la vessant... a l'altra banda dels muntanyes de Canejan. Home... és que, és que... Dius, "no, ara reintroduïrem no sé què que escolta'm, que s'adapta ràpidament a l'hàbitat de les persones, i ho farem a plena natura", i te'n vas al parc més proper de Barcelona, o te'n vas a Collserola i els alliberes allà. Coño... pos normal que l'endemà ja tinguis un problema. Clar, els francesos alliberen al Pirineu, sí, clar, al Pirineu, només faltaria. Com que Catalunya també està a dins del programa, per nosaltres és més fàcil deixar-los anar aquí, a l'altra banda de la frontera, allà mateix, que portar-los a Navarra o a on sigui perquè ja en tenen i aquells potser ja tenen més mala llet que aquests d'aquí, no diguem res... si a més l'alcalde de Sant Beat, el de Foix i tots aquests d'aquí... la comuna aquesta de l'altra banda... ja hi estaven d'acord perquè els hi van fer una carretereta i no sé quines hòsties, els hi van donar en aquells moments i els tios van dir "ah, pues bueno..."... una màquina, un màquina llevaneus, un trosset de carretera i no sé què més els hi van fer, pues ells contentets. I ja està. Però els óssos automàticament cap a la Vall d'Aran. Clar, el problema va ser de dignitat, d'indignació perquè no se'ns havia tingut en compte per res... ni a nosaltres ni als pallaresos ni a ningú. Però clar, la primera ondanada... els dues o tres primeres onades de conflicte se'ls va menjar la Vall d'Aran, perquè estaven aquí.

També suposo... des d'on hi ha més entitat per poder donar una resposta que no pas al Pallars?

No no, jo suposo que sí, jo suposo que sí. Perquè entre altres coses hi havia el... ja s'havia reinstaurant el Conselh Generau d'Aran, els ajuntaments també estaven en la mateixa línia que el Conselh Generau d'Aran, i sempre hem sigut molt... molt rigorosos amb aquesta afirmació que el programa va començar malament perquè no hi va haver participació.

Des del principi, en què la Generalitat va actuar d'aquesta manera, una miqueta estrany i reprobable segurament...

(interrompent) Bueno, però amb la Generalitat a nosaltres ens consta... t'ho dic perquè jo ja tenia responsabilitat en aquell moment... de que la Generalitat, ens costa que... bé, he llegit els escrits... que els hi demanava a l'Estat francès retardar l'alliberació fins que no hi hagués un consens social. I això ho he vist, i França va anar a la seva (fa petar els dits). Perquè entre altres coses, l'estat que més finançament va rebre del primer Piroso... d'aquell programa LIFE de reintroducció va ser França, de llarg, eh?, de llarg!, de llarg. I ara en canvi són absolutament crítics amb que el... a Isil o no sé quin poble del Pallars Sobirà es va fer l'alliberació d'aquest nou mascle, el Goiat. Com si aquest fós el problema prin... capital. No, no el problema capital va començar el 95. El 95, i aquest... si ara tenim 35 mascles, ai... 36 óssos, perdona... aquest és el 36 o és el 37, i ja en teníem 35, vull dir... és una suma d'un, el problema són 36.

En tot cas, Generalitat hi va haver un moment que ho va assumir com a propi, i ara defensa que s'han de fer esforços i que creu en l'ós. L'evolució de les seves actuacions, entenc que en part similars a les que heu fet des d'aquí, i entenc que en part de la seva manera, creus que ha sigut positiva tant per guanyar confiança amb ramaders, per guanyar confiança amb territori? O sigui, creus que la cosa va cap a millor o pitjor en...

(interrompent) Aviam, jo crec... jo crec que realment l'aplicació ja l'any passat d'una assegurança, que sembla que aquest any han millorat... nosaltres lo de la mesura de l'assegurança ja fa anys que ho tenim implantat. Entens?, nosaltres a tots els ramaders de la Vall d'Aran que volen, als ramaders d'ovella se li paga el 100% de l'assegurança del ramat, el 100%, i als de vaca i cavall, el 80% del cost de l'assegurança. Això que fa? La tenim amb o... és l'assegurança de Agroseguro. Això fa que... Agroseguro té un barem de valor dels caps de bestiar, i sempre, sempre que s'acrediti la mort, independentment de la causa, la mort, indemnitzava pel barem d'Agroseguro. Si la causa és directament imputable a l'ós, nosaltres el que fem és complementar la base d'Agroseguro, lo que paguen, amb la valoració del decret de danys per fauna salvatge i protegida de la Generalitat. Per lo tant el ramader cobra el màxim. Però si no es pot testificar, perquè ha passat força dies i pel que sigui, no?, de que la mort s'ha produït per l'ós, com a mínim cobres la base d'Agroseguro. I només es cobra aportant el cortical [es refereix al cròtal, per variant dialectal segurament] de la bèstia morta, vull dir no fa falta trobar-la a les 6 hores o abans de 24 o 48 hores, no, no, et falta un cap de bestiar, vas per la muntanya i al final algun dia trobes... doncs el pack de llana i pell, perquè ja hi han passat els voltors, hi ha passat tothom per allà, però veus l'orella que encara hi és o el cap amb el cortical... treus el cortical i allò se't paguen. Bueno, jo crec que la Generalitat ara amb el tema dels indemnitzacions ha millorat molt, i que això li ha creat potser un clima de més confiança. De totes formes, també t'haig de dir que per mi han arribat... una mica tard, amb aquesta mesura, perquè ara amb tota aquesta qüestió del... de l'ós i demás, ja hi ha un sindicat agrari i ramader que hi està molt a sobre i que per lo tant ja... el prisma de la reivindicació o del que sigui ja s'obra perquè evidentment hi ha força més reivindicacions que se sumen al problema. Bueno... nosaltres els hem rebut dues vegades aquí al Conselh, els hi hem explicat quin model tenim, com va la cosa, i ja està, vull dir... Trobem legítim que els ramaders estiguin... amb associacions o amb sindicats agraris, amb tot el que d'això... però bueno, si els coses es fan... s'intenten fer lo millor possible i amb la màxima justícia, poc marge doncs de crítica o de descontent. Això és lo que sempre hem procurat nosaltres.

Jo parlant amb diferent gent... he estat sobretot al Pallars, durant gairebé una setmana, i aquí no he trepitjat tant el territori, a Vall d'Aran, però sí que... intentant veure què diu un, què diu l'altre, i sembla que tothom admet que amb la figura de l'ós, pel fet de ser doncs molt visible, ha servit també per canalitzar una sèrie de demandes del sector ramader, per exemple, que d'altra manera ningú els hi feia cas, no?, i que tothom ho entén com legítim. "Escolta, si dic que

em venen aquí la fauna... gossos assilvestrats, se'm mengen el ramat, ningú em fa cas. Si dic que ha sigut l'ós, pum, surt als diaris". Però darrere d'això, que hi ha gent que ho pot criticar i hi ha gent que li pot semblar lo més normal del món, sí que em sembla entendre diferents lògiques sobre què ha de passar als territoris de muntanya. Potser el sector, o una part del sector de tècnics de la Generalitat, tenen una visió amb unes motivacions molt més conservacionistes, molt més de medi natural... i fins i tot, no obertament, però poden arribar a qüestionar, dir "bueno, pos per què és tan important la ramaderia de muntanya, no?, si no hi ha ramats a muntanya hi haurà una altra espècie i ja està, i en el fons el desenvolupament del Pirineu vindrà pel sector turístic". I aquesta lògica xoca amb la d'un ramader que et diu "escolta, jo aquí estic conservant cultura, patrimoni, territori, economia, etcètera". Creus que té lògica aquesta doble vessant, creus que hi és?

No no no no no, sí que hi és, exactament. I tant que hi és, i tant que hi és. (pensa) El que... la possessió de la veritat només està amb els tècnics està claríssim de que ha sigut un dels problemes. El... la falta de confiança dels tècnics amb el sector ha sigut un altre problema, seguríssim. Que hi ha hagut picaresca? Evidentment. Però en un tant per cent. Per lo tant, el factor corrector sempre existeix amb tot, en aquesta vida, eh? Sempre hi ha el llest de torn. Però el llest de torn no ens ha de despistar, eh?, de que la branca ens tapa el bosc. Darrere del llest de torn hi ha un exèrcit de persones honestes, que estan patint. Detecta el llest i castiga el llest, i sanciona'l, però no apliquis la mateixa... la mateixa raça per tothom perquè no tothom és igual. Clar que ha sigut... aquest ha sigut un dels problemes. Inclús, encara persisteixen amb l'obsessió que l'ós ha de ser una de les icones, una dels salva... una icona salvadora del Pirineu. I s'equivoquen. Hi pot haver un percentatge, com tu dius, de gent que valori moltíssim i que digui "jo vull intentar de veure l'ós", d'acord. Però hi ha una gran massa de gent que vol anar al Pirineu a gaudir dels silencis, de la tranquil·litat, del paisatge, dels aucells [ocells]... de tot, absolutament, i que ara té un motiu d'intranquil·litat. Que l'afecta en un percentatge que jo no sé. Però que al subconscient hi ha algo que et va dient... Jo l'he vist l'ós... (pausa) i t'asseguro que si una persona va per un camí o va per on sigui i se'l troba... per dies... passes el llimpia de la ment, eh? (pausa) Són bitxos potents. No és veure un cabirol, no és veure un cérvol, no és veure un senglar... veus una altra cosa, eh? I... i ja està, i escolta'm, jo estic d'acord amb que hi hagi gent que li vegi una vessant de valor, de valor, de potencial turístic. Per mi tant valor té un pic, un esquírol, un gall fer o una perdiu xerra... m'entens?, o una llebre, que un ós. Tots tenen la seva funció a la natura. Tens la funció de l'ós... doncs al Pirineu es va quedar truncada fa 80 anys o els anys que siguin, per... pel que sigui, moment social, realitats, necessitats, tot el que sigui, vull dir... era aquell moment, jo no hi era, no puc opinar, m'entens?, ni ho penalitzo ni ho aprovo, vull dir... passa i passa. Jo sé el que està passant ara. I el que està passant ara és el que t'estic dient. I... i estem satisfets de que les mesures que el Cons... que jo vaig presentar al Parlament de Catalunya com a mesures d'acompanyament, i vaig tindre una compareixença a la comissió primera del Parlament d'Agri... del Parlament de Catalunya, que em va convocar... aleshores era el conseller el Josep Grau [i Seris, Conseller d'Agricultura, Ramaderia i Pesca del 1999 al 2003], a que fés una exposició sobre la problemàtica de l'ós. I vaig portar tot un cartapassí dels mesures que jo entenia, o que a la Vall d'Aran enteníem, que s'havien d'aplicar per donar suport a la ramaderia extensiva. I totes aquelles mesures, totes s'estan aplicant ara. No estem tan desubicats, no som tan ximplers de dir coses que no... que no tenen sentit. Tot lo que dèiem té sentit, tot. I bueno, i ja està, vull dir que no...

Val, amb aquest debat més de fons sobre què ha de passar als territoris de muntanya... amb un sector com la ramaderia, que a nivell d'ocupació i nivell de PIB és molt minoritari, com... quina és la... si jo et pregunto per què és important la ramaderia extensiva a muntanya...?

Mira, la ramaderia extensiva de muntanya és que... jo no entendria un Pirineu humanitzat, un Pirineu humanitzat, sense bestiar a les muntanyes. És... és impossible. La fauna salvatge ja s'està agafant la seva parcel·la, ja està fent el que ha de fer. M'entens? I... i després, pos... l'hem de regular

i l'hem de gestionar, d'acord. Per primera vegada en molts anys, a la Vall d'Aran està creixent exponencialment, molt, la ramaderia. Molt. Amb ovella, amb vaca i amb cavalls. Estem creixent, no no no... no anem "ostres, ens estem quedant sense". Vam tindre un moment crític, absolutament crític, crític, però ara aquell moment crític s'ha estabilitzat i va creixent, el número de caps de bestiar. El... tu vas a qualsevol lloc a on hi ha bestiar i... i hi ha turisme, i veus absolutament la satisfacció de les persones apropant-se a aquell bestiar, contemplant-se el bestiar, i entenent aquell bestiar com, com... com un element més d'aquell entorn. Això ho veiem al pla de Beret, ho veus a l'Artiga de Lin, a llocs on hi ha un número de bestiar important i molts milers de persones que al cap d'un estiu hi passen. Els milers i milers de fotografies que s'arriben a fer, la contemplació del ramat de bestiar... que al final no estan fent res, eh?, estan menjant, estan caminant, estan quiets... no són artistes de cine, eh?, estan allà, són elements de l'entorn. Però a part de tot això, si no hi ha bestiar es perden els muntanyes, es perd la qualitat de la pastura de la muntanya, desapareixen moltes espècies, i... Jo recordo les muntanyes quan hi havia... quan hi havia la transhumància a la Vall d'Aran, abans de que hi hagués la problemàtica... bueno, la problemàtica, els requeriments de sanitat animal i de tota la història... teníem a les muntanyes de la Vall d'Aran més de 25.000 o 30.000 ovelles cada estiu, que venien de l'Aragó, venien de tot arreu. Ramats de 3.000 i 4.000 ovelles.

Quantes n'hi ha... quants cap hi ha ara un estiu?

No ho sé, ara baixarem a baix i t'ho diran, et donaran tot el cens. I et donarem el... bueno, crec que ho deu tindre publicat la Generalitat, i nosaltres ho tenim a la pàgina web del Conselh, el mapa de la... amb la presència de... amb la zona amb presència permanent de l'ós, i els llocs on es produeixen els atacs i tota la història. O sigui, seria interessant, i nosaltres ho... ho farem nosaltres, però també li demanarem a la Generalitat, ja que té els tècnics i els especialistes... que facin un anàlisi dels desplaçaments que està fent el mascle aquest, el Goiat, a veure si és normal, si és que... si és que són desplaçaments perquè està intentant ubicar-se, si són desplaçaments perquè és un errant i de moment dins de la família que s'ha trobat no hi té encaix i de moment va fent per esperar la seva oportunitat... però bueno, evidentment que la cosa... el rànquing, com t'he dit abans, a primers de juny, del que porta, és preocupant.

En aquest sentit, i... no et vull robar més estona, eh?, però sí que et volia acabar preguntant, al marge del que pugui passar amb el cas de Goiat, i que potser doncs s'haurà de fer-hi alguna cosa si és que no normalitza, en un escenari... portem 22 anys d'ós aquí, amb un escenari a 20 anys més, en què ja no... si hem passat de 0 a 40, passaran de 40 a 80 o a més...

(interrompent, fa sons per cridar l'atenció) Passaran... passaran de 0 a 40, d'aquí a 5 anys tingues en compte que estarem parlant... que lo de 40 és una aproximació, eh? D'aquí a 5 anys estarem parlant de 75 o 80 óssos tranquil·lament. I si no, el... ja ho veureu. Nosaltres inclús, inclús hem demanat a la Generalitat, que és el nostre interlocutor, i és el que entenem que s'ha de preocupar d'aquesta qüestió a Catalunya, que acabi determinant una qüestió. Agafant el primer programa de reintroducció de l'ós, quin era l'objectiu? L'objectiu era crear una població estable al Pirineu que després pogués connectar amb la població de la Cornisa Cantàbrica, val? Això no s'ha produït. L'únic ós que està a la Ribagorça oriental és un mascle, que no es belluga de la mateixa zona i que no s'ha desplaçat per res, per lo tant aquell deu tindre una actitud de meditació, ha agafat, se n'ha anat cap allà i ha dit "ja estic bé, no em molesta ningú, vaig fent la meva vida". Però no hi ha hagut un desplaçament cap a on es pretenia. El desplaçament s'ha produït cap al Pallars, i llavors s'ha generat la bossa, eh?, d'aquesta illa d'aquesta població d'óssos, que no intenta per res connectar ni migrar cap a anar a buscar l'altra gran població, els de la Cornisa Cantàbrica. Astúries, Cantàbria i tota aquesta història. Bueno, per lo tant aquella... aquell objectiu, de moment, és un interrogant. Segon: quina és la capacitat d'aquest espai ós que en aquests moments ja s'ha ocupat, i que en 22

anys sembla que no hi ha cap voluntat d'anar extenent cap a cap dels dos extrems? Ni fer-se més ample. Quina és la capacitat del territori?

(inaudible)... Quants óssos?

140? 150 óssos? Quants óssos? Quan s'arribi a aquesta xifra, algú tindrà la valentia de dir "això s'ha de començar a regular"? Perquè això és lo lògic, eh?, això és el lògic. Això no ha d'escandalitzar a ningú. És una responsabilitat, igual que el que es pren el primer dia de dir "jo participo". És la mateixa responsabilitat i la mateixa valentia i el mateix criteri d'unilateralitat que van tenir per dir (pica a sobre la taula amb la mà) quan n'hi hagi 225, 150, no ho sé, haurem de començar a fer alguna cosa perquè... perquè segur que generarà un problema. Ningú hi pensa.

Un pla director no hi és, no està marcat?

Nosaltres l'hem demanat. Hem dit "que algú comenci a pensar en això". Això no és un partit de rugby, no és pilota seguint. M'entens?, això no és això, això és més serio. Comencem a pensar... portem 22 anys, hem trigat 22 anys a començar a aplicar mesures de pacificació del sector fora de la Vall d'Aran, perquè aquí nosaltres ja ens ho veiem vindre i... i dins dels nostres limitacions... perquè si hagués obtingut, si haguéssim pogut gestionar directament el recurs econòmic, i prendre les decisions, la Vall d'Aran... ni se n'hauria parlat, del problema, a la Vall d'Aran, ni se n'hauria parlat! Ni se n'hauria parlat. Però després de 22 anys, m'entens?, s'ha de lligar i dir "aviam què està fent el veí", saps?, com el que copia la xuleta. No, no, si no... si t'ho portem escrit nosaltres, si jo ja t'ho vaig dir l'any 2002 al Parlament de Catalunya, ja et vaig donar el que vèiem des del país, i ens havíem reunit amb els ramaders, i havíem parlat amb tots, "què és lo que hem de fer?, què podem millorar?, com hi podem anar?". 22 anys fa falta per arribar a aquestes conclusions? 20 anys? (pausa) Ara t'estem dient... "fixa una localització, fixa un mapa, tingues la valentia de delimitar l'espai ós. No el territori, perquè el territori és de tots... no, no, no, no donem exclusivitats, no, no, no, no, el territori és de tots, dels poblans, de tots. Tu l'espai... l'espai que aquesta espècie està ocupant dins del territori (va picant amb el dit sobre la taula), quin espai? Tu defineix-me l'espai, pam pam pam, d'acord. Aquí dins, centra't aquí dins i parlem de mesures. No em parlis de que aquí... no, no, el dia que aquí hi hagi població estable, parlem d'això, només faltaria. I si hem de parlar d'aquella cadira (n'assenyala una a l'altra banda de la taula), parlem d'aquella cadira, quan hi hagi població estable. Però mentre no hi hagi població estable, tu el que has de fer és assumir els conseqüències d'un possible incident, que és la indemnització immediata, plas".

Creus que pot haver-hi voluntat política per dotar... quan s'acabi el Piroslife, per exemple, per dotar dels diners que calen, ni que només sigui per...

(interrompent) No és voluntat... no és voluntat política, és obligació. No és voluntat, és obligació. És obligació perquè Europa, quan dóna els diners, demana resultats. I ha donat diners 2 vegades, i aquesta segona vegada, el Piroslife, se suposa que és la darrera, ja. I a partir d'aquí, hi haurà d'haver un seguiment del resultat de per què Europa ha dedicat tants diners amb aquesta qüestió de la reintroducció de l'ós. I per lo tant ningú es podrà fer el llarguís. I (fa dos cops a sobre la taula) s'haurà de donar resultats. "Els mesures que vostè va rebre diners d'acompanyament a la ramaderia i de mesures de tal... els va fer? Sí, perfecte. Els ha de continuar fent, eh? Perquè... perquè si vostè va començar amb 5 i aplicava aquestes mesures, ara que n'hi ha 80 què dirà?, es girarà d'esquena? No, no. Vostè ha de continuar aplicant aquelles mesures, és obligació". I si no hi ha aquesta voluntat... aquesta voluntat de continuar amb l'obligació, s'haurà de denunciar, si és que... no, no denunciar... denunciar d'allà...

Públicament?

No, no, públicament no. Denunciar d'allà d'on ha sortit el finançament que ha provocat el problema. O la proposta que ha provocat la realitat. (pausa) I algú haurà de dir "tss, continuen, por favor", ja està escrit això, nosaltres ja ho hem escrit. Ja hem agafat el PirosoLIFE, ja sabem quines són les mesures, la 1, la 2, la tal, la qual, la blanca, la negra... totes aquelles mesures, els 8, 9 mesures, que considerem els eixos de l'acompanyament, ja se'ls hi ha recordat per escrit. Ja està, però si... i ja estem parlant... estem al 2017, a mitjans del 2017, i ja estem alertant i advertint del que ha de passar a l 1 de gener del 2019. No ho sé, si els... si els veïns, els companys del Pallars, ho estan fent o no. Nosaltres com que tenim responsabilitat... responsabilitat amb una part de les competències de medi ambient o d'agricultura, pos entenem i manifestem que volem assumir la responsabilitat, que advertim a hores d'ara quant costa econòmicament aquesta responsabilitat, i que la volem exercir (pica amb la mà sobre la taula) a partir de l'1 de gener del 2019.

(pausa) És probable que Conselh Generau avanci cap a poder gestionar més i millor el territori?

És la única solució que tenim. No, és que no tenim plan B. L'únic pla que té la Vall d'Aran és el plan A. Que és la màxima capacitat d'autogovern i d'autosuficiència. No tenim plan B. (pausa) Perquè una dels grandeses que crec que té, i que ha pogut copsar la població que hagi tingut una mica de voluntat d'anàlisi, i tots els que hem tingut voluntat política al Conselh Generau d'Aran des de l'any 91, des de la seva reinstauració, fins ara, és que el Conselh Generau d'Aran té la capacitat de poder fer un acord amb els ajuntaments, de poder prendre una decisió, i executar-la i veure-la, cosa que d'altres administracions, des de que planifiquen, pensen, no sé què, no sé quantos, tal i qual, blanc i negre, aquell projecte es perd a l'infinit o trigues en veure el resultat 14 anys. O sigui, nosaltres... una cosa molt senzilla: (pensa) s'implanta la taxa turística... (pausa) el gremi d'hostaleria, el que aleshores era el president del gremi d'hostaleria, es queixa de que això ens pren competitivitat, que fa molt més atractiu Benasc, que no sé què, no sé quantos... bueno, una retòrica de por, vale? I diem, "escolta'm una cosa, si no l'implanta Catalunya, l'acabarà implantant l'Estat central i els diners marxaran a Madrid, jo què vols que et digui, no? Catalunya implanta això...", pos què fem nosaltres? Anem a negociar. Pos ja està. El 30% de la taxa, que va pels ajuntaments, va pels ajuntaments, i nosaltres diem, i del 70% que es queda la Generalitat, negociem, perquè el Conselh té competències turístiques, d'aquella part nosaltres en volem alguna cosa. Bueno, en aquells moments vam poder arribar a un 20%, per lo tant pràcticament la Vall d'Aran rep, entre ajuntaments i Conselh, un 50% de la taxa turística que genera el propi país. Fem un acord amb els ajuntaments i els hi diem "escolta'm, ho gestionem tot des del Conselh per fer promoció turística del país". Bueno, i ho fem així. Agafem i diem "escolta'm, analitzem una mica", volem potenciar els muntanyes, a l'altra banda França, l'Hospice de França, tota la gent de l'Hospice de França que fa ruta de muntanya ja d'un cert nivell, marxa cap a Benasque, a l'Aneto per la Renclusa. Fem un refugi a l'Artiga de Lin... Hospice de França, Artiga de Lin, Artiga de Lin, collada dels Aranesos, ruta aranesa a l'Aneto. Això es pensa fa un any i mig, el refugi ja està pràcticament acabat. Aquesta... aquesta agilitat amb... els aiguats del 2013, ens devasten el país, comença a arribar aquí el Ministerio per reconstruir la carretera nacional, la Generalitat per fer la comarcal, ens quedem sense els col·lectors de recollida dels aigües residuals dels depuradores... tot desmantelat. Necessitem posar màquines als rius, qui fa l'informe ambiental? El Conselh Generau d'Aran. Si l'informe ambiental l'hagués hagut de fer l'ACA [Agència Catalana de l'Aigua]... s'hauria fet la magnitud d'obra que es va fer? S'hauria recuperat la Vall d'Aran en un any i mig? No ho sabem. No ho sabem. Lo que sí sabem és el que tenim i l'agilitat amb gestionar les coses (pica amb la mà sobre la taula). I volem anar més enllà, i volem fer la funció de l'ACA nosaltres, i anirem a parlar amb la Confederación [Hidrogràfica del Ebro], i farem el que faci falta, i que... i és que per nosaltres és absolutament vital i urgent adaptar-ne als nostres necessitats, buscar solucions... o sigui, primer els analitzem, quina necessitat tenim?, quin problema tenim?, busquem solucions i apliquem les solucions. Però si la solució la podem aplicar en 8 mesos, no esperem 5 anys, perquè no hi serem a temps, el problema serà crònic, i potser ara no tenim que

arribar a l'antibiòtic. (pausa) Vamos, jo des de que tinc la responsabilitat de Síndic que he pensat sempre igual, i... quan veiem una cosa clara, hi anem. Teníem un problema... bueno, per rebatre una mica la demagògia de la taxa turística i d'aquesta història de la pèrdua de competitivitat i d'oferta i demés, que al final no ha sigut veritat, ni molt menys, però la demagògia... i el soroll, i moltes vegades la premsa... pues també acompanya amb aquestes coses, no? Una mica d'imaginació. Per contrarestar això què podem fer? Bueno, la Vall d'Aran veiem de que al mes d'octubre i que els anys que hi ha bolets i demés hi ha molta gent que ve al bolet? Perfecte, regulem el bolet gratuïtament. La gent que vagi a recollir bolets a la Vall d'Aran, obligatòriament ha de dormir a la Vall d'Aran. No anar a restaurant, dormir. A on vulgui, però dormir. Amb un hotel, amb un apartament, amb un càmping, amb un turisme rural... a on vulgui! I tothom té els seus talonaris d'autorització a l'accés a la recollida de bolets als boscos de la Vall d'Aran, sense limitació de quilos, però vostè dormi, consumeixi a la Vall d'Aran. Pagui hotel, prengui una cervesa, vagi a un restaurant, posi benzina... consumeixi a la Vall d'Aran. Gratuït, però consumeixi. (pausa) La Generalitat, als boscos propietat de la Generalitat, ha estat intentant posar d'acord a no sé quanta gent, eh?, per fer... per treure un carnet de boletaire, un no sé què, un no sé quantos. Bueno. Quants anys fa que parlen?

Bastants ja. Bastants, bastants...

Al final, el gent no s'ho creu. Nosaltres ho pensem i ho apliquem.

És el que em deien a l'altra banda de la Bonaigua, era... "bueno, sí, però en el seu moment ja ens vam reunir, vam asseure'ns a moltes taules, ramaders... fins i tot hotelers, i quan passen els anys i veus que el que t'han promès no ho poden fer o no ho fan, o que tarden no sé quant... vas perdent la confiança, vas perdent la bona fe d'asseure't a una taula i parlar les coses". Que entenc que és el que aquí, pues tot el contrari.

(assenteix amb el cap) Aquí tenim la sort de tindre la Llei d'Aran, "el Consell Generau d'Aran té competències amb...", ras! La competència, és indiscutible, vull dir, amb que apliqueu la llei... és indiscutible... (pica amb la mà sobre la taula) el finançament. Perquè entre d'altres coses, el capítol de finançament explica el que hi ha. Quan el Conselh Generau d'Aran assumeix una competència, s'ha de valorar els costos directes i indirectes d'implantació i tot el... i ja està. Si és una competència que fins ara ha exercit la Generalitat i hi ha estat destinant uns diners a través de Forestal Catalana, nosaltres sabem quins diners s'han anat destinant i ja està. Què pot ser motiu de negociació? És que amb els dos programes LIFE hi havia partides per la reconstrucció o recuperació o millora de cabanes... perfecte. Aquesta partida treu-la, vull dir, ja els hem arreglat els cabanes, bueno, estem d'acord. Però no em negaràs el manteniment i la conservació, per lo tant, fem una partideta de manteniment i conservació. Nosaltres dèiem "és bo que amb aquestes cabanes i demés estiguin dotades de comunicació perquè el pastor si hi ha alguna cosa pugui avisar i demés... emissores i demés". Bueno, quan tinguem la competència nosaltres, ja evolucionarem amb aquesta... amb aquesta línia. Ja procurarem que les coses vagin... com han d'anar per anar polint el detall. (pausa llarga). Ens en sortim segur (pica amb la mà sobre la taula).

A1.12. Marc Alonso

Marc Alonso és naturalista i expert en fauna de muntanya, a més de reconegut especialista en l'estudi, el seguiment i la conservació de l'ós bru. Originari de Barcelona, és resident a la Vall d'Aran des de fa 25 anys i es dedica professionalment a fer de guia de natura, essent pioner en el turisme vinculat a l'ós bru. Se'l coneix per la zona com "l'home de l'ós a la Vall d'Aran" i se'l considera "la persona que més óssos ha vist al Pirineu".

Entrevista realitzada a Salardú (Vall d'Aran) el divendres 2 de juny de 2017.

Volia començar, si et puc preguntar... al principi, quan es va fer la primera reintroducció, l'any 96, 97... que potser va coincidir i va ser un dels moments que hi va haver una mena de contestació social o... conflictivitat, a nivell públic, més alts... tu ja estaves... tu ets de Salardú?

No, sóc... originàriament sóc de Barcelona. Però porto aquí... ja no me'n record... no vull pensar-hi, 25 anys, vaja.

O sigui ja estaves plenament aquí. Si et pregunto per quins motius creus que d'entrada el projecte, el primer LIFE, va generar un rebuig tan gran... què me'n diries?

Polítics, per un costat. Perquè... bueno, sempre, la presa de decisions des d'un... en aquest cas, des de Barcelona, no?, sempre es veu amb... sigui la decisió que sigui, des de les zones allunyades sempre es veuen amb... bueno, amb recel, diguem-ne. I més amb un tema com aquest. Segurament no es va explicar tot com... tot és millorable en la vida. Però jo no sóc tan partidari de debatre... de consensuar tant les coses, perquè normalment no s'arriba enlloc. És el que ha passat a França, no? Al Pirineu occidental saps que els óssos... clar, perquè tenen 2 mascles, només, no? O sigui, intenten consensuar tant que l'únic que han fet és veure com s'extingeixen. Llavors, a vegades cal ser més pragmàtic i... bueno, sé que no deu ser políticament correcte, però jo no ho sóc... i no veig tan malament, tot i que era millorable... però és que clar, jutjar ara després de 20 anys... (pensa) jo no... jo no vaig intervenir en la presa de decis... l'únic que vaig fer en el seu moment va ser recomanar, en aquest primer informe que feies referència, analitzar la situació de l'ós bru a Catalunya, llavors, no?, que encara quedava algun animal, i recomanar que si es podia tenir óssos s'havia de reforçar la població amb exemplars d'altres poblacions. Va ser la part final de l'informe i va ser lo que va donar lloc al programa LIFE.

Quan es va fer la reintroducció en quedava algun més o menys permanent al territori?

No. Al Pirineu, sí, a Catalunya jo crec que ja no. Les darreres dades fiables que tenim és... començaments dels anys 90. I la Giva i companyia van arribar el 96. Pensem que no. En tot cas, no s'ha pogut demostrar que sigui així, no?

Clar, gent em deia...

El que et deia... bueno, sí, lo de...

... si s'hagués preguntat, no s'hauria reintroduït, no?

(pensa) Hi ha bastants dubtes respecte de que la gent hagués acceptat... i els polítics locals, haguessin acceptat això. Llavors... bueno, és de molt mal dir aquestes coses, no? Però... l'oposició va ser, per un costat, els col·lectius ramaders, caçadors, implicats en... que utilitzen la muntanya d'alguna manera, no?, comparteixen l'hàbitat. I després a nivell polític, no? Però moltes vegades per ser de partits diferents, per... la política és això, dir que no al que... i per aconseguir contraprestacions al que... en el cas de la Vall d'Aran, que té l'administració pròpia, va ser una jugada per aconseguir competències. El mateix joc que fa Barcelona amb Madrid, el fa la Vall d'Aran amb Barcelona.

Va coincidir amb un moment on s'estaven negociant coses de competències amb el Conselh Generau...?

És lo mateix, eh?, vull dir, no... les coses són molt menys bucòliques, sempre, i romàntiques, que el que... la realitat és molt més crua. L'ós es va utilitzar com a eina política per aconseguir competències i diners que van associats a les competències, vull dir, així de clar. O sigui, l'ós... la reintroducció de l'ós a la Vall d'Aran... quan dic la Vall d'Aran em refereixo a l'administració, no li ha anat gens malament. I ells no ho diran mai, clar. La realitat és aquesta.

Et refereixes a... Carlos Barrera, Paco Boya, o... en general a...?

Polítics evidentment... no, en general a l'administració. No, no és un tema... els polítics ara hi són i demà no hi són, no?, però a l'administració local li ha anat molt bé. O sigui, ha aconseguit una sèrie de contraprestacions que mai a la vida havien somniat. I ells, de manera bruta, han utilitzat l'ós com a... o sigui, utilitzar una espècie protegida com a arma política, des del meu punt de vista és bastant indesitjable, no? Ells ho han fet...

Ja. I si et preguntés, per exemple... a l'altra banda de la Bonaigua, no?, que no hi havia aquesta qüestió relacionada amb el Conselh Generau d'Aran...?

Però és que la polèmica va durar... va ser molt més curta. O sigui, es va apagar de seguida, el nucli dur va ser lo del Conselh. I la Vall d'Aran ha sigut el nucli dur de l'oposició a l'ós, no? Al Pallars...el mateix que la Ribagorça, no?, no ha pintat res en aquest tema. Al Pallars l'oposició va ser inicial, però es va anar diluint bastant ràpid, no... L'any passat es va deixar anar un ós al Pallars (riu, fent mofa). Dóna una idea de... de quina és la situació política i social, no? Això s'hagués fet... no va haver cap manifestació, no hi va haver ni una sola persona... almenys públicament, no?, que anés allà a manifestar-se amb una bandera o... o sigui, no va passar... a més, que política i socialment, doncs hi ha un grau d'acceptació important, no? Jo ho entenc així, vaja, si no no s'hauria dut a terme segurament, no?

Inicialment... deixa'm fer una mica d'advocat del diable, eh?, jo vaig treient opinions que he anat sentint, que he anat llegint... no perquè jo les pensí... però també es critica l'actuació tant del Conselh Generau d'Aran com sobretot de la Generalitat sobre la manera com, des d'un punt de vista tècnic, es va portar inicialment el proj... el procés. A nivell de compensació de danys, a nivell de polítiques de prevenció, a nivell d'informació a ramaders, etcètera, etcètera. Creus que té legitimitat aquest tipus de crític... creus que en part pot explicar per què...?

(interrompent) Sí... tot és... a veure, la compensació de danys existeix des del minut 1 del programa de LIFE. Sempre s'ha pagat... s'ha pagat molt més animals dels que l'ós... perquè políticament s'ha decidit... o sigui, els informes tècnics no han quadrat amb els... amb les decisions polítiques, no? S'han pagat molt més del que s'ha... dels danys de l'ós, no? Tant a nivell de la Generalitat al principi, com al Conselh Generau... com a arma política, perquè els seus votants són ramaders... ha pagat molt més del que... els hi han fet informes negatius de la seva pròpia guarderia, els han tirat al cala... a la paperera, per pagar danys que no eren de l'ós, no? Per tant, el tema dels danys... des del primer dia, jo crec que s'ha sigut més que generós, eh? Hi haurà algú que podrà pensar el contrari, i que li ha tocat, però en general... i els primers anys jo em mirava... jo era el pèrit que mirava tots els danys. I jo sé el que era de l'ós i el que no, i sé el que es pagava i el que no. Per tant, ja et dic... no van coincidir sempre les valoracions tècniques amb les polítiques. El que sí que potser al principi no es va calibrar prou bé, el tema de les ovelles, del bestiar... no?, per ramats d'ovelles, l'afectació que podria tenir això amb els óssos, no? Donat que les ovelles estan normalment soltes a la muntanya, sense pastor, sense góssos, etcètera. Això és un tema que al principi sí que és cert que no es va valorar prou bé, però que... posteriorment, en el decurs d'aquests anys, s'ha anat subsanant en termes generals crec que de manera prou bona, no? Per tant, les coses que... com en qualsevol projecte, tenia dèficits i llacunes, no?, i més amb una espècie

com aquesta... doncs crec que... mira que jo no sóc massa partidari de defensar les administracions, però amb el cas dels danys, crec que s'ha fet un esforç (pensa) més que important amb evitar els conflictes, no?, entre els ramaders i... primer, el conflicte zero no existeix, però s'ha millorat molt des de fa 20 anys.

El tema és que, sigui per un motiu o per un altre, sí que encara ara el sector ramader, i fins a un cert punt població local, hi ha aquesta sensació de dir "bueno, està molt bé que hi hagi l'ós, no ens sembla malament a nivell biològic, etcètera, etcètera", però entra en competició una lògica molt de medi natural, conservacionista, de fauna protegida... amb una lògica de ramaderia de muntanya com a activitat tradicional, etcètera, etcètera. I els ramaders se senten fins a cert punt menystinguts, o que... o que hi ha coses que els hi passen per sobre per un motiu o per un altre. Si jo a tu et pregunto, per exemple, quin és el valor...?, o sigui, per què és important que hi hagi l'ós?, que hi ha gent que encara no ho té clar, i et pregunto també, per què creus que és important que hi hagi ramaderia de muntanya, si és que ho creus?

Sí. De ramaderia, evidentment, com tots els sectors, té la seva... és un sector amb decadència, però amb óssos o sense, ja ho era abans de... del programa LIFE, no?, vull dir... Són sectors que no... bueno, viuen de subvencions, no? Lo qual seria... plantejable si està bé o no... Guanyen molts... els que tenen grans ramats de bestiar, guanyen molts diners, eh? A títol d'exemple, un ramader amb 1.000 ovelles de la Vall d'Aran cobra uns 50.000 euros l'any només de subvencions. Això què vol dir?, no que... o sigui, independentment dels corders que li neixin, no? No és la millor manera, d'una altra forma, de fomentar les bones praxis professionals, no?, subvencionar... I també és veritat, i parlo ara en general, que el col·lectiu ramader no destaca... en general, hi ha excepcions, i hi ha gent molt vàlida... però la praxis professional d'una part del col·lectiu deixa bastant a desitjar.

En quin sentit ho dius?

Bueno... són uns deixats, tenen les ovelles de qualsevol manera, no tenen prou cura... ja sé que això no queda bé... (riu) no ho diré mai a la tele, així de clar, no?, però... hòstia, són els gitanos de la muntanya, els ramaders. Són gent amb un nivell cultural molt baix... no s'exigeix cap títol ni cap... per tenir ovelles, per tenir vaques, no... no calen estudis, no cal reciclar-se, no cal... no cal res. Llavors, degut a aquesta política de subvencions, és igual que tu tinguis una bona raça, que estimulis la... que néixin molts vedells, o ovelles, o corders, o el que sigui, no? Només amb les subvencions... amb 50.000 euros l'any t'asseguro que pots viure bé, no? Vull dir que aquí... i a sobre lo que puguis vendre, no? Llavors...

(interrompent) Clar, ells et diuen potser que... és que si... no hi ha alternativa, si no hi hagués... fóssin subvencions, no hi hauria ramaderia.

És possible, no, no... però això fa que baixis el... que es baixi el nivell de praxis. (pausa) Segur, o sigui, jo no dic que no hi hagi de... tingui d'haver-hi subvencions, el que té que haver-hi és un control de... d'aquestes subvencions i d'aquestes polítiques d'ajut, que és el que no hi ha. Per fomentar una bona praxis, no? Hi ha ramaders que són un desastre. N'hi ha de molt bons, eh? Però no... o sigui, aquesta imatge romàntica i bucòlica del pastor, les ovelles... o sigui, no es correspon 100% a la realitat. N'hi ha que tenen el bestiar de qualsevol manera... els hi és igual que... no se'n cuiden, no els tanquen a la nit. És un tema de gestió, en definitiva, el conflicte amb l'ós i el bestiar és un tema de gestió. Si es gestiona bé... amb ajuts, evidentment, eh?, no dic que tingui que córrer a càrrec tot del ramader, però... amb ajuts de góssos, de tancats, de pastors elèctrics, de... o de tenir el...

(interrompent) Pastors...

...però mantenir els ramats a la muntanya sueltos i anar cada 15 dies a mirar-lo, ficar-los en llocs inadequats, en zones molt abruptes, que qualsevol (inaudible) els animals els... hi ha una ma... o sigui, tenen raó, però també no la tenen. O sigui... n'hi ha que tenen tota la raó del món, i cal anar amb or amb ells, diguem, a ajudar-los, però hi ha una part del col·lectiu que té molta mala praxis. Aquests són els que s'hauria de... però és un tema a solventar, o sigui... ells també no només tenen deures, sinó que també tenen obligacions. O sigui, està molt bé cobrar subvencions però això ha d'implicar després que els ramaders tinguin un paper més professional, no?

I... per l'altra banda. Un ramader que... a més, tota la seva família, li explicava l'avi com caçaven l'ós, i... com van eliminar l'ós, i que ja ha desaparegut... com...?, quin tipus d'arguments creus que serveixen per justificar el fet que s'hagi reintroduït i el fet que s'hagi de conviure per molt que a ell li pugui provocar alguns perjudicis?

Bueno, és... és normal que quan desapareix una espècie d'una zona, tornar a... la cultura popular aquella espècie costa molt, no? Quan hi ha hagut una generació o dues que ja pràcticament no han conviscut amb ella, no? Però bueno, els ramaders que també tenen... bueno, viuen en zones deprimides de muntanya molts d'ells, no? Saben perfectament que el turisme és l'eina de desenvolupament sostenible avui en dia d'aquestes comarques de muntanya, no? Per tant l'ós és un atractiu turístic de primera magnitud, i el que s'ha d'aconseguir és que ells siguin actors també i protagonistes de... i no deixar-los de banda... d'aquesta moguda ecoturística i ecològica, etcètera, i mediàtica, perquè ho és una estona, de la reintroducció i de la població d'òssos dels Pirineus, no? Ells han de ser... s'han d'integrar dintre d'aquesta pel·lícula, per dir-ho d'alguna manera.

Amb algun ho parlava, i hi ha gent que ho veu, també si tenen familiars que es dediquen al sector turístic i així... n'hi ha d'altres que diuen "no, no, a mi m'està molt bé, que fotin el que vulguin, però jo vull fer de ramader, jo no...", no? I... enten-me, eh?, estic problematitzant una mica el tema, no?, quan et porten...

(interrompent) Sí, sí. No, no, si tenen... si jo aquestes converses amb ells les he tingut fa 25 anys, vull dir, no... no em dius res que jo no hagi sentit abans. Llavors quina és la... o sigui, el seu futur?

Sí.

Bueno, és compatible. A tot arreu que hi ha óssos i hi ha bestiar, és compatible. L'únic que ells van perdre la cultura de conviure amb l'ós, de conviure amb un gran depredador... no es poden tenir el bestiar, unes ovelles, sueltas a la muntanya... aquest és el tema, i això es va perdre. Llavors, clar, costa de... costa temps tornar a certs hàbit que han desaparegut, no?

Tu creus que és un escenari el fet de que hi hagi un... o almenys una part del sector ramader, que busquin les aliances i comencin a veure favorablement el tema de l'ós, i que puguin aprofitar ajuts, que puguin aprofitar agrupacions de ramats...?

Sí. Tenim... mira, amb les dades del Parc Natural, que segur que te les han... o sigui, el número d'atacs des de que els ramats s'agrupen... no és zero, però és 1, o és 2... en fi, és ridícul, no? Per una societat, en aquest cas Catalunya, no?, o sigui... pagar 10 ovelles, m'ho invento ara la dada, el número, eh?, però no deu ser molt més. Parlo de les zones on s'agrupa el bestiar. O sigui, que el cost de tenir óssos a la muntanya sigui pagar 10, 14, 20, 50 ovelles, com a societat no deixa de ser un cost ridícul, no? Mantenir qualsevol carretera, no sé... qualsevol cosa val molts més diners que això, per tant el cost és molt baix. La clau és la gestió. O sigui, la clau de tot això és demostrar que hi ha... que a través d'una bona gestió és perfectament compatible. I els conflictes no es redueixen a zero però es minimitzen, no? Els danys que hem tingut aquest any a la Vall d'Aran a les ovelles

són ramats que no estan vigilats, no estan tancats. O sigui, les pro... la realitat és que depèn el model de gestió... hi ha 2 models, un amb pastor i gossos, i sense. Hi ha un model que funciona i l'altre que no. Evidentment els ramaders no han de ser els que assumeixin això. Han de tenir... que ja funciona així, no?, les ajudes corresponents perquè... però bueno, això té un cost absolutament... bueno, assumible, no?, per una societat moderna com la nostra.

Clar, el tema és que quan hi ha un atac, per això, tota la vall en va plena durant 3 dies, no?

Sí, sí. El tema és la repercussió mediàtica que té, no? O sigui, quan hi ha... o sigui, els accidents de cotxe tenim assumit que cada any moren a les carreteres, desconec el número de... les xifres, no? Ho tenim assumit com una cosa normal. En canvi, que morin 10 ovelles (riu) sembla... comparativament, està clar que la importància d'una cosa i de l'altra no té res que veure, no? I a més, s'il·lustra en els diaris normalment amb fotografies dels animals morts. Aquesta praxis també periodística ha fet bastant de mal a...

(interrompent) Per què hi ha sigut? Al Segre, La Mañana...

Per vendre diaris. Per vendre diaris.

Per vendre... perquè era un tema que...

(interrompent) Sang i fetge. Són... a veure, jo els hi dic la sub-premsa de Lleida. Sobretot el Segre. O sigui, la praxis periodística... és que clar, vivim... jo parlo de moltes pràctiques professionals, però la periodista d'Espanya, en general és molt baixa. Per mi, una carrera amb una nota de tall tan alta com periodisme té uns resultats molt pobres. Opinió personal. Posem la tele, agafem els diaris, a veure...

Sí, sí, sí... no, no, en això coincideixo plenament.

Llavors, els diaris provincials, comarcals... aquesta premsa encara té un nivell més baix, no? I no contrasten sovint les informacions, o sigui, ells un ramader envia a través de l'alcalde del poble, els hi envia... ells ho publiquen. A mi m'ho feien quan jo mirava tots els danys, no? Després arribava jo, mirava el dany i deia "no ho és", però la notícia que havia sortit... perquè això ven, ven. La sang i el fetge, i en les zones de muntanya, això ven. I la premsa escrita, sobretot, va fer molt... va contaminar molt, inicialment, les notícies... el que hem fet aquests darrers anys és a través de... dels reportatges que hem fet, amb l'Oriol Alamany, amb altres fotògrafs importants, és canviar les línies editorials dels diaris. Vam canviar la línia de La Vanguardia, per exemple, o sigui... de ser anti-ós a ser pro-ós, no? Ha sigut una feina de molts, molts anys, d'anar picant pedra i anar donant... però sí que encara, la premsa comarcal... bueno, o sigui, evidentment no perd el moment de publicar... L'administració de la Vall d'Aran continua enviant aquest tipus de material, cosa que no fa cap altra administració d'Espanya, i la premsa de Lleida encara publica aquest tipus de... en fi, imagina't que amb un accident de cotxe es publicués les fotos dels ferits, no?, no entra al cap a ningú, no? Ven diaris, és amarillismo, és... diga-li el que vulguis, és... bueno, mala qualitat per part d'ells professional, des del meu punt de vista.

Amb un escenari... en 20 anys hem passat de no tenir pràcticament cap o cap ós, a tenir-ne prop de 40. Amb un escenari a 10 o 15 o 20 anys vista més, que és probable que hi hagi ja no 80, sinó possiblement més óssos, quin escenari t'imagi... o sigui, com t'ho imagines a nivell d'aquesta mena de... bueno, conflicte que no deixa d'existir a dia d'avui, no?

És que el conflicte és molt mínim. O sigui, tampoc és que... sí que es magnifica a vegades i clar, quan... o sigui, un cavall, com ara el darrer que s'ha... o sigui, mengem cavall setmanes, no?, un

sol, vull dir, està molt magni... està en certa manera magnificat aquest conflicte, no? O sigui, cal... el conflicte, posat en el seu terme correcte, és molt menys del que... i la tendència, i el treball que fan les administracions en aquest cas, és anar-lo reduint cada vegada més, no? I estem parlant d'un ós en concret, que és el que ha causat tots els danys de la Vall d'Aran, d'un sol ós. Parlem d'un exemplar que té un comportament que se surt de la mitjana dels altres, no? O sigui, no podem dir "els óssos...", no, aquest ós en concret és el que està causant... que fa un any que s'ha portat, segurament encara s'està adaptant, que té un comportament potser no... potser d'aquí 3 anys s'haurà normalitzat la seva manera de funcionar. La població d'óssos, la que causa... és un sol exemplar, no podem...

(interrompent) Clar, però imaginant-ho, que cada vegada n'hi haurà més, i que és fàcil que s'extenguin, per exemple cap a l'Alt Urgell, no ho sé... clar, només mantenir la política de prevenció i compensació que porta ara la Generalitat, ja voldrà dir ampliar el pressupost i els recursos destinats a això... i si no es fa, voldrà dir doncs que, o ho assumeixen els ramaders, o hi ha més atacs. Almenys, dic, és un dels possibles escenaris.

Bueno, hauran de... sí, sí, hauran de buscar-se la vida amb... a veure, l'ós bru és una espècie prioritària per la Unió Europea, per tant... Si alguna espècie mou fons comunitaris, són els óssos. S'hauran d'espavilar, que és part de la seva feina, buscar els recursos econòmics suficients per... això en el fons, també és crear llocs de treball. Tu has estat amb la patrulla de l'ós, i a la Vall d'Aran n'hi ha una altra, no?, això no existia fa uns anys. Aquests llocs s'han creat, de manera incipient encara, és cert, però es van creant, o sigui això donarà la creació de llocs de treball, no? Cal veure també l'altra... l'altra vessant de... i si es tenen que buscar la vida, buscar els recursos perquè com la que població anirà creixent, i... bueno, però no veig que això sigui un handicap ara mateix per ningú, no? Perquè al Cantàbric funciona així, i cada any és una batalla per aconseguir nous recursos, no?, i tenen molts més óssos, no? És part de la... els hi paguem diners públics perquè ells busquin la manera de que l'ós i l'home puguin conviure a la muntanya.

I pel que fa a Conselh Generau d'Aran, veus... o sigui, ho veus una mica amb la mateixa sintonia que pugui tenir el Departament, amb una voluntat de...?

No... no, no, no. Bueno, això és una altra opinió personal meua, però el Conselh d'Aran és una... un experiment fracassat, no?, com a administració, no? Llavors...

Globalment? No amb el tema de l'ós?

Tot, sí, sí. O sigui, com a administrats hem sortit perdent absolutament, ens ha condemnat al caciquisme més absolut... a la Vall d'Aran, com a administrats no tenim cap benefici, al contrari, no?, ens costa... ens costa molts diners mantenir aquesta estructura caciquil de govern. Per tant... lo del Consell és un... algo que s'hauria de suprimir... bueno, a part del folklore... o sigui, la Vall d'Aran no té nivell, ni els polítics, no?, per tenir una administració pròpia.

Clar, aquest matí he estat parlant amb Carlos Barrera i ell està encantat, i m'ho deia que...

Clar, hombre, si jo cobrés 80.000 euros l'any com ell també estaria encantat. Sense saber fer l'ou amb un canuto, a més... i estaria encantadíssim.

M'ho imagino...

La bandera és un escut. Bueno, tu ets català, algo et sonarà això. El fet diferen... s'han inventat un fet diferencial... el pitjor que ens ha passat a la Vall d'Aran és pertanyer a Catalunya.

Per què?

Per què els hi dona... (inaudible) es té que tragar... lo que ells pensen de la Vall d'Aran s'ho tenen que empassar, perquè ells fan... tenen una política determinada amb Madrid, amb el govern central. I aquests fan lo mateix, aquests... Barcelona els hi dona totes les competències a la Vall d'Aran i a sobre no vigila com les apliquen. Vull dir... això és Aranistan, o sigui, aquí es fa... temporada de caça són 7 dies a la setmana. Fan el que els hi dona la gana, simplement, i no volen que ningú els hi digui perquè tenen el fals argument que ells han nascut aquí, ningú millor que ells sap com gestionar això, no? Quan és fals. Sense formació, sense coneixements, sense cultura, vull dir... o sigui, jo vaig néixer a Barcelona, però això no em possibilita ser l'alcalde, perquè em conegui el nom dels carrers i de les places. En canvi, ells sí. O sigui, a mi em possibilita treballar a Correus, a SEUR o ser taxista, tenir aquests coneixements. A la muntanya, això es veu d'una altra manera. I només pel fet de conèixer l'entorn... ells creuen que el conèixer però de fet són una grans ignorants perquè... a veure, sense formació, és igual on hagi nascut, si no tens formació no la tens. Llavors aquest argument... bueno aquí és totalment fals, no? Vull dir, ells no tenen... pues no saben fer l'ou amb un canuto, no poden gestionar res. L'únic que fan... a més, com que tenen un nivell tan baix, com aquest senyor d'allà baix (inaudible) [referint-se al Síndic], es dediquen a col·locar... primer, l'administració local és una eina per mantenir-se en el poder, perquè cada persona que col·loquen... o sigui, a més està sobredimensionat, hi ha 150 o no sé quantes persones enxufades allà... cada persona que col·loquen és el vot familiar, de tot el... això es diu caciquisme, és una cosa molt antiga, no té res de nou. Per cada persona que col·loquen és el vot de tot l'entorn d'aquella persona, no? I a sobre la gent que posen és encara d'un nivell més baix que ells. O sigui, és una mediocritat per decantació, (inaudible). No volen gent mínimament preparada i... perquè clar, els deixa en evidència de seguida. Si et sembla que a Espanya o a Catalunya el nivell és baix... a la Vall d'Aran és... bueno, és subterrani.

És una visió molt radical aquesta que tens amb...

(interrompent) No, lo radical és haver fet... per mi lo radical és haver posat una administració aquí. (riu) No considero que sigui res de radical. És políticament incorrecte, és diferent.

Fins a quin punt és opinió compartida aquesta que puguis tenir tu?

No, perquè... és que això és una societat caciquil. O sigui, la gent no...

Els sembla bé?

És que la majoria estan xupant del bote. Rara és la família que no té algú col·locat per mante... és que, és un peix que es mossega la cua. O sigui, s'han dedicat a anar col·locant a la gent, a una banda d'inútils, que no saben fer res, i tenen tot aquell... tota aquella família... clar, si és que... Si no tenen... o sigui, la nota de selectivitat més baixa de Catalunya és la de la Vall d'Aran. El nivell cultural continua sent el més baix. Per tant, fins quin punt poden argumentar coses raonables que estan a favor o en contra. Pues ja els hi està bé... els hi deixen fer lo que els hi dona la gana, o sigui, ningú... o sigui, la Vall d'Aran està blindada a l'exterior... és com Albània... què passa a la Vall d'Aran? Ningú ho sap. Però ja els hi està bé, tu diràs... a qui no li agradaria viure així, no? I cobrar per ser diferent, a sobre. Jo no em considero que sigui radical, l'únic que... el que passa és que a Catalunya aquestes coses no estan acostumades a sentir-les. És diferent. Però aquí Catalunya té molts paral·lelismes amb la Vall d'Aran. Són societats nacionalistes, amb molts més paral·lelismes dels que... la culpa sempre és dels altres, etcètera. No entraré ara amb el tema de Catalunya perquè no toca, però s'assembla... si fan... és lo mateix, fan servir, cadascú amb les seves possibilitats, fan servir les mateixes... a veure, de qui creus que han copiat aquests? No de Dinamarca. (riu) No esteu acostumats a Catalunya a sentir aquests... és que aquest debat no existeix a Catalunya.

Bueno, però és que a Catalunya, la Vall d'Aran no existeix, gairebé, vull dir que... sí que és veritat també que potser veus el territori...

(interrompent) Sí, sí, més del que... passa que la gent, la gent aquí no parla. La gent té por. Això a Catalunya no passa tant. És que això és una societat caciquil, eh? Aquí ningú no et dirà mai el que pensa, mai. I més amb un tio que no coneixes, no? Mai, mai.

No, no, ja veig que el tema és...

Clar, bueno, volies saber coses... aspectes social, no? És que... tot això va interconnectat. I fer veure que ens han posat una administració aquí perquè... hòstia, i és collonut que els aranesos s'autogovernin, i... quedarà molt bé al manual del progressista (amb entonació en castellà), segurament, però la realitat no té per què coincidir. No sóc radical, eh? Jo no m'hi considero. Passa que sóc políticament incorrecte, clar, això sí. Però bueno, és que penso que hauríem de ser-ho molt més. Perquè si no ens porta a un empobriment brutal de la societat, el políticament correcte ens porta... bueno, a lo que tenim. (riu)

Entenc que l'ós és una punta dins d'aquest context gros, no? I a més punta mediàtica, vol dir que es deu haver utilitzat... el que anava dient, eh?, per anar parlant de moltes altres coses.

Absolutament, o...

Bueno, potser també és un repte, no?, de cara a intentar millorar...

...coses tan... aquestes competències, això, i això, o et munto un pollastre, no? Sempre han sigut deslleials, a més a més, sempre han muntat els pollastres intentant de que... passa que a Barcelona són uns cagats. Per això, té que veure amb quan deies... (saluda a una persona que entra al bar) cada vegada són més... no sé com dir-ho, o sigui, quan es va portar l'ós va ser una decisió política amb un parell de collons. Ara no en tenen, vull dir... això de voler quedar bé amb tothom i... això no existeix a la vida. Les decisions s'han de prendre a favor i en contra, no?, vull dir... Intentar que tothom estigui d'acord i... a més, quan més a prop és... l'administració, quan més petita és, pitjor. Quan més a prop la tenim del ciutadà, pitjor, que és lo que ens passa aquí. Pitjor per nosaltres, però pitjor pel medi ambient, també. Les decisions que es prenen es basen en interessos personals, no en interessos de... la Vall d'Aran, tenim 25 anys o no sé quants d'experiment de l'autogovern... no ha creat ni una sola zona protegida en tota... o sigui, aquí manen els caçadors, el lobby que mana són ells, i totes les decisions que es prenen són per ells. No hi ha... o sigui, no tenim... la resta de la població no tenim cap dret. Aquí es pot caçar 7 dies a la setmana. Jo que em dedico a portar gent a veure... bueno, haig de fer una batuda, del senglar, autoritzada pel Consell, i va sortir... tu estaves quan ho ha explicat aquest home (assenyalant un senyor de la barra del bar), no sé si has ficat l'orella o no, va sortir un ós a la batuda. Tu mateix. En plena època de cria, vull dir... És al·lucinant, és al·lucinant. O sigui, això no passa enlloc. O sigui, això no és el tercer món, és el cinquè. L'Espanya profunda. Ja sé que no queda bé dir-ho, ja... (pausa) Però és que no es tracta de... bueno, jo no sóc així, no?, llavors... Seguir amb aquesta mediocritat que tenim a... bueno, és general, a més, perquè passa a Catalunya molt semblant. Catalunya... no sé, ara me'n vaig de... però ni tothom no és independentista ni no... o sigui, hi ha altra gent també, no sé com dir-t'ho, no és un debat bipolar, no? Igual que aquí, no?, hi ha molta més matisos, i més riquesa, no és tan simple la societat. Però tota aquesta gent no existeix. (pausa) És el meu punt de vista. (pausa) Ja sé que tot lo que t'he dit no... no forma part de...

No, home, però és interessant i a més a més...

...de lo que et dirà ningú. Però bueno, per això m'has vingut a veure, suposo. Jo no sóc políticament correcte ni sóc una persona mediocre, o sigui... La persona que més sap d'òssos de la Vall d'Aran [es refereix a ell] no treballa a l'administració, això ja et dóna una idea de... de fet, sóc l'enemic públic número u.

Sí, anava a dir... no deu haver-hi molt bona relació, no?, m'imagino...

No. Suposo que avui no ha sortit el meu nom, espero...

No.

Però...

Ni... amb la patrulla de seguiment tampoc, per exemple? O sigui, la gent que s'hi dedica, els que estan fent... com...?, quina visió poden tenir aquesta gent?

Ah, has parlat amb ells?

No, no, no he parlat amb ells. Vaig parlar amb els de la ESCO de Pallars.

Bueno, estan col·locats a dit. O sigui, la ESCO del Pallars van anar a Madrid a passar un examen. A la Vall d'Aran els van ficar a... és que aquí tot funciona a dit, això és un nepotisme. Això és... i això està... no és que jo m'ho inventi, és així, és que... és contrastable, a més. O sigui, els guardes van a dit, aquí ningú passa oposicions, tot va a dit. (inaudible) d'un nepotisme, no és una altra cosa. Llavors... els del Pallars van anar a Madrid a TRAGSA a fer un examen, van anar... no sé quants van anar del Pallars, no sé, 6, 8, 10, els que anessin, i van agafar 2, els que van considerar que van fer millor l'examen, no? A la Vall d'Aran no. A la Vall d'Aran va anar el polític de torn, aquest o l'altre, ja no sé qui hi havia... és igual, no hi ha diferències entre els partits polítics aquí... i va anar a veure algú del ministeri i va dir que a la Vall d'Aran, que ells no tenen que fer exàmens, que no... a dit. Tot va així. Però clar, que els polítics decideixin qui són els millors tècnicament... m'entens? O sigui, imagina't que això passés a Catalunya, això seria un escàndol, no? A Catalunya o a La Rioja o on sigui, m'és igual, no? Aquí és normal, ningú diu res. Tot va a dit, tot, tot, no hi ha opos... ningú passa un examen, ells decideixen... quan fan algo, ho fan a mida ja per... la patrulla de la Vall d'Aran no va passar cap examen, cap control, res, els van decidir ells, els seus interessos... o sigui, perquè aquí, són els interessos personals i electorals, no?, i polítics. Però els interessos del territori tenen un... clar, això el que fa és baixar cada vegada més el nivell. L'autogovern ens ha portat al nivell més baix que hi ha hagut mai a la Vall d'Aran. És lo que ens toca.